

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE

Ústav jižní a centrální Asie, seminář mongolistiky

Diplomová práce

**Mongolská kinematografie v letech
1936 – 1991**

Vypracovala: Arevik Chačatrjan

Vedoucí práce: PhDr. Alena Oberfalzerová,PhD.

Praha, 2009

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a za použití literatury uvedené v této práci.

25. 1. 2009

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Cheršatjan", written over a dotted horizontal line.

Děkování:

Děkuji své vedoucí této práce – PhDr. Aleně Oberfalzerové, PhD. – za vedení diplomové práce. Zvláštní poděkování vyjadřuji oponentce této práci, Mgr. Veronice Zikmundové, PhD., za odborné konsultace v oblasti mongolských dějin, dále za důkladnou a celkovou úpravu textu. Za cenné rady rovněž děkuji Doc. Dr. Džugderin Luvsandordžovi.

Moje velké dík patří především mongolskému režiséru G. Džigdžidsürenovi, který mi během mého studijního pobytu v Ulánbátaru v roce 2005 a 2006 poskytl rozhovor a řadu důležitých a vzácných informací pro mou diplomovou práci a uvedl mě do problematiky současného mongolského filmu.

V neposlední řadě také děkuji Národní knihovně v Ulánbátaru, za to, že mi poskytla možnosti shromáždit v archivu knihovny množství informací, jak ze starých, tak i nových novinových a časopiseckých článků na dané téma.

Obsah

Úvod.....	1
I. Historický popis vzniku a formování mongolského filmu v 20. století.....	6
II. Postava současného významného představitele mongolského filmu, režiséra, scénáristy a filmového vědce Gombodžavyn Džigdžidsürena a jeho umělecká tvorba.....	32
2.1. Životopis režiséra G. Džigdžidsürena.....	33
2.2. Seznam tvůrčích a vědeckých prací G. Džigdžidsürena.....	39
2.3. Rozhovor s mongolským režisérem G. Džigdžidsürenem zaznamenaný 2. 4. 2006 v Ulánbátaru.....	42
III. Obsahy vybraných filmů, uspořádané podle základních filmových žánrů.....	50
3.1. Historické/historicko – vlastenecké filmy, historicko – životopisné filmy.....	53
Cogt tajdž (1945).....	53
Moudrá kněžna Manduchaj (1988).....	58
Pod ochranou Věčného Nebe (1992).....	60
Mongol (2007).....	61
3.2. Historicko – revoluční filmy.....	62
Povodeň (1966).....	63
Průzračný Tamir (1970 – 1973).....	65
3.3. Válečné filmy/válečné drama.....	66
Slyšte na druhé straně! (1971).....	66
Přes Gobi a Chingan (1981).....	69
3.4. Filmy podle lidových legend, pohádek a balad.....	72
Legenda o oáze (1975).....	72
Pohádka o Buščúovi (1979).....	74
3.5. Dobrodružný film.....	76
Zvěd (1983).....	76
3.6. Komedialní film.....	78
Velká rodina (1980).....	79
3.7. Příběh ze současnosti, milostný příběh.....	81
Rytmus motoru (1973).....	81
Ve znamení Tyrkysové hory (1978).....	84
3.8. Psychologicko – společenský film.....	85
Slzy kamenného idolu (1990).....	85

Stopa života (1991).....	87
IV. Přehled mongolských filmů	
4.1. Chronologický přehled mongolských celovečerních (hraných) filmů.....	89
4.2. Přehled mongolských celovečerních (hraných) filmů podle abecedy.....	109
4.3. Chronologický přehled mongolských dokumentárních filmů.....	141
Závěr.....	189
Bibliografie a použitá literatura.....	192
Přílohy:	
Chronologický přehled mongolských dějin 20. století	
Fotografie ulánbátarských biografů a z vybraných filmů	
Celkový počet mongolských celovečerních filmů do roku 2000	

Úvod

Cíl práce

Cílem této práce je popsat vznik a vývoj mongolské kinematografie od začátku 20. století do roku 1991. V první kapitole jsem rovněž stručně popsala vývoj mongolské kinematografie po rozpadu socialismu v roce 1990 a její nové cesty v hledání demokratické společnosti. Pokusila jsem se postihnout širší kulturní a etnografická východiska, jimiž se mongolský film inspiroval, včetně obrovského vlivu, který měla sovětská kinematografie na vznik a formování kinematografie mongolské. Ve druhé kapitole jsem představila současného významného mongolského režiséra, scénáristu a filmového vědce G. Džigdžidsürena a jeho uměleckou tvorbu. Ve třetí kapitole jsem seřadila filmy podle základních filmových žánrů a uvedla jejich obsah s komentářem.

Nakonec jsem uvedla přehled všech celovečerních filmů, uspořádaných jednak chronologicky a jednak podle abecedy, a chronologický přehled dokumentárních filmů.

Mongolsko patří mezi státy s malou filmovou produkcí, přesto však jeho filmy vzbuzují v zahraničí stálý zájem diváků i odborné veřejnosti. Soustavně se dosud touto problematikou v České republice nikdo nezabýval, odborný zájem se dosud omezil pouze na několik dílčích článků publikovaných v periodicích. Chtěla jsem touto prací přispět k dalším, podrobnějším zkoumáním mongolské kinematografie.

Charakteristika materiálu a způsob jeho získávání

Diplomová práce se zabývá oblastí filmové tvorby, která není doposud v české kinematografii podrobněji probádána. Celkový pohled na mongolskou kinematografii proto může přinést řadu cenných informací jak české filmové vědě, tak i dalším zájemcům o kinematografii.

Jedná se o filmovou tvorbu specifickou tím, že je na jedné straně ovlivněna historií a tradicemi, na druhé straně komunistickou ideologií, ale také náměty sovětské filmové školy, která měla na mongolskou kinematografii zásadní vliv.

V neposlední řadě je třeba říci, že mongolské filmy nejsou ve světě ani v České republice příliš známé. V Národním filmovém archívu ČR (NFA) je doposud k dispozici jen 11 filmů, které jsou v zásadě dostupné pouze odborníkům. Až poslední tvorba, která rozvíjí žánr etnograficko – dokumentárního filmu, uvedla mongolský film v širší známost na

světových filmových festivalech (např.: *Příběh o uplakaném velbloudovi*, Davá Bjambasüren a Luigi Falorni, Německo – Mongolsko, 2003). Starší mongolská filmová tvorba si však zaslouží stejnou, možná i větší pozornost diváků, a proto je třeba si ji znovu připomínat.

Cílem práce je tak mimo jiné přiblížit mongolskou filmovou tvorbu odborné veřejnosti. Práci budou moci také využít čeští filmoví vědci, kteří se zabývají asijskou kinematografií, stejně jako filmové instituce (FAMU, NFA, katedra filmové vědy FF UK v Praze a další).

Nejvíce autentických materiálů se mi podařilo nasbírat na studijních pobytech v Mongolsku a Rusku, tedy v zemích, která jsou svými kinematografickými zdroji pro výzkum této problematiky nejvhodnější.

V své práci pracuji s rozhovory s režisérem G. Džigdžisürenem pořizenými v Ulánbátaru během mé studijní cesty v roce 2005 a 2006. Režisér mi poskytl řadu důležitých a vzácných informací pro mou diplomovou práci a uvedl mne do problematiky současnosti, ale především vývoje mongolského hraného filmu.

Rovněž jsem využila informací, získaných v rozhovoru s mongolským scénáristou P. Cogdzolem, který též získal své zkušenosti na studiích na VGIKu (Vsesojuznyj Gosudarstvennyj Institut Kinematografii) v Moskvě.

V práci jsem využívala mongolskou a ruskou odbornou literaturu a DVD nahrávky, které jsem shromáždila během své cesty do Mongolska v letech 2005 a 2006. Nejdůležitějšími prameny jsou *Encyklopedie mongolské kinematografie* (*Монгол киноны нэвтэрхий толь*) od G. Džigdžidsürena a *Stručný přehled pronikání zahraničního filmu do Mongolska a vzniku a rozvoje národního filmového umění, 20. století* (*Монголд гадаадын кино нэвтэрсэн, □ндэсний кино урлаг □□счх□гжс□н т□□хийн тойм /XX зуун/*) od G. Dolgora.

Využila jsem také odborné články, které jsem shromažďovala v roce 2006 v Národní knihovně v Ulánbátaru. Především se jedná o tištěná periodika, jako je *Ünen* (Pravda), *Utga dzochiol urlag* (Literatura), *Dzúny medé* (Zprávy století), *Önödör* (Dnes), *Sojol* (Kultura) a další.

Dále jsem čerpala z ruských pramenů, zvláště z monografie M. Černěnka *Kino Mongolii* (Mongolský film) a různých článků publikovaných ve filmových časopisech *Iskusstvo kino* (Filmové umění). Rovněž jsem použila články v češtině, vydané v různých filmových časopisech v ČR jako *Film a doba*, *Filmový přehled*, které jsem získala v knihovně Národního filmového archivu v Praze.

Má pozice mi rovněž umožnila zohlednit v práci názory na mongolskou kinematografii ze tří různých pohledů: stanovisko Mongolů, reprezentované názory jak

mongolských režisérů a vzdělanců, tak běžných Mongolů (Mongolové znají a milují své filmy, především ze staršího období a velmi nostalgicky vzpomínají na dobu, kdy pro ně tyto již klasické tituly byly nové, a to i přes to, že byly ideologicky zatížené. Jedná se o zlatý fond mongolské kinematografie, který je dosud v mongolské společnosti živý a stále diskutovaný), Středoevropanů, získané především konzultacemi s českými mongolisty a filmovými vědci (považují mongolský film za velmi ideologický a ovlivněný sovětskou kinematografií. Zároveň je považován také za nezdravě etnografický, ale tato námitka není případná, protože mongolský film odráží životní skutečnost své země, která je od místní zcela odlišná) a člověka, odchovaného sovětskými filmy (tedy nejvíce můj osobní – člověka, kterého nepopuzuje ideologičnost mongolského filmu, ale spíše jeho mělkost v tom smyslu, že mongolský film se často soustředí na zobrazování událostí spíše než na mystiku a alegoričnost svých příběhů, s tím souvisí přímo také jeho menší poetičnost – tedy menší nedořečenost, lyričnost, neumožňuje tedy hlubší procítění příběhu. Mongolský film je však velmi romantický v tom smyslu, že herci v nich vystupují velmi opravdově, své role ztvárňují takřka dokonale a s naprostým zaujetím pro věc. Proto je mongolský film podmanivý i pro zahraničního diváka. Tuto přesvědčivost přičítám vlivu ruské filmové školy. Toto se však zhruba od poloviny devadesátých let mění k horšímu).

Metoda zpracování materiálu

Celovečerní mongolské filmy jsem seřadila podle žánrů na základě dostupných mi DVD nahrávek, a teoretické literatury především v mongolštině. Při práci jsem se potýkala s obvyklými problémy, s jakými se setká badatel ve snaze roztřídit jednotlivá umělecká díla podle žánru. Každé třídění je vždy pouze přibližné a bez nároku na absolutní objektivitu, snažila jsem se však zvolit dostatečné množství žánrů tak, aby pouhé zařazení filmu do určité kategorie už bylo jeho určitou charakteristikou. Poprvé v Česku se pokouším podat úplné žánrové roztrídění mongolské kinematografie od jejích počátků. Pokusila jsem se přinést vyčerpávající informace o vzniku a obsahu některých mongolských filmů, které byly natočeny ve vymezeném období od počátku 20. století do roku 1991.

Členění práce

Práce je rozdělena na jednotlivé kapitoly a podkapitoly.

První kapitola je věnovaná historickému popisu vzniku a formování mongolského filmu od začátku 20. století. Popisuje počáteční fázi, tj. předrevoluční kinematografii do roku 1921, charakterizovanou proniknutím zahraničního filmu do Mongolska. Dále 30. – 40. léta 20. století – vznik a formování vlastní kinematografie, období rozvoje kinematografie (polovina 50. let 20. stol.), období obnovy a modernizace (50. – 80. léta 20. stol.), nakonec stručně období začátku 90. let až po současnost. Popis vzniku mongolského filmu je doplňován biografickými údaji o jednotlivých tvůrcích hraného i dokumentárního filmu a anotacemi jejich tvorby. Komentář je zároveň pokusem o charakteristiku daných filmů z hlediska jednotlivých etap, ve kterých byly filmovány.

Druhá kapitola je věnována osobnosti významného současného režiséra, scénáristy a filmového kritika Gombodžavyn Džigdžidsürena. V této části je nejprve biografická poznámka o jeho uměleckém i osobním životě, na kterou navazuje přehled jeho tvorby, počínaje filmem *První kroky*, který byl jeho diplomovou prací na moskevském VGIKu. Dále následuje popis vybraných filmů z jeho tvorby. Celou kapitolu završuje rozhovor se samotným režisérem zaznamenaný pomocí diktafonu na jaře roku 2006 v Ulánbátaru, kde umělec podrobně hovoří o svých filmových začátcích, kariéře, ale i nerealizovaných projektech.

Třetí kapitola zahrnuje obsahy vybraných filmů, uspořádané podle filmových žánrů, které se nejčastěji vyskytují v mongolské kinematografii, jako historické filmy/historicko – vlastenecké, historicko – revoluční atd. Jako příklad uvádím vždy jeden až dva filmy, které jsou pro daný žánr nejcharakterističtější. Filmové žánry nejsou zdaleka tak pevné a ustálené jako v literatuře, navíc ani v mongolské kinematografii nebyly žánry v obvyklém slova smyslu „pěstovány“ (a ani dosud nejsou). Při definování filmových žánrů v mongolském filmu jsem se opírala především o literární žánry, seznámila jsem se však i s dostupnou filmovou literaturou.¹

Práce je pak zakončena přehledem mongolských filmů, především chronologickým přehledem hraných filmů, přehledem hraných filmů v abecedním pořádku a chronologickým přehledem dokumentárních filmů.

V příloze je uveden chronologický přehled mongolských dějin 20. století od roku 1900 do roku 2000, který má umožnit pochopení širšího historicko – kulturního pozadí, na kterém se mongolský film utvářel. Další příloha obsahuje fotografie z vybraných filmů, je doplněna fotografiemi mongolské televize, národního filmového archivu, atelieru, kde se filmy točily a

¹Žánr ve filmu. *Národní filmový archiv*, Praha 2004.

ulánbátarských biografů. Zde se filmy za socialismu promítaly a v současné době jsou přebudované nebo přejmenované na jiné objekty zábavy a volného času (např. biograf **Од – Hvězda**, v současné době je centrem shromáždění letničního hnutí – charismatické křesťanské církve *Монгол хонин сэрэг чуулган*).

Součástí práce je přehled bibliografie a použité literatury, jmenný rejstřík obsahující názvy filmů, osobnosti, filmové žánry a motivy.

V práci užívám českou vědeckou transkripci, která se pro přepis z mongolštiny tradičně užívá.

I. Historický popis vzniku a formování mongolského filmu v 20. století

Vzhledem k nedostatku objektivních, socialistickou ideologií nezatížených zdrojů odborné literatury v období, kterým se zabývá tato práce, jsem vycházela především z níže uvedené literatury a z rozhovorů pořizovaných při setkání s mongolskými režiséry G. Džigdžidsürenem a P. Cogdzolem.

Při psaní kapitoly o historii vzniku a rozvoje mongolského filmu jsem čerpala především z knihy G. Dolgora *Монголд гадаадын кино нэвтэрсэн, Өндэсний кино урлаг Өгсч хөгжсөн төдийн тойм /XX зуун/* (Stručný přehled pronikání zahraničního filmu do Mongolska a vzniku a rozvoje národního filmového umění, 20. století).

Z knihy G. Džigdžidsurena a D. Ceceg *Монгол киноны нэвтэрхий толь* (Encyklopedie mongolské kinematografie), jsem čerpala krátké anotace k jednotlivým filmům, životopisy mongolských režisérů, herců a mongolské názvy celovečerních i dokumentárních filmů.

Z ruských zdrojů, především z článku sovětského filmového kritika M. Černěnka *Кино Монголии* (Mongolský film), *Искусство кино* (Filmové umění), jsem vycházela při rozdělení etap mongolské kinematografie a stanovení filmových žánrů.

Z českých zdrojů jsou nejaktuálnějšími články od *Mongolská kinematografie – její vývoj a současnost* (H. Vostradovská, Film a doba, 1988) a *Brožura o semináři mongolských a japonských filmů* (Kino Morava, 2006, Veselí nad Moravou), které dávají krátkou informaci o současných filmech. Další literatura, z které jsem čerpala je uvedena v poznámkách pod čarou.

Mongolská republika prošla v první třetině dvacátého století složitým vývojem. Revoluce v roce 1921 narušila tradiční strukturu kočovnické společnosti a Mongolsko se stalo druhou socialistickou zemí světa, silně ovlivňovanou Sovětským svazem. Změny ve způsobu života, kultuře, ideologii, nevycházely téměř vůbec z vnitřního vývoje mongolské společnosti, nýbrž byly implantovány zvenčí sovětskými poradci.² V této situaci a rovněž za výrazného přispění Sovětského svazu se začala rozvíjet mongolská kinematografie.

Před nástupem komunistického režimu v roce 1921 bylo Mongolsko a jeho umění po mnoho století ovlivňováno především lamaistickou buddhistickou tradicí. Po tomto roce se

²Tato skutečnost byla reflektována i samotnými sovětskými ideology, kteří hovořili o „přeskočení kapitalistického stupně vývoje“. Tato teze je rozpracována v knize B. Širendeve (B. Shirendyb. By – passing capitalism), přeložené do několika světových jazyků, na jejíž obálce mongolský jezdec na vzpínajícím se koni přeskakuje z „feudalismu“ do „socialismu“.

veřejný život a umění ocitá pod silným vlivem Sovětského svazu, který vychází z dědictví ruské a západoevropské kultury, ale zároveň je ve vleku socialistické ideologie. Mongolové kopírují mnohé, včetně systému vzdělání. Mongolská kultura je navíc poměrně „ohebná“, snadno podléhá novým vzorům a idejím a mnozí mongolští myslitelé měli a mají tendenci hodnotit vlastní kulturu jako „nedostatečnou“ a „zaostalou“ podle měřítek západoevropské civilizace. Proto je svět, který je zobrazován v prvních mongolských filmech, světem pro většinu Mongolů cizím, zprvu obtížně pochopitelným.³

První promítání filmů datují Mongolové do roku 1915 (přibližně 20 let po vynálezu kinematografu). Tyto němé filmy však byly dostupné pouze tehdejší nejvyšší společenské vrstvě. Předpoklady pro vlastní rozvoj kinematografie nebyly příliš příznivé, především proto, že mnohé oblasti byly slabě osídlené, pastevecké obyvatelstvo žilo daleko od měst a bylo negramotné.

Názory na pronikání prvních zahraničních filmů do Mongolska se různí. První promítání zahraničních filmů podle dobových zpráv probíhalo sporadicky v prvních letech 20. století. Podle současného mongolského filmového vědce D. Colmona probíhalo už od r. 1903, podle jiných filmových vědců (G. Rinčinsambú a C. Dzandrá) zahraniční kinematografie do Mongolska pronikala až po roce 1910. První krátké němé ruské a čínské filmy se hrály v prostorách klášterního komplexu *Ujangyn chüre* v Sajnojonchanském ajmaku a na několika místech *Ich Chüre* (dnešního Ulánbátaru): v Bogdchánově paláci, v někdejších čínských čtvrtích, v restauraci *Krym*, v ruském hotelu *Birža* a v roce 1912 v městečku *Amgalanbátar*, nedaleko od Ulánbátaru. Filmy promítali většinou místní Rusové a Číňané, ale diváky „stínových obrázků“, jak Mongolové film před revolucí nazývali,⁴ bývali převážně Mongolové. V Bogdově paláci promítal filmy jeho řidič Burjat Vampilov Badam, který se přistěhoval do Ich Chüre z ruské Čity. Byl člověkem technicky velmi nadaným. Údajně ještě před revolucí opravoval a zprovozňoval spolu s americkými, německými a dalšími podnikateli v Ich Chüre elektrická zařízení, šicí stroje atd. Podle dobových zpráv Badam v letech 1918 – 1919 údajně natočil krátkometrážní němé filmy na téma Bogdchánovy modlitby a bohoslužby, o přírodě a o buddhistickém klášteře v Ich Chüre. Existence těchto filmů však není jednoznačně doložena. Filmy jsou prozatím uloženy ve státním archívu, není k nim přístup, a i kdyby byl, doložit jejich původ by bylo nesnadné, neboť v současnosti nejsou filmoví vědci, kteří by se zabývali úplnými počátky mongolské kinematografie. V roce

³Z osobního rozhovoru s Doc. Dr. Džugderin Luvsandordžem.

⁴Сүүдэр ший – doslova „stínový obrázek“.

1922 Badam natočil dokonce krátkometrážní němé filmy o D. Süchbatarovi, o Bogdchánovi a jeho rodině.

V amerických a německých firmách ve čtvrti *Amerikan dendž* (Americká terasa) se hrály dokonce americké, anglické, německé, mexické a japonské filmy. V letech 1916 – 1918 byly promítány v severním pohraničním městečku Dédšivé (dnešní Altanbulag) ruské filmy.

Po vyhlášení lidového Mongolska v roce 1921 se promítaly v drtivé většině stále více jen filmy sovětské výroby. Vlastní dějiny mongolského filmu začínají fakticky až v polovině 30. let 20. století. Z roku 1932 pochází usnesení mongolské vlády o potřebě založení mongolského filmového studia, které bylo aktualizováno novým usnesením z října 1935. V roce 1933 přibýlo první velké stálé kino *Ard* v hlavním městě Ulánbátaru. Kino *Ard* bylo zřízeno v kamenném domku, postaveném jistým francouzským obchodníkem v místech nedaleko dnešního Dzanabadzarova muzea výtvarného umění.

Postupně se rozvíjela putovní kina, kterých bylo v letech 1927 – 1928 asi deset. Na konci 30. let již existovala dvě velká kina, 18 menších stabilních zvukových kin a 19 pojízdných kin, která pravidelně objížděla daleké ajmaky, kde se z ekonomických důvodů nevyplatilo udržovat samostatné kino.

Dříve, než Mongolové položili základy vlastnímu filmu, měli možnost vidět svůj život, svou zemi, tradice a dějiny v dílech sovětské kinematografie, která mongolský film od počátku výrazně ovlivňovala. Klasik sovětského filmu světového formátu Vsevolod Ilarionovič Pudovkin,⁵ známý např. filmem *Bouře nad Asií*, vytvořil i první hraný film o Mongolsku pod názvem *Potomek Čingischána* (1929). Hrdinou tohoto filmu je nomádský pastevec, kterého jako potomka Čingischána chtějí bělogvardějci „zneužít“ v proti revolučnímu boji v Asii.

Při Ministerstvu školství a národní osvěty (Ардыг гэгээрүүлэх яам) bylo vytvořeno „Oddělení pro pojízdné kino“ a ještě v témže roce „Výbor pro záležitosti filmu“, jehož hlavním úkolem bylo vybudovat materiálně technickou základnu pro vlastní filmovou produkci, připravit technické a tvůrčí kádry. V roce 1933 se mongolská vláda usnesla zřídit vlastní filmové studio *Mongolkino* (Mongolfilm) a do Mongolska už v roce 1934 přijeli z tehdejšího SSSR první odborníci v čele s kameramanem Sergejem Gusevem, kteří tu začali vychovávat filmové pracovníky. Současně tu byla zprvu jako učební a později jako výrobní základna vybudována laboratoř pro výrobu agitačních krátkometrážních filmů, později přeměněná v ateliéry hraných a dokumentárních filmů.

⁵Pudovkin V. I. (1893 – 1953) – významný ruský herec, scénárista, režisér a teoretik filmu, Národní umělec SSSR (1948).

Pod odborným vedením sovětských kameramanů Sergeje Guseva a Alexeje Lebeděva vznikly v roce 1936 v Mongolsku první dokumentární filmy s tendenční dobově poplatnou tematikou: *Oslava 47. výročí 1. máje* v Ulánbátaru (Майн 1 – ний 47 жилийн ойн байр) a o půl roku později film věnovaný oslavě *19. výročí Říjnové revoluce* (Октябрийн хувьсгалын 19 жилийн ойн баяр). Začala tak široká produkce agitačních filmů ne nepodobná filmům, které vznikly v SSSR v letech 1919 – 1922. Agitační a dokumentární filmy z prvního období mongolské kinematografie lze jen obtížně odlišit od některých pozdějších hraných filmů. Většina kritiků je považuje za velmi primitivní. Filmy vznikaly ve výrobní základně v Ulánbátaru a řada takových filmů byla součástí programů tzv. agitačních putovních kin, které putovaly po Mongolsku a šířily i tímto způsobem mezi místním obyvatelstvem „pokrokové myšlenky a znalosti nové společnosti“.

Zatímco ve světě byl v té době zvukový film již běžně rozšířený, mongolští filmaři ještě procházeli lumiérovským obdobím⁶ své historie. Natáčeli němé dokumentární filmy a stříhali je doslova na kolenu. Přesto tyto filmy byly prospěšným začátkem, první zkouškou technicky nedokonalé, ale přesto vlastní filmové tvorby. V této době se měli mongolští filmaři podílet na natáčení sovětského filmu *Syn Mongolska*. Sovětský filmový kritik M. Černěnko charakterizuje tento film jako politickou pohádku.

První hraný film *Syn Mongolska* (Монгол хүү) vznikl ve studiu „Lenfilm“ v roce 1936. Sovětský režisér Ilja Z. Trauberg,⁷ scenáristé B. Lapin, L. Slavin a Z. Chacrevin spolu s kameramanem M. Kaplanem jej natočili ve spolupráci s mongolskými filmaři k 15. výročí mongolské lidové revoluce. Hlavní filmové role obsadili mongolští herci N. Cegmid,

⁶Bratři Lumière August (1862 – 1954), Louis (1864 – 1948) – francouzští chemici, majitelé továrny, vyrábějící fotografický materiál, kteří se významným způsobem zasloužili o rozvoj filmu a později (1907) uvedli na trh první použitelné desky pro barevnou fotografii. Bratři Lumiérové nebyli duchovními otcí filmu. Vlastně převzali roku 1894 od Thomase Alvy Edisona nápad na předvádění „pohyblivých fotografií“, přístrojem patentovaným roku 1891 pod názvem kinetoskop. Edison nechtěl promítat pro veřejnost, nýbrž chtěl na filmovém průmyslu zbohatnout. Edisonův kinetoskop i kinetograf zdokonalili. Jejich přístroj patentovaný roku 1895 byl zároveň kamerou, projektorem i kopírkou. 28. prosinec 1895 – toto datum se do historie zapsalo především kinematografií. Nové médium, film, se zrodilo v okamžiku, kdy bratři Louis Jean a Auguste Lumierovi předvedli v Indickém salonu Grand Café v Paříži první představení pro platící diváky. Celkem se promítalo 11 filmů. Tehdejší obecnost zvlášť ocenilo film *Příjezd vlaku*, kdy lokomotiva projíždí těsně kolem kamery. Dokonce se traduje, že diváci byli z počátku až zděšení, protože podlehlí dojmu, že se vlak řítí na ně. Také se uplatnila trikovaná technika. Strhávání zdi promítnuto pozpátku ohromilo diváky, kteří s úžasem hleděli na znovu postavenou zeď. Z tohoto všeho vybočuje jeden snímek, který se jmenoval *Pokropený kropič*, ve kterém chlapec škádlí zahradníka s hadicí, kterému vytryskne voda z hadice do obličeje, tedy první groteska. Zvuková éra filmu začala snímkem *Jazz Singer* v roce 1927. [Bernard J., a Frýdlová P. *Malý labyrint filmu*, 1988].

⁷Ilja Zacharovič Trauberg (1905 – 1948) – ruský filmový režisér. Začínal jako scenárista sportovních filmů, asistoval u S. M. Ejzenštejna, od roku 1929 působil jako režisér. Je tvůrcem němého filmu *Modrý expres*, *Syn Mongolska* a zvukového filmu *Devatenáctý rok*.

D. Ičinchorló, D. Bat – Očir a Č. Cevén.⁸ Politická pohádka, oděná do historických reálií počátku století a mongolského folklóru, vypráví o prost'áčkovi Cevénovi a krasavici Dulmě. Cevén hledá kraj se zlatými jablky, dostane se i do jedné z oblastí, která je ovládána mongolskými nojony a japonskými militaristy. Je zajat a odsouzen. Před popravou uteče a varuje v hlavním městě Ulánbátaru před nebezpečím. Mongolští vojáci táhnou proti nepřátelům k ochraně socialismu.

Tehdejší vedoucí filmového studia „Lenfilm“ Adrian Piotrovskij o estetickém významu tohoto filmu prohlásil v roce 1936 v sedmém čísle časopisu *Iskusstvo kino* (Filmové umění): „Tento film je v zásadě natočen pro mongolské publikum jako dárek mongolskému lidu. Umění kulturně vyspělejší země se tu neobrací k životu a ke způsobům života zaostalejšího národa proto, aby hledalo atraktivní materiál v exotickém primitivismu, aby uměleckými prostředky vnucovalo zaostalému plemeni ubohé představy o převaze bílého člověka, ale proto, aby přátelskému národu ukázalo vzory jeho hrdinů, aby upevnilo jeho státní uvědomění.“⁹

Podle Piotrovského bylo zásluhou I. Trauberga právě to, že se mu podařilo najít klíč k mongolskému divákovi skrze folklór. Jedině folklór mohl ovlivnit dramatickou výstavbu a styl tehdejšího mongolského filmu. A. Piotrovskij dále dodal: „Pohádka se stala politikou. Folklornost námětových postupů, postav a především ústřední postavy dodávají tomuto filmu onu jasnost, pružnost a zobecněnou realističnost, což jsou právě rysy lidové pohádky, jíž bylo v tomto díle tak plodně využito.“¹⁰

Jednoduchost a přímočarost sdělení v mongolské kinematografii si našly podle Černěnka brzy cestu k filmovému divákovi. Černěnko považoval otevřenou didaktičnost a osvětovost za nutný předpoklad filmové výchovy. Na mongolských filmech počáteční fáze je jasně vidět vliv sovětské filmové tvorby. Pro většinu mongolských agitek, které elementární formou propagovaly jednotlivé momenty nové ideologie, lze nalézt analogicky přesnou agitku sovětskou z let 1919 – 1921. První mongolské agitky¹¹ vynikaly naivitou dramaturgie a

⁸Ze soukromých rozhovorů s režisérem G. Džigdzidsürenem vyplývá, že řada současných mongolských filmařů po uvolnění režimu v zemi někdy má tendenci autorství tohoto filmu přivlastňovat sobě. Dle názoru režiséra se však jedná o sovětský film.

⁹Interpressfilm, č. 7, ČSFU 1975, str. 19.

¹⁰Tamtéž, str. 18.

¹¹Druh filmu, jehož název je odvozen od latinského *agitare*, zhruba znamenajícího pobízet, podněcovat, jednat, činit něco. Jde tedy o filmový útvar, jehož prvotní funkcí je vybízet diváka k nějakému jednání či postoji, tj. funkce výchovná, na rozdíl od ostatních filmů, které chtějí především informovat, pobavit, poskytnout estetický prožitek apod. Této hlavní, agitační (výchovné) funkci bývají v agitce ostatní funkce podřízeny a nezřídka ustupují do pozadí. Agitka stojí na pomezí uměleckých a účelových filmů. Svě zlaté období prožila agitka zejména ve 20. letech v bývalém SSSR. Sovětští filmaři, kteří byli přesvědčeni o síle filmu jako o prostředku

přímočarostí. Tyto agitky měly ještě jistou neplánovanou, čistě podvědomou vlastnost – přesně a celistvě vnímaly kontrast mezi starým a novým, jejich paradoxní koexistenci. Za naivitou námětu, v často neobratných scenáristických postupech pronikaly na plátno podrobnosti, detaily, skládající fotografickou přirozenost dění, jeho nepředvídanou dokumentárnost. Tímto objevem nového světa se hrané filmy trochu lišily od filmů dokumentárních. Žánrové rozdíly ještě neexistovaly.

Na konci 30. a na počátku 40. let vznikají první filmy, do nichž se promítá kult osobnosti, natočené často pod vedením sovětských filmových tvůrců. Témata filmů byla zpracována jednoduchou, fádni formou, a zaměřovala se na problémy v dobovém jazyce pojmenované jako „překonávání feudalismu“, „emancipace ženy“, „boj proti japonské intervenci“ a tzv. „kontrarevoluci“. Tyto interpretace jsou poplatné tehdejší cenzuře a pojmy jako feudalismus a kontrarevoluce byly nutné pro jakoukoliv tvorbu v rámci sovětského vlivu. Jako příklady těchto filmů lze uvést *Cesta Nordžmy* (Норжмаагийн зам, 1938), *Vlčí smečka* (Сүрэг чоно, 1939), *První lekce* (Анхдугаар хичээл, 1940).

Prvním už mongolským filmem je krátkometrážní film *Cesta Nordžmy* od režiséra Tömörin Nacagdordže. Scénář k filmu napsal Rus Lev Šeffler.¹² Je to spíše agitační než umělecký film. Filmy tohoto období řešily lidské problémy, avšak vždy pod rouškou budování socialismu. Film pojednává o dvou těhotných sousedkách, které shodou okolností rodí ve stejnou dobu – jedna za pomoci lamy, druhá s pomocí porodní asistentky v nemocnici. Té první, která porodila s pomocí lamy, zemře dítě hned po porodu. Smyslem děje je ukázat výhody a propagovat myšlenku moderního zdravotnictví. Tyto filmy byly především ideologickým nástrojem režimu, který se snažil pomocí zdůrazňování výhod technologického a vědeckého pokroku vykořenit vlastní mongolskou tradici.

Film *První lekce* z produkce „Mongolkina“ byl prvním z tematického cyklu filmů věnovaných bitvě na Chalchyn голу. Podobné filmy se natáčely s cílem „vojensko–vlastenecké výchovy lidu“. Hrdinou filmu, který režírovali T. Nacagdordž¹³ a M. Bold,¹⁴ je

ovlivnění mas, vytvářeli převážně krátké filmy, mobilizující občany k aktivnímu zapojení do procesu vytváření nové společnosti, a to v nejrůznějších oblastech.

¹²Sovětští a posléze i ruští a mongolští filmoví vědci, včetně G. Džigdžidsürena, považují tento film za první mongolský, protože režisérem byl Mongol. Ale otázka autorství ve filmu je velmi složitá a sporná věc. Film je dílo kolektivní a z toho hlediska jsou jeho autory, tedy původci, všichni tvůrčí pracovníci, kteří na jeho vzniku podíleli. Rozsah přínosu každého z nich bývá různý a z hotového filmu se nedá jednoznačně posoudit. Jednodušší je určit autorství u námětu, protože na začátku každého filmu byl někdo, kdo přišel s nápadem, myšlenkou, příběhem či historikou. Autorem námětu, první fázi přípravy filmu, který zachycuje stručný popis děje (1–2 stránky), může být i scenárista. Tento film rovněž může být označen jako sovětský, podobně jako v případě filmu *Süchbatar*.

¹³Tömörin Nacagdordž (1910 – 1966) – mongolský spisovatel, básník, ale i filmový režisér. Narodil se v Ulánbátaru, na konci 20. let studoval v Německu, od roku 1930 zastával funkci učitele a ředitele

Gongor, který se v době natáčení filmu stal významným vojevůdcem a národním hrdinou. Ve filmu hraje sám sebe, opakuje na plátně i ty největší podrobnosti z dávného boje. *První lekce* byla uvedena do kin v roce 1940 po porážce Japonců u Chalchyn golu.¹⁵

V letech 1941–1942 agitky vystřídal historické filmy, opět natočené za pomoci nebo pod vedením sovětských filmařů.

Blíže k epice měl historický film *Süchbátar* (Сүхбаатар, 1942), který vypráví o postavě, jež byla oslavována jako zakladatel lidového mongolského státu, samozřejmě v režii Rusů A. Zarchi, I. Chejvice a také Mongola T. Nacagdordže podle scénáře B. Lapina a Z. Chacrevina. Rolí Süchbátara sehrál významný sovětský filmový herec Lev Sverdlin, jeho manželku však již Mongolka Ö. Rencennorov, barona Ungerna N. Čerkasov. Historicko – revoluční filmy, formovaly mongolskou kinematografii tehdejší doby. I letmý pohled stačí k tomu, aby si divák uvědomil zřejmou genetickou shodu *Süchbátara* s Čapajevem, nebo-li se *Mstitelem*, vyprávějícím o Kotovském. Jde tu nejenom o shodu námětovou, ale ještě spíše o shodu ideologickou. Reálná historická osobnost, se tu rozrůstá do rozměru legendy. I když se film *Süchbátar* do značné míry opíral o tradice sovětského filmu a byl v podstatě vytvořen rukama sovětských tvůrců, jak mongolští tak i sovětské filmaři považovali tento film za koprodukcí.

Mongolové tehdy velice pozitivně přijali tento film, protože, jak věřili, přesně znázorňoval život Süchbátara. Mongolům ale vadil především evropský vzhled hlavního hrdiny.¹⁶

Potenciál mongolských filmových tvůrců ukázala následující práce studia „Mongolkino“, dvoudílná vynikající historická epopej *Cogt tajdž* (Цогт тайж, Šlechtic Cogt, 1945, v čes. distribuci *Stepní vítěz*). Tento historicko – vlastenecký film, který znamenal

Pedagogického institutu v Ulánbátaru, v letech 1935 – 1942 pracoval jako režisér a umělecký vedoucí „Mongolkino“. V roce 1942 byl falešně obviněn jako nepřítel lidu, na začátku 50. let byl ospravedlněn. Vytvořil řadu celovečerních a dokumentárních filmů: *Cesta Nordžmy*, *Vlčí smečka*, *První lekce*, *Sviští mor* (Тарваган тахал, 1940), *Nepřítel života* (Амьдралын дайсан, 1941), *Příhoda na hranicích* (Хил дээр гарсан хэрэг, 1942).¹⁴ Mindžürin Bold (1910 – 1990) – první mongolská režisérka, herečka. Narodila se ve Středogobijském ajmaku, v roce 1926 absolvovala střední školu, poté kurs pro právníky, po absolvování tohoto kursu pracovala v sekci importu, vedle práce vystudovala v roce 1931 divadelní školu a stala se první herečkou Státního divadla. V roce 1933 hrála roli ženského představitele chudého lidu na mezinárodní soutěži revolučních divadel v Moskvě v mongolské divadelní hře *Vláda tmy* (Харанхуй засар). Od roku 1939 začala pracovat „Mongolkino“, spolu s T. Nacagdordžem vytvořila řadu celovečerních a dokumentárních filmů: *Příhoda na hranicích*, *Jezdec a tankista* (Морин цэрэг танкист, 1942), *Mongolsko* (Монгол Улс, 1944) atd.

¹⁵ Mějme na paměti, že všechny filmy této doby podléhaly silné cenzuře a jejich hodnověrnost musíme zasadit do režimu, který diktoval jejich témata a celkové ideologické podání. Nelze zde hovořit o svobodných a netendenčních filmech, a i prameny, ze kterých čerpaly, byly často poplatné době, ve které vznikaly. Prosím čtenáře, aby si byly vědomi této skutečnosti po celou mou další snahu dopátrat se alespoň takových informací. Jiné totiž doposud neexistují. Témata byla rovněž silně ovlivněna sovětskou filmovou školou.

¹⁶ Z osobního rozhovoru s Doc. Dr. Džugderin Luvsandordžem.

přelom v mongolské kinematografii, byl už téměř výlučně dílem mongolských tvůrců, i když se na scénáři podílel vedle známého mongolského prozaika Bjambyn Rinčena¹⁷ také sovětský režisér Jurij Tarič, spoluautor scénáře a umělecký vedoucí natáčení, který v těch letech zastával funkci poradce *Výboru pro záležitosti filmu*. Film umělecky ztvárňuje boj mongolského vlastence a národního hrdiny první poloviny XVII. století šlechtice Cogta, přímého Čingischánova potomka, který se spojil v boji proti Mandžům s posledním tibetským králem Puncagnamdžilem a starší lamaistickou školou „červených čepic“, ale nakonec byl poražen promandžuským příslušníkem západomongolských Ojratů Törbajchem a přívrženci reformované školy Gelugpa a dalajlamy. Film režíroval sovětský režisér J. Tarič, kameru vedl D. Džigžid, autory hudby byli známí skladatelé B. Damdinsüren a L. Mördordž. Roli Cogta ztvárnil Cagány Cegmid. Ani zde není těžké vyhledat příslušné analogie v historicko – vlasteneckém arzenálu sovětského filmu. V době ohrožení SSSR z různých stran (Japonsko, Německo) vznikla řada historicko – revolučních filmů, mobilizujících bojové tradice, jako například Ejzenštejnův *Alexandr Něvský* či Pudovkinův *Ohnivou stopou*.¹⁸ I zde se hovoří o dobách vzdálených a tragických, o konsolidaci národa před tváří vnějšího nepřítele i vnitřních rozepří, o vybudování národního státu, mocného majestátní ideou jednoty. Proto toto téma nevadilo dobové cenzuře a mohl vzniknout kvalitní film se slušnou výpovědní hodnotou. Pokud ale srovnáváme historické události s historikem C. R. Bawdenem, tyto se značně liší. Podle něj se Cogt tajdž s chánem Ligdenem nesetkali. Filmové zpracování zdůrazňuje motiv Cogt tajdžova boje proti Mandžuské nadvládě. *Cogt tajdž* byl uveden do kin roku 1945, po vítězství nad Japonskem, na počátku nové historické etapy vývoje tehdejšího Mongolska.

Od roku 1946 do roku 1953 v Mongolsku nevznikly žádné celovečerní filmy. Došlo k úpadku filmového umění, chyběli režiséři i dramaturgové. Nelze to však označit „dobou temna“, spíš delší pauzou v mongolské kinematografii. Obecně padesátá léta lze označit jako

¹⁷Bjambyn Rinčen (mong. Бямбын Ринчен) (1905 – 1977) – proslulý mongolský vědec (filolog), spisovatel a překladatel, zakladatel bohemistiky v Mongolsku. Jedna z takřka legendárních postav Mongolska 20. století. Plamenný řečník a zastánce mongolské kultury pocházející ze starého burjatského rodu, mimořádně oblíbený mezi lidem. Jeho socha v současné době nahradila sochu J. V. Stalina před Státní knihovnou v Ulánbátaru. Dlouhá léta byl vězněn pro své feudalistické postoje. Ovládal 17 jazyků, mezi nimi i češtinu a slovenštinu. Po studiích v Leningradě na Ústavu živých východních jazyků se stal orientalistou se zájmem o starou mongolskou kulturu (šamanismus, staré rukopisy apod.). Přeložil do mongolštiny Puškina, Gogola, Turgeněva, Jiráka (Staré pověsti české) atd., patří k zakladatelům moderní mongolské literatury a za lásku ke své vlasti a činorodému úsilí je přirovnáván k českým obrozencům.

¹⁸S tímto názorem jednoznačně souhlasí i Doc. Dr. Džugderin Luvsandordž.

nejsložitější a nejtěžší období v celé poválečné historii formování mongolského filmu, které bylo hodně spojeno také s úpadkem sovětské kinematografie.¹⁹

Teprve po válce odjela první generace režisérů a dokumentaristů studovat do Moskvy. Důsledkem toho bylo, že skoro na celé desetiletí vypadl hraný film z plánů studia. O to snadnější, i s ohledem na politické zadání, bylo natáčet dokumenty na témata spojená s výstavbou socialismu.²⁰ V roce 1950 navázalo Mongolsko diplomatické vztahy s řadou socialistických zemí – NDR, Polsko, Bulharsko, Československo, Maďarsko a Rumunsko. Následkem toho došlo také k rozšíření spolupráce s těmito zeměmi i v oblasti kinematografie. Dokumentární filmy natočené v Mongolsku byly distribuovány ve zmíněných zemích a naopak.

Filmové studio se však zaměřilo především na dabing sovětských filmů a získalo v tomto oboru značné zkušenosti. A současně odjeli do Moskvy, na VGIK,²¹ téměř všichni budoucí významní představitelé mongolského filmu: scenáristé a režiséři, kameramani a výtvarníci – C. Dzandrá²² a R. Dordžpalam,²³ B. Sumchú²⁴ a O. Urtnasan,²⁵ Dž. Buntar²⁶ a B. Džamsran.²⁷ A tím skončilo průkopnické období mongolské kinematografie.

¹⁹Jestliže ve 30. letech dosahovala roční produkce filmu v SSSR až 100 filmů, po válce postupně klesla až na šest hraných filmů v roce 1951, kdy bylo raženo heslo „raději méně, ale kvalitněji“. Ale praxe však zákonitě vedla k pravému opaku. Ve skutečnosti byl důvodem nízkého počtu natáčených filmů v poválečném období v sovětské kinematografii, jak ruské, tak ostatních svazových republik znatelný nedostatek finančních prostředků. Po roce 1952, kdy bylo vydáno usnesení o nutnosti zvýšit počet natáčených filmů (102 v r. 1958), se s kvantitou zvýšila i kvalita a došlo k nástupu mladých tvůrců do filmových studií. Krátký úpadek sovětského filmu mohl ovlivnit i mongolský film, který na něm byl tehdy zcela závislý.

²⁰Např. *20. výročí MLRS* (МАХН – ын 20 жилийн ой, 1941), *Mongolsko* (Монгол Улс, 1944), *Nezávislé Mongolsko* (Тусгаар тогтносон Монгол Улс, 1946), *Železná cesta* (Өргөн төмөр зам, 1949) o stavbě trati, spojující Ulánbátar s transsibiřskou magistrálou.

²¹VGIK – *Všesojuznyj gosudarstvennyj institut kinematografii* (čes. Všesvazový státní Institut Kinematografie). Vysoká škola pro budoucí pracovníky v oblasti televize a filmu, VGIK je nejstarší školou svého druhu na světě. V letošním roce oslaví 80. let od svého založení. Historie VGIKu se začíná u Goskinoškoly, která byla otevřena v Moskvě dne 1. září 1919, tři dny poté, co V. I. Lenin podepsal Dekret o znárodnění filmového a fotografického průmyslu. Organizátory a jejími prvními pedagogy byli režiséři V. Gardin a L. Kulešov. Škola sídlila na Tverské ulici, nynější ulici Gorkého. Roku 1930 se Goskinoškola přeměnila na Státní institut kinematografie. Vedle statutu (ze střední odborné školy se stala školou vysokou) změnila i působiště, dodnes se nachází na ulici Vilhelma Pika. Od roku 1938 se v názvu institutu objevuje slovo “všesvazový”. Autoritu VGIKu dodávali a stále dodávají vynikající pedagogové a odborníci ve svém oboru. V různou dobu na institutě působily takové osobnosti jako S. Ejzenštejn, V. Pudovkin, A. Dovženko, M. Romm, G. Kozincev, S. Gerasimov, E. Tisse a další. Ti se svými posluchači pracovali v dílnách – “třídách”, což byl osvědčený systém vgikovské organizace výuky. K němu také patřilo odbourávání úzké specializace a poskytování vysoké úrovně humanitního vzdělání. Studenti tak mohli získávat poznatky z historie, filozofie, etiky, estetiky, sociologie, psychologie a dalších oborů. Protože VGIK zahrnuje všechny oblasti kinematografie, skládá se celkem ze šesti fakult. Z fakulty režie, herectví, scenáristiky a filmové vědy, kamery, umění a produkce. Fakulta umění vedle kostymérů vychovává rovněž výtvarníky hraných, animovaných a kombinovaných filmů. Experimentálně bylo roku 1987 v rámci VGIKu otevřeno zvukové oddělení. Dříve totiž výuka technických specialistů probíhala v institutech filmového inženýrství, nacházejících se v bývalém Leningradě (LKI) a Kijevě (KIKI). Úspěšné fungování VGIKu inspirovalo i další města k založení vlastních filmových fakult. Tak se stalo především v Tbilisi a opět v Kijevě.

²²Cevénij Dzandrá (1919 – 1995) – významný mongolský scenárista a režisér. Narodil se v roce 1919 v Selengském ajmaku, v somonu Altanbulag, v letech 1927 – 1936 navštěvoval základní a střední školu, poté po

V roce 1954 se do Ulánbátaru vrátil první absolvent VGİK a první profesionální scénárista mongolského filmu C. Dzandrá. Vlastně jako scénárista odjel z Moskvy, kdežto v Ulánbátaru se stal režisérem, protože tehdy, v polovině 50. let, ve studiu „Mongolkino“ profesní činnost ještě neexistovala: kameramani psali scénáře, scénáristé natáčeli, režiséři se stavěli za kameru, výtvarníci se stávali vedoucími výroby apod. Filmaři se vraceli z VGİK a z důvodu nedostatečných kapacit vykonávali různé filmové profese. V roce 1954 byl natočen jen jeden film, v roce 1955 rovněž jen jeden, 1956 – dva, 1957 a 1958 rovněž po jednom filmu. Podstata věci však nespočívala v počtu filmů, ale v tom, že hraný film započal svou druhou etapu, nemohl se zastavit, protože už byly položeny určité základy filmové tvorby. Tato výroba se rozjela nejenom v novém kontextu mongolské politické reality, ale i tendencí,

jejím absolvování v letech 1936 – 1942 pracoval jako učitel matematiky na tzv. Finanční škole (Санхүүгийн сургууль). V roce 1948 odjel na studia do Moskvy, kde byl žákem profesora V. S. Junakovského na VGİK, vystudoval obor filmový scénárista, po úspěšném studiu se vrátil do Mongolska, kde se stal prvním studovaným scénáristou. V letech 1948 – 1991 pracoval v „Mongolkino“ jako režisér celovečerních a dokumentárních filmů, režíroval a napsal scénář k řadě celovečerních filmů: *Nový rok* (Шинэ жил, 1954), *Pokání* (Гэм нь урдаа, 1955), *Naše melodie* (Манай аялгуу, 1956), *Tajemství špinavých rukou* (Бохир гарын нууц, 1962), *Dva přátelé* (Хоёр найз, 1963), *Lítost a výčitka* (Гэмшил, зэмлэл, 1965).

²³Ravdzágín Dordžpalam (1930 – 1990) – první mongolský režisér s vysokoškolským vzděláním, v letech 1949 – 1955 studoval v SSSR v Moskvě na VGİK, u profesora M. E. Čiaureliho, v letech 1955 – 1990 byl režisérem v „Mongolkino“ a uměleckým vedoucím Mongolské státní televize. Dal základ komediálnímu žánru v mongolské kinematografii.

²⁴Badrachyn Sumchú (1929 – 2003) – významný mongolský režisér, scénárista. Narodil se 28.2.1929 v Uvském ajmaku, v letech 1945 – 1948 studoval na Výtvarné škole v Ulánbátaru, po jejím absolvování v letech 1948 – 1956 pracoval jako divadelní výtvarník. V roce 1956 odjel studovat do Moskvy na VGİK, kde byl žákem režiséra Lva Kulešova. Studia ukončil v roce 1961. Po návratu v letech 1961 – 1993 pracoval jako režisér ve filmovém studiu „Mongolkino“. V letech 1997 – 2003 byl učitelem na filmové akademii v Ulánbátaru. V roce 1982 dostal vyznamenání (státní cenu) za celovečerní film *Boj v Gobi a Chinganu* (Говь Хянганд тулалдсан нь, 1981, v čes. distribuci *Přes Gobi a Chingan*). Vytvořil řadu celovečerních filmů: *Skvrny na koberci* (Толбот хивс, 1962), *Omyly života* (Төөрсөөр төрөлдөө, 1966), *Na hranici* (Хил дээр, 1967), *Tajemství jeskyně* (Агуйн нууц, 1969), *Slyšte nepřátelská vojska!* (Дайсны цэргүүдээ сонсоогуу, v čes. distribuci: *Slyšte na druhé straně!*, 1971), *V pasti* (Ичээнд нь, 1972), *Hukot motoru* (Моторын дуу, v čes. distribuci: *Rytmus motoru*, 1973), *Anděl nebo ďábel?* (Сахиус уу, сахиул уу, 1983), *Rád létám* (Би нисэх дуртай, 1987), atd.

²⁵Ojdovyn Urtnasan (1929 – 1999) – významný mongolský kameraman, narodil se ve Středogobijském ajmaku, od roku 1947 pracoval jako pomocník kameramana D. Džigdžida v „Mongolkino“, v letech 1952 – 1957 studoval na VGİK u V. I. Volčeka, po návratu do vlasti v roce 1957 pracoval ve filmovém studiu „Mongolkino“, kde do roku 1993 působil jako kameraman ve studiu dokumentárních filmů, natočil několik významných dokumentárních filmů o mongolské přírodě: *V Changaji*, *v Gobi*, *Fauna Altaje atd.*, za co v roce 1985 obdržel státní cenu. Rovněž pracoval na řadě celovečerních filmů: *Co nám překáží?* (Бидэнд юу саад болж байна, 1956), *Posel lidu* (Ардын элч, 1959), *Zlatý palác* (Алтан өргөө, 1961), *Jitro* (Өглөө, 1968), *Boj* (Тэмцэл, 1971), *Lidé na dlouhých cestách* (Их замын тоос, 1985), *Mít tak koně 2* (Морьтой ч болоосой 2, 1994).

²⁶Džamjangín Buntar (1928 – 1994) – mongolský filmový režisér, narodil se v Gobialtajském kraji, po absolvování střední školy v letech 1945 – 1947 pracoval na základní škole ve svém rodném kraji, v roce 1950 vystudoval Vysokou školu Strany (Намын дээд сургууль), v letech 1958 – 1963 studoval na VGİK u profesora S. A. Gerasimova, v letech 1963 – 1994 byl režisérem, místopředsedou a poté předsedou „Mongolkina“. Mezi jeho nejvýznamnější filmy patří: *Válečné povídky* (Дайны тухай өгүүллэгүүд, 1970), *Závěr* (Төгсгөл, 1967), *Rok zatmění slunce* (Нар хиртсэн жил, 1974), *Legenda o oáze* (Эх бүрдийн домог, 1975), *Газарчин* (Průvodce, v čes. distribuci: *Zvěď*, 1983) atd.

²⁷Bajandelgerín Džamsran (1933–) – mongolský režisér, herec. Narodil se v Süchbátarském ajmaku, po absolvování střední školy odjel na studia do Moskvy, kde studoval rovněž na VGİK u V. Petrova režii. Od roku 1957 je režisérem a hercem v „Mongolkino“.

kteří se právě utvářely a formovaly ve filmovém umění tehdejších socialistických zemí a především ve filmu sovětském.

Druhá polovina 50. let byla podle sovětského filmového kritika M. Černěnka ve filmové tvorbě označována jako vlna „růžového realismu“, který odrážel jak historické události, tak v té době aktuální sociálně politické dění. Produkce tohoto období v podstatě opakovala témata a náměty filmových agitok z 30. let. V kinematografii se odrážely problémy obnovy průmyslu a objevovaly se v nich další projevy necitlivého přístupu k otázkám mongolské kultury. Lze však zaznamenat určité žánrové obohacení – objevuje se komedie, satira a fraška. Jako příklad lze uvést komedii L. Dzandry *Nový rok* (Шинэ жил, 1954) o lásce mezi zdravotní sestrou Dulmou a dělníkem Puncagem, prvním Mongolem, který se neobjevil na filmovém plátně v tradičním mongolském oděvu – délu, ale v evropském obleku a čapce. To se může zdát bezvýznamným, ale pro mongolské filmové plátno byl tento zdánlivě povrchní fakt neméně závažný, než moderní továrna, v níž Puncag pracuje. Puncag splnil roční plán v březnu a rozhodl se uspořádat oslavu vlastního Nového roku. To způsobí řadu komických zápletek, ale samozřejmě nakonec všechno dobře skončí. Tehdejšímu mongolskému divákovi je vnucován nový a často nepřijatelný netradiční model v duchu „modernizace“, snad jen komediální složka je povzbuzující. Tendenční je i vyvrcholení komedie. Tyto filmy, stejně jako dřívější, byly především ideologickou propagandou, která měla pomáhat v boji proti mongolským tradicím.

Druhá polovina 50. let probíhá v Ulánbátaru ve znamení osvojování si všeho toho, co bylo opomenuto v letech poválečné pauzy, vzniklé nástupem tendenčního dokumentarismu a situací, kdy budoucí generace režisérů ještě studovala v Sovětském Svazu. Nově bylo zkoušeno vše, co bylo v rozvinutých kinematografiích pokládáno za zcela samozřejmé. Proto v kontextu rodící se kinematografie měl stejný význam nudně didaktický film *Pokání* (Гэм нь урдаа, 1955), podle scénáře C. Dzandry, jako hudebně přírodní filmový program *Naše melodie* (Манай аялгуу, 1956) i krátkometrážní černobílá satirická komedie *Co nám překáží?* (Бидэнд юу саад болж байна, 1956) scénáristy O. Urtnasana a režiséra R. Dordžpalama. Poslední film je kritikou byrokratizmu a neodpovědnosti některých úředníků a oblastních pracovníků. Mnohdy používá až satirických prvků. Umožňuje nahlédnout do běžného života v tehdejším socialistickém Mongolsku. Tento film získal o rok později čestné uznání na MFF v Karlových Varech. V roce 1958 dostal cenu ředitele organizačního výboru MFF v Karlových Varech další mongolský film *Probuzení* (Сэрэлт, 1957). Je nutné podotknout, že kritérium umělecké kvality nebylo v tehdejším mongolském filmu rozhodující. V tomto smyslu lze mluvit o estetické nedozrálosti mongolské kinematografie.

O osudech chudého pastevce Darbadzara a jeho ženy Ariuny vypráví film *Posel lidu* (Ардын элч, 1959), v mnohém připomínající film *Süchbátar* a umožňující odhalit v již vyzkoušeném žánru nové možnosti. Film o Süchbátarovi byl tradiční historicko – revoluční ságou o „otci mongolské revoluce“, o těžkých počátcích změny tradiční mongolské společnosti, ale nepřinášel nic z kontextu, v němž se hlavní linie odehrávala, byl zobecněn a typizován na úrovni komunistického symbolu. O dvě desetiletí později bylo vytvořeno něco zcela jiného. Bouřlivé období je procítěno zevnitř, jakoby očima jeho účastníka a svědka.²⁸ Historicko–revoluční film *Posel lidu* byl už jasným přechodem k tzv. realizmu v mongolském filmu 50. let minulého století.

Další ocenění MFF v Karlových Varech, zvláštní cenu, dostal v r. 1960 film *Mít tak koně* (Морьтой ч болоосой, 1959), natočený podle scénáře spisovatele D. Garmy.

XX. sjezd KSSS v roce 1956 odhalil a kritizoval škodlivé jevy kultu osobnosti v SSSR. Podle sovětského vzoru v mnoha bývalých socialistických zemích, včetně Československa, došlo ve sféře vnitřní politiky a kultury k uvolnění svobody při vyjadřování názorů, což podnítilo řadu diskusí o filmovém umění. V Mongolsku k podobnému k názorovému uvolnění v tehdejší době nedošlo. Filmová kritika „období temna“ se zde objevuje teprve po uvolnění komunistického režimu. Přesto je maršál Ch. Čojbalsan až dodnes označován za „Dvojnásobného hrdinu Mongolska“ (Монгол улсын хошой баатар).

Až na začátku 60. let mongolská kinematografie nabírá nový dech. Bylo to těsně spojeno s rozvojem světové a zvláště sovětské kinematografie, která logicky velmi ovlivnila i mongolskou. Na začátku 60. let se ke slovu a tvůrčím činům dostává řada mongolských absolventů VGIKu,²⁹ kteří považovali za obrovské štěstí, že mohli svojí filmovou kariéru nastartovat přesně v té době.³⁰ Svou uměleckou dráhu začínají autoři jako Dž. Buntar, B. Sumchú, G. Ceren, O. Mjagmar, D. Džigdžid,³¹ P. Cogzol a další. Zatímco do té doby byly

²⁸I když stále musíme mít na paměti neobjektivnost filmů. Spíše mluvíme o zdokonalování uměleckých prostředků než o realistických výpovědích.

²⁹Mongolský scénárista a režisér P. Cogzol v jednom ze svých soukromých rozhovorů potvrzuje, že naprostá většina tehdejších mongolských filmových vědců, režisérů, scénáristů, dramaturgů, kameramanů vystudovala moskevský VGIK. Ruští kolegové jim napůl přezíravě, avšak oprávněně říkali, že Mongolové vyrostli na sovětské kinematografii. Avšak i on během svého studia v bývalém SSSR měl možnost, jak říká ve svém soukromém rozhovoru, se podívat i do dalších postsovětských republik, zvláště zakavkazských, všimá si, že např. Arméni a Gruzini jsou velice vzdělanými národy a že Mongolové by se mohli od nich mnohému ještě naučit. Stejně jako obyčejní Mongolové i on s lítostí uznává určitou „nedostatečnost“ a „zaostalost“ své kultury a země. Takový postoj může být pro někoho překvapivý, neboť by mohl vést k úvahám, že Mongolové jsou národ s „nízkým sebevědomím“.

³⁰Ze soukromého rozhovoru s G. Džigdžidsürenem.

³¹Dedžidín Džigdžid (1919 – 1989) – nejvýznamnější mongolský režisér své doby, kameraman. Narodil se v Chövsgölském ajmaku. Po absolvování střední školy v roce 1934 přijel do hlavního města, kde začal studovat ve Škole pro přípravu učitelů (Багш нарыг бэлтрэх сургууль), v roce 1937 jeden z učitelů této školy, spisovatel T. Nacagdordž vybral osm žáků, aby následovali a vypomáhali sovětskému režisérovi A. Lebeděvovi v natáčení

hlavní hodnotou filmů výkony jednotlivých herců, nyní přibývá ještě umění kameramanské a režisérské. Filmy, které vznikaly v tomto období, byly charakteristické novými, mnohdy daleko vyššími uměleckými přístupy a volbou nových výrazových prostředků. Hlavními hrdiny těchto filmů mnohdy byli současní lidé. Mladí tvůrci se soustředovali na látky ze současného života, avšak při hodnocení společenských jevů se filmaři mnohdy uchýlovali k subjektivním pocitům a postojům.

Absolventi filmových škol 60. let, mezi něž patřil i současný režisér G. Džigdžidsüren, si vytyčili nesnadný úkol otevřít divákovi současníka jako ústřední postavu filmu a ukázat jeho vnitřní svět. Chyběly prvopočátky tohoto nového žánru, neboť tehdejší tematika mongolské kinematografie neznala dramatický charakter filmu, proto bylo obtížné přinést nové téma současného hrdiny.

Zkušenosti sovětského a světového filmu 60. let, ze kterých vycházeli absolventi VGIKu, byly v protikladu s tehdejší ustálenou zkušeností mongolské národní kinematografie.³² Toto období mělo charakter hledání, především hledání nového hrdiny, současníka a rozmanitost jeho vnitřního světa, což bylo téma zcela odlišné od filmů předcházejících let. I režiséři předchozí generace se posléze začali věnovat tomuto tématu.

Dvě, tři desetiletí po prvním mongolském filmu se znovu objevují na filmovém plátně nejen okolnosti, ale i hrdinové, pozoruhodně podobní těm, kteří byli hnací silou nejlepších sovětských filmů z 30. let. Lze najít hodně podobností mezi klasickým sovětským filmem *Členka vlády* a filmem od B. Džamsrana *Volné dély* (Элбэг дээл, 1960). Žánr sociálně laděné anekdoty ze všedního života si samozřejmě nemohl činit nároky na hluboké postižení reality.

Ani komedie R. Dordžpalama *Chuť svěžího větru* (Салхины амт, 1960) ve skutečnosti nepřekračuje hranice anekdoty o ostýchavém účetním, ale za banálním námětem tu vyvstávají okolnosti daleko podstatnější pro tuto dobu, než je stydlivá láska hrdinů tohoto filmů. Film patřil k filmům propagačním a námětem tohoto filmu je propagace lyžařského sportu v Mongolsku. A proto se tím hlavním v Dordžpalamově filmu stává vykořeněnost tradičních

prvních dokumentárních filmů. A už v roce 1939 pomáhal při natáčení dok. filmu *Nový a starý Ulánbátar* (Шинэ хуучин Улаанбаатар). Pracoval v týmu kameramanů ve filmu *Cotg tajdž* (Цотг тайж, 1945) a v jiných významných filmech jako *První lekce*, *Nepřítel života*, *Pokání*, *Jezdec a tankista*. Režiroval filmy *Posel lidu*, *Mému otci do Ulánbátaru*, *Stopa člověka*, *Povodeň*, *Jitro*, *Zet*, *Velká rodina atd.* V roce 1969 obdržel státní cenu pro rozvoj mongolské kinematografie, v roce 1999 mongolské noviny *Зууны мэдээ* (Zprávy století) ho vyhlásily nejlepším režisérem 20. století.

³²G.Džigdžidsüren ve svém rozhovoru uvádí, že konec 60. let bylo obdobím konfliktů dvou generací mongolských filmových tvůrců a umělců, starší a mladší, která absolvovala filmové školy v SSSR. Po návratu do vlasti ne všichni hned pracovali v profesi, kterou vystudovali, obvykle dělali několik let u filmu jinou práci. Někteří z nich včetně něho samého se posléze ve svých filmech tomuto tématu věnují.

prvků z „nové společnosti“, to, že pohled filmařů už na nich neulpívá s etnografickým nadšením a údivem.

Z téhož důvodu však žánr anekdoty (krátkého příběhu) ze všedního života nemohl panovat na mongolském plátně neomezenou dobu. Jako nástroj zkoumání byl pro tehdejší ideologii příliš omezený. Rok po uvedení filmové anekdoty *Chuť svěžího větru* vychází nový film od D. Džigdžida *Mému otci do Ulánbátaru* (Улаанбаатарт байгаа миний аавд, 1961), jenž má zcela vyhraněné rysy sociálního dramatu z každodenního života. Je to dojemný film o pokrokovém řidiči, projíždějícím svým nákladákem nekonečnou mongolskou stepí, o jeho ženě – nemocniční sestře a zpěvačce ochotnického sboru, a o jeho synovi, nezbedníkovi Gočovi, pionýru a mladém přírodozpytci. Autoři ukazují konflikt aspektů moderního života, jako je rychlost a jiná morální pravidla, s tradičním rytmem a starými etickými normami, které jsou rozrušovány, ale není co postavit na jejich místo. To se stává zdrojem vysoce dramatických komplikací a konfliktů.

Autoři, kteří konečně odhalili mnohoznačnost života a vyčlenili z něho právě jeden jediný problém, ale zároveň nastínili i problémy jiné, méně důležité. Džigdžidova kamera objevila vedle problému etického, i fakta i jevy, které zdánlivě nemají ani důvod, ani právo pro danou dobu na svou existenci: karbaníky a opilce, svárlivé susedky a bezduché telefonistky. Jejich prosté připomenutí na filmovém plátně svědčilo o tom, že mongolský film přestával pobuřovat diváka svým obdobím „růžového realizmu“, jež se schylovalo ke konci, ale že se přibližovala doba hlubšího a všestrannějšího zkoumání reality, jak to ostatně také naznačoval M. Černěnko.

Toto období začalo v roce 1962, kdy bylo do kin uvedeno první originální epické dílo mongolské kinematografie, dvoudílný sociální filmový román D. Džigdžida podle scénáře L. Vandana *Jeden z mnohých* (Түмний нэг, 1962). Autoři filmu se opět vracejí do 20. let, kdy v Ulánbátaru zvítězila socialistická revoluce, ale v západním Mongolsku se ještě nic nezměnilo. Sem, jako do poslední oázy tzv. feudalizmu, přijíždí z revolučního hlavního města mladý učitel Čimid. Celý film je v tendenčním duchu vítězství revoluce nad tradiční kulturou a věnován tomu, jak se šíří revoluční ideje, jak zachvacují stále nové přívržence, jak v odlehklém kočovném táboře vzniká buňka revolučního svazu mládeže, jak se chudé pastevecké děti, překonávající odpor „třídního nepřítele“ a vlastních rodičů, začínají učit. A když na hranicích republiky vyvolávají nojoni a lamové povstání, je to právě Čimid, kdo v čele svých žáků zachycuje hlavní úder „kontrarevolučních band“.

Děj druhé části filmu se odehrává na konci 30. let. Místem děje je táž škola. Hrdinou je opět učitel Čimid, tentokrát již starší a obklopený všeobecnou úctou. Do velkého světa se

rozjeli jeho žáci, ti, kteří se kdysi odvážili jako první přestoupit práh školy. Čimid je poslán do hlavního města, aby tu dále vzdělával. Film vrcholí dramatickou zápletkou boje s „třídním nepřítelem“. I když všechno končí šťastně, dramatickost epochy, složitosti historického vývoje byly v tomto dvoudílném filmu vykresleny s jistou hloubkou do té doby v mongolské kinematografii nevídanou, což v mnohém ovlivnilo její další vývoj.

Již v 60. letech se filmaři obracejí k pohádkovému žánru. Z německo – mongolské spolupráce počátku 60. let vzešel film s pohádkovým námětem *Zlatý palác* (Алтан өргөө, 1961). Pastervec Pagva má tři syny, dva z nich jsou sobečtí, chamtiví a lační po penězích, nejmladší je naopak hodný, poctivý a pomáhá ostatním lidem. Jejich otec je podobný prvním dvěma synům, má rád především sám sebe a peníze. Neopatrností se dostanou do neštěstí a svou moudrostí je zachrání právě nejmladší syn Sumbe. Klasický pohádkový námět ujistňuje diváka o tom, že dobro vítězí nad zlem a nespravedlností. V zahraničí mezi nejznámější díla studia „Mongolkino“ té doby patřil film od R. Dordžpalama *Ach, ta děvčata!* (Энэ хүүхнүүд үү, 1963). Jde tu o typický vzorec frašky s převleky. V Dordžpalamově filmu šlo ovšem o věci v Mongolsku zcela neslýchané. Městská dívka, která získala diplom zootechničky, odjíždí do vzdáleného družstva v mužském oblečení s ustřiženými copy a nalepenými vousy. Přitažlivost tohoto filmu nespočíval jenom v lehkosti ale také pokračoval ve zkoumání nejjednoduššího modelu sociálních a morálních proměn v tehdejší mongolské společnosti tj. emancipace žen. Fenomén emancipované ženy byl rovněž sovětským importem do mongolské filmové tvorby, i když v zásadě nadbytečným – mongolské žena byla totiž již tradičně značně svobodná a emancipovaná.

Styl „ružové komedie“, do značné míry snižoval význam žánrové vyhraněnosti. Není náhodné, že jakoby na podporu těchto filmů o současnosti byly zároveň na plátna uváděny filmy historické. A proto ne náhodou byla právě v této době zfilmována první klasická povídka nové mongolské literatury od C. Damdinsürena *Zavržená dívka* (Гологдсон хүүхэн, 1961). Je to značně melodramatická historie děvčete, které bylo zavrženo starým světem a stalo se budovatelem světa nového. Tyto filmy byly otevřeně melodramatické, ale nestyděly se za svou melodramatičnost. Melodramatičnost byla navíc jedním z nejpodstatnějších prvků budoucího rodinného historického románu.

Patrně nejzřetelněji se tato melodramatická role projevila ve filmu *Syn vojáka* (Цэргийн хүү, 1966) o osudech lásky vojáka Navána a pastýřky Colmon v době přepadení Mongolska Japonskem.

Pozornost diváků upoutal film o složitých lidských osudech *Volání srdce* (Сэтгэлийн дуудлагаар, 1965) podle scénáře Č. Čimida v režii R. Dordžpalama, v němž již byly

sjednoceny jednotlivé stylotvorné filmové postupy. Svůj film začíná krutým melodramatem, jež je vystřídán typickým fraškovitým nedorozuměním a celé dílo uzavírá patetickým finále. Na začátku filmu se hlavní hrdina Išchüü, který před tím nějakou dobu odseděl ve vězení za krádež, náhodou seznamuje s Densmou v jídelně, když jí vrací peníze, které ztratila. Išchüü ji posléze pošle dopis, ale odpověď neobdrží. Jednou když se vrátí z noční směny potká Densmu a rozhodnou se spolu žít. Išchüü chce napravit svoji minulost poctivou prací traktoristy. Ale nejbolestivější scéna přichází až na samotném konci, kdy Išchüü je nenáviděn dětmi Densmy, které měla kdysi s vedoucím brigády Šaravem. Film skrze tyto postavy chce ukázat na filmovém plátně dobré a špatné vlastnosti jednotlivce. Dordžpalam se neostýchal pracovat s námětovými, žánrovými i charakterovými banalitami, neboť si byl vědom, že je to nejkratší cesta k srdci diváka.

Rovněž nesentimentální epická balada od D. Džigdžida *Velká matka* (Өндөр ээж, 1968), která vypráví o prosté pastevkyni, která ve válce přišla o svého syna – řidiče a zůstala na šoférské cestě přes pouštinu, aby se stala matkou celého tohoto tvrdohlavého plemene. Film, který byl natočen podle povídky S. Dašdórova z prostředí života a práce mongolských šoférů, nenechal diváky lhostejné a stal se jedním z mezních děl na cestě ke „hlubšímu ztvárnění tehdejší skutečnosti“.

Ve druhé polovině 60. let se proces shromažďování a prozkoumání realistických možností oficiálního diktátu krystalizuje a filmy studia „Mongolkino“ získávají svou žánrovou, dramatickou a později i stylovou vyhraněnost. Pro vývoj mongolského filmu lze použít metaforu spirály, na každém z jejíchž vývojových závitů se mongolští režiséři znovu vraceli zpět a opakovali na nové úrovni to, co již bylo řečeno v etapách předcházejících. Nejúčinněji se to projevuje v žánru historicko – revolučním. Mezi nejúspěšnější filmy 60. let patřila *Povodeň* (Yep, 1966) režiséra D. Džigdžida o osudech ruského převozníka Michaila a Mongola Bolda, kteří byli původně od politiky vzdáleni, ale postupně se přidali k revoluci, pro kterou nakonec obětovali i své životy.³³

Režiséři 60. let začínají více projevovat snahu o zachycení tehdejšího všedního života. První film z tohoto období se zdál být ještě méně přesvědčivý, než filmy historicko –

³³Filmoví tvůrci byli tehdy po silným vlivem dobové cenzury. Do svých filmů museli vkládat řadu skrytých významů, své myšlenky nemohli svobodně vyjadřovat. Například G. Džigdžidsüren si oblíbil žánr legendy, do které bylo možné skryté významy vkládat – např.: *Legenda o oáze*, *Zlatý sokol*. Režiséři se museli zdržet tradičních venkovských obrazů a postoupit je „moderním socialistickým trendům“. Bylo třeba znázorňovat kombajn, hovořit o pětiletce, nové bytové výstavbě, elektrifikaci, plynofikaci, stavbě cest a modernizaci továren, naopak zakázané byly scény jako je sečení obilí kosou. Cenzoři posuzovali domácí filmy z hlediska mravních norem a politického zřízení panujícího tehdy v zemi. V Mongolsku cenzura pravděpodobně byla státním úřadem (jako v Československu v poválečném období) a bez jejího povolení nesměl být uváděn žádný film. Na její vrub spadal zákaz či zmrzačení řady pokrokových filmů.

revoluční. Například film od B. Džamsrana *Chlapík z hlavního města* (Нийслэл хүү, 1968) je lyrickou komedií o mladíkovi z města, poslaném po studiu do vzdáleného kraje. V tomto díle se poprvé v mongolském filmu objevuje hrdina, který nezná národní tradice, který se jich dokonce straní. Toto bylo rovněž poplatné dobové ideologii, která se snažila oddálit tradiční způsob uvažování a kultury Mongolů a přiblížit je tehdejší sovětské kultuře.

Z nastupující režisérské generace se na začátku 60. let uplatnil D. Chišigt, který objevuje téma venkovského smolaře ve filmu *Bajasgalan – návrat domů* (Баясгалан, 1962). Chlapík z vesnice jede do hlavního města s velkou nadějí, že si tam najde lepší práci, než v rodném kraji, přátele, postavení, krátce řečeno vše, co by nezískal nikdy doma. Ale po nějaké době ve městě prožívá rozčarování a odcizení od městské společnosti a jejích zvyků. Zklamáný a sklíčený se vrací do rodné vsi, kde je vřele přivítán svými starými přáteli. Těžko odhadnout, proč vlastně v období budování socialismu, který hlásal stejná práva a plnou zaměstnanost pro všechny občany, bylo možno natočit film, který fakticky odsuzuje tehdejší dobu a její ustanovený řád. Jisté ale je, že fenomén migrace venkovského nomádského obyvatelstva do hlavního města, který je velmi živý zvláště dnes, by mohl více zaujmout i současné mongolské filmaře.

Dalšími historicko – revolučními filmy byly *Závěr* (Төгсгөл, 1967), *Jitro* (Өглөө, 1968), *Tajemství jeskyně* (Агуйн нууц, 1969). Tento žánr a téma bitvy u Chalchyn golu tvořily i nadále základ filmového repertoáru dalších dvou desetiletí. Vojenská tematika lákala téměř všechny režiséry střední generace, ale každý vložil do tohoto tématu něco ze své individuality a svým osobním přístupem přispěl k tomuto období. Např. G. Džigdžidsüren pracoval s retrospektivou, do té doby v mongolské kinematografii neznámou.

I neheldě na ustálené žánry a témata 70. léta podle mnohých mongolských filmařů lze považovat za vrcholné období mongolské kinematografie³⁴, kdy se objevují nové filmové žánry a styly, filmy nabývají více psychologického rázu, režiséři si kladou za cíl otevřít divákovi vnitřní svět hlavních hrdinů, jejich psychologii, ukázat komplikovanost jejich povah. Na plátně se objevuje první film detektivního žánru od G. Džigdžisürena, který se ještě navíc opírá o skutečnou událost, *Lidský život* (Хүний амь, 1976). Scénář k filmu napsal pracovník prokuratury J. Luvsanšarav a filmový vědec T. Čimid.

Rozmanitost postav a komplikovanost děje byly pro tehdejšího mongolského diváka neobvyklé a občas i nepřehledné.

³⁴Doc. Dr. Džugderin Luvsandordž rovněž potvrzuje tuto skutečnost.

Filmová tvorba tohoto období se vyznačovala větší žánrovou rozmanitostí, vyšší mírou psychologické hloubky i formálně estetické úrovně zpracování. V tomto období více začínají splývat do jednotného celku svéráznost orientální nomádké kultury a způsob jejího uvažování s evropskou kulturou. Ve filmech 70. a 80. let. filmaři bohatě využijí kontrastu detailů a velkých celků, odrazu duševních nálad pomocí obrazů přírody a jiných postupů. Nelze jistě toto vrcholné období srovnat s vrcholným obdobím kinematografie evropské (italské, francouzské atd.) ani sovětské, které již tehdy měly dlouhou tradici. Toto období ještě zažívá své jinošství, je ve fázi formování, jak uvádí G. Džigdžidsüren v jednom ze svých rozhovorů pro mongolské noviny z 80. let. Pobízí své kolegy z filmů k hledání nových témat, aby zkusili spolu s ním dokončit kvalitativní skok v rozvoji národní kinematografie.

Na počátku 70. let počalo těžiště přesouvat na filmy o tehdejším současném životě. Ani to se nedělo zcela bezbolestně.

Co se týče střední generace režisérů, jedním z jejich významných představitelů byl také B. Sumchú, který v roce 1975 natočil film *Manželka* (Хань, 1975), a tím otevřel řadu zásadních morálně – etických otázek tehdejší společnosti.

Z válečných filmů nelze opomenout sborník novel *Válečné povídky* (Дайны тухай өгүүлэлгүүд, 1970). Ze tří novel, jež tvoří tento sborník, natočil dvě N. Njamdavá, a jednu Dž. Buntar. A právě v třetí novele, natočené Dž. Buntarem *I kapka přidá moři* (Далайд дусал нэмэр), se nejzřetelněji projevují ty změny, jež se odehrály v žánru válečného filmu. Především v tomto filmu, jehož děj probíhá v době bojů u Chalchyn голу, není válka ani připomenuta. I jeho hrdina je důrazně nehrdinský. Hrdinou je starý Burjat, posedlý vášní počítat všechno, co mu padne do oka – ptáky, ovce, stroje. Jenže popravdě řečeno, co je vlastně možné počítat v holé stepi? A proto sotva začne válka, dostává se stařík do ráže: počítá tanky, letadla, jezdce a málem padne pro svou nezdravou zvědavost do zajetí kontrarozvědky. Všechno se však vysvětlí a staříka dokonce nechávají na jeho bojovém postavení – střežit stepní studnu pro procházející vojska, k čemuž se hodí i tím, že trochu zná rusky.

Buntarův režijní styl je nespěchavý a vnímavý, jako by ani nenatáčel novelu, ale celovečerní epický film. Jeho kamera se dlouho zastavuje na věcech, které zdánlivě nemají žádný vztah k válce. Přesto však za životem skupiny jurt kočovníků jsou slyšet vzdálené ozvuky války, která se tu přibližuje a tu zase vzdaluje od studně, a jsou slyšet daleko silněji, než v kterémkoliv bitevním filmu studia „Mongolkino“. Buntarova novela byla nejdůslednější při rozvíjení té linie mongolského filmu, která do této doby byla spojována se jmény Džigdžida a Dordžpalama.

Mongolská literatura od druhé poloviny 50. let, kdy jakoby zkrížila svou cestu s filmem, přechází od malých publicistických forem k žánrům větším, k epickým románům B. Rinčena, Dž. Pureva, D. Namdaga, L. Tudeva a Č. Lodojdamby.³⁵ Z první poloviny 70. let pochází úspěšné filmové zpracování románu Č. Lodojdamby *Průzračný Tamir* (Тунгалаг тамир, 1970 – 1973). Režisér filmu R. Dordžpalam vnímavě zobrazuje všechny podrobnosti nového období země na začátku 20. století: zásah do společnosti, nečekané, ještě včera nemožné ostré zlomy lidských osudů.

V té době vzniká rovněž film o osudech rozporuplné postavy nových mongolských dějin Dža lamy Dambídžancana *V pasti* (Ичээнд нь, 1972) a celá řada dalších.

Největší pozornost diváků v Mongolsku i v zahraničí upoutal pohádkový film *Legenda o oáze* (Эх бүрдийн домог, 1975), který získal na XX. MFF v Karlových Varech jednu z hlavních cen. Tento film natočili režiséři Dž. Buntar a G. Džigdžidsüren podle lidové legendy o věrnosti rodnému kraji, pastvinách a lásce. Pastviny na poušti Gobi spálilo slunce. Kočovné společenství, k němuž patří krasavice Narangarvú a její mládenec Mōngōnšagaj, směřuje k vzdálené oáze na severu země. Jejich cestu však zkrří loupeživý „král hor“ se svou tlupou. Zmocní se násilím dívky a ta, aby zachránila ostatní, přivolí, že se stane jeho ženou. Klade si však jednu podmínku – bude to teprve tehdy, až se spustí déšť. Lupič z rozmaru přistoupí na podmínku, která má symbolicky stvrdit dívčinu obět v zájmu rodu. Když po trýznivém čekání začíná pršet, všichni se radují. Pro Narangarvú to však znamená rozloučit se nejen se svými nejbližšími, svobodou a krajem, který miluje nade vše, ale i s vlastním životem.

V polovině 60. let skončila v Mongolsku kolektivizace zemědělství a toto téma se objevuje ve filmu D. Džigdžida *Zet'* (Хүргэн хүү, 1970), jenž zaujal důstojné místo v historii mongolské kinematografie. V tomto filmu se poprvé před očima diváka rozehrává drama

³⁵Čadrábalyn Lodojdamba se narodil 20. srpna 1917 v Süchingolu v Gobiatském ajmaku jako druhý syn v rodině chudého pastevce. Otec byl velkým milovníkem a znalcem lidové poezie a vedl i syna k zájmu o lidovou tvorbu. Lodojdamba pracoval od roku 1939 jako strojvůdce na první mongolské železnici. Postupně se vypracoval do funkce náměstka ředitele mongolského rozhlasu. Roku 1954 absolvoval Mongolskou státní univerzitu, posléze obhájil titul kandidáta věd v Moskvě za práci „Základní myšlenky a formy současné mongolské dramaturgie“. V 60. letech patřil mezi nejvýznamnější mongolské veřejné a kulturní činitele. Od roku 1959 byl náměstkem ministra kultury, byl i poslancem Velkého lidového churalu. Zemřel 11. ledna 1970.

Do literatury vstoupil ve 40. letech povídkou „Vlk s čepicí“ (Malgajtaj čono), v níž se postavil proti fantazii a pověrám přežívajícím v myslích lidí, stejně jako v povídce „Šedivý stařík“ (Mjaldzangín cagán övgön). Zařadil se mezi nejvýznamnější mongolské prozaiky, jednak novelou „Naši žáci“ (Manaj surgúlínchan, 1952), vycházející z prostředí mladé mongolské inteligence získávající vzdělání ve dvacátých letech; jednak pokusem o první mongolský román „Na Altaji“ (Altajd, 1949 – 1951). Jeho prvnímu pokusu o román byl vytýkán styl kompozice, jazykové chyby, nepřesnosti v popisu, ale nelze mu upřít průkopnickou práci v tomto žánru.

Za druhý román „Průzračný Tamir“ (Tungalag Tamir, 1962, druhý díl 1967) obdržel autor státní cenu.

pastevce, který je nucen se vypořádat s fenoménem kolektivizace a související změnou vlastnictví, práce a způsobu života. D. Džigdžid ve svém rodinném dramatu všedního života roztahuje děj na několik let, a tak se střídají čtyři roční období – mrazivá zima, jarní tání, vyprahlé léto, suchý podzim. Pozorně se zahlíží do nejmenších podrobností způsobu života, hospodaření, tradice, obřadů: dojení ovce, krávy, kobyly, velbloudice, stříhání srsti, přípravy kumysu, zhotovování plstěných kobereců, rozkládání jurty atd. Mohlo by se zdát, že toto vše divák dávno zná, ale tyto podrobnosti nicméně začínají mít nečekanou funkci, stává se z nich jakoby druhý námět filmu. Bez toho druhého námětu, uloženého kdesi v hlubinách díla, by vlastní námět byl dosti banální a přímočarý. Tento film se stal nejkultovnějším dílem mongolské kinematografie, protože diváci, jak z města tak i z vesnice, našli v osudech jeho hrdinů odlesk svého vlastního osudu.

První a dosud jediný československo – mongolský celovečerní film *Kde je Milostivá hora?* (Хайрхан ондөр хаана байна, v čes. distribuci: *Ve znamení Tyrkysových hor*, 1978) čerpá z prostředí práce československých geologů v Mongolsku.

I v 80. letech pokračují filmaři v osvojování žánrů a nových filmových témat. Zvláště se začínají zaměřovat na mladé publikum. Mezi nejznámější režiséry 80. let se zařadil především B. Baldžinnjam se svým filmem *Miluji Tě* (Би чамд хайртай, 1985), který patřil mezi nejúspěšnější filmy mongolské mládeže, měl ale ohlas i v zahraničí.

Témata o vystudovaných a ambiciózních mladých lidech, kteří po absolvování vysokých škol v Ulánbátaru odjíždějí do dalekých ajmaků vzdělávat tamní lidi, rovněž vycházelo z tehdejší socialistické skutečnosti. Filmové zpracování tohoto tématu lze najít i v předchozím desetiletí ve filmech jako *První kroky* (Анхны алхам, 1970) a *Rytmus motoru* (Моторын дуу, 1973). Stejně jako tato díla, film R. Dordžpalama *Gobijská fata morgána* (Говийн зэрэглээ, 1980) vypráví o mladém vystudovaném učiteli Chašchüovi, který je vyslán z města do dalekého gobijského somonu, aby se stal ředitelem místní školy. Mladík přiletí z města letadlem a hned je ubytován v jurtě. Mezitím, když si myje hlavu, se objeví mladá telegrafistka Nomin, která ráda občas poflirtuje jak s pilotem vnitrostátního letadla, který ji za malé chvíle „lásky“ v letadle odměňuje sítkou jablek, tak i s tlustým traktoristou Arslanem. Učitel se do ní beznadějně zamiluje a neví jak by upoutal její pozornost. Jednou večer kdy se mládež shromáždí v místním klubu, baví se a tančí na mongolskou hudbu, přinese Chašchüü svůj magnetofon a pustí jim hit 70. let – píseň „Rasputin“ od popové skupiny „Boney M“ a pozve Nomin na tanec. Nejdřív se ona i ostatní bezradně dívají, ale za chvíli kopírují pohyby moderního tance ředitele školy. Arslanovi a skupině dalších mladých lidí se to nelíbí, a zdá se jim, že moderním tancem a městskými zvyky „shazuje“ morálku

vesnické mládeže. Po skončení zábavy ho odtáhnou na stranu a pořádně ho zmlátí. On tím ale získává srdce Nomin. I Dordžpalam, stejně jako mongolští filmaři jeho generace, se snaží zachytit na kameru vnitřní svět, povahu, různé vlastnosti a charaktery svých hrdinů. Podrobně se zastavuje na různých detailech a črtách života na mongolské vesnici. Jde o psychologický film o lidských vášních a sociálních poměrech vesničanů, zvýrazněn portrét mongolského venkova a jeho obyvatel ve střetávání se s městským způsobem života a myšlením.

Obsah filmu možná nemůže být tak poutavý pro západního diváka, jako osud pěti hlavních postav, kteří po natočení tohoto filmu zemřeli během deseti let. Tento film byl natočen v tzv. „místě s aktivní démonickou silou“ (mong. чөтгөртэй газар). Mongolové a obecně orientální národy totiž považují tato místa za životu nebezpečná, a pobytem v takových místech dlouhodobě může člověk na sebe přivolat prokletí, nemoci a brzy zemřít. V Ulánbátaru a možná, že v celém Mongolsku se najde levné ubytování, o které ale nemá nikdo zájem, protože se věří že jsou tato místa prokletá.³⁶

Nová generace režisérů a dramaturgů přináší postupně nové změny. Tradiční historicko – revoluční téma traktované stereotypně jako epicko – dramatický žánr se objevuje v nových podobách jako psychologické drama. Postupně dochází k prohlubování specializace. Ve filmech 70. a 80. let více filmových celků, tj. záběrů zaznamenávajících předměty či jevy v jejich úplnosti. Zdůrazňuje se prostředí, dekorace nebo důležité části, které slouží k snadné orientaci mongolského diváka.

Jednotliví režiséři diferencují své zájmy a zaměřují se na více méně stabilní témata. Například Ch. Damdin se specializuje na problematiku filmu pro mládež a o mládeži. N. Njamdava se ve své tvorbě věnuje dětem.

Z filmové produkce 80. let byl nejúspěšnější *Pohádka o Buščúovi* (Бушхүүгийн үлгэр, v čes. distribuci *Příběh o dobrém mládenci*, 1979) v režii P. Cogdzola, který na MFF v Karlových Varech dostal Křišťálový pohár.

Úsměvná komedie *Velká rodina* (Өнөр бүл, 1980) od předního mongolského režiséra D. Džigdžida je pokusem o zvládnutí obtížného žánru situační komedie. Příběh o dvojici zamilovaných, který se odehrává v dnešním Ulánbátaru, pohlíží na dílo vrtkavého osudu z té úsměvnější stránky a podává průhled do soudobého života obyvatel země.

Dále byly oblíbené historicko – revoluční filmy o dvou proslulých postavách mongolských dějin 20. století: *Pastevec Ajuš* (Ард Аюуш, 1984) a *Chatanbátar Magsardžav* (Хатанбаатар, 1981). Film *Chatanbátar* byl natočen režisérem střední generace G.

³⁶Z osobního rozhovoru s Doc. Dr. Džugderin Luvsandordžem.

Džigdžisürenem, a byl první, který použil románovou předlohu od mongolské spisovatelky S. Udval.

Už na začátku 80. let se do popředí dostává společensko – psychologický žánr, který se více prohlubuje ve filmu *Pět prstů ruky* (Гарын таван хуруу, 1983). Film byl natočen podle stejnojmenné povídky Č. Lodojdamby soudobým předním režisérem B. Baldžinnjamem. Děj se odehrává v Ulánbátaru, kde otec pěti dětí Šagdar a jeho manželka Doldžin šťastně žijí v jurtovišti. Šagdar se jednoho dne náhodou zamiluje do Chorló, která pracuje v loutkovém divadle a má malou dceru z předchozího vztahu. Po krátké době se Šagdar rozhodne opustit svoji manželku a děti, odstěhuje se k Chorló do jejího útulného bytu v panelovém domě a ožení se s ní. Děti a manželka nesou rozluku s otcem velice těžce a manželka za několik měsíců podlehne nemoci a zemře. Břemeno rodiny se rozhodne vzít na sebe starší dcera Süren, která jde pracovat do továrny, kde před tím pracovala její zemřelá maminka. Otec po nějaké době navštíví svoji rodinu s novou manželkou a nabídne jim finanční pomoc, ale Süren to hrdě odmítá. Téma filmu není ojedinělé, něco podobného lze najít i v jiných kinematografiích. Režisérovi se ale podařilo odhalit téma nevěry v mongolské společnosti v její hlubší podobě, ukázat hluboké zážitky všech hlavních postav filmu a docílit toho, že se divák vcítí do jejich osobní životní tragédie. Tímto filmem mongolští filmoví tvůrci dokázali, že jsou schopni konkurovat i ostatními kinematografiím, v nichž se tento žánr objevil již dříve.

Nejúspěšnějším filmem 80. let lze jednoznačně nazvat film, který byl rovněž dílem režiséra B. Baldžinnjama *Moudrá kněžna Manduchaj* (Мандхай цэцэн хатан, 1988). Je to historická epopěj o mongolské vládkyni Manduchaj, která chtěla zamezit rozdrobenosti mongolských kmenů a obnovit jednotu státu. Těžko říci, proč se Mongolové rozhodli natočit tento film o slavné historické osobnosti mongolských dějin v 80. letech, těsně před uvolněním režimu, ale faktem je, že o Manduchaj se hrály divadelní hry průběžně v letech 1945 – 1950. Obecně lze říci, že v mongolské kinematografii byla tendence potlačovat témata slavných historických postav na úkor nových hrdinů komunistické éry, neboť to odpovídalo politickému zadání tehdejší doby. Natočení filmu tak zřejmě souvisí s uvolněním komunistického režimu a počátkem jeho zániku v celosvětovém měřítku. Na druhou stranu film *Tři smutné vrcholky* podle literární předlohy slavného mongolského spisovatele D. Nacagdordže byl natočen také až v roce 1993, i když jako hra byl uveden na scéně Státního divadla již v prosinci roku 1934.

Původně měl tento film o Manduchaj natočit režisér starší generace D. Džigdžid, který měl o toto historické téma enormní zájem, ale nakonec musel ustoupit „politicky více

motivovanému“ Baldžinnjamovi. Tuto skutečnost Džigdžid velmi těžce nesl a podle názoru jeho syna pravděpodobně přispěla k smrti režiséra o rok později.

V zahraničí vzbudil pozornost mongolsko – německý koprodukční film *Průvodce* (Газарчин, v čes. distribuci: *Zvěd*, 1983). V 70. a 80. letech byla natočena řada vynikajících děl, které navždy obohatily pokladnici mongolské kultury.

Filmová produkce tehdejšího Mongolska se udržovala v počtu pět nebo šest hraných filmů ročně. Měla přibližně toto žánrově tématické rozložení: Dva filmy historicko – revoluční z období vzniku MoLR, tři filmy z tehdejšího současnosti (dobové), z toho dva byly tématicky určeny mládeži. V popředí zájmu filmových tvůrců stála témata rodiny, výchovy, rozvodovosti a interrupce. Velkým dluhem vůči mongolské i světové literatuře byly filmové přepisy literárních děl. Původních scénářů bylo mnohem více. Organizací, která zajišťovala výrobu mongolských filmů, bylo studio *Mongolkino*. Ve studiu se rovněž dabovaly filmy ze zahraničí. Ústředním řídicím orgánem byl *Státní výbor pro kinematografii*, která se také zabývala kinofikací, půjčováním, exportem a importem. V celém Mongolsku bylo okolo 500 kin včetně pojízdných. Dovážely se rovněž filmy ze zahraničí. Například jen roce 1987 bylo zakoupeno: 40 sovětských, 2 československé, 2 snímky z NDR, 3 vietnamské a 2 čínské filmy. V distribuční zásobě byly filmy rumunské, polské, maďarské, korejské, japonské, italské a anglické. Z československých snímků byl nejznámější *Božská Ema*, jenž byl mongolskými diváky velmi dobře přijat, a také řada filmů pro děti, např. *Arabela* atd. Složitější situace byla v exportu (převážně se vyvážely dokumentární filmy). Do SSSR bylo v roce 1987 vyvezeno 11 filmů, do Vietnamu 5, do KLR 7, do Číny 5, do Francie, Polska, Jugoslávie po jednom filmu. I v 80. letech vývoj mongolské kinematografie zůstával nadále silně ovlivněn vývojem kinematografie sovětské. Většina tvůrčích a řídicích kádrů studovala v Sovětském svazu na VGIKu nebo v institutu pro filmové inženýry. Malé procento navštěvovalo školy v NDR nebo v Polsku. Mongolská kinematografie byla pravidelně zastoupena na filmových festivalech v Moskvě, Taškentu a v Karlových Varech, kde získávala i některá uznání a ocenění.

Posledních 15 let tvoří mongolští filmaři ve zcela nových společenských a ekonomických podmínkách. Pro současnou dobu jsou příznačné na jedné straně umělecká svoboda a na druhé straně omezené finanční prostředky. Velký zájem doma i v zahraničí vzbudil mongolský film *Pod ochranou Věčného Nebe* (Мөнх тэнгэрийн хүчин дор, 1992), v zahraničí známý pod názvem *Čingischán*, a nejnovější film *Mongol* z roku 2007.

90. léta v mongolské kinematografii znamenala období umělecky a myšlenkově dokonalejšího zobrazení minulosti a problémů doby po uvolnění režimu. Film s námětem

událostech roku 1939, ale pohraničnících, kteří první čelili japonskému útoku. G. Džigdžidsüren ubírá historické pozadí události a své vnímání soustředí na povahy pohraničních vojáků. V tomto smyslu mají *Daleké modré hory* mnoho společných prvků s filmem *Lidský život*. Stejná rozmanitost postav, stejná snaha otevřít jejich duchovní svět, ocenit jejich činy a názory. Hlavní hrdinkou filmu se stává mladá žurnalistka, která přijíždí do pohraničí psát o vojácích pohraniční strážě.

Už v polovině 70. let se G. Džigdžidsüren zabýval myšlenkou filmového ztvárnění jednoho z nejsložitějších románů moderní mongolské literatury *Velký osud* od spisovatelky S. Udval. Hlavní postavou je jeden z hrdinů národní revoluce Magsardžav. G. Džigdžidsüren byl první z řady režisérů střední generace, který použil románovou předlohu.

Film *Chatanbátar* (Хатанбаатар, 1981) měl řadu výrazných rozdílů od filmů D. Džigdžida *Jeden z mnohých*, *Stopa člověka* a R. Dodržpalama *Průzračný Tamir*. Jde o to, že předchozí tvůrci slepě sledovali nitř románového děje a ne úplně se zaměřili na psychologii postav. G. Džigdžidsüren pozdvihl mongolský román na novou úroveň. Ve filmu *Chatanbátar* se znovu obrací k revoluční tématice. Autora ale už nezajímají tolik události, jako spíše hlavní postava.

V roce 1985 natáčí film *Prolog nevyhlášené války* (Зарлаагүй дайны оршил). Pro samotného G. Džigdžidsürena byl tento film důležitý tím, že si chtěl sám ověřit vlastní chápání obrazů filmu s válečnou tematikou. Tato kronika zobrazuje první a nejtěžší dva týdny bojů na Chalchyn gol, kdy úkolem místních pohraničníků bylo maximálně pozdržet útok než přijde další pomoc. Kompozice filmu často připomíná sovětské a východoevropské filmy věnované tématu války. Režisér doplňuje film časovými epizodami proloženými dokumentárními záběry.

V roce 1986 natáčí nový film *Chci na frontu* (Фронтод явах өргөдөл), kde se vojenská tematika otvírá prizmatem konkrétního lidského osudu. V centru popisu je obraz starého pastevce Dordže, který žije daleko od Ulánbátaru. Kdybychom chtěli nalézt analogii s jinými pracemi režiséra, nabízí se zde podobnost s *Chatanbátarem*. G. Džigdžidsüren začíná příběh rozhlasovým hlášením o napadení Sovětského svazu hitlerovským Německem. Dordžovi se vybaví události spojené s návraty vojáků z bitevních polí u Chalchyn golu. Jeho očima vidíme jakou stopu zanechala tato krátká válka v osudech lidí žijících v okolí Dordže. Jako tisíce mongolských pracujících, tak i Dordž podává žádost o odeslání na frontu. I když je starý, je jediným zdravým mužem na mongolském venkově. V několika epizodách uvede režisér diváka do atmosféry a místa dějů jeho nového filmu. Další námět je poměrně jednoduchý. Vidíme jak Dordž připravuje maso a vlnu pro sovětskou armádu, a jak se

domáhá u vedení ajmaku odeslání na frontu. Posléze je v delegaci mongolských pracujících veze dary pro sovětské vojáky na frontu.

Vojenskou tematikou se zabývali téměř všichni režiséři střední generace včetně G. Džigdžidsürena. Každý z nich vložil do tohoto tématu něco jedinečného ze své individuality. Například G. Džigdžidsüren pracoval s archivními materiály a je velmi přesvědčivý v popisech způsobu života mongolských pastevců v době války. Ve filmu *Chci na frontu* jakoby se G. Džigdžidsüren vracel do svého dětství. Pracuje s uměním retrospektivy, ohlédnutím zpět, do té doby v mongolské kinematografii neznámé. Bylo to výsledkem režiséřského hledání ve filmech *Chatanbátar* a *Sluneční hříbě*, které zachycovaly život ve vzdálených mongolských ajmacích. Zajímavé je také, že G. Džigdžidsüren ve filmu věnuje pozornost lokální historii. Právě snaha o zachycení lokálního charakteru byla jednou z odlišných vlastností prvních režiséřových prací. Na příkladu lokální historie chce ukázat hluboké historické a sociální souvislosti.

V roce 1986 G. Džigdžidsüren pracuje nad filmem *Podzimní květy stromů* (Намар нахиалсан мод). Podle všeho tento snímek prohlubuje další téma v režiséřově tvorbě. Hlavním hrdinou filmu je výrostek Bod'chú, mnich lamaistického kláštera, který je násilným způsobem vyrván z přirozeného prostředí a odeslán do internátní školy organizované novým režimem. Je jedním ze sta, ne-li tisíce vrstevníků, kteří procházejí podobným složitým obdobím. Historie je líčena na pozadí celkové politické situace 30. let v době kdy v celé zemi probíhala vlna lamaistických povstání a téměř všechny kláštery byly zavřeny a posléze zničeny. Takto G. Džigdžidsüren dělá první a důležitý krok do hloubky mongolské historie, snaží se jí vysvětlit analyticky přes konkrétní osud konkrétního člověka a jeho vnitřní svět. Režisér vyzdvihuje tímto filmem nový problém formování osobnosti v této složité době.

Autor nebyl jediný, kdo natočil film na dané téma. Někteří režiséři studia "Mongolkino" se ve svých filmech rovněž zabývali problematikou tohoto období, což je vidět na mongolské filmové tvorbě v letech 1986 – 1987.

Film *Slzy kamenného idolu* (Хүн чулууны нулимс, 1990) G. Džigdžidsüren natočil po uvolnění komunistického režimu v Mongolsku. Děj filmu se odehrává na konci 30. let v době komunistických represí. Režisér chtěl ukázat, jak si tehdejší stalinistický režim pohrával s osudy lidí. Mongolské noviny Өнөөдөр (Dnes) v roce 2000 zařadily tento film mezi deset nejvýznamnějších filmů 20. století v Mongolsku.

Spolu s filmy *Teplý krb* (Бүлээн нурам, 1990) a *Stopa života* (Амин мөр, 1991) tvoří *Slzy kamenného idolu* jednu obsáhlou filmovou trilogii *Na pokraji záhuby* (Мөхлийн ирмэгт).

Další filmy, které režisér natočil po roce 1990 jsou *Dravec* (Араатан, 1992), *Zášť* (Өс хонзон, 1993), *Slzy lásky neusychají* (Хайрын нулимс хатдаггүй, 1994), *Sen o bílém hříběti* (Зүүдний цагаан унага, 1994), *Potomek Velikého chána* (Их хааны удам, 1996), *Důvěra* (Итгэл, 2004).

G. Džigdžidsüren přispěl do mongolské kinematografie také jako dokumentarista. Zde měl režisér možnost vybrušovat svůj styl a tvůrčí nápady. Kromě vlastní tvorby působil G. Džigdžidsüren jako umělecký ředitel studia “Mongolkino”, organizoval kurzy pro budoucí dramaturgy a připravoval mladé režisérské talenty. Stejně jako v počátcích své tvorby se i nadále věnuje také literární činnosti.

Na konci 80. let v jednom ze svých rozhovorů pro jeden filmový časopis G. Džigdžidsüren řekl: „V určité chvíli jsme si zvykli na to, že se naše kinematografie teprve formuje. Jinošství ale nemůže trvat věčně. Mám na mysli naši národní kinematografii. Je na čase hovořit o dospělosti. Proto je třeba statečnost jak v práci, v potřebě týmové spolupráce, tak v hledání nových témat... Mnoho z toho, co bylo možné, jsme si ještě neosvojili. Ale dnes před námi stojí těžký úkol zkusit dokončit kvalitativní skok v rozvoji národní kinematografie. Dnešní divák si umí vybrat z kvalitní filmové nabídky a režisér by měl mít odpovědnost a být schopen tuto kvalitu nabídnout“.

2.2. Seznam tvůrčích a vědeckých prací G. Džigdžidsürena

Celovečerní filmy

První kroky (Анхны алхам) 1970 – zvláštní cena na mezinárodním filmovém festivalu Asii a Afriky v Taškentu

Začátek (Эхлэлт) 1972

Gobijská oáza (Говийн нүдэн) 1974

Legenda o oáze (Эх бүрдийн домог) 1975 – hlavní cena na MFF v Karlových Varech

Lidský život (Хүний амь) 1976 – nejlepší film roku

Vysoké modré hory (Суварган цэнхэр уулс) 1978

Chatanbátar (Хатанбаатар) 1981 – cena za nejlepší scénář na MFF v Moskvě

Sluneční hříbě (Нарны унага) 1984

Prolog nevyhlášené války (Зарлаагүй дайны оршил) 1985 – zvláštní cena na MFF v Moskvě

Chci na frontu (Фронтод явах өргөдөл) 1986

Podzimní květy stromů (Намар нахиалсан мод) 1986

Zlatý sokol (Алтан шонхор) 1989

Slzy kamenného idolu (Хүн чулууны нулимс) 1990 – jeden z deseti nejlepších filmů 20. století v Mongolsku

Teplý krb (Бүлээн нурам) 1990 – cena za nejlepší režii na MFF v Soulu

Stopa života (Амин мөр) 1991 – nejlepší film roku

Dravec (Араатан) 1992

Zášť (Өс хонзон) 1993 (ve spolupráci s ČLR)

Slzy lásky neusychají (Хайрын нулимс хатдаггүй) 1994

Sen o bílém hříběti (Зүүдний цагаан унага) 1994

Potomek Velikého chána (Их хааны удам) 1996

Důvěra (Итгэл) 2004

Dokumentární filmy

Stranický úkol (Намын даалгавар) 1980

Pohraničník (Дархан хилийн соргог манаа) 1983

Svěddek (Гэрч) 1989

Urga – hlavní město (Өргөө - Нийслэл) 1994

Země moje, překrásná (Төв сайхан нутаг) 1995

Rodina (Гэр бүл) 1995

Zlatý práh (Алтан босго) 1996

Knihy, scénáře k filmům a překlady literárních děl

Oheň na vodě (Усан дээрхи гал, historický román o Čingischánovi)

Encyklopedie mongolské kinematografie

Aktuální problémy mongolské kinematografie

Alexandr Vampilov „Případ v Čulimsku“ (Чулимскэд болсон явдал)

Michail Bulgakov „Byt Zoji“ (Зойкагийн сууц)

Gobijská oáza

Lidský život

Daleké modré hory

Chatanbátar

Sluneční hřibě

Velký osud

Podzimní květy stromů

Zlatý sokol

Nedořečená slova

Slunce pod nebesy

Autor, režisér televizních a divadelních představení televizních programů o hercích a režisérech mongolské a světové kinematografie

Zastřelil jsem člověka (Би хэнийг буудчихав аа)

Hamlet – 2000 (Гамлет – 2000)

Nesmrtelné hvězdy stříbrného plátna (Дэлгэцэнд мөнхөрсөн одод, 2005)

Bohové stříbrného plátna (Дэлгэцийн бурхад, 2006)

Umělecká činnost a přednášky

- 1960 – 1962 pomocná práce ve filmovém studiu “Mongolkino”
- 1962 – 1967 studium na VGIKu v Moskvě
- 1967 – 1992 pracoval nejdřív jako asistent, potom jako režisér na “Mongolkino”
- od roku 1992 pracuje jako ředitel soukromého filmového studia “Chijmorfilm”

- v letech 1996 – 2000 vedoucí uměleckých programů na Mongolské státní televizi
- přednášky věnované historii mongolské a světové kinematografie na Akademii věd v Mongolsku
- vystupuje s referáty o rozvoji mongolské kinematografie na různých mezinárodních vědeckých konferencích, členem svazu mongolských spisovatelů

2.3. Rozhovor s mongolským režisérem G. Džigdžidsürenem zaznamenaný 2.4.2006 v Ulánbátaru

V dubnu roku 2006 se mi v Ulanbátaru podařilo realizovat osobní rozhovor s významným mongolským režisérem G. Džigdžidsürenem, který mi režisér poskytl na základě mého zájmu o mongolskou kinematografii. G. Džigdžidsüren hovořil o svých tvůrčích počátcích ve studiu „Mongolkino“ a problémech, s kterými se musel nejen on potýkat s ohledem na cenzuru v období socialismu. Rozhovor jsem nevedla celý, ale vybrala jsem z něj jen ty nejzásadnější pasáže.

Můžete nějak shrnout vývoj mongolské kinematografie v 60. a 70. letech 20. století?

60. léta jsou těsně spjata s rozvojem světové i sovětské kinematografie. Mongolský film tak byl logicky velmi ovlivněn sovětským filmem. Měl jsem obrovské štěstí, že jsem mohl svojí kariéru filmového režiséra nastartovat přesně v té době.

Není žádným tajemstvím, že jste studoval na slavném moskevském filmovém institutu, VGIK. Kdo byli Vaši nejvýznamnější profesori, kteří Vás ovlivnili?

Na VGIKu byl mým největším učitelem Lev Vladimirovič Kulešov. Byl jedním ze zakladatelů institutu. Byl to hodný člověk, více byl však teoretikem než praktikem. Jako první na světě napsal učebnici základů režie a je také spojován s objevem, který je v terminologii kinematografie spojován s tak zvaným „efektem Kulešova“ ve filmovém střihu.

Můžete nám prozradit něco ze svých studentských let v Moskvě?

Náš ročník se skládal z různých národností, možná právě proto jsme měli mezi sebou zajímavé vztahy a hodně nás to obohacovalo. Bylo nás šestnáct. Byl zde člověk z Cejlonu, Iráčan – říkali jsme mu „člověk z Bagdádu“, což byl zároveň název jedné sovětské komedie, a

samozřejmě studenti z ostatních sovětských republik – Gruzie, Arménie, Pobaltí, Běloruska, atd. Hodně jsem se kamarádil s Arménem Garnikem Arazjanem, který nyní pracuje v Moskvě. Mezi mé přátele patřili i studenti z dalších sovětských republik. Mnozí z našeho ročníku se v budoucnu dobře realizovali.

Přetrvali některé z těchto vztahů dodnes?

S některými se doposud setkávám. Například když jsem byl letos v únoru v Moskvě, potkal jsem některé své bývalé spolužáky. Můj bývalý spolužák Viktor Gulušenko pracuje jako první náměstek firmy „Sovexportfilm“. Také jsem se setkal s Dagestáncem Jusupem Danielovem, Garnikem Arazjanem a dalšími.

Můžete něco říci o Konstantinovi Ogněvovi a dalších filmových vědcích, kteří měli vliv na rozvoj mongolské kinematografie?

Ogněv nyní pracuje jako prorektor VGIKu. Je o trochu mladší než já, studoval filmovou vědu. Je to můj velmi dobrý přítel a výjimečný filmový vědec. Vydal řadu teoretických prací. Určitou dobu pracoval v DSNK (Dom sovětskoj nauki i kulturi). Tento institut byl otevřen v Ulánbátaru v polovině 70. let. On zde pracoval jako vedoucí oddělení kinematografie celkem 2,5 roku. Napsal hodně článků o mongolských celovečerních a dokumentárních filmech, a rovněž o mongolských režisérech.

Významným filmovým vědcem, který napsal mnoho o mongolském filmu, byl také Romil Pavlovič Sobolev. Bohužel již zemřel.

Dalším znalcem mongolského filmu byl Michail Sulkin. Dlouhá léta pracoval jako redaktor časopisu „Isskustvo kino“ (Filmové umění).

Tito filmoví vědci se v tehdejším Sovětském svazu zabývali mongolskou kinematografií.

A co Miron Černěnko?

Černěnko napsal kandidátskou práci „Mongolský film“, kterou úspěšně obhájil. Poté se věnoval jugoslávskému a polskému filmu. Bohužel také zemřel.

Mohl byste říci něco o svém prvním filmu *První kroky*? Jak probíhalo natáčení filmu a proč jste ho takto nazval?

“První kroky” jsou má diplomová práce na VGIKu. Scénář, který napsal významný mongolský režisér a dokumentarista Č. Gombo, se původně jmenoval „Přezimující labu“ (□лжух хун). K natočení filmu mě přivedlo to, co mě na konci 60. let velmi znepokojovalo

jako člověka, umělce a občana, a to byl konflikt dvou generací, starší a mladší. V této situaci se hodně trápila mládež, včetně mě. Kupříkladu když jsem se po úspěšném studiu v Rusku vrátil do Mongolska, tak jsem ještě nějakou dobu musel pracovat na "Mongolkino" jako asistent kameramana, jako střihač, a nebo jsem jen daboval nějaké filmy, nehledě na to, že jsem vystudoval režisérskou fakultu. Nechtěli mě obsadit jako režiséra. Později mně nabídli natáčení krátkých filmů, což mě fakticky ani tak nevadilo, protože za tu dobu jsem se seznámil se spoustou dalších nadaných mladých mongolských scénáristů, kameramanů atd., a tím pádem se mi naskytla možnost navázání důležitých a zároveň zajímavých kontaktů. A právě to mi napomohlo v budoucnu vytvořit skupinu stejně smýšlejících spolupracovníků, což hrálo významnou roli při natáčení mých filmů. My jsme byli jedni z prvních, kteří prorazili a dosáhli svých cílů. A proto tento film pro mě hodně znamená, a také pro ty, co na něm se mnou pracovali.

První kroky jste natáčel ještě jako student VGIKu nebo až po jeho dokončení?

Teorii už jsem skončil, tehdy ale dávali studentům další tři roky na realizaci vlastní diplomové práce jako praktické části výuky. Film jsem měl stihnout natočil za dva a půl roku, v roce 1970 jsem se vrátil do Ruska na obhajobu.

V jakém ajmaku jste natáčel První kroky?

Na realizaci tohoto filmu jsem od "Mongolkina" dostal velmi málo peněz. Více než 90% filmu bylo natočeno v přírodě. Dekorace by byly příliš drahé. Film se točil v Centrálním a Bulganském ajmaku. Ve filmu hrálo zlaté pokolení mongolských herců 40. let, kteří se práci na filmu velmi oddali a já jsem jim za to vděčný až do dnes. Dodnes se podivuji, že s rolemi v mém filmu souhlasili, i když jsem teprve absolvoval vysokou školu. Měl jsem vynikající herecké obsazení. Na filmu spolupracoval také nejvýznamnější mongolský hudební skladatel, autor mongolské hymny L. Mördordž.

Jak se Vám podařilo obsadit role hlavních hrdinů?

Tyto herce jsem si našel sám. Možná právě proto jsem s nimi potom měl dobré vztahy. Šel jsem na hereckou akademii v Ulánbátaru a vybral jsem je ze studentů druhého ročníku. Pro režiséra není důležité najít jednoho nebo dva dobré herce, ale aby bylo kvalitní celé herecké obsazení a herci se k sobě vzájemně hodili.

Po Prvních krocích jste natácel řadu dalších děl. V kterém z nich si myslíte, že bylo nejlepší herecké obsazení?

Popravdě já vždy velmi pečlivě vybírám herce. Výběr herců ve filmu je zásadní věc. V divadle můžete herce vždy vyměnit, ale ve filmu to tak lehce nelze. Výborné obsazení měl také můj historický film "Chatanbátar". Ve filmu účinkoval dokonce Solonicin, který patřil k významným hercům, hrál také ve filmech Andreje Tarkovského. V Chatanbátaru hrál roli bělogvardějského generála Bakiče. Roli generála Ungerna hrál pak ruský herec Kalič.

Co dělá nyní hlavní hrdinka filmu První kroky?

Po ukončení hereckého institutu pracovala v Dramatickém divadle. Asi před pěti lety zemřela, stejně jako hlavní hrdina v minulém roce. V dalších filmech hrála spíše vedlejší role.

Hlavní hrdina po ukončení studia na hereckém institutu pracoval ve studiu Mongolkino, hrál v několika filmech a také daboval.

Jak dlouho jste První kroky natácel?

Tři a půl měsíce. Od června do poloviny září. Se stříhem a zvukem byl film hotov v prosinci.

Kdo byl autorem scénáře?

Scénář napsal známý mongolský scénárista Č. Gombo, na základě mých představ. Samotný film se od původního scénáře trochu odlišoval, herci projevovali svou originalitu na scéně a někdy si upravovali i dialogy. Trochu více jsme improvizovali. Film vypráví o dívce, která přijela na praxi do vesnice a tam potkává mladého člověka a oba pocítí vzájemné sympatie. Dokonce jsem napsal pro film píseň, která původně ve scénáři nebyla.

Co Vás vlastně inspirovalo k natočení Prvních kroků? Byl to zmiňovaný konflikt mezi generacemi nebo i něco jiného?

V zásadě to byly ony konflikty a cílevědomost hlavních hrdinů. Já sám jsem v jejich věku byl také takový.

Jakou roli zaujímají První kroky ve srovnání s dalšími Vašimi filmy?

Je to první a jeden z mých nejoblíbenějších filmů. Z dvaceti čtyř celovečerních filmů, které jsem natočil je pět, které jsou mi nejbližší. Mezi ně patří také "První kroky", "Chatanbátar", "Lidský život", "Legenda o oáze" a takzvaná „trilogie“, do které patří "Slzy kamenného idolu", "Teplý krb" a "Stopa života".

Jak Mongolové přijali Vaše filmy? Chápali jejich symboliku? A jak Vaše filmy chápali zahraniční diváci? Víím, že některé z nich byly uvedeny na MFF v Karlových Varech nebo v Moskvě.

O tom jsem ani nepřemýšlel. V mnoha mých filmech jsou metafory, které jsou úzce spjaty s naší národní charakteristikou a zvyky. Tyto symboly velmi pozitivně přijali domácí kritikové, ale poněkud složitější byly pro zahraniční filmové obecenstvo, zvláště v historických filmech a filmech o různých legendách. Oblíbil jsem si především legendy, do kterých bylo možno, navzdory tehdejší velmi silné cenzuře, vložit řadu skrytých významů a idejí. Jako příklad lze jmenovat "Legendu o oáze", "Zlatého sokola" nebo "Teplý krb". Cenzura mě často nutila předělávat některé záběry nebo dialogy, tak aby lépe odpovídaly ideologii tehdejší doby.

Těmto změnám se nevyhnuly ani "První kroky". Ukazoval jsem například skupinu lenivých staříků, kteří nic nedělají a poflakuji se, a cenzori mě napadli, že takto nelze ukazovat lid, protože v Mongolsku budujeme socialismus, tady se nikdo nefláká. V jiné scéně stařík seče obilí kosou. Tady zase cenzorům vadilo, že jsem ve filmu nepoukázal na nové trendy v mechanizaci zemědělství a neznázornil kombajn.

Jakou roli hraje hudba ve Vašich filmech? Hudbu si vybíráte sám nebo dáte na názor specialisty?

Sám si vybírám skladatele. Na veškeré mé tvorbě se podíleli tři skladatelé filmové hudby: L. Mördordž, Dz. Chagal, N. Džancannorov. Neměním tak často své skladatele, snažím se s nimi vytvářet dlouhodobější pracovní vztah.

Jaký z Vašich filmů Vám z hlediska ozvučení dělal největší problémy?

V mnohých filmech ne všichni herci byli profesionálové a byli proto dodatečně namluveni herci. Příkladem může být role hlavní hrdinky filmu "Legenda o oáze" Nacagdordžín Batceceg, která nebyla herečkou, ale studentkou ruského jazyka na Mongolské státní univerzitě. Ve všech filmech, kde hraje, jí namlouvá Dergeldžargal, herečka Dramatického divadla v Ulánbátaru.

Nejvíce problémů ale bylo asi ve filmu "Chatanbátar", kde hrálo mnoho herců různých národností, přičemž Číňané hovořili čínsky a Rusové rusky. Tyto role pak bylo třeba namluvit mongolsky.

Hráli ve Vašich filmech jen profesionální herci nebo také neherci?

Vždy jsem se snažil obsazovat role ve svých filmech profesionálními herci. Jednou z výjimek byla N. Batceceg, která hrála v "Legendě o oáze" a také v několika dalších filmech.

Chtěla bych se Vás zeptat na filmové projekty, které se Vám nepodařilo realizovat během Vaší kariéry.

Nerealizovaných projektů jsem měl hned několik. Jedním z prvních byl například „Chalchyn gol – 39“. Příběh měl být o napadení Mongolska Japonskem v roce 1939. Film měl být hotov do roku 1989, tedy k 50. výročí samotné události. V roce 1986 jsme připravovali scénář s významným ruským scénáristou Anatoliem Usovem. Měl to být dvoudílný film v koprodukcii s Mosfilmem. Měli jsme za sebou scénář i kamerové zkoušky, ale těsně před natáčením nám zakázaly v projektu pokračovat. Údajně z toho důvodu, že byly příliš zdůrazňovány represe a zatýkání mongolských a sovětských důstojníků sovětskými orgány. Někteří z nich poté spáchali sebevraždu. Hlavním syžetem filmu měli být právě tito důstojníci. To nebylo tehdejšímu komunistickému režimu v Mongolsku po chuti. Sověti by tehdy s natáčením souhlasili, ale mongolská strana natáčení zakázala. Řekli mi, že represe na Chalchyn голу byly, ale prý ne v takové míře jako v Sovětském svazu. Také jim vadilo, že chceme znovu otvírat historické rány, které ještě nebyly zcela zaceleny. Takto pojatý film se nehodil ani k výročí události, neboť při takové příležitosti by se očekávalo spíše oslavnější pojetí historických událostí. Ústřední výbor komunistické strany Mongolska si mě pozval a zeptal se mě proč chci točit k výročí film, který otevírá staré rány. Následně přijalo usnesení zakazující natáčení filmu.

Je mi to dodnes líto, protože pokud bych film natočil, byl by to jeden z nejobektivnějších historických obrazů o Chalchyn голу.

Hodně jsme pracovali s archivními dokumenty té doby. Chtěli jsme udělat umělecké ztvárnění těchto dramatických událostí.

A můžete ještě nyní tento film realizovat?

V únoru tohoto roku jsem byl v Moskvě a setkal se s producenty Prvního programu ruské televize (Pervyj kanal rossijskogo televidenija). Projevili zájem. Hovořili jsme o třech projektech, které by mohly být natočeny v koprodukcii Mongolské státní televize a Prvního programu ruské televize. Znovu jsem se setkal s Anatoliem Usovem. Jeden projekt stále posuzují a ještě se k němu nevyjádřili.

Druhým projektem je dobrodružný film „Poklad barona Ungerna“. Film by měl pojednávat o legendárním veliteli bělogvardějské asijské jezdecké divize. Materiál Poláka Ferdinanda Ossendovského se zmiňuje o pokladu, který přivezl baron Ungern z Ruska a ukryl jej v Mongolsku. Právě tento námět se měl zfilmovat.

Dalším tématem měl být film „55. pluk“ o Vlasovcích. Byli to ruští vojáci, kteří padli do zajetí Němců, po válce byli označeni za zrádce Sovětského svazu a vyhoštěni na Dálný východ. V Mongolsku pracovali v rudných dolech, stavěli železnici, elektrická vedení přes horská sedla a vykonávali další těžkou manuální práci. Bylo s nimi zacházeno velmi hrubě. Byli považováni za nepřátele vlasti, na ruce měli vytetovaná čísla a při sebemenším přestupku je mohli strážci beztrestně zabít. Vlasovci pocházeli z divize generála Vlasova, která padla do německého zajetí. Vlasovci, kteří byli propuštěni ze zajetí a zůstali v Mongolsku, mi vyprávěli o svých osudech.

Tyto tři náměty jsem tedy předložil ruskému prvnímu programu a čekám na jejich odpověď. V červnu chci znovu jet do Ruska a znovu hovořit o těchto projektech.⁴⁰

Máte ještě nějaké další nerealizované projekty?

Ještě několik by se našlo. Nejvíce lituji nerealizované trilogie o významných osobnostech mongolské historie. Podařilo se realizovat první díl o Chatanbátarovi, blízkém spolupracovníku Süchbátara v počátcích revoluce. Druhý díl jsem chtěl věnovat hrdinovi jménem Amarsana. Pocházel z Chovdského ajmaku, jako velitel povstání se postavil na odpor mandžuským okupantům. Mandžuoové ho pronásledovali, on tajně překročil hranice do Ruska, kde zemřel v Tobolsku na následky nemoci. V roce 1981 již byl hotov scénář, Mongolkino souhlasilo, ale Ministerstvo kultury nám nakonec zakázalo natáčet.

Měl jste po rozpadu socialistického systému v Mongolsku po roce 1991 ještě nějaké nerealizované filmové projekty a proč?

Mám sen natočit film „Oheň na vodě“ podle mé knižní předlohy o přátelství mezi Čingischánem a Džamuchou. V původních historických pramenech je napsáno, že Džamucha byl úhlavním nepřítelem Čingischána, který ho chtěl zničit. Ve skutečnosti si Džamucha a Čingischán přísahali třikrát věrnost a přátelství. To se dělalo tím, že si vyměnili mongolský opasek. Já se domnívám, že Džamucha byl ve skutečnosti věrný svému slibu, ale Čingischán ho zradil. Podle „Tajné kroniky Mongolů“ měl Džamucha vojenský střet s Čingischánem, kde

⁴⁰Od té doby jsem s režisérem nebyla v kontaktu a proto nevím, zda se mu podařilo plánované projekty realizovat.

ho mohl zničit, ale rozhodl se mu ustoupit. Také poslal své zvědy k Čingischánovi, aby mu sdělili, že Tainchán ho chce napadnout. Dokonce historik Lev Gumiljov napsal, že Džamucha nebyl Čingischánův nepřítel, ale jeho zvěd, který mu neustále pomáhal. I já souhlasím s názorem Gumiljova a chtěl jsem tento pohled na historii podat ve svém filmu. Myslím si, že Džamucha byl velmi silnou osobností. Kdyby nebylo jeho, nebylo by ani Čingischána. Je možné, že se Čingischán obával Džamuchovi moci, a proto se ho zbavil. Obavy z jeho moci měla také žena a matka Čingischána.

Existují nějaké biografické filmy o Vaší filmové tvorbě?

Dokumentární film jako takový ne, ale byly o mně natočeny dva až tři televizní portréty v polovině 90 let. A rovněž za socialismu byl takový pořad, který se jmenoval „Namryn boró“ (Podzimní déšť).

Psali o Vás také v novinách a časopisech?

Ano, hlavně v posledních letech. Je toho tak moc, že často už musím odmítat.

V jakých, můžete nějaké uvést?

Hodně píšou v novinách jako „*□н□□д□р*“ (Dnes), „*Монголын мэдээ*“ (Zprávy Mongolska), „*Зууны мэдээ*“ (Zprávy století), „*Умга зохиол урлаг*“ (Literární umění), „*□н□□д□руйн Монгол*“ (Dnešní Mongolsko).

Který z filmů jste natáčel nejdéle?

Asi „*Chatanbátara*“. Dva roky jsme psali scénář, pak jsme ho odložili a pak ještě dva a půl roku natáčeli. Celý film tak trval čtyři a půl roku. Podle mě dva a půl roku natáčení dvoudílného filmu není moc. Film jsme dokončili v roce 1981 k 60. výročí mongolské národní revoluce.

Měl jste v úmyslu natočit svůj film o Čingischánovi?

Jak jsem vysvětlil již dříve, měl jsem v úmyslu natočit film podle svého románu o vztahu mezi Džamuchou a Čingischánem.

Jste věřící a pokud ano, jaká je Vaše víra?

Stejně jako ostatní Mongolové věřím v mongolský lámaismus. Tu víru mám od rodičů a od jejich předků. Doma jsme měli hodně sošek „*burchanů*“, tj. Buddhy. Po smrti dědečka dala

babička polovinu z nich do Gandanu, buddhistického kláštera v Ulánbátaru. Moje matka byla nemocná a chtěla dát i zbytek „burchanů“ do Gandanu, ale já jsem jí poprosil, aby je nechala mně. Matka se ale bála nechávat „burchany“ doma v období socialismu a odnesla je. Nechala doma jen „chüird“ – buddhistický modlicí váleček.

Vaše rodina také věří v buddhismus?

Ano. Tatínek byl členem strany, ale hluboko v duši byl věřícím. Musel to ale skrývat, protože tehdy to jinak nešlo. Maminka ve straně nebyla.

Jak vidíte budoucnost Mongolska?

Ne příliš dobře. Bojím se, že za dvacet nebo třicet let nebudou v Mongolsku čestní lidé a vztahy budou ještě komplikovanější než jsou nyní.

III. Obsahy vybraných filmů, uspořádané podle základních filmových žánrů

V této kapitole jsou popisovány filmy různých žánrů, především jde o filmy historicko – vlastenecké, historicko – revoluční, válečné filmy a válečné drama, filmy podle lidových legend, pohádek a balad, dobrodružné filmy, komedie, psychologická dramata, společensko – psychologické filmy, rodinná dramata a další. Uvedené filmy patří k neoblíbenějším, nejznámějším a nejčastěji vysílaným filmům v Mongolsku. Některé z nich byly uvedeny v minulosti v české distribuci a zúčastnily se mezinárodních filmových festivalů v Mongolsku i v zahraničí. Například film *Legenda o oáze* (1975) od G. Džigdžidsürena získal hlavní cenu na Mezinárodním filmovém festivalu v Karlových Varech v roce 1976. Některé z vybraných filmů byly označeny mongolskými novinami „*□н□□д□р*” (Dnes) za deset nejlepších mongolských filmů 20. století.

Filmy s **historicko – vlasteneckou** tematikou, byly inspirovány postavami historických hrdinů, kteří bojovali za jednotu mongolského národa a proti jeho nepřátelům. Popisují život a hrdinské skutky skutečných významných historických osob a jejich úlohu v mongolských dějinách. V době vzniku filmů jako je *Cogt tajdž* (1945) šlo o tendence ovlivněné historicko – vlasteneckými tématy sovětského filmu. Hovoří se zde o konsolidaci národa před tvářemi vnějšího nepřítele i vnitřních rozepří, o vybudování národního státu,

mocného a jednotného. Cílem těchto filmů bylo posílit národní sebevědomí, a s tímto cílem se zpravidla odchylovaly od přísně historického podání událostí. Často vznikaly po druhé světové válce.

Téma historických hrdinů se pak objevuje nově v roce 1988 ve filmu *Moudrá kněžna Manduchaj* (1988).

Dalším významným žánrem v mongolské kinematografii byl **historicko – revoluční** žánr. Hlavní postavou těchto filmů byl D. Süchbátar a jeho nejbližší ideoví spolupracovníci, jako Chatanbátar Magsardžav. Jednalo se o tendenční žánr s politickým zadáním, který měl za úkol oslavovat dějiny mongolské revoluce a její „otce“. I zde je viditelný vliv sovětské kinematografie, která je rovněž silně ve vleku témat revoluce a kultu osobnosti jejich hrdinů. Tehdejší politický režim, zvláště do 60. a 70. let, režisérům diktoval téma a styl a poskytoval jen velmi zúžený prostor jejich vlastnímu tvůrčímu úsilí. Z těchto filmů lze uvést *Posel národa* (1959), *Süchbátar* (1942), *Povodeň* (1966).

U **historického melodramatu** je zjevný vzájemný vliv mongolské literatury a filmu. Lze to dokreslit především na filmově zpracovaných literárních dílech jako např. *Průzračný Tamir* (1970 – 1973) od Č. Lodojdamby.

Vlivu sovětského filmu se nevyhnul ani žánr **válečného dramatu**. Události ve filmech byly často překroucené nebo nadsazené a nepostihovaly objektivně historické události. I zde byl typický kult osobnosti Ch. Čojbalsana, kterého hrál jeho vlastní syn Č. Nergüj například ve filmech *Slyšte na druhé straně!* (1971), *Přes Gobi a Chingan* (1981), *Prolog nevyhlášené války* (1985), které byly většinou natočeny v koprodukcí se Sovětským svazem.

Oblíbeným žánrem se stály filmy natočené podle **lidových legend, pohádek a balad**. Tyto filmy byly velmi populární také v zahraničí. Mezi nejvýznamnější filmy tohoto žánru patří *Zlatý palác* (1961), *Legenda o oáze* (1975). Zvláště v 70. letech nová témata souvisely s částečným uvolněním režimu a nástupem nové generace režisérů, scénáristů a dramaturgů, kteří studovali většinou opět na slavném VGIKu v Moskvě a vnesli do mongolského filmu nový styl a elán. Natáčely se rovněž dobrodružné filmy (indiánka) pro mládež jako např. *Zvěď* (1983), komediální filmy *Velká rodina* (1980).

S novou generací se více rozvíjely také různé druhy filmové **komedie**, která se stala promyšlenější a plastičtější než dříve (rodinná komedie, situační komedie, prázdninová komedie a další) a sociálně psychologické, milostné a rodinné drama – zde se objevují témata mezigeneračních vztahů a vztahů mezi příbuznými. Zároveň se tu reflektuje, podobně jako ve světovém filmu vůbec, postavení ženy v tehdejší mongolské společnosti. V mnoha dílech se

do popředí dostává téma složitých rodinných vazeb, v němž se explikují obecně platné problémy etiky, např. ve filmu *Zet'* (1970), *Stopa života* (1991) atd.

Vliv socialismu ideologicky propagoval rovnost a svobodu pohlaví. Ve filmech se objevují úvahy o lidském osamění, o vzájemném porozumění, ale také o pokoře a úctě ke své práci a okolí. Objevují se například i psychologické děje, jejichž hrdiny se stávají jedinci stojící na okraji společnosti nebo morálně odsouzení. Tyto děje obsahují často morální poučení, šťastné rozuzlení děje a moment překonání vlastního egoizmu (*Vodka není voda*, 1964, *První kroky*, 1970, *Rytmus motoru*, 1973).

V neposlední řadě byly natáčeny propagandistické filmy, jejichž cílem bylo pošpinit ideje lamaistické víry a mongolské tradice, což je dobře vidět ve filmu *Podzimní květy stromů* (1986). Lamové jsou zde zobrazováni jako skupina zaostalých lidí, kteří se brání pokroku a rozvoji vzdělání, a neznají výdobytky moderní vědy. Když je potřeba ve škole očkovat mladé lamy proti nemocem, jsou z vyděšení a až hystericky se očkování brání. Na popud lamaistických učitelů, kteří se skrývají v jeskyni, jeden ze žáků otráví mladého učitele ve škole. I když mongolské buddhistické církvi byl svého času vytýkán jistý konservativismus, filmy podobného typu byly čistě politickými nástroji. Systematické očerňování církve procházelo všemi sférami umění a jeho důslednost například v cenzuře folklóru (publikace a zpracování folklórních materiálů zesměšňujících mnichy, a odstraňování těch, které by se k mnichům stavěly pozitivně) byla taková, že je dnes téměř nemožné zrekonstruovat původní obraz folklóru.

Dalšími nástroji komunistické agitace ve filmu byly propagační filmy o moderním zdravotnictví a zdraví, prevence proti žlutence a jiným nemocem například ve filmech *Tajemství špinavých rukou* (Бохир гарын нууц, 1962), *Sviští mor* (Тарваган тахал, 1940) nebo *Nepřítel života* (Амьдралын дайсан, 1941) o pohlavních nemocích. Takto pojatou osvětovou propagandu lze nalézt také ve filmu *Cesta Nordžmy* (1939).

Současně se však točily i dětské filmy, např. *Дэгдээхэй нас* (Rané dětství, 1977), *Ганаагийн паян* (Dobrodružství Gany, 1990) nebo *Ам цагаан хулгана* (Bělohubá myška, 1993).

Významným tématem nejen mongolské, ale i zahraniční kinematografie byly v posledních dvaceti letech filmy na téma života slavného Čingischána, dobyvatele a vynikajícího válečného стратега, jehož osobnost byla po uvolnění režimu v roce 1990 rehabilitována (dříve byla jeho postava tabuizována) a znovu zaujala výsadní postavení v historii Mongolska. Jeho historická osobnost je zobrazena ve filmech *Pod ochranou*

Věčného Nebe (1992), ale také ve filmech natočených zahraničními režiséry, např. film ruského režiséra Sergeje Bodrova ml. *Mongol* (2007).

3.1. Historické/historicko – vlastenecké filmy, historicko – životopisné filmy

Film, který na plátně ztvárňuje minulé události, nejčastěji líčením skutečných historických postav a dějů (např. *Ivan Hrozný* S. Ejzenštejna), i když je mnohdy historie využíváno jako záminky ke vzniku oslnivé podívané s početnými komparsy (např. americký velkofilm *Kleopatra*). Na základě jednoho jediného faktu může vzniknout několik rozdílných filmů, jedna a táž historická osobnost může být viděna mnoha způsoby. Podstatou historického filmu není věrné zobrazení skutečných historických událostí, jejichž zobrazením se může zabývat dokumentární film, ale důraz na vnitřní souvislost a příbuznost mezi minulostí a přítomností. A proto mnohé příklady z kinematografie sovětské či francouzské svědčí o tom, že významná historická filmová díla vznikala často v období ohrožení existence národa (film *Alexandr Něvský*, příklad sjednocení Rusů proti vpádu cizích vojsk, v době ohrožení Sovětského svazu fašismem, nebo francouzský film *Děti ráje* o životě „největšího z pierotů“ mima Deburaua). Obsahem životopisných filmů je obraz života významných osobností, většinou z minulosti. Vycházejí z dokumentů a svědectví. Žádný film nemůže zachytit celý život jednotlivce, a proto se scenárista soustředí na klíčové období života dané postavy nebo volí řadu epizod z různých let.

Cogt tajdž **Цогт тайж (1945)**

Autoři:

Režie:

Scénář:

Kamera:

Hudba:

Jurij Tarič

Bjambyn Rinčen, Jurij Tarič

Dedžidín Džigdžid, Baldangín Demberel

Bilegín Damdinsüren, Luvsandžambyn Mördordž, Boris Smirnov

Hrají:

V hlavních rolích:

Cogt tajdž:

Cagány Cegmed⁴¹

⁴¹Cagány Cegmed (1905 – 1963) – mongolský herec z tzv. „zlaté generace“ mongolských herců. Narodil se ve Selengském ajmaku, od roku 1924, kdy musel vzít na sebe tíhu celé své rodiny, vykonával různou práci, např. byl členem hlídky. V roce 1930 se stěhuje do Ulánbátaru, kde studuje na důstojnické škole. Mohl se stát dobrým vojákem, ale v roce 1932 se rozhodl za podpory divadelního hudebníka, herce L. Damdinbadzara vkročit na uměleckou dráhu. V roce 1934 poprvé sehrál roli Jundena v divadelní hře *Tři smutné vrcholky* od

Moudrá kněžna Manduchaj Мандхай цэцэн хатан (1988)

Autoři:

Režie: Begdzín Baldžinnjam
Scénář: Šagdardžavyn Nacagdordž
Kamera: Lúdzanšaravyn Šaravdordž
Hudba: Nacagín Džancannorov

Hrají:

V hlavních rolích:

Kněžna Manduchaj: Namsrajn Suvd⁴⁶

Děj filmu se opírá o skutečnou historickou událost z 15. století, kdy Mongolsko bylo rozdrobeno mezi několik knížat, která spolu válčila. Zobrazuje život kněžny Manduchaj, která se stala symbolem národního boje a jednoty Mongolů. Manduchaj – mongolská, vládkyně narozená roku 1438, dcera činsana⁴⁷ Corosbaje z rodu Engüd, chtěla překonat vnitřní rozrůzněnost mongolských kmenů a obnovit jednotu. Říkali ji Cecen chatan a byla vedlejší ženou velkého chána Mandúla (1426 – 1467), který vládl od roku 1463. Podle některých údajů roku 1467 jej zabil západomongolský džonon⁴⁸ Bajanmönch, podle jiných zemřel roku 1470. Po smrti velkého chána se v roce 1470 ve svých 32 letech Manduchaj provdala za sedmiletého Bajanmönchova⁴⁹ syna Batmöncha, příslušníka 15. generace přímé linie od Čingischána, který měl titul Dajanchána (chán Dajan). Oba usilovali o obnovení jednoty mongolských kmenů. Měli spolu 8 synů, z toho několik dvojčat (Törbold, Ulsbold, Barsbold, Arsbold, Očirbold, Alčbold).

Film podle mongolských novin □н□□д□р (Dnes) patří mezi deset nejvýznamnějších mongolských filmů 20. století.

⁴⁶Namsrajn Suvd (nar. 1948) – mongolská herečka, narodila se v Ulánbátaru, studovala na VGIKu v Moskvě u B. A. Babočkina herectví. Po absolvování studií se v roce 1970 vrací do Mongolska, kde v letech 1970 – 1973 pracovala ve studiu „Mongolkino“. Od roku 1973 se stává herečkou ve Státním divadle. Od roku 1993 přednáší na mongolské filmové akademii v Ulánbátaru. Hrála v divadle v mnoha hlavních rolích, např. i jako Ofélie v sheaksperském „Hamletovi“. V celovečerních filmech *Balada o první lásce*, *Slyšte na druhé straně*, *Lidský život*, *Chatanbátar*, *Manželka*, *Pod ochranou Věčného Nebe*. V roce 1988 úspěšně ztvárnila roli mongolské kněžny Manduchaj ve filmu *Moudrá kněžna Manduchaj*, za což obdržela státní hereckou cenu.

⁴⁷ Činsan – feudální titul.

⁴⁸ Džonon – v středověkém Mongolsku vládce pravého křídla Mongolska, nebo následník trůnu.

⁴⁹ Bajanmönch byl starším synem Mandúla, byl zabit Ojraty krátce po smrti svého otce.

Obsah filmu

Film začíná tím, že velký chán Mandúl (Mandúlchán) jede na námluvy krásné Manduchaj a žádá rodiče o její ruku. Rodiče souhlasí, ale samotná Manduchaj je proti sňatku, protože nechce opustit rodný kraj a rodiče. Nakonec ale podlehne jejich vlivu a souhlasí. Přijede do hlavního města, v paláci chána se stává jeho druhou manželkou a po nějaké době mu porodí dítě. Jednoho dne přijde posel se sdělením, že chán byl zavražděn. Od té doby tíha vládnutí padá na ramena Manduchaj. Kněžna se zúčastňuje různých bojů s sousedními nepřátelskými kmeny a jednoho dne, když se po vítězné bitvě vrací do paláce, její služka jí s pláčem sdělí, že její dítě umírá. Dítě bylo otráveno první manželkou chána. Poté, co s nářkem pohřbí své dítě, rozhodne se Manduchaj, že se vdá za sedmiletého syna svého zesnulého manžela, Batmöncha. Batmönch se tak stává dědicem chánova trůnu a do jeho dospělosti vládne zemi.

V té době Manduchaj vede několik vítězných bojů. Poté, co dosáhne plnoletosti zplodí mladý chán s Manduchaj dvojčata. Během porodu kněžny za městem její manžel není přítomen, protože si našel mladou milenkou. Film tak ukazuje nejen aspekty vládnutí kněžny a její vynikající strategické schopnosti, ale i osobní trápení – byla o mnoho starší, než její manžel, a ten jí býval nevěrný. Film také v několika bodech ukazuje na skutečnost, že Manduchaj měla také milence Önbolda, kterého se však musela vzdát ve prospěch zachování královského rodu.

Vztahy mezi mongolskými kmeny se přiosτρují, jeden ze synů – dvojčat je zákořně unesen a zabit nepřitelem Manduchaj Ismel sajdem. Následuje série vítězných bojů.

V závěru filmu je kněžna přepadena ve svém paláci. Její vojsko jí statečně chrání. Její nepřítel Ismel sajd vejde do sálu s trůnem chána a posadí se na jeho trůn. Manduchaj ho vyzve k boji, statečně bojuje a ve chvíli, kdy vyrazí Ismelovi šavli z ruky a vítězství má na dosah, jeden z jeho vojáků jí střelí šípem do zad. Manduchaj klesá k zemi a vojáci Ismela odtáhnou jí ke sloupu. Ismel sajd k ní přistoupí a chce po ní, aby uznala svou porážku. Manduchaj mu ale plivne do obličeje a on jí vzteky probodne mečem hrud'. Manžel Manduchaj Batmönch dopadne krátce po smrti kněžny vraha ještě v paláci a nechá je pohřbít zaživa do země.

Film končí záběrem pohřbu Manduchaj, kdy mongolští jezdci na koních krouží kolem jejího hrobu za soumraku s loučemi v ruce.

Časté bojové scény jsou ve filmu velmi dobře ztvárněny. Obdivuhodné je především jezdecké umění a zachycení osobních soubojů, které je doplněno originální kamerou.

Opravdovost scén, které byly viditelně náročné na kompars, dokresluje prvotřídní provedení kostýmů.

Pod ochranou Věčného Nebe **Мөнх тэнгэрийн хүчин дор (1992)**

Autoři:

Režie: B. Baldžinnjam
Scénář: D. Mám
Kamera: L. Šaravdordž
Hudba: N. Džancannorov

Hrají:

V hlavní roli:

Čingischán: Agváncerengín Enchtajvan

Obsah filmu

Třídílný historický film *Pod ochranou Věčného Nebe* od režiséra B. Baldžinnjama vypráví o Čingischánovi,⁵⁰ zakladateli jednotného mongolského státu, a vychází především z nejstarší dochované literární mongolské památky „Tajné kroniky Mongolů“. Je to první celovečerní film o Čingischánovi, který Mongolové natočili po uvolnění politické situace v zemi po roce 1990. Je originální také tím, že se obsahem i formou zpracování liší od amerického, ruského, kazašského a čínského zpracování. Film začíná vyprávěním o životě velkého dobyvatele v jeho dospělém věku, kdy jako Temüdžin bojuje s Džamuchou před svým vyhlášením Velkým chánem, tj. v letech 1204 – 1205, kdy dokončuje sjednocení všech hlavních kmenů a v roce 1206 byl vyhlášen Čingischánem. Ve svých vzpomínkách se také často vrací k minulosti, k přátelství mezi sebou a Džamuchou a analyzuje, jak mohlo dojít k roztržce mezi nimi, rozjímá o smrti svého otce Jesügeje a přísaha se pomstít vrahům otce. Film má větší psychologickou hloubku než ostatní filmy o Čingischánovi.

⁵⁰Čingischán (1162 – 1227) se původně jmenoval Temüdžin. V roce 1182 ho část Mongolů zvolila chánem. V letech 1201 – 1206 zlomil odpor soupeřů, sjednotil pod svou vládou mongolské kmeny a byl jmenován Čingischánem – Velkým (světovým vladařem). Postupně dobyl severní Čínu, pronikl do Turkestánu a Afghánistánu, dostal se až k řece Indus. Roku 1223 porazil na řece Kalka ruské vojsko a Kumány, čímž jeho výboje vyvrcholily. Po jeho smrti se obrovská mongolská říše postupně rozpadla.

Režisér se krátce pozastavuje i na soukromých stránkách jeho života, kdy Velký chán stíhá několik vedlejších manželek, nebo těžce nese ztrátu své milované matky.

V dalších dílech této historické ságy se Čingischán pomstí zbytkům svých nepřátel, uskuteční rozsáhlé výpravy do okolních států, v roce 1210 se vypraví do severní Číny a dobije Peking. Tady režisér dělá velký skok do roků 1226 – 1227, kdy Čingischán dobývá říši Tangutů v severní Číně a Amdu, film končí ukázkou jeho smrti v roce 1227.

V celém filmu Čingischán je znázorněn jako krutý a bezcitný, ale zároveň jako spravedlivý vladař, tedy jinak než jeho protějšek ve filmu *Mongol*. Čingischán v mongolském filmu například uřízne jazyk svému otrokovi, krutě potrestá svého nepřítele, tím, že mu nechá zlomit váz, a chladnokrevně se na to dívá, ochutnává krev čerstvě zabitého hříběte a podobně.

Na konci je Čingischán znázorněn již jako hodný mírumilovný stařec, který chce vykompenzovat útrapy svému otrokovi, jemuž před lety uřízl jazyk. V závěru nařídí své mladé manželce, aby otrokovi obstarala ty nejhezčí šaty a nejlepšího koně, ale po jeho smrti manželka takto neučiní.

Četnost etnografických prvků a náboženských obřadů, záběry z mongolské přírody, tradiční mongolská lyrická hudba na morinchúr, kostýmy, kruté bojovné scény, přesvědčivá hra mongolských hlavních hrdinů i skvělá hra mongolských komparsistů nenechávají diváka lhostejným a dokážou ho vtáhnout do tohoto období. Zároveň tento historicko–válečný film ukazuje vynikající strategické schopnosti největšího dobyvatele všech dob.

Ve filmu jsou rovněž drobné faktografické nepřesnosti, například se ve dvou záběrech režisér ukazuje Čingischána, jak čte, zatímco podle historických pramenů Čingischán číst neuměl.

Tento film může právem zaujmout zvláštní místo v mongolské kinematografii.

Mongol (2007)

Mongol – stepní pravda

Tento film uvádím v této práci i přes to, že se nejedná o film mongolský a filmů o Čingischánovi je více. Důvod je prostý: jedná se o zatím poslední film s touto tematikou a navíc je to velkofilm, který v poslední době obletěl celou zeměkouli, byl nominován na „Oskara“ a diskutován po celém světě.

Film Sergeje Bodrova mladšího *Mongol* není jen historií životní pouti velkého mongolského dobyvatele Čingischána. Jak říká anotace filmu, které se nachází na webové stránce režiséra: „historie člověka, který změnil svět“. Plně zaplněný kinosál během prvního uvádění filmu v Moskvě potvrzuje, že tato heroická sága o mongolském „Alexandru Makedonském“ neznepokojuje pouze potomky Čingischána, ale také další národy, které tehdy trpěly jeho nájezdy. Film byl udělán v rusko – kazašsko – německé koprodukcii. Projevilo se to také na různých idejích, které jsou ve filmu ukázány. Je zajímavé, že autoři filmu vyprávějí o málo známých stránkách života Čingischána, přičemž se opírají o dílo ruského vědce Lva Gumiljova. Gumiljov například upozorňuje na to, že historické prameny mlčí o zhruba desetiletém období Čingischánova jinošství. Ve filmu je zpracována Gumiljovova hypotéza o tom, že Čingischán žil v džurčenském zajetí.

Bodrov mladší tuto událost podrobně rozpracovává. Jestli u Gumiljova byl Čingischán nemilosrdným dobyvatelem, jehož vláda byla založena na tvrdé disciplíně vojáků, tak pro autory filmu je to hrdina ne tak nemilosrdný jako spravedlivý. Těžko si představit, že chán sklánějící se nad pokořeným nepřítelem se ptá: „Kde je pravda, bratře?“ a nechá ho odejít.

Portrét mongolského dobyvatele okolních říší se odvíjí od data 1192, kdy se jako vězeň v temnotě za mřížemi vydává ve vzpomínkách zpět do širé stepi, kdy jako devítiletý chlapec jel s otcem za „politicky“ vhodnou nevěstou. Při zastávce na cestě si však paličatě vybral a prosadil jinou, což spoluurčilo úděl příštího Čingischána. Za nedlouho hrdina ztratí otce a absolvuje několik štvanic, zotročení a dalších útěků, kdy sám s vlkem či v zasněžené pustině. Ve filmu se odehrává scéna s jeho životní láskou, kterou vždycky po krátké idyle nadlouho ztratí a znovu o ni musí bojovat. Tento koloběh rozbíjejí vtípné nápady: například při první bitvě, kdy Džamucha spiklenecky řekne: „Neříkej nikomu, že je to kvůli ženské!“.

Zkrátka historické pravdy je ve filmu natolik málo, že se na něj nemůžeme dívat jako na snahu o realistické zachycení historie Mongolů a Kazachů. Avšak tyto nároky na film přestávají mít smysl, jakmile se objeví na plátně ty části filmu, které ukazují způsob života stepních vojáků a mění se s přírodními obrazy kazašských stepí.

3.2. Historicko – revoluční filmy

Každá země, která v minulosti prošla revolucí, má ve svém arsenálu filmy s touto tematikou. V mongolské kinematografii je to nejoblíbenější žánr, do roku 1991 tvořil podstatnou část filmové produkce. Filmaři se často vracejí k událostem těsně před revolucí, během revoluce a

zobrazují následující léta, kdy země nebyla klidná. Často při tom uplatňují tendenční výklad událostí.

Povodeň Yep (1966)

Autoři:

Režie: Dedžidín Džigdžid
Scénář: Sonomyn Udval, Dolgoryn Dodžódordž
Kamera: Magsaryn Dűjncher
Hudba: Luvsandžambyn Mördordž

Hrají:

V hlavních rolích:

Michail: Nikolaj Krjučkov
Bold: Sangidžavyn Genden
Molom: Bandzaryn Damčá
Cevelmá: Čimidín Dolgorsüren

Film „Povodeň“ lze označit jako duet význačných herců od režiséra D. Džigdžida. Jeho účastníky jsou Nikolaj Krjučkov a mongolský herec Sangidžavyn Genden. Mongolsko v roce 1921 zažívá bouřlivé období. Všude jsou bělogvardějská vojska, podporovaná bohatšími vrstvami a lámy. Ve stejné době vzniká Süchbátarova armáda. Ve filmu není tato napjatá doba znázorněna prostřednictvím událostí bitevních polí, ale zaměřuje se na dva lidské osudy, osudy dvou přátel, kteří pomáhají revolucionářům při převozu lidí přes řeku. Oba milují život a své rodiny, ale rovněž chtějí pomoci revoluci v jejím vítězství. Vnímavá kamera zachycuje scénu ze života v pohraničí, kde žijí oba hrdinové, nelehkou sociální situaci jejich rodin a divák začíná chápat nakolik jsou jim cizí jezdci křižující krajinu.

Z detailů jejich každodenního života vzniká téma atmosféry tehdejší revoluční doby a přátelství představitelů dvou odlišných národů.

Tento film podle mongolských novin □н□□д□р (Dnes) rovněž patří mezi 10 nejvýznamnějších mongolských filmů 20. století.

Obsah filmu

Za starou mongolskou ženou Cevalmou přijíždí novinářka, aby se jí vyptala na některé události dramatické porevoluční doby. Zatím co ženin syn Namdžil volá bratra Sašu, aby k nim zašel, Cevalmá vzpomíná...

Ve vzrušených porevolučních letech žili na rozhraní Ruska a Mongolska dva převozníci se svými rodinami: Michail se ženou a malým Saškou a Bold s Cevalmou a Namdžilem. Oba muži vykonávali důležité povolání, i když si to Bold příliš neuvědomoval. Jejich loďky totiž byly jedinými dopravními prostředky přes mohutnou řeku, oba muži museli převážet čínské okupanty tohoto kraje, bělogvardějské vojáky, kteří tu dosud ruku v ruce s okupanty řádili, přepravovali ale i prosté pastevce s jejich ovceci a záhadné ozbrojence. Zejména o těch posledních Bold příliš nevěděl, tušil však, že jsou to lidé, kterým Michail říká „rudí“ a kteří bojují spolu s mongolskými vlastenci proti nenáviděným dosavadním pánům.

Jednou ráno nic netušící Bold ukáže cestu bílým k Michailově chatrči a je zdrcen, když se dozví, že vojáci zavraždili Rusovu ženu za to, že její manžel v noci převezl rudé. Místní bohatec Molom pak varuje Bolda, aby nevozil přes řeku „bandity“, jeho rodinu by mohl stihnout podobný osud. Michail, který po smrti své ženy propadl ze žalu alkoholu, však ve světlé chvílce vysvětlí svému příteli, že se musí naučit rozlišovat, koho je třeba převézt a koho ne, a že než špatně žít je lépe dobře zemřít. Bold si vezme jeho slova k srdci. Ve vší tajnosti převezme oddíl mongolských revolucionářů, je zatčen a po krutém mučení umístěn v cele s ruskými zajatci. Několik z nich je záhy odvedeno na popravu. Rozhovory s ostatními muži převozníkoví leccos vysvětlí, tím spíše, že sám cítí, jak se lidé místního knížete Ma chovají ještě hůře, než tomu bylo za cara. Odvedeným zajatcům se podaří uprchnout a jeden z nich, Petrov, zamíří k Molomově jurtě. Molom hosta naoko přátelsky přivítá, ale vzápětí ho udá bělogvardějcům. Jeho žena Njamá je otřesena mužovou podlostí a opustí ho. Bold se chová při výslechu jako nic netušící prostáček a je nakonec propuštěn. Jen co se vrátí domů, vyhledá u něj úkryt další uprchlý zajatec Kazakov. Zrádný Molom však bdí a zanedlouho jsou tu vojáci. Kazakov ukrytý v seně, jejich očím unikne. Při dalším střetnutí však rozzuření vojáci Bolda zastřelí, jejich další obětí je i Michail, který převážel do bezpečí Boldovu ženu, jejího i svého syna. V tvrdém boji s oddílem rudoarmějců jsou kontrarevolucionáři poraženi. Cevalmá odjíždí na loďce s Namdžilem a Sašou.

Oba, nyní již dospělí muži, se sejdou doma právě ve chvíli, kdy zestárlá Cevalmá končí své vyprávění.⁵¹

⁵¹Filmový přehled č. 7, 1979.

Průzračný Tamir Тунгалаг Тамир (1970 – 1973)

Autoři:

Režie: Ravdžágín Dordžpalam
Scénář: Čimidín Dolgoršüren, Ravdžágín Dordžpalam
Kamera: Delgerín Battulga
Hudba: Cegmedín Namsrajdzav
Podle románu významného mongolského spisovatele Čadrábalyn Lodojdamby

Hrají:

V hlavních rolích:

Süchbátar:⁵² Cevelín Dašnamdžil⁵³
Chatanbátar: Džamjangín Damiran
Erdene: Norovyn Bátar
Dolgor: Pürevín Cevalsüren
Tömör: Togtochyn Sandujdzav
Dulmá: Šaravyn Delgerdžargal

Obsah filmu

Za svůj druhý román *Průzračný Tamir* (Tungalag Tamir, 1962, druhý díl 1967) Č. Lodojdamba obdržel státní cenu. Kniha patří mezi nejlepší mongolské romány, podává obraz

⁵²Damdiny Süchbátar (1893 – 1923) – revolucionář a komunistický státník. Narodil se 2. února 1893 v rodině chudého pastevece a v mládí pracoval jako honák. V roce 1912 vstoupil do mongolské armády a stal se velitelem eskadrony. Zúčastnil se války s čínskými militaristy a domácími skupinami, podporovanými Japonci. Süchbátar předpokládal, že Mongolsko nebude moci udržet svoji nezávislost, získanou po osvobození od mandžuské nadvlády, pokud se nespojí s mocným sousedem – Ruskem. V roce 1919 se v Urze seznámil s ruskými revolucionáři a založil ilegální marxistický kroužek, který se o rok později spojil s podobným kroužkem Čojbalsana. Tak vznikla revoluční organizace, která se v březnu 1921 přeměnila v Mongolskou lidovou revoluční stranu pod Süchbátarovým vedením. Zároveň se stal vrchním velitelem nově ustavené lidové armády, se kterou 18. března u Altanbulagu porazil vojska čínských generálů. S pomocí Rudé armády pak mongolské lidové vojsko od května do srpna 1921 vyhnalo ze země bělogvardějce, vedené baronem Ungernem. V červnu toho roku vstoupila Mongolská lidová armáda do Urgy (Ulánbátaru) a tam Süchbátar vyhlásil Mongolskou lidovou republiku.

V listopadu 1921 jako předseda nové mongolské vlády Süchbátar podepsal v Moskvě smlouvu mezi RSFSR a Mongolskem o přátelství a spolupráci, což ve skutečnosti znamenalo počátek úplného podřízení země Rusku. Süchbátar zemřel 22. února 1923 za nevyjasněných okolností v Urze.

Historická postava Süchbátara byla znázorněna v mnoha mongolských filmech s historicko – revoluční tematikou: *Süchbátar* (Сүхбаатар, 1942), *Posel lidu* (Ардын элч, 1959), *Jitro* (Өглөө, 1968), *Boj* (Тэмцэл, 1971), *V doupěti* (Ичээнд нь, 1972), *Průzračný tamir* (Тунгалаг тамир, 1970 – 1973), *Pět barev duhy* (Солонгын таван өнгө, 1978), *Chatanbátar* (Хатанбаатар, 1981), *Před rozedněním* (Үүр цайхын өмнө, 1983), *Horké dni podzimu* (Намрын халуун өдрүүд, 1985), *Záře vychazejícího slunce* (Мандах нарны туяа, 1987).

⁵³Cevelín Dašnamdžil (1943 – 2002) – mongolský herec, narodil se v Centralním ajmaku, vystudoval hereckou školu v Ulánbátaru, v letech 1968 – 2002 pracoval ve Státním činoherním divadle. Jak ve filmu tak i v divadle většinou ztvárnil Süchbátara. Například ve hrajích filmech *Jitro*, *Pět barev duhy*, *Průzračný Tamir*, *Boj*.

země v předvečer mongolské revoluce v jejím průběhu a v prvním desetiletí „po vítězství lidových mas“ až k protirevolučnímu vystoupení lamaistické církve v první polovině 30. let. Na životě typické pastevecké rodiny autor zachytil postoje a myšlení Mongolů na pozadí převratných historických událostí. Ztratila se zjednodušující schematičnost a jednotlivé postavy jsou dokonaleji propracovány, sociální konflikty nelíčí přímočaře. Román umožňuje poznat na širokém epickém pozadí život mongolské společnosti. Spisovatel zná dobře život a zvyky svého národa a jeho jazyk je bohatý na četná srovnání, metafory, přísloví a lidová úsloví. Po formální stránce má tento román mnoho společného s klasickým románem, zejména co do množství postav, vedlejších syžetových linií a mnohdy dosti bezvýznamných epizod, což pro českého čtenáře je značně neobvyklé. V jeho stavbě se projevuje vliv moderního sovětského románu, jako vzor mu sloužil *Tichý Don* od Šolochova. Román byl zfilmován a byl uveden do mongolských kin v červenci 1973. Při doslovné adaptaci byla zachována myšlenka díla a tlumočena vhodnými filmovými prostředky.

3.3. Válečné filmy/válečné drama

I když řada válečných filmů vznikla ve světě po 1. světové válce, opravdovou vlnu zájmu diváků i tvůrců zaznamenal mongolský válečný film až po 2. světové válce. Válečné hrané filmy zobrazovaly válku různým způsobem: od velkofilmů, líčících známé bitvy, přes komorní dramata, soustředující se na osudy jednotlivců. Do válečných filmů byly často začleňovány autentické dokumentární záběry. Velkou tradici měl válečný film v sovětské kinematografii, která se k válečným událostem vracela často formou velkofilmů a dramatičtějších teatrálních umírání. V tomto směru sovětská kinematografie rovněž ovlivnila mongolskou. Protiváleční působení těchto filmů je mnohdy velmi sporné, nehledě na to, že mnohdy události 2. světové války zkreslují. Teprve koncem 50. a začátkem 60. let se pozornost mongolských tvůrců obrátila k řadovým vojákům. Tento úhel pohledu navazuje na sovětskou filmovou školu. Vedle bitevních scén a ukázek rozhodování nejvyššího velitele se filmaři také zajímali o prožitky, pocity, vnitřní konflikty, morální prohry i vítězství řadového vojáka, obyčejného člověka.

Slyšte na druhé straně!
Дайсны цэргүүдээ сонсоцгоо (1971)

Autoři:

Režie: Badrachyn Sumchú, Boris Jermolajev
Scénář: Boris Jermolajev, Badrachyn Sumchú
Kamera: Baldangín Demberel, N. V. Olonovskij
Hudba: Eregdzengín Čojdog, V. A. Ovčinnikov

Hrají:

V hlavních rolích:

Maršal Žukov: M. A. Uljanov
Ch. Čojbalsan: Čojbalsangín Nergüj⁵⁴

Film „Slyšte na druhé straně“ vznikl za spolupráce sovětských a mongolských filmařů, jako výraz v historii zakotveného „přátelství a spojení obou národů“. V době rozpínavosti světového fašismu, poté, kdy padla španělská republika, zaútočili japoňští militaristé bez vyhlášení války na mongolskou hranici. Tehdy Sovětský svaz nabídl Mongolsku mezinárodní pomoc. Události u řeky Chalchyn gol, které se staly jednou z předeher druhé světové války, tvoří rámeček filmového příběhu o osudech zvláštního oddílu, jehož úkolem bylo zmást nepřítele vysíláním hluku přesunujících se vojsk. Tato epizoda z válečného prostředí umožnila autorům ukázat přátelství rodící se mezi oběma národy v době společného boje s nepřítelem.

Obsah filmu

V Ulánbátaru se koná vojenská přehlídka na počest 50. výročí revoluce. Mezi diváky je i Burov, který v Mongolsku bojoval v roce 1939, kdy japoňští militaristé bez vyhlášení války překročili pohraniční řeku Chalchyn gol.

Burov se právě vrátil ze Španělska a je jmenován komisařem zvláštního oddílu, který se má ve vší tajnosti přesunout na mongolské hranice. K oddílu, skládajícího se z poručíka Vorobjeva, staršiny Gluškova, vojína Zajceva a techničky Leny Ozercovové, se cestou ještě připojí kapitánka Osipenkova. Skupině jsou přidělena dvě nákladní auta se audiotechnikou. Nejcennějším zavazadlem je však kufřík s gramofonovými deskami, na nichž je nahrán rachot tanků, letadel a autokolon. Oddíl po dlouhé pouti přešel sovětskou hranici a dorazí do Ulánbátaru. V té době rozhazují japonská letadla nad kočovnými pastevcí ve stepi letáky s výzvou, aby zamířili na jih. Když neposlechnou, zahájí po nich Japonci palbu.

⁵⁴Čojbalsangín Nergüj (1937 – 1996) – narodil se v Ulánbátaru, pracoval 25 let jako letec, syn maršála Ch. Čojbalsana. Ztělesnil roli Čojbalsana ve třech filmech: *Přes Gobi a Chingan*, *Slyšte na druhé straně*, *Prolog nevyhlášené války*.

V ulánbátarské knihovně se setká mladý lingvista Törchú s učitelkou Cendsüren. Na telefonickou výzvu však mladý vědec musí odejít a hlásit se na vojenském velitelství, kde plukovník Dordžsüren jedná s velitelem jízdního pluku Gelegem, který se cítí dotčen tím, že má být převelen ke zvláštnímu oddílu. Společně s ním odjíždí jako tlumočník i Törchú. Sovětský oddíl se tak rozrůstá o dva mongolské příslušníky. Oba mluví rusky, Geleg je absolventem vojenské akademie v Moskvě. Partnerkou Törchúa, ovládajícího i řeč Bargutů a Mandžů je Osipenková, která umí také japonsky. Oddíl je informován o situaci na frontě a vyslán na cestu. Musí však postupovat mimo lidská obydlí. Japonci jsou spokojeni s dosaženými úspěchy. Podnikli i řadu diverzních akcí – otrávilí všechny studně. Oddíl trpí cestou žízní a horkem, teprve setkání s kočovnicí ulehčí jejich situaci. Pastevci vlídně vítají Rusy a ujišťují je, že na jejich pomoc nikdy nezapomenou. Sotva oddíl dorazí na místo, je ihned nasazen do akce. Japonci slyší nyní z dálky hukot tanků a autokolón. Jsou tímto zjištěním překvapeni a zahájí dělostřelbu. Burov operativně mění stanoviště vozu. Japonci jsou tak „přesuny tanků“ zneklidňováni na nejrůznějších místech fronty. Je to těžká práce. Osádky vozů sužují komáři, nesnesitelné jsou písečné bouře. Před jednou z nich se vojáci ukryjí ve stavení, v němž najdou dva Mongoly. Stařec mumlá konfuciánské texty a syn ho omlouvá: je pomatený. Törchú pojme podezření, že jde o záškodníky a nemýlí se. Starci se sice podaří zmizet, syn je však zatčen a předán vojenským orgánům. V táboře Burov vypráví Gelegovi o Španělsku, o ženě, kterou potkal v Madridu. Oddíl plní své poslání každou noc. Jednou „vysílá“ tanky, podruhé výzvy vojákům. Burova si zavolá vrchní velitel Žukov, aby jeho skupině poděkoval. Japonci seskupili síly přesně tam, kam potřeboval. Mongolský hlavní velitel maršál Čojbalsan prosí Burova, aby vysílání pro nepřátelské vojáky byla srozumitelnější a prostší a aby všichni byli opatrnější. Japonci jim jsou již na stopě. Vojáci si ve chvíli odpočinku svěřují životní plány: Lena chtěla být baletkou, Geleg se chtěl stát malířem. Osipenková se také hlásila do Španělska, ale nevzali jí. Možná, že jednou budou vzpomínat na Chalchyn gol jako Burov vzpomíná na Madrid. Geleg se dozví o těžkých ztrátách ve své divizi a chce odejít, ale Burov ho nepustí – ohrozil by tím jejich poslání.

Oddíl nyní staví reproduktory do těsné blízkosti nepřátelských zákopů. Törchú adresuje výzvy Bargutům a Čacharům, Osipenková Japoncům. Nepřítel odpovídá palbou, při níž jsou těžce raněni Törchú a Gluškov. Na frontu odejde i Cendsüren a hledá svého přítele. Kapitánku Osipenkovu zaráží, že dosud nikdo nepřeběhl. Hned příští den však přejde linii fronty celý prapor Bargutů. Japonci jsou zneklidněni množícími se dezercemi a konečně pochopí, že mezi vozy agitátorů a zvuky tankových kolon je souvislost. Japonci přinutí ruského emigranta Abozova, aby přešel frontu a zničil oba vozy. Abozov nemá vyhnutí –

nemá povolení k pobytu. Lena slaví narozeniny a vojáci s ní tančí. Před japonskými zákopy je oddíl zajat japonskou rozvědkou v čele s Abozovem. Zajev vyhodí svůj vůz do vzduchu granátem a přitom sám zahyne. Osádka druhého vozu je zachráněna jízdou, Abozov je zatčen. Kimura, který nepodařenou akci řídil, je degradován. Žukov dává Burovovi další úkol a konečně propouští Gelega k jeho jízdniému pluku. Před poslední akcí se Burov Osipenkové přizná, že na ní nikdy nezapomene. I Lena, která si vždy tropila posměch z Vorobjeva, si uvědomí, že ho vlastně miluje. Začíná ofenzíva. Kolem nepřítelů se svírá obklíčení, Japonci v panice prchají, někteří důstojníci páchají sebevraždy. V těžkém boji má oddíl další ztráty. Je zasažen vůz, v němž Lena a Törchú naleznou smrt. Cendsüren stále hledá svého Törchúa, nic o jeho osudu netuší. Nepřítel je zaháněn za řeku a Mongolsko je opět svobodné. Válka končí. Žukov blahopřeje Čojbalsanovi. Osipenková a Burov se loučí s Gelegem.

Uplynulo mnoho let, než se Burov s Gelegem znovu setkali. Stojí před pomníkem ve slavnostních uniformách, s mnoha řády a medailemi. Mongolští pionýři je dekorují šátky a stuhami.⁵⁵

Přes Gobi a Chingan **Говь Хянганд тулалдсан нь (1981)**

Autoři:

Režie:	Vasilij Ordynskyj, Badrachyn Sumchú
Scénář:	Vadim Trunin, Vasilij Ordynskyj
Kamera:	Očiryn Mjagmar, Boris Kladijenko
Hudba:	Bilegín Damdinsüren

Hrají:

V hlavních rolích:

I.V. Stalin:	A. Kobaladze
Ch. Čojbalsan:	Čojbalsangín Nergüj
J.Cedenbal:	Cegmedín Tömörbátár

Film sovětského režiséra Vasilije Ordynského a mongolského režiséra Badrachyna Sumchúa „Přes Gobi a Chingan“ vypráví o málo známých událostech z konce druhé světové války. Závěr velké bitvy národů proti japonskému militarismu, pád japonského císařství, porážka elitní japonské kvantungské armády sovětskými a mongolskými vojsky – to vše bylo na filmovém plátně do té doby zpracováno jen dílčím způsobem. K vytvoření nového

⁵⁵Filmový přehled č. 38, 1976.

dvoudílného, realizačně náročného díla, zachycujícího uvedené období souhrnně a v širokém kontextu, sdružili své síly filmaři z SSSR, MoLR a NDR. V obsáhlé eposeji spojili široký záběr historických událostí s podrobným zkoumáním osudu jednotlivců, plastické zobrazení strategie války s barvitým vyličením denního vojenského života. Děj filmu se odehrává v průběhu skoro čtyř měsíců od 9. května do srpna roku 1945. Cesty jednotlivých hrdinů vedou od starého německého zámku, kde zazněly poslední výstřely bojů v Evropě, přes Moskvu, chystající se na přehlídku vítězství, Postupim, jako místo prvního poválečného setkání představitelů čtyř velmocí, Čitu a Ulánbátar, v nichž se propracovávala taktika posledního úderu nepříteli, až k Charbinu jako týlovému městu kvantungské armády a nakonec i k budovám tajemství opředené laboratoře japonského generála Isii Sira. Vyvrcholením filmu je obtížný průlom sovětských a mongolských svazků přes poušť Gobi a výběžky Chinganu, jenž byl nejenom skvělou vojenskou operací, ale přispěl i k odvrácení strašného zločinu proti lidstvu.

Tento snímek byl ve své době příspěvkem filmařů tří zemí k oslavám 40. výročí vítězství nad německým fašismem a japonským militarismem.

Obsah filmu

Německo, 9. květen roku 1945. Rozhlas přináší dlouho očekávanou zprávu: „V předměstí Berlína byl podepsán akt o bezpodmínečné kapitulaci...” Zdá se, že konečně tedy lze slavit vítězství. Prapor majora Matvejeva však právě v té chvíli dostává rozkaz okamžitě dobýt starý zámek, v němž hitlerovci zuřivě brání jakýsi přísně utajovaný objekt. Jeho tajemství je však brzy odhaleno: právě tady hitlerovci připravovali použití hrůzné bakteriologické zbraně. Z archívních dokladů důstojník Moroz zjistí, že vedoucí tohoto výzkumu profesor Blom si vyměňoval informace s japonským generálem Isiim Sirou, doktorem medicíny, technických a přírodovědných věd. V archívu byla nalezena přesná adresa jeho pracoviště. I po kapitulaci Německa pokračuje japonský generál, jehož laboratoř se nachází na území obsazeném kvantungskou armádou, s fanatickým úsilím ve svých pokusech na lidech: na válečných a politických zajatcích. Pohlaváři militaristického Japonska už moc nevěří ve vítězství, ale přece jen doufají v účinnost nové zbraně masového ničení. Proto se úder proti kvantungské armádě, možný jen po rychlém průniku sovětských a mongolských vojsk přes poušť Gobi a výběžky pohoří Chingan, stává naléhavým a neodkladným bojovým úkolem. Nejde jenom o strategickou operaci, jež má zlikvidovat nebezpečného protivníka, ale i o odvrácení strašného zločinu, připravovaného proti lidstvu.

Hlavy dvou států J. V. Stalin a maršál Ch. Čojbalsan společně se zkušenými vojevodci Vasiljevským, Malinovským a generálporučíkem J. Cedenbalem pečlivě připravují útok s vědomím toho, že japonské militaristické kruhy ve snaze zachovat si obrovské okupované území v Asii nebudou váhat použít jakýchkoliv prostředků. Nejde však jen o to, že Sovětský svaz nemůže považovat svou východní hranici za bezpečnou, dokud se u ní nachází milionová kvantungská armáda. Mezinárodní situace zkomplikovala i skutečnost, že 16. června 1945 provedly USA první pokusný atomový výbuch v historii lidstva.

Mnozí z vojáků, kteří se po doznění posledních výstřelů v Evropě domnívali, že pro ně válka skončila, jsou odveleni do nových bojových akcí. Na Východ vlaky spěšně odvázejí i oddíly majora Matvejeva a kapitána Těrenkova. Vojenský chirurg Dmitrij Sokolov sdělil své matce, nevěstě a bratrovi, že byl poslán na „doškolení“. Ve skutečnosti je však Dmitrij, který se před válkou zabýval epidemiologií, nasazen do japonského týlu, aby získal potřebné informace o průběhu prací v laboratořích generála Isii. Je sice odborně fundovaný, ale ukáže se být nezkušeným rozvědčíkem. Odhalí ho bělogvardějské příslušníci japonských vojsk. Odvážný hrdina však přesto dokáže splnit svůj úkol a předat vojenskému velení informace o tom, že práce na tajné zbraňi byly ukončeny. Jeho smrt v Isiiho laboratoři je další z obětí, položených ve jméno konečného vítězství. Dmitrijova sestra Anna, která je rovněž epidemioložka, zatím bojuje proti vlně moru zaneseného do mongolských vesnic diverzanty.

Každý krok při 120 kilometrovém tankovém výpadu k velkému Chinganu, každý útok jízdy na nepřátelské opevnění utužuje přátelství sovětských a mongolských vojáků. 9. srpna 1945 nastalo rozhodující stádium operace. Bojovalo se při ní o každou píď země, o každou budovu, o každou studnu. Projevuje se to zejména při útoku spojeneckých vojsk na Údolí smrti. To dostalo svůj název podle toho, že v něm byly pochovány tisíce Číňanů a obyvatel Vnitřního Mongolska, které Japonci zastřelili, aby nemohli prozradit tajemství složitého obranného systému. Na pohled zcela nevinné kameny a mohyly jsou totiž ve skutečnosti palebnými ohnisky a palebnými sruby, spojenými podzemními chodbami. Kamenné pyramidy jsou protitankovými zábranami, navíc ještě chráněnými minovými poli.

Kvantungská armáda pokračuje v bojích i po oznámení kapitulace Japonska. Je to však už pouhá agónie. Zbraň generála Isii už nebude nikdy použita: její tajemství je pohřbeno v rozvalinách laboratoře pod mrtvolami zabitých vězňů a jejich trýznitelů, kteří spáchali sebevraždu. Co však zůstává, to je vzpomínka na minulost. Vzpomínka, která ve vojácích z pětáctýřicátého roku žije jako naděje: že válka, již skončili, byla válkou poslední.⁵⁶

⁵⁶Filmový přehled č. 12, 1984.

3.4. Filmy podle lidových legend a pohádek/žánr pohádka

Pohádku obvykle charakterizuje epický fiktivní příběh s nepravděpodobným dějem, ve kterém se objevuje pohádková fantazie a fantaskní bytosti (víla, čarodějnice, obr, mluvící zvířata atp.), základním tématem je boj dobra se zlem. Původně se jednal o žánr lidové slovesnosti, v moderní době se termín pohádka vžil také pro příběhy, které končí neobyčejně šťastně "pohádkovým" romantickým koncem. Imaginativnost pohádek, zvláště její temnější část, má svůj odraz v žánru fantasy. Pohádky a žánry blízké národnímu folklóru byly vždy velice oblíbené u Mongolů. Mongolští filmaři se během 70. let nejménou se obrátili k tomuto žánru, někteří z nich si velice oblíbili především legendy, do kterých bylo možno vložit řadu skrytých významů a idejí.

Legenda o oáze **Эх бүрдийн домог (1975)**

Autoři:

Režie: Gombodžavyn Džigdžigsüren, Džamjangín Buntar
Scénář: Sormúniršín Dašdórov, Sengijn Erdene
Kamera: Begdzín Baldžinnjam
Hudba: Eregdzengín Čojdog

Hrají:

V hlavních rolích:

Narangarvú: Nacagdordžín Batceceg⁵⁷
Möngönšagaj: Džügderín Bátarchú⁵⁸

Mongolský film "Legenda o oáze" natočil režisér G. Džigdžigsüren a Dž. Buntar na námět lidové legendy o věrnosti rodnému kraji, pastvinách a lásce. Film byl uveden na XX. MFF v Karlových Varech 1976, kde získal jednu z hlavních cen.

⁵⁷Nacagdordžín Batceceg (nar. 1957) – mongolská herečka, studovala původně ruštinu na Mongolské státní univerzitě v Ulánbátaru. Když jí bylo osmnáct let, dostala první hereckou příležitost – hlavní roli v mongolském historickém snímku *Legenda o oáze*. Po ukončení studií v roce 1979 přešla do studia „Mongolkino“ v Ulánbátaru, kde do roku 1992 kromě mnoha vedlejších rolí vytvořila hlavní postavy v osmi mongolských filmech. Od roku 2000 pracuje jako ředitelka divadla „Mongoldžin“ v hlavním městě Ulánbátaru.

⁵⁸Džügderín Bátarchú (nar. 1954) – vystudoval VŠE v Ulánbátaru, od roku 1970 se stal profesionálním zápasníkem ve volném stylu. Ve filmu *Legenda o oáze* znázornil postavu mládence Möngönšagaje, která byla jeho jedinou rolí.

Obsah filmu

V horkém létě zasáhlo pastviny na poušti Gobi ničivé sucho. Země je rozpraskaná, koryta potoků a říček vyschla a dobytek jen stěží nachází obživu. Sucho a horko těžce doléhá na kočovníky, žijící na okraji pouště. Ústy svého šamana prosí kočovný svaz, jehož vůdcem je starý Sangal, o seslání vláhy. Vytoužený životodárný déšť však nepřichází. Nepomáhají ani zvířecí oběti, ani magické zaklínací tance. Proto se rada strašich rozhodne přesídlit k oáze, ležící severně od pouště Gobi. Celý kmen se vydává na dalekou a strastiplnou cestu. Po úmorném putování přicházejí konečně kočovníci k vytoužené oáze. Lidé i dobytek, unavení dlouhým suchem a nedostatkem vody, rázem pookřívají. Sangalova dcera, vyhlášená krasavice Narangarvú, se svým mládencem Mōngōnšagajem často projíždí stepí. Oba mladí lidé jsou okouzleni nejen jeden druhým, ale i krásou oázy a jejího okolí. Narangarvú nadevše miluje step, v níž se narodila a prožila svůj dosavadní život. Cítí, že by jí nemohla opustit, stejně tak jako by se nikdy nemohla rozloučit se svým rodem. Láska mezi Mōngōnšagajem a Narangarvou nezůstala utajená jejich rodičům. Vousáč, mladíkův otec přichází požádat Sangala o ruku jeho dcery a Sangal svolí. Zdá se, že mír a pohoda života u oázy nebude ničím zkalena.

Jednoho dne sem přijíždí se svými válečníky pověstný „vládce hor“ – Krutý. Při koupeli v jezírku oázy zpozoruje Krutý krasavici Narangarvú a rozhodne se jí za každou cenu získat pro sebe. Jeho válečníci obklíčí oázu a Krutý ji prohlásí, stejně jako všechnen dobytek v jejím okolí, za svůj majetek. Navíc pohrozí smrtí každému, kdo by se protivil jeho rozkazům a nařízením.

Mírumilovný Sangalův kmen je nenadálým vývojem událostí zaskočen. Proti hrubé síle násilníků se nemůže postavit, a proto se Sangal a Vousáč rozhodnou navštívit a obdarovat Krutého a požádat ho o vrácení svých koní a skotu. Chtějí ho přemluvit, aby jim dovolil vrátit se i se svým majetkem zpět domů. Krutý slíbí ušetřit životy kočovníků a vrátit jim zabavené koně i skot, ale výměnou žádá pro sebe krasavici Narangarvú. Dá Sangalovi lhůtu tří dnů na rozmyšlenou a vyhrožuje, že nebude-li do uplynutí této doby jeho požadavek splněn, celý kmen pobije a tábor spálí. Se zlou zprávou se Sangal a vousáč vracejí do tábora. Oba jsou rozhodnutí dívku nevydat, vždyť je Sangalova jediná dcera a Mōngōnšagajova nevěsta!

Při poradě příslušníků kmene se však názory různí. Mladí lidé by raději volili boj, starší radí k opatrnosti. V průběhu porady se Narangarvú rozhodne přinést vodu pro žíznlivý kmen a od svého úmyslu se nenechá nikým odradit. Překvapené strážce Krutého jí propustí až k oáze, dívka nabere vodu a vrátí se zpět do tábora. Její odvážný čin nezůstane bez odezvy.

Večer uloupí Möngönšagaj nádherného koně patřícího Krutému. V noci se pak oba milenci rozhodnou spolu uprchnout. K nim se přidá několik mladíků a dívek a všichni se s požehnáním rodičů vydávají na nebezpečnou cestu. Ráno jsou loupež koně i útěk mladých příslušníků kmene odhaleny a Krutý se se svými vojáky pustí do pronásledování uprchlíků. Brzy jsou dostiženi a kromě Narangarvů všichni bez milosti pobiti. Zraněný Möngönšagaj, který bojoval se samotným vůdcem ozbrojenců, je na prosbu dívky smrti ušetřen. Je však zanechán sám v nedohledné stepi a Krutý s dívkou odjíždí sám k oáze. Z rozmaru je rozhodnut dodržet svůj slib, a tak Narangarvů vrátí jejich rodičům. Zároveň jí však připomene, že zítra uplyne třídenní lhůta. Následující den si přicházejí vojáci Krutého pro definitivní odpověď. Jedině Narangarvů může kmen zachránit. Dívka je již rozhodnuta, že se pro svůj kmen obětuje a stane se ženou Krutého. Při loučení nabádá svůj kmen, aby se po příchodu dešťů vrátil zpět domů. Ještě poslední loučení s rodiči a Narangarvů navždy odchází...

Večer pořádá Krutý na její počest velkou a bohatou hostinu. Dívka však sedí sklesle a nezúčastněně. Muž, který by neváhal pobít celý kmen, jen aby ji získal do své moci, ji prosí, aby se stala jeho ženou, a slibuje, že jí odvede do cizích zemí a zahrne lásku a bohatstvím. Dívka má jen jednu prosbu. Žádá Krutého, aby vyčkal s odjezdem až do příchodu dešťů. Potom s ním půjde kamkoliv a stane se jeho ženou. Krutý jí slíbí, že její přání splní.

Po příchodu dešťů splní Narangarvů slovo a svolí k odjezdu. V tom z nenadání přijíždí udatný Möngönšagaj a chce znovu bojovat o Narangarvů. Podruhé ale prohrává a tentokrát Krutý jeho život neušetří. Ve chvíli odjezdu žádá Narangarvů Krutého o svolení k poslednímu rozloučení s krajem. Pak vyšplhá na blízké skály, naposledy se rozhlédne po okolní krajině, jakoby se loučila se svým mladím, láskou, svým kmenem a bohatými pastvinami. Skokem ze skály se zbavuje závazku, povinnosti dodržet slib.

Pohádka o Buščúovi **Бушхүүгийн үлгэр (1979)**

Autoři:

Režie:	Pürevín Cogdzol
Scénář:	Pürevín Cogdzol
Kamera:	Batyn Bold, Pürevín Cogdzol
Hudba:	Cegmedín Namsrajdzav

Hrají:

V hlavních rolích:

Bušchú:

Osoryn Ganbat

Režisér P. Cogzol, příslušník druhé generace mongolských filmových tvůrců, jež zahájila svou práci v šedesátých letech, zpracoval v tomto příběhu o dobrém mládenci původní mongolskou lidovou pohádku O statečném bohatýrovi Boroldojovi. Dobré vlastnosti osiřelého a chudého Boroldoje ztvárnil režisér v obraze dobrého mládence Buščua. Film, který dokládá poměrnou technickou vyspělost tehdejší mladé mongolské kinematografie, byl vyznamenán Cenou předsedy festivalového výboru na XX. MFF v Karlových Varech v roce 1980.

Obsah filmu

Sirotek Buščú dostává jako odměnu za celoroční práci u sedláka jedinou ovci. Při cestě domů ji vymění za kamzíka, chyceného dětmi, a ušlechtilému zvířeti daruje svobodu. Zjeví se mu dcera krále vod. V kamzíka se proměňuje její mladší sestřička, a proto princezna mládenci nabízí, že mu za jeho dobrotivost splní jakékoliv přání. Může si vyžádat perly, zlato, jurtu či dobytek. Ale Buščú odměnu odmítá: kamzíka pustil proto, že mu jej bylo líto. Princezna proto mladíka zavede ke svému otci, králi vod, a poradí mu, aby jej požádal o jednu z jeho tří oblíbených kůstek.

Ve vodním království se Buščú setkává s velebnou postavou krále vod, od něhož si vyžaduje jednu kůtku. Král jeho přání nerad vyhoví a posílá mladíka domů. Buščú se druhý den probouzí v nádherné jurtě, kolem níž se pasou stáda dobytka a koní, a po jeho boku se nachází krásná, mladá princezna, jedna z dcer krále vod. Jeho majetek mu však závidí bohatý sedlák a stěžuje si na něho u chána. Ten chce dceru krále vod získat jako nevěstu pro svého syna. Proto přinutí Buščúa, aby s jeho synem o princeznu zápasili. Když však pasák zvítězí ve střelbě, v zápasu i v jízdě na koni, uloží chán oběma sokům, aby mu opatřili slunce, jež nikdy nezapadá. Kdo prý splní tuto podmínku, za toho se má princezna provdat. Buščú dává před cestou svým přátelům kůtku, jíž dostal od princezny. Kdyby pobledla, bylo by to špatné znamení, kdyby úplně zbělela, neměli by čekat na jeho návrat.

Chán probudí upíra, který je v jeho službách a poručí mu, aby Buščúa zabil. Upír se promění ve stařenu, pozve Buščúa do své chýše a nabídne mu, aby si na lůžku odpočinul. Pak ho nechá propadnout do země a zavalí ho balvanem. Přátelé podle zbělalé kůtky poznají, že Buščúa potkalo neštěstí. Kůň, který se vrátil sám domů, je dovede na místo, kde byl jeho pán zaživa pohřben. Přátelé mládence osvobodí, poradí mu, aby jel nahoru za Matkou-

Sluncem, které mu jistě pomůže, a dají mu čarovný kamínek, jenž dokáže proměnit v balvan toho, na koho dopadne. Bušchú je cestou přepaden upírem, ale pomocí kamínku jej promění v balvan. Matka – Slunce mu dá skříňku, jíž má předat chánovi, ale varuje ho, aby jí sám neotevíral.

Chán pomocí kouzelného zrcadla zjistí, kde Bušchú na zpáteční cestě přespává, a pošle svého syna, aby mu skříňku vzal. Když se chánův syn vrátí se skříňkou a chán jí v přítomnosti svých dvořanů otevře, dojde k obrovskému výbuchu, jenž zničí celý palác i s jeho osazenstvem.

Bušchú se opět probouzí v krásné jurtě po boku půvabné princezny. Věštec sděluje lidu, že zemi už nevládne nespravedlivý chán a že v sousedství nejsou nepřátelé. Všichni proto mohou žít na půdě svých předků v míru a hojnosti.⁵⁹

3.5. Dobrodružný film

Pro dobrodružný film je příznačný poutavý a napínavý děj odehrávající se často v exotických krajinách a sloužících převážně pro zábavu diváka. Dobrodružství je průvodním jevem dějin (vzniká zejména v obdobích, kdy dochází k silnému napětí mezi osobnostmi a společností a ke konfliktu mezi sociálními silami), a tak má blízko i k žánru historického filmu.

Zvěd **Газарчин (1983)**

Autoři:

Režie:	Džamjangín Buntar, Konrád Petzold
Scénář:	Gottfried Kolditz
Kamera:	Geserdžavyn Maš, Otto Haniš
Hudba:	Karl – Ernest Sasse

Hrají:

V hlavních rolích:

Bílé Pero:	Gojko Mitič
Kajuská dívka:	Nacagdordžín Batceceg

Dobrodružný film „Zvěd“, natočený režiséry Konrádem Petzoldem a Džamjangijn Buntarem, vychází ze skutečné historie severoamerických indiánů a zachycuje příběh

⁵⁹Filmový přehled č. 7, 1982.

osamělého bojovníka z kmene Nez Percesů z druhé poloviny 19. století. Navazuje na sérii úspěšných „indiánek“, které se formou napínavých fikcí o bojích „rudochů“ s bělochy vracejí do legendární éry dobývání Divokého západu. Zápletka této dobové historky se točí kolem uloupeného stáda koní, které se pokouší zachránit jeden z náčelníků postiženého kmene, používaje přitom nikoli násilí, ale především dokonalé znalosti místních podmínek a mentality sousedních rudošských kmenů. Titulní úlohu bojovníka, zvaného Bílé Pero, který se kvůli svému poslání dočasně spojí s nenáviděnými kavaleristy, vytvořil populární jugoslávský herec Gojko Mitič (v té době mu bylo 44). Vznikl ve filmovém studiu DEFA, „Studio für Spielfilme – Gruppe „Johanmisthal“, tentokrát v koprodukcí s „Mongolkinem“.

Obsah filmu

Do poklidné vesnice Nez Percesů, indiánského kmene lovců a rybářů, vtrhne znenadání oddíl kavaleristů. Plukovník sdělí náčelníkovi rozhodnutí: stádo koní je zabaveno pro pevnost Fort Lapway, kmen zůstane u Bílého jezera, dokud nepřijde jeho čas odchodu do rezervace.

V Indiánech vzkypí hněv na Američany, kteří jednak porušili své slovo, že Nez Percesové navždy zůstanou na území svých předků, a jednak sprostě ukradli jejich jediný majetek. Ale co dělat? Bojovat? Ne, právě na to vojáci čekají. Vyvraždili by celou vesnici, nebo by kmen okamžitě odsunuli do nehostinné rezervace. Kromě toho se Nez Percesové vždy snažili žít v míru a neumějí válčit jako sousední kmen bojovných Kajusů. Vzdát se? Nechat si ukrást koně a odevzdaně čekat na živoření v rezervaci? To také nejde. Jediným východiskem je odejít do Kanady, jako to udělal náčelník Sedící býk se svými lidmi. Ale cesta trvá 30 dní, a je nemožné podniknout ji se ženami a dětmi bez koní. Podnáčelník Bílé Péro se rozhodne, že stádo přivede sám zpět.

Na tábor kavaleristů zaútočí Kajusové. Sebevědomý plukovník Howard se okamžitě vydá s oddílem za nájezdníky. V ležení nechá pouze majora Bannigana a šest mužů s velkým stádem rekvírovaných koní. Pouze seržant Anderson má s nimi zkušenosti. Vysvětlí ostatním, že devět set koní nelze udržet na jednom místě ani den. Nakonec je rozhodnuto, že místo čekání na plukovníkův návrat poženou muži stádo do pevnosti Fort Lapway.

Voják Hunter zatkne Indiána. Bílé Péro se vydává za bojovníka kmene Umaatillů, který je na cestě za nevěstou. Když si vojáci ověří jeho znalosti, přijmou ho jako zvěda do služeb americké armády. Cesta k Fort Lapway začíná.

Na prvním stanovišti se zvěd vytratí, aby varoval vesnici Kajusů před výpravou plukovníka Howarda. Přijde však pozdě: starci, ženy a děti jsou mrtví, bojovníci zmizeli. Zvěd najde raněnou dívku a odveze ji s sebou k jednotce.

Aby setřásli Kajuse, kteří je sledují, musí vojáci hnát stádo oklikou. Po průjezdu úzkým kaňonem znemožní jeho další průchod odpálením nálože. Jenom zvěd ví, že bojovníci Kajusů už prošli průsmykem dříve, a že tedy nejsou za stádem, jak si myslí vojáci.

V jednotce rostu nepokoje. Jeden voják se pokusí znásilnit Indiánku, jiný nenávisťně sleduje zvěda, aby ho při první příležitosti zastřelil, další příliš pije. Kromě zkušeného seržanta Andersona a obezřetného poručíka Brookse se všichni chovají v nepřátelském území lehkomyšlně.

Zvěd se podruhé nedovoleně vzdálí od jednotky, aby vyjednával s Kajusy. Major za ním pošle seržanta Randalla. Druhého z mužů Kajusové zabijí, seržant dostane od zvěda jasné znamení o jeho pravé totožnosti: bílé péro. Po návratu do tábora je zvěd odsouzen za konspiraci s nepřítelem a zastřelen slepými náboji. Toto řešení zařídil seržant, který věděl, že indiánovi vděčí za svůj život a že ho nutně potřebují. Protože jedině s ním stádo doženou do pevnosti. Po překonání řeky se vojáci se stádem dostanou mimo území Kajusů. Noc stráví všichni na farmě Soamese Parkera, který zbyl v nebezpečném kraji jako poslední usedlík a právě se chytá se svými dcerami na cestu do Wyomingu.

Major se konečně rozhodne vzít velení pevně do svých rukou. Dá spoutat s hlídat podezřelého zvěda a indiánskou dívku. Poručík odhalí zvědovu pravou totožnost, i fakt, že seržant vše věděl a tajil. Jeho rozmluvu s Andersonem vyslechne major a rozčíleně vyhrožuje oběma mužům válečným soudem. Druhý poručík pomůže nešťastné náhodě při níž velitel zahyne.

Jednotka se blíží k pevnosti Fort Lapway. Místo očekávaného zázemí a ochrany tady však najde jenom zbytky oddílu plukovníka Howarda, jež rozprášili Kajusové, stejně jako předtím zlikvidovali osazenstvo pevnosti. Kajuská dívka pozná v plukovníkovi muže, který vedl útok na její vesnici, a pokusí se ho zabít. Poručík jí avšak v tom zabrání. Vzápětí zaútočí na pevnost Kajusové a po krátkém boji zvítězí.

Podnáčelník Bílé Péro konečně může odložit nenáviděnou uniformu. Rozloučí se s dívkou a odvádí stádo koní zpět ke svému kmeni.⁶⁰

3.6. Komedialní film

⁶⁰Filmový přehled č. 9, 1984.

Jde v podstatě o společenskou veselohru, v níž zprvu reálná zápletka přivádí jednotlivé postavy do dramatických situací, které se však díky pošetilosti jejich chování proměňují v situace komické a končí většinou šťastně. Filmová komedie může být dále rozdělena do několika druhových forem: romantická komedie, prázdninová, absurdní, tragikomedie, situační komedie (např. s Belmondem), bláznivá neboli crazy, fantastická, satirická, černá, duchařská, romantická, policejní, kriminální, erotická (např. Playgirls), melancholická, rodinná, akční, hudební, hororová, adaptace komedií. Do komediálního žánru se zapsal snímek předního mongolského režiséra D. Džigdžida *Velká rodina*, který lze zařadit do žánru situační komedie.

Velká rodina **Өнөр бүл (1980)**

Autoři:

Režie:	Dedžidín Džigdžid
Scénář:	Dolgoryn Dodžodordž
Kamera:	Namsangín Dzunduj
Hudba:	Bilegín Damdinsüren

Hrají:

V hlavních rolích:

Garmá:	Čültemín Altan-Öldzi
Cermá:	Cerengín Čulúnceceg

Obsah filmu

Mladý dělník obuvnické továrny Garmá se náhodou seznámil v Ulánbátaru na autobusové zastávce s dívkou, jíž upadl podpatkem. Galantní Garmá obstará taxíka a své spoléčnici slibuje, že jí botu spraví v továrně, v níž pracuje. Oprava se však poněkud protáhne, protože Garmá je neodkladně povolán na vedení podniku. Zatímco zoufale schovává dámskou lodičku za zády, ředitel mu jako nejlepšímu pracovníku předává diplom a poukaz na čtrnáctidenní rekreaci. Garmu by více potěšilo kdyby mu vedení kladně vyřídilo jeho dlouholetou žádost o byt, ale jako svobodný nemá šanci. Dívce, čekající v taxíku mezitím došla trpělivost. Garmá proto stačí jen vhodit botu do rozjíždějícího se vozu, ale nic bližšího se o své spoléčnici, která se mu zalíbila na první pohled, nedozví.

Dopravní prostředek se mu stal osudným i podruhé. Při odjezdu na rekreaci mu přijde do cesty školačka, která má přivést sestru z porodnice, ale neví si s tím rady. Ochetný Garmá jí do nemocnice zaveze taxíkem. Pouhá shoda jeho jména se jménem maminky právě narozených dvojčat stačí k tomu, aby z něho zbrklý fotoreportér udělal novopečeného tatínka. Garmá se raději nechá v této roli vyfotografovat, než aby reportérovi složitě vysvětloval, že jde o omyl. Nedokáže nakonec odmítnout ani pozvání na oslavu svého přírůstku do rodiny.

Garmá proto přijíždí na rekreaci opožděně, a navíc ještě v krajně podezřelém stavu: promoklý, zmrzlý, unavený a podnapilý. Ředitel luxusního hotelu ho chce zpočátku rovnou vyhodit, ale pak se nad ním slituje a přidělí mu přistýlku v podřadném pokoji, aby jeho původní apartmá ušetřil pro vzácnější hosty. Garmá je však vděčen i za to málo, čeho se mu dostalo. Když později zjistí, v jak krásném prostředí se nachází, a když tu navíc potká i svojí „krásnou neznámou“, s níž se seznámil prostřednictvím utrženého podpatku, nic už mu ke spokojenosti nechybí. Mladí lidé podnikají společně výlety, chodí se koupat, navštěvují taneční zábavy. Cermá, která studuje dálkově ekonomii, je trochu „potrhlým“ Garmou brzy okouzlena, a to tím spíše, že mladého dělníka už přestal bavit jeho dosavadní život vlka-samotáře.

Jejich vzájemné sympatie postupně přerůstají v zamilovanost. Cermá odjíždí z rekreace dříve. Garmá jí na rozloučenou přináší velkou kytici, do níž uschoval vzkaz, kdy a kde se v Ulánbátaru opět sejdou.

Po dívčině odjezdu ztratil pobyt v rekreačním zařízení pro Garmu své kouzlo. Mladý muž se proto zabývá otázkou, jak by odtud mohl nepozorovaně zmizet. Využije k tomuto účelu návštěvu svého ředitele, který jel okolo a chtěl se přesvědčit, jak se o jeho nejlepšího opraváře postaráno. Garmá se s ním nepoznán vrací do města coby „nešťastný rekreant“, kterého rozbolely zuby.

Setkání s Cermou však dopadne jinak, než si její obdivovatel představoval. Dívka po svém návratu zahlédla v novinách fotografii, na níž se Garmá usmívá jako šťastný otec roztomilých děvčátek. Na schůzku s ním se dostaví jenom proto, aby svému společníkovi z rekreace ukázala usvědčující snímek, a aby mu dala najevo, jak jeho falešným chováním pohrdá. Na Garmu tak dopadne celá tíha osudné náhody: Cermá se mu ztratí podruhé.

Kolotoč útrap, které mladíkovi uveřejněná fotografie přináší, se roztáčí naplno. V zaměstnání ho čeká velkolepá oslava s kopou dáreků pro potomstvo, dostává byt, na nějž tak dlouho marně čekal, jeho maminka se po spatření fotografie syna s vnoučaty v novinách okamžitě vydala z venkova na cestu do města. Ani pravý otec dětí, který se vrátí z dlouhodobé služební cesty, nezůstává ušetřen následků omylů. Protože je sžírán

pochybnostmi o svém otcovství, udělá hned po příjezdu doma výstup a dosud šťastné manželství se řítí ke krachu. Zničený Garmá vtrhne do redakce, kde se sice setká s pochopením, ale uveřejnění tiskové opravy je mu odepřeno. Musí se spokojit s pouhým potvrzením, že není otcem dětí na fotografii. Jak to však má Cermě a všem ostatním vysvětlit? A kde svou dívku najde?

Nešťastný opravář se nejdříve vydá k řediteli, aby uvedl na pravou míru své rodičovství. V rozhovoru se zmíní i o Cermě. Netuší, že jeho zpověď sleduje se zájmem celá továrna, neboť ředitel zapomněl po předchozím hlášení vypnout závodní rozhlas. Celé osazenstvo továrny, jež s oblíbeným dělníkem soucítí, napře síly na hledání jeho milované. Když už se zdá, že všechny pokusy ztroskotaly, objeví ji jeden z kolegů jako průvodčí v autobusu. Radostně běží za Garmou, který je zatím nucen čelit nečekané návštěvě své matky. Mladík nechá matku v novém bytě a hned se vydá za Cermou. V dopravním podniku ji však nenajde. Nechá jí tu však alespoň vzkaz s potvrzením z redakce.

Osamocená matka zatím přidá svůj díl ke všeobecnému zmatku. Se sousedkou se vydá za svou „snachou“, maminkou dvojčat, která svou tchýni nezná, a proto Garmovu matku klidně přivítá jako babičku. Když manžel objeví, jak jeho žena říká neznámé návštěvnici „maminko“, domnívá se, že získal konečný důkaz o její nevěře. Opouští proto rodinu. Teprve když se trochu uklidní, napadne ho, aby zašel do redakce novin, jež fotografii uveřejnili. Tady se dozví, jak se věci ve skutečnosti mají.

Klubko se začíná pomalu rozmotávat. Cermá najde vzkaz od svého obdivovatele a ozve se mu. Na smlouvenou schůzku se však Garmá pro pracovní zaneprázdnění nedostaví. Čeká ho pak už jen telefonická zpráva, že Cermá odjíždí pracovat na venkov jako inženýrka. Naděje na nápravu se pomalu rozplývá. Garmá se zoufale snaží zastihnout svou milovanou na letišti. Stačí jí však už jen zamávat.

3.7. Příběh ze současnosti, milostný příběh

Jedná se především o vyprávění, časově zasazené do doby natáčení filmu. Vedle „veřejného“ života hrdiny (pracovní a sociální motivy) se v něm tematizuje hrdinův „soukromý“ život. Společně s ním se ve vyprávění objevují milostné motivy.

Rytmus motoru Моторын дуу (1973)

Autoři:

Režie: Badrachyn Sumchú
Scénář: Čimidín Gombo
Kamera: Begdzín Baldžinnjam
Hudba: Dagvyn Luvsanšarav

Hrají:

V hlavních rolích:

Ganá: Njamchúgín Bambacogt
Öldzi: Damdiny Chišigdulam

Mongolský film „Rytmus motoru“ vypráví o prvních životních zkušenostech Gany, syna významného geologa, který se na otcovu radu vyučí nejprve mechanikem. Odchází do pouště Gobi, kde žijí v těžkých podmínkách pastevci ovcí. V celém kraji je jediná studna, porouchalo se u ní motorové čerpadlo a Ganá je má opravit. Do příběhu mladého muže, do jeho zápasu o zachování vody i do jeho citového vztahu k dívce Öldzi se prolínají názory mladé generace, život a zvyklosti pracovitých obyvatel této drsné oblasti. B. Sumchú „Rytmus motoru“ natočil v rekordním čase tři měsíce. Film byl uveden na XIX. MF v Karlových Varech 1974, kde získal cenu CIDALC.

Obsah filmu

Stepí jede nákladní auto řízené mladým Mjagmarem. Zastaví u dřevěného domku. Z kabiny auta vystoupí mladá dívka Öldzi a běží k nedaleké jurtě. Mjagmar je zaražen, když v domku se studní najde místo starého opraváře mladého mechanika Ganu. Dívčini rodiče, starý kovář Seded a jeho žena s radostí vítají Öldzi, která studuje ve městě zdravotnictví a přijela domů na prázdniny. Pozvou k večeři jak Mjagmara, tak Ganu, jehož si váží pro pracovitost a skromnost. Jen Dardžá, Öldziin bratr, není Ganovým pracovním západem nadšen. Chtěl tajně odvézt s Mjagmarem motor studničního čerpadla, který už pracovník družstva odepsal jako rozbitý a který teď Ganá opravuje. Dardžá by chtěl žít dobře bez práce. Víc než o stáda ovcí pečuje o svou motorku a stará se jen o to, jak snadno přijít k penězům. Posílá po Mjagmarovi do města kůže, čabraky a jiné zboží, které získává pod rukou a které pak jeho známý draze rozprodává. Ganovi se podaří motor opravit. Voda má v tom drsném kraji nesmírnou cenu a chovatelé skotu začnou mladému mechanikovi pomáhat. Seded zaletuje poškozená místa v nádrži a Üřčger, zkušený chovatel a vážený zápasník, vymůže na vedení družstva přiděl benzínu pro motor. Studna začíná dávat dostatek vody i pro stáda z okolí. Ganá získává

vážnost a nové přátele: zootechnika Básana a trenéra družstevních závodních koní Garda. Poznává jejich život a zvyklosti a přemýšlí o tom, jak jim ulehčit práci. Dardžá vyvolává neustálé hádky s ostatními chovateli o pořadí při napájení stád. Snaží si Ganu naklonit, protože se mu líbí mnoho věcí, které si Ganá přivezl z města do svého nového domova a které by rád levně získal. Ještě větší zájem však má o benzín. Je líný ráno vstávat a posílá proto s ovceci k napajedlu Öldzí. Ganá a Öldzí se sbližují.

U studny zastaví kolona aut z města s mládežníky, kteří jedou hloubit novou studnu u zimoviště Ich – Övöt. Mezi mládežníky je Ganův přítel a spolužák Batar. Ganá se mu svěří, že pracuje na projektu který mu umožnil napájení více stád najednou. Batar si všimne nákladního auta, stojícího u jurty. Mjagmar přijel za Dardžou. Snaží se zalíbit také Öldzí, ale dívka si ho nevšímá. Mjagmar přivezl Ganovi zprávy z domova a podle Dordžova přání také trubky, které mechanik potřebuje pro rozvod vody. Dardžá se domnívá, že teď mu Ganá dá za trubky benzín, o který ošidí družstvo. Ganá jeho machinace odmítne.

Ganá onemocní. Nastydl, když se, rozpálen sluncem, sprchoval ledovou vodou. Öldzí se svou matkou ho ošetřují. Mladík jí vypráví o své rodině. Matka mu zemřela, když byl malý chlapec. Ganova sestra, jejíž fotografie si Öldzí všimla, studuje v Bulharsku. Ganův otec, významný geolog a vážený vědec, poradil synovi, aby si před dalšími studiemi ověřil své schopnosti v nejtěžších podmínkách. Na jeho radu se Ganá vyučil montérem a odešel do Gobi jako opravář.

Sededovi se ztratí vzácná stříbrná miska. Dardžá naznačí matce, že misku mohl odcizit jedině Ganá, když k nim chodil do jurty. Batar přiveze od vedoucího mládežnické brigády, který má pochopení pro Ganův plán, dynamo a dráty, aby mohl vyrábět i elektrický proud. Předseda oblastního stranického výboru, který zajede se svými spolupracovníky při cestě po okrese k napajedlu, schválí Ganův návrh, instalaci nového čerpadla u studny. Když se u studny zastaví s autem členové hudebního souboru Melodie Gobi, přemluví je Ganá, aby uspořádali pro obyvatele jurt a mládežnickou brigádu koncert. Proud pro elektrofonické nástroje dodá jeho dynamo. Druhého dne ráno musí Ganá čerpat vodu ze studně ručně. Starý řemen motoru se při koncertu přetrhl. Üřčger slíbí, že na okrese požádá o nový, aby studna mohla pracovat jako dříve.

Celý kraj se účastní slavnosti *nádam*. Jen Ganá zůstává doma, protože musí zajistit vodu. Öldzí pošle na slavnost rodiče, aby mohli sledovat Dardžu při jezdeckých závodech. Přijde za Ganou, a když vidí jeho marnou snahu opravit řemen, přinese mu z domova nový, jeden z těch, které má Dardžá schovaný v jurtě. Ganá by raději počkal na Dordžův souhlas, ale Öldzí ho přemluví, aby řemen zapojil. Motor dlouho neběží. Někdo ukradl benzín. Öldzí

si vypůjčí kanystr od rodičů, který náhodou projíždí stepí. Motor se rozběhne a do tmy se rozzáří světla kolem studny. Ganá a Öldzí slaví svůj svátek „nádám“ a tančí při magnetofonu. Jejich tanec přeruší podnapilý Dardžá. Vychloubá se, že odčerpал benzín pro svoji motorku. Když zjistí, že u motoru je jeho řemen, rozzuří se, vrhne se na Ganu a pak zdemoluje zařízení domku.

Případ projednává vedení družstva. Dardžá osočí Ganu, že ukradl jeho rodičům stříbrnou misku – to byl prý důvod ke rvačce. Předseda družstva jeho slova odmítá. Věří Ganovi, jehož iniciativy a úsilí si váží. Ganá přesto uvažuje o odchodu z Gobi. Nesnese křivé obvinění, z kterého se nemůže očistit. Dardžovými spekulacemi se začne zabývat policie. Nad jeho pracovní morálkou a postojem k životu se zamýšlí jeho rodiče. Matka svaluje vinu na Ganu a nedovolí Öldzí, aby napájela ovce u jeho studny. Teprve Mjagmar vyjasní situaci. Přizná se, že misku mu dal Dardžá, aby jí prodal přes známého ve městě. Ganá je očištěn jak v očích přátel, tak u své lásky Öldzí.

Ve znamení Tyrkysové hory **Хайрхан ондөр хаана байна (1978)**

Autoři:

Režie:	Ivo Toman, Najdangín Njamdava
Scénář:	Karel Cop, Sormúniršín Dašdórov
Kamera:	Josef Illík
Hudba:	Zdeněk Liška
	Luvsandžambyn Mördordž

Hrají:

V hlavních rolích:

Profesor Pudil:	Josef Langmiller
Mareš:	Karel Hlušička
Ing. Vrutký:	Josef Větrovec

Vysoko v mongolských horách pracuje skupina československých a mongolských geologů na společném úkolu – najít ložisko mědi. Film vypráví o historii tohoto úkolu, o mužské tvrdé práci, o zklamání a nových nadějích.

Obsah filmu

Úspěch geologické expedice nepřichází tak rychle, jak by si vedení „Geoindustrie“ v Praze a ředitel její pobočky v Ulánbátaru ing. Vrutký přáli. Profesor Pudil, autor plánu výzkumu, věří naopak v možnost nálezu významného ložiska ještě před stanoveným termínem, a proto bez odkladů odjíždí do Mongolska.

Hned z letiště odjede rovnou do tábora a ani se nezastaví na ředitelství v Ulánbátaru. Geology seznámí se svým plánem: jeho žák, dr. Tömör, který studoval v Praze, mu vyprávěl starou lidovou pověst o Tyrkysové hoře. A protože ložiska mědi bývají doprovázena tyrkysem, v okolí hory by mohla být měď. Expedice se proto rozdělí: část zůstane v táboře a pokračuje ve výzkumu podle plánu, zatímco druhá se vydá hledat Tyrkysovou horu. V této skupině je i vedoucí české výpravy doktor Mareš, který svůj nesouhlas s touto akcí "podle nějaké pověsti" dává nepokrytě najevo.

V Ulánbátaru i v Praze jsou pobouřeni nad Pudilovým zmizením a chtějí vědět, jak pokračuje výzkum. Pudil, který chce zatím svoji akci utajit, odjíždí s Tömörem uklidnit ředitele Vrutkého. Zastaví se také u ředitele Městské knihovny a dozvedí se skličující informaci – pověsti o Tyrkysové hoře se po celém Mongolsku vypráví mnoho a každá říká něco jiného. Proto se Pudil rozhodne výpravu za "bájnou" horou odvolat.

Když přilétají k polnímu letišti expedice, dostanou ze základny hlášení, že se v horách ztratil doktor Mareš a už druhý den po něm neúspěšně pátrají. Letadlo okamžitě změni směr a po dlouhém hledání uvidí na hřebenu jedné hory kouř. Pilotovi se podaří na členitém terénu bezpečně přistát. Se svahu běží zarostlý a rozesmátý Mareš a v ruce drží úlomky tyrkyosu, drahokamu, pod nímž objevil dlouho hledané ložisko mědi.⁶¹

3.8. Psychologicko – společenský film

Psychologicko – společenský film se zaměřuje na vnitřní svět hrdinů, prožívajících dějinná (sociální) kataklyzmata. Snaha o postižení psychologie jednajících postav vede diváka ke spoluprožívání jeho osudu.

Slzy kamenného idolu Хүн чулууны нулимс (1990)

Autoři:

Režie: Gombodžavyn Džigdžidsüren

⁶¹Brožura o semináři mongolských a japonských filmů. Kino Morava, 2006, Veselí nad Moravou.

Scénář: Bavúgín Lchagvasüren
Kamera: Džambalyn Asalbaj
Hudba: Nacagín Džancannorov

Hrají:

V hlavních rolích:

Cevel: Bátarsürengín Cerenpagma

Film „Slzy kamenného idolu“ G. Džigdžidsüren natočil po uvolnění komunistického režimu v Mongolsku. Děj filmu se odehrává na konci 30. let v době komunistických represí. Režisér chtěl ukázat jak si tehdejší stalinistický režim pohrával s osudy lidí. Mongolské noviny $\square\text{H}\square\text{D}\square\text{P}$ (Dnes) v roce 2000 zařadily tento film mezi deset nejvýznamnějších filmů 20. století v Mongolsku. Spolu s filmy „Teplý krb“ (Б \square лээн нурам, 1990), který v roce 1990 obdržel cenu za nejlepší režii na MFF v Soulu, a „Stopa života“ tvoří „Slzy kamenného idolu“ jednu obsáhlou filmovou trilogii pod názvem „Na pokraji záhuby“ (М \square хлуйн урмэгт).

Obsah filmu

Hlavní postavou filmu je „bláznivá“ Cevel, která zešílí, když před jejíma očima tajná policie zastřelí jejího manžela. Později je vyhlášena v Mongolsku mobilizace proti Japoncům a její dospělý syn Džamc je odveden na frontu. Džamc zahyne při útoku, když v blízkosti jeho oddílu dopadne bomba. Jeho přítel Eldev ze stejné vesnice přežije a vrací se domů za svou manželkou Džindžmou. Eldev pocituje výčitky, protože on zůstal naživu, zatímco jeho blízký přítel padl.

Řada významů je ve filmu jen naznačena a není jednoznačně dána – kamenné sochy (mong. $\text{X}\text{YH}\text{ } \text{C}\text{Y}\text{L}\text{Y}\text{Y}$),⁶² odjíždějící stepí na nákladním automobilu pryč, černí brouci, symbolizující zkázu a pomíjivost lidského bytí, s kterými Cevel se rozmlouvá, které zavázala do šátku Džindžmy a jednoho z nich také snědla. Běh času je naznačený lyrizujícími motivy – bosýma nohama jdoucíma po sněhu, mezi tajícími bystřinami na jaře, v létě po rozkvetlé stepi nebo na podzim po vyschlé stepi.

Cevel i přes svoji slaboduchost nezapomíná na svého jediného syna a po příjezdu Eldeva a ostatních z vesnice tuší, že se její syn již nevrátí. Jednoho dne přijede tajná policie a odveze ho k výslechu do vazby, kde nakonec zůstane skoro dva roky. Mezitím je jeho mladá

⁶² $\text{X}\text{YH}\text{ } \text{C}\text{Y}\text{L}\text{Y}\text{Y}$ – jsou kamenné sochy tureckých vládců z 6 – 7 století, které se dodnes volně nacházejí ve stepi.

manželka opuštěná a soused ji u řeky znásilní. Po návratu Eldeva z vězení se zdá, že život se vrátí do starých kolejí. Avšak Ceval pojmá podezření, že za smrtjejího syna může částečně také Eldev. Jednoho dne najde u jurty odloženou pušku otce Džindžmy, zmocní se jí a běží k nedalekému místu, kde se v tu chvíli Eldev nachází. Namíří na něj a zastřelí ho. Ve filmu několikrát kamenný idol symbolizuje syna Ceval. Jednou když mu v dešti nabízí své ňadro ke kojení, po druhé pak na konci filmu, když se po zabití Eldeva Ceval běží schovat za idol, na jehož tváři vytryskne slza.

Stopa života **Амин мөр (1991)**

Autoři:

Režie: Gombodžavyn Džigdžidsüren
Scénář: Sorogdogín Bajarsajchan
Kamera: Džambalyn Asalbaj
Hudba: Nacagín Džancannorov

Hrají:

V hlavních rolích:

Anchá: Džigdžidsürengín Batbátar

Film „Stopa života“ byl označen v Mongolsku za nejlepší film roku 1991 a patří mezi nejvýznamnější filmy G. Džigdžidsürenovy tvorby. Jedná se o psychologicko – společenský žánr, který se v mongolské kinematografii čteně vyskytuje.

Obsah filmu

Děj filmu se odehrává v poušti Gobi, kde osamoceně žijí v jurtě matka s dcerou. Matka se jednoho dne vydá na delší dobu pro potraviny do města a mladá dívka zůstává v osamocené stepi sama. Jednoho dne se u jurty zastaví auto z města s třemi muži, z nichž jeden je vysoce postaveným úředníkem. Dva jeho kolegové zůstanou přes noc v autě, ale jeho nechávají přenocovat s dívkou v jedné jurtě. V noci muž dívku znásilní. Po nějaké době dívka porodí syna jménem Anchá, který je němý. Chlapec vyrůstá s babičkou, která k němu má blízký vztah a hezky se o něj stará. Po určité době babička zemře a chlapec ztratí oporu.

Přestěhuje se k matce, která se mezitím vdala. Otčím chlapce nemá rád a je k němu velmi zlý. Když matka odjede, nedává mu jídlo, nechává ho přespat v zimě v chlévě s dobytkem a nutí ho těžce pracovat. Matka má z manžela strach a alespoň chlapci tu a tam přinese lepší jídlo nebo ho pohladí. Situace chlapce se ještě více změní, poté, co se matce a otčímovi narodí syn a matka veškerou svou lásku soustředí na něj.

Anchá oddálenost matky velice těžce nese. Ve svých vzpomínkách se často vrací do dob, kdy ho babička chovala, vařila mu jídlo a oblékala ho. Jednoho dne chlapci dojde trpělivost, přijde k jurtě, kde sedí matka s otčímem, strhne ze sebe špinavé, staré hadry, které má už léta na sobě, hodí je po otčímovi a uteče. Matka se za ním vydá se slzami v očích a nářkem, a volá na něj, aby se vrátil. Anchá jakoby matku neslyší a ještě rozhodněji utíká po žhavém písku pouště pryč zbaven všech trápení a břemen, prost všech očekávání, jde vstříct svobodě a neznámému osudu.

Podobný symbolický výrazový prostředek lze nalézt i v evropské kinematografii. Například v Passoliniho filmu *Theoréma* (1968), kde otec rodiny, příslušník bohaté milánské buržoazní vrstvy, v závěru filmu daruje svou továrnu dělníkům, odejde na nádraží v Miláně a tam, uprostřed davu, svléká části svého oděvu, až je úplně nahý. Jde o dvojí vysvěcení – ekonomické a fyzické, dvojí symbol vzkříšení a nového života, do něhož lze vstoupit až poté, co se člověk zbaví sociálních konvencí, které ho až dosud dusily. Podobně i u Džigdžidsürena chlapec nedokáže dále snášet nespravedlnost a nerovnost v rodině v které žije a chce se od svého břemena zbavit.

Původ dětí v mongolské kultuře zpravidla vůbec nebyl řešen, tento stav trvá i dodnes. Podobně znásilnění mongolských žen, které je v zemi velmi častým fenoménem, nebyl vůbec tematizováno (možná proto, že mongolské ženy neprožívají z této události takové trauma jako ženy evropské). Tuto bariéru prolomil až tento film a tím může být považován za dílo vymykající se konvencím. Další režiséři začínají v 90. letech toto téma kopírovat.

Chronologický přehled mongolských celovečerních (hraných) filmů

№	Názvy filmů	Rok	Počet dílů	Barva	Země původu	Výrobce	Formát
1	Монгол хүү (дуугүй) <i>Syn Mongolska (němý)</i>	1936	1	černobílý	SSSR-MoLR	Lenfilm	s.f. *
2	Норжмаагийн зам <i>Cesta Nordžmy</i>	1938	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
3	Сүрэг чоно <i>Vlčí smečka</i>	1939	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
4	Анхдугаар хичээл <i>První lekce</i>	1940	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
5	Тарваган тахал <i>Sviští mor</i>	1940	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
6	Амьдралын дайсан <i>Nepřítel života</i>	1941	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
7	Аймшиггүй эх оронч <i>Statečný vlastenec</i>	1942	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
8	Морин цэрэг танкист <i>Jezdec a tankista</i>	1942	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
9	Сүхбаатар <i>Süchbátar</i>	1942	1	černobílý	SSSR- MoLR	Lenfilm	s.f.
10	Хил дээр гарсан хэрэг <i>Příhoda na hranicích</i>	1942	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
11	Цогт тайж <i>Cogt tajdž (Šlechtic Cogt)</i> v čes. distribuci: <i>Stepní vítěz</i>	1945	2	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
12	Шинэ жил <i>Nový rok</i>	1954	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
13	Гэм нь урдаа <i>Pokání</i>	1955	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
14	Бидэнд юу саад болж байна <i>Co nám překáží?</i>	1956	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.

15	Манай аялгуу <i>Naše melodie</i>	1956	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
16	Сэрэлт <i>Probuzení</i>	1957	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
17	Гурван найз <i>Tři přátelé</i>	1958	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
18	Ардын элч <i>Posel lidu</i>	1959	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
19	Морьтой ч болоосой 1 <i>Kež bych měl koně! 1</i>	1959	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
20	Салхины амт <i>Chuť svěžího větru</i>	1960	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
21	Элбэг дээл <i>Volné dély</i>	1960	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
22	Алтан өргөө <i>Zlatý palác</i>	1961	1	barevný	NDR- MoLR	DEFA-Mongolkino	s.f.
23	Гологдсон хүүхэн <i>Zavržená dívka</i>	1961	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
24	Улаанбаатарт байгаа миний аавд <i>Mému otci doUlánbátaru</i>	1961	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
25	Үүрээр <i>Za rozbřesku</i>	1961	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
26	Баясгалан <i>Bajasgalan-návrat domů</i>	1962	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
27	Бохир гарын нууц <i>Tajemství špinavých rukou</i>	1962	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
28	Толбот хивс <i>Skvrny na koberci</i>	1962	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
29	Түмний нэг <i>Jeden z mnohých</i>	1962	2	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
30	Хөхөө гэрлэх дөхлөө <i>Chöchöö, už se ožeň!</i>	1962	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
31	Аман хуур <i>Foukací harmonika</i>	1963	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.

32	Хоёр найз <i>Dva přátelé</i>	1963	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
33	Нүгэл буян <i>Hřích a ctnost</i>	1963	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
34	Энэ хүүхнүүд үү <i>Ach, ta děvčata!</i>	1963	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
35	Тус биш ус <i>Vodka není voda</i>	1964	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
36	Ховдгийн гай <i>Daň z nenasytlosti</i>	1964	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
37	Гэмшил, зэмлэл <i>Lítost a výčitka</i>	1965	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
38	Зэрэг нэмэхийн өмнө <i>Před povýšením</i>	1965	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
39	Сэтгэлийн дуудлагаар <i>Volání srdce</i>	1965	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
40	Хүний мөр <i>Stopa člověka</i>	1965	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
41	Ус <i>Voda</i>	1965	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
42	Нөмрөг хадны цуурай <i>Ozvěna skály Nömrög</i>	1966	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
43	Үер <i>Povodeň</i>	1966	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
44	Төөрсөөр төрөлдөө <i>Omyly života</i>	1966	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
45	Цэргийн хүү <i>Syn vojáka</i>	1966	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
46	Төгсгөл <i>Závěr</i>	1967	1	barevný	SSSR- MoLR	Mosfilm-Mongolkino	š.f. **
47	Хил дээр <i>Na hranici</i>	1967	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
48	Нийслэл хүү <i>Chlapík z hlavního města</i>	1968	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.

49	Өглөө <i>Jitro</i>	1968	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
50	Өндөр ээж <i>Velká matka</i>	1968	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
51	Агуйн нууц <i>Tajemství jeskyně</i>	1969	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
52	Анхны алхам <i>První kroky</i>	1970	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
53	Дайны тухай өгүүллэгүүд <i>Válečné povídky</i>	1970	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
	1. Балга ус <i>Doušek vody</i>		1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
	2. Хоёулаа <i>Ve dvou</i>		1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
	3. Далайд дусал нэмэр <i>I karpa přidá moři</i>		1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
54	Талын цуурай <i>Ozvěna ve stepi</i>	1970	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
55	Тунгалаг тамир <i>Průzračný Tamir</i>	1970-1973	3	černobílý	MoLR	Mongolkino	š.f.
56	Хүргэн хүү <i>Zeť</i>	1970	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
57	Дайсны цэргүүдээ сонсоцгоо <i>Slyšte nepřátelská vojska !</i> v čes. distribuci: <i>Slyšte na druhé straně!</i>	1971	1	barevný	SSSR- MoLR	Mosfilm-Mongolkino	š.f.
58	Улаан дарцаг <i>Červený praporek</i>	1971	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
59	Тэмцэл <i>Boj</i>	1971	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
60	Ичээнд нь <i>V pasti</i>	1972	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
61	Тулалдааны өмнө <i>Před bitvou</i>	1972	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.

62	Эхлэлт <i>Na začátku</i>	1972	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
63	Баянбулгийнхан <i>Bajanbulganci</i>	1973	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
64	Моторын дуу <i>Hukot motoru</i> v čes. distribuci: <i>Rytmus motoru</i>	1973	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	š.f.
65	Шинэ танилууд <i>Noví známi</i>	1973	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
	1.Туяагийн бичээгүй захидал <i>Dopis, který nenapsala Tujá</i>		1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
	2.Чимгээгийн төрсөн өдөр <i>Narozeniny Čimgé</i>		1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
66	Говийн нүдэн <i>Gob ijská oáza</i>	1974	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	š.f.
67	Нар хиртсэн жил <i>Rok zatmění slunce</i>	1974	1	barevný	MoLR	Mongolkino	š.f.
68	Нэг ангийн хоёр <i>Spolužáci</i>	1974	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	š.f.
69	Уулзалт <i>Shledání</i>	1974	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
70	Тамирын охин <i>Dcera Tamira</i>	1974	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
71	Хөдөөгийн баясгалан <i>Radosti venkova</i>	1974	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
72	Алтан соёмбын дуулал <i>Óda na zlaté sojombo</i>	1975	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
73	Анхны хайрын дууль <i>Balada o první lásce</i>	1975	2	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
74	Мартагдашгүй намар <i>Nezapomenutelný podzim</i>	1975	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	š.f.
75	Өндөг <i>Vejce</i>	1975	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.

76	Сүхболдын яриа <i>Süchboldovo vyprávění</i>	1975	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
77	Хань <i>Manželka</i>	1975	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	š.f.
78	Эх бүрдийн домог <i>Legenda o oáze</i>	1975	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
79	Хонины найр <i>Ovčácká hostina</i>	1976	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
80	Хүний амь <i>Lidský život</i>	1976	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
81	Хүний төлөө <i>Ve jménu člověka</i>	1976	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
82	Шинэ хотын гэрэл <i>Světla nového města</i>	1976	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
83	Давааны цаана даваа <i>Za průsmykem další průsmyk</i>	1977	2	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
84	Дэгдээхэй нас <i>Rané dětství</i>	1977	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
85	Зуслангийн найзууд <i>Přátelé z letního tábora</i>	1977	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
86	Хөх ногооны униар <i>Ranní pára</i>	1977	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
87	Газрын жигүүр <i>Křídla země</i>	1978	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
88	Газрын үнэр <i>Vůně země</i>	1978	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
89	Их замын эхэнд <i>Na začátku velké cesty</i>	1978	2	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
90	Солонгын таван өнгө <i>Pět barev duhy</i>	1978	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
91	Сувраган цэнхэр уулс <i>Vysoké modré hory</i>	1978	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
92	Тэнгэрийн муухай арилдаг <i>Nectnosti dokažou zmizet</i>	1978	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.

93	Хайрхан өндөр хаана байна <i>Kde je Milostivá hora?</i> v čes. distribuci: <i>Ve znamení Tyrkysové hory</i>	1978	1	barevný	ČSSR-MoLR	Barrandov- Mongolkino	s.f.
94	Бушхүүгийн үлгэр <i>Pohádka o Bušchúovi</i> v čes. distribuci.: <i>Příběh o dobrém mládenci</i>	1979	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
95	Тойрох хуудас <i>Oběžník</i>	1979	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	š.f.
96	Тууврын замд <i>Honáci dobytka</i>	1979	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
97	Үүрийн цолмон <i>Jitřenka</i>	1979	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
98	Хоньчин Найдан <i>Ovčák Najdan</i>	1979	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
99	Говийн зэрэглээ <i>Gobijská fata morgána</i>	1980	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
100	Итгэл гомдол <i>Důvěra a urážka</i>	1980	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
101	Өнөр бүл <i>Velká rodina</i>	1980	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
102	Хүний сайхан сэтгэл <i>Lidská vlídnost</i>	1980	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
103	Шийдвэрлэх алхам <i>Rozhodující krok</i>	1980	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
104	Эргэж бодох бодол <i>V kruhu myšlenek</i>	1980	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
105	Эхлэл <i>Začátek</i>	1980	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
106	Говь Хянганд тулалдсан нь <i>Voj v Gobi a Chinganu</i> v čes. distribuci: <i>Přes Gobi a Chingan</i>	1981	2	barevný	SSSR- MoLR	Mosfilm-Mongolkino	s.f.

107	Гул Аранжин <i>Smolař Arandžin</i>	1981	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
108	Гэрлэж амжаагүй явна <i>Nestihl jsem se oženit</i>	1981	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
109	Хатанбаатар <i>Chatanbatar</i>	1981	2	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
110	Цэрэг эрсийн жирийн өдрүүд <i>Všední dny vojáků</i>	1981	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
111	Жаргал даахгүйн зовлон <i>Nesnesitelné štěstí</i>	1982	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
112	Тэмцлийн оч <i>Bojové jiskry</i>	1982	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
113	Хуучин сүм <i>Starý chrám</i>	1982	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
114	Багын найз <i>Kamarád z dětství</i>	1983	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
115	Газарчин <i>Průvodce</i> v čes. distribuci: <i>Zvěd</i>	1983	1	barevný	NDR- MoLR	DEFA-Mongolkino	s.f.
116	Гарын таван хуруу <i>Pět prstů ruky</i>	1983	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
117	Гарьд магнай <i>Legenda o zápasníkovi</i>	1983	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
118	Гийнгоо <i>Dostih</i>	1983	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
119	Ингэх гээд байсан юм <i>To se dalo čekat</i>	1983	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
120	Сахиус уу, сахиул уу <i>Anděl nebo ďábel?</i>	1983	2	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
121	Үүр цайхын өмнө <i>Před rozedněním</i>	1983	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
122	Ард Аюуш <i>Pastevec Ajúš</i>	1984	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
123	Загийн алим <i>Plody saxaulu</i>	1984	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.

124	Нарны унага <i>Sluneční hříbě</i>	1984	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
125	Санаж яваарай <i>Nezapomeňte</i>	1984	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
126	Саруул талын ерөөл <i>Blahopřání světlé stepi</i>	1984	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
127	Тань руу нүүж явна <i>Kočujete k vám</i>	1984	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	š.f.
128	Ялалтын дуун <i>Píseň vítězství</i>	1984	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
129	Ацаг шүдний зөрөө <i>Falešné peníze</i>	1985	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
130	Байлдааны даалгавар <i>Bojový úkol</i>	1985	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
131	Би чамд хайртай <i>Miluji Tě</i>	1985	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
132	Бид мартаггүй <i>Nezapomeneme</i>	1985	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
133	Галын урсгал <i>Ohnivý proud</i>	1985	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
134	Зарлаагүй дайны оршил <i>Prolog nevyhlášené války</i>	1985	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
135	Их замын тоос <i>Lidé na dlouhých cestách</i>	1985	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
136	Мөнгөн буйл <i>Stříbrné udidlo</i>	1985	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
137	Намрын халуун өдрүүд <i>Horké dny podzimu</i>	1985	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
138	Ирж яваа цаг <i>Tání</i>	1986	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
139	Ирэх хаврын цэцэг <i>Květy příštího jara</i>	1986	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
140	Намар нахиалсан мод <i>Podzimní květy stromů</i>	1986	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.

141	Нандин эрдэнэ <i>Vzácný poklad</i>	1986	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
142	Фронтод явах өргөдөл <i>Chci na frontu</i>	1986	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
143	Сүүдэр <i>Stín</i>	1986	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
144	Харуул занги <i>Velitel hlídky</i>	1986	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
145	Би нисэх дуртай <i>Rád létám</i>	1987	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
146	Илүү сартай зун <i>Prodloužené léto</i>	1987	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
147	Үлгэр дууссан хойно <i>Když skončí pohádka</i>	1987	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
148	Мандах нарны туяа <i>Záře vycházejícího slunce</i>	1987	2	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
149	Ховор хүмүүс <i>Vzácní lidé</i>	1987	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
150	Хүний хүн <i>Syn člověka</i>	1987	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
151	Амьдралын нахиа <i>Výkvět života</i>	1988	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
152	Мандхай цэцэн хатан <i>Moudrá kněžna Manduchaj</i>	1988	4	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
153	Уул усны үр сад <i>Děti hor a vod</i>	1988	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
154	Хэцүү даалгавар <i>Těžký úkol</i>	1988	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
155	Алтан шонхор <i>Zlatý sokol</i>	1989	2	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
156	Даль хагдрах цагаар <i>V době schvoucího vřesu</i>	1989	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
157	Мартагдсан дууль <i>Zapomenutá balada</i>	1989	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.

158	Сэрүүн дуганы мөхөл <i>Záhuba chrámu Serüün</i>	1989	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
159	Хачин хүн <i>Divný člověk</i>	1989	1	černobílý	MoLR	Mongolkino	s.f.
160	Хөгжимчин <i>Hudebník</i>	1989	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
161	Хөх өвсний нуур хөлгүй <i>Bezedné jezero Chöch - Övs</i>	1989	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
162	Эргүүлэг <i>Vír</i>	1989	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
163	Алаг мэлхийн хонх <i>Zvon pestré žáby</i>	1990	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
164	Бүлээн нурам <i>Teplý krb</i>	1990	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
165	Ганаагийн паян <i>Dobrodružství Gany</i>	1990	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
166	Одод орчих хязгаар <i>Štěstí točící se na okraji</i>	1990	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
167	Сүүн цагаан өргөө <i>Bélostný palác</i>	1990	1	barevný	ČLR- MoLR	Mongolkino	s.f.
168	Тод магнай <i>Legenda o jezdcí</i>	1990	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
169	Хүн чулууны нулимс <i>Slyz kamenného idolu</i>	1990	1	barevný	MoLR	Mongolkino	s.f.
170	Амин мөр <i>Stopa života</i>	1991	1	barevný	Mongolsko	Mongolkino	s.f.
171	Аянгат цагийн дууль <i>Balada o bouřlivých časech</i>	1991	1	barevný	Mongolsko	Mongolkino	s.f.
172	Модон могой <i>Dřevěný had</i>	1991	1	barevný	Mongolsko	Mongolkino	s.f.
173	Тэнгэрийн сахил <i>Příslib nebesům</i>	1991	1	barevný	Mongolsko	Mongolkino	s.f.
174	Агарын гурван сүлжээ <i>Propletení stromů</i>	1992	1	barevný	Mongolsko	Mongolkino	s.f.

175	Агшин <i>Okamžik</i>	1992	1	černobílý	Mongolsko	"Chöch tolbo" studi	s.f.
176	Араатан <i>Dravec</i>	1992	1	černobílý	Mongolsko	"Chijmorfilm"	s.f.
177	Аргамжаа <i>Provaz</i>	1992	1	černobílý	Mongolsko	Mongolkino	s.f.
178	Банди-Зо <i>Bandi-Dzo (mongolský Šao-lin)</i>	1992	1	barevný	Mongolsko	"Mongolmultfilm" negdel	s.f.
179	Би харимаар байна <i>Chci se vrátit</i>	1992	1	barevný	Mongolsko	"Süder šij" ChK	s.f.
180	Булингар <i>Kalná voda</i>	1992	1	barevný	Mongolsko	Mongolkino	s.f.
181	Буяны нүгэл <i>Hřích ctnosti</i>	1992	1	barevný	Mongolsko	Mongolkino	s.f.
182	Бэрсүүт жүрж <i>Mandarinka</i>	1992	1	barevný	Mongolsko	"Chuchdín kino" studi	s.f.
183	Ингэ буйлах нутагт <i>V kraji bučících velbloudic</i>	1992	1	barevný	Mongolsko	Mongolkino	s.f.
184	Мөнх тэнгэрийн хүчин дор <i>Pod ochranou Věčného Nebe</i>	1992	4	barevný	Mongolsko	"Čingisfilm"	s.f.
185	Найрын ширээний ууц <i>Hostina se skorovým hřbetem</i>	1992	1	barevný	Mongolsko	G.Dordžsambú	s.f.
186	Соёо <i>Tesák</i>	1992	1	černobílý	Mongolsko	"Šastir" tanchim	s.f.
187	Сүүдэрт жилийн зурвас <i>Vzpomínka na temná léta</i>	1992	1	černobílý	Mongolsko	"Šastir" tanchim	s.f.
188	Хайрын домог <i>Legenda o lásce</i>	1992	1	barevný	Mongolsko	"Tach-Ko" Cholbót kompani	s.f.
189	Хүйн холбоо <i>Příbuzní</i>	1992	1	černobílý	Mongolsko	"Orčlonfilm"	s.f.
190	Цөвүүн цагийн Богд <i>době bogdovývh časů</i>	V 1992	1	barevný	Mongolsko	"Burchant" kompani	s.f.

191	Чи нэг нь <i>Ty jsi jedním z nich</i>	1992	1	barevný	Mongolsko	Mongolkino	s.f.
192	Шүтээн <i>Svatyně</i>	1992	1	černobílý	Mongolsko	"Čingisfilm"	s.f.
193	Эргүнэ хонгийн домог <i>Legenda o Ergünechon</i>	1992	1	barevný	Mongolsko	"Čölügen" choršó	s.f.
194	Эрэл <i>Hledání</i>	1992	1	černobílý	Mongolsko	Mongolkino	s.f.
195	Эцгийн голомт <i>Otcovský krb</i>	1992	1	barevný	Mongolsko	Mongolkino	s.f.
196	Яаралтай цахилгаан <i>Spěšný telegram</i>	1992	1	barevný	Mongolsko	N.Bold G.Mend- Ójo	s.f.
197	Алиа салбадай <i>Šašek</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	"Batchán" studi	s.f.
198	Алт амилах цагаар <i>Doba slibující zlato</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	"Batchán" studi	s.f.
199	Ам цагаан хулгана <i>Bělohubá myška</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	Mongolkino	s.f.
200	Амилсан чөтгөр <i>Oživlý čert</i>	1993	1	černobílý	Mongolsko	"Bumba erdene" Chk	s.f.
201	Аминд хүрсэн олз <i>Nebezpečný nález</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	"Erelčin" negdel	s.f.
202	Ач тус, атаа хорсол <i>Dobrodiní a závist</i>	1993	1	barevný	ČLR-Mong.	Mongolkino	s.f.
203	Би эмээ болохгүй <i>Nebudu babičkou</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	Chötölin ür taria tedžélín újldver	s.f.
204	Бой <i>Zápas</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	"UChZTKCH"	s.f.
205	Бор чоно <i>Šedý vlk</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	Selenge "Mort"	s.f.
206	Босоо ороолон <i>Oživlý vampír</i>	1993	1	černobílý	Mongolsko	"Džargalan"	s.f.
207	Бүсгүйн завилгаа <i>Vlast nad mužem</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	"Batchán" studi	s.f.

208	Гал хам <i>Kámoš</i>	1993	2	černobílý	Mongolsko	"Gal" negdel	s.f.
209	Домог жаргасан цаг <i>Doba konce legend</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	"Chuchdín kino" studi	s.f.
210	Дээд хэмжээ <i>Největší míra</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	"Dzochiomdž" studi	s.f.
211	Жас өдөр <i>Nešťastné dni</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	"Orčlonfilm"	s.f.
212	Манай цүндгэр <i>Naše boubelka</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	Mongolkino	s.f.
213	Мичидийн зургаан гялаан <i>Šest světél plead</i>	1993	1	černobílý	Mongolsko	"Örgö" kompani	s.f.
214	Монголын гурван өдөр <i>Tři dni Mongolska</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	ŠUÜ-ín Avto dзам	s.f.
215	Нүглийн золиос <i>Pokání</i>	1993	1	černobílý	Mongolsko	"Gal" negdel	s.f.
216	Нүцгэн уулын бэлд <i>Na slunečních svazích holé hory</i>	1993	1	černobílý	Mongolsko	Mongolkino	s.f.
217	Өв <i>Dědictví</i>	1993	1	černobílý	Mongolsko	Mongolkino	s.f.
218	Өс хонзон <i>Zášť</i>	1993	1	barevný	ČLR- Mong.	"Chijmorfilm"	s.f.
219	Саятан <i>Milionář</i>	1993	1	černobílý	Mongolsko	"Chaň" studi	s.f.
220	Тавилан <i>Osud</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	"Sor" kompani	s.f.
221	Талийгаач <i>Nebožtík</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	"Sor" kompani	s.f.
222	Тогоруу өдөөрөө уйлдаг <i>Jeřáb pláče peřím</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	"Cagán úl" kompani	s.f.
223	Төөрөг <i>Zabloudění</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	"Ard" kino kompani	s.f.
224	Төөрөлдсөн заяа <i>Zbloudilý osud</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	"Ard" kino kompani	s.f.

225	Түгшүүрт шөнө <i>Neklidná noc</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	"Altan taria" Chk	s.f.
226	Учиртай гурван толгой <i>Tři smutné vrcholky</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	"Učirtaj gurvan tolgoj" studi	s.f.
227	Учрах тавилан <i>Osud</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	"Chüleg" kompani	s.f.
228	Хадагтай ембүү <i>Slítek stříbra</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	"Mongolfilm" üdzverin gazar	s.f.
229	Хойлогийн мөрөөр <i>Po stopě Chojloga (jméno muže)</i>	1993	1	černobílý	Mongolsko	"Tajchar" studi	s.f.
230	Хойт эцэг <i>Otčím</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	"Tajchar" studi	s.f.
231	Хүлээх газар <i>Čekárna</i>	1993	1	černobílý	Mongolsko	"Dzevimpeks"	s.f.
232	Хүслээр болдоггүй хорвоо <i>Svět není na přání</i>	1993	1	černobílý	Mongolsko	"Chuvín" studi	s.f.
233	Хүсэл хясал <i>Touha po odplatě</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	"Monroimpeks"	s.f.
234	Хэлтгий зайа <i>Na šikmé ploše osudu</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	"Changard" ChK	s.f.
235	Цагаан сүүдэр <i>Bílý stín</i>	1993	1	černobílý	Mongolsko	"Changard" ChK	s.f.
236	Цахилж яваа гөрөөс <i>Stopy antilopy</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	UChZTKCh	s.f.
237	Чамд итгэж явсан <i>Věřil jsem Ti</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	UChZTKCh	s.f.
238	Эвий хүү минь <i>Můj ubohý syn</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	"ESTO-81" studi	s.f.
239	Эзэн нь юмаа мэддэг <i>Světák</i>	1993	1	černobílý	Mongolsko	"ESTO-81" studi	s.f.
240	Эр хүн <i>Muž</i>	1993	1	barevný	Mongolsko	"Bumba erdene" Chk	s.f.

241	Алдас <i>Ztráta</i>	1994	1	barevný	Francie-Mon.	"Dolón burchan" Chk	s.f.
242	Байлдан дагуулагч <i>Dobyvatel</i>	1994	1	barevný	Mongolsko	UChZTKCh	s.f.
243	Бурхны ерөөлөөр <i>S Buddhovým požeháním</i>	1994	1	barevný	Mongolsko	"Chüleg" kompani	s.f.
244	Гэнэн сэтгэл <i>Naivka</i>	1994	1	barevný	Mongolsko	"Orgil" studi	s.f.
245	Ертөнцийн эзэнд тохиолдсон явдал <i>Setkání se stvořitelem vesmíru</i>	1994	1	barevný	Mongolsko	ChU-in teatr	s.f.
246	Еэ еэ, Шар Буд... Аа <i>Hej, ty žlutohlavej</i>	1994	1	barevný	Mongolsko	Chuchdín kino studi	s.f.
247	Жирийн хүмүүс <i>Prostí lidé</i>	1994	1	barevný	Mongolsko	"Dzochiomdž"	s.f.
248	Зөнбилэгт <i>Dzönbilegt (jméno dívky)</i>	1994	1	barevný	Mongolsko	"Sor" kompani	s.f.
249	Зул <i>Olejevá lampička</i>	1994	1	černobílý	Mongolsko	"Dašgencen-bal" negdel	s.f.
250	Зүүдний цагаан унага <i>Sen o bílém hřiběti</i>	1994	1	barevný	Mongolsko	"Chijmorfilm"	s.f.
251	Икар <i>Ikarus</i>	1994	1	barevný	Mongolsko	"Šand" kompani	s.f.
252	Ламбугайн нулимс <i>Slzy ctěného lamu</i>	1994	1	černobílý	Mongolsko	"Džeko" kompani	s.f.
253	Монголжингоо <i>Mongoldžingó / Krásná Mongolka</i>	1994	1	barevný	Mongolsko	"Mongoldžingó"	s.f.
254	Морьтой ч болоосой 2 <i>Kež bych měl koně 2</i>	1994	1	barevný	Mongolsko	Mongolkino	s.f.
255	Наймаачин <i>Kšeftař</i>	1994	1	černobílý	Mongolsko	"Najman šarga" Chk	s.f.
256	Намайг уучил <i>Odpusť mi</i>	1994	1	barevný	Mongolsko	"Tülš-Erčim" bank	s.f.

257	Нууцлагдсан дууль <i>Utajená balada</i>	1994	1	černobílý	Mongolsko	"Gal tojrog" teatr	s.f.
258	Совин <i>Předtucha</i>	1994	1	barevný	Mongolsko	"Sovin" ChK	s.f.
259	Тамд эдэлсэн жаргал <i>Štěstí v pekle</i>	1994	1	barevný	Mongolsko	"Sovin" ChK	s.f.
260	Тэнгэрийн түшиг <i>Opora nebes</i>	1994	1	barevný	Mongolsko	"MIAT" kompani	s.f.
261	Хайрын нулимс хатдаггүй <i>Slyz lásky neusychají</i>	1994	1	barevný	Mongolsko	"Chijmorfilm"	s.f.
262	Халаасны өрөө <i>Vyhřátý pokoj</i>	1994	1	černobílý	Mongolsko	"Ard" kino kompani	s.f.
263	Хойт эх <i>Macecha</i>	1994	1	černobílý	Mongolsko	Chüched asran chümüdžülech töv	s.f.
264	Хөгшин чоно ульсан нь <i>Vytí starého vlka</i>	1994	1	barevný	Mongolsko	"Dzochiomdž"	s.f.
265	Хүний юм <i>Cizí věc</i>	1994	1	černobílý	Mongolsko	S. Nordod	s.f.
266	Хүслээр заяадаггүй хүний тавилан <i>Lidský osud nedbá přání</i>	1994	1	barevný	Mongolsko	"Erelčin" negdel	s.f.
267	Шадар ван <i>Místokrál</i>	1994	1	barevný	Mongolsko	"Batchán" studi	s.f.
268	Шувуухай <i>Ptáček</i>	1994	1	barevný	Mongolsko	"Čadmaň" studi	s.f.
269	Араанд нь алт, ард нь хутга <i>V ústech med, v srdci jed</i>	1995	1	černobílý	Mongolsko	"Altan šagaj" ChK	s.f.
270	Ертөнцийн сүүлчийн чулуу <i>Poslední kámen světa</i>	1995	1	barevný	Mongolsko	"Süder šij" ChK	s.f.
271	Өдрийн оддын зүгт <i>Za denními hvězdami</i>	1995	1	barevný	Mongolsko	"Orčlonfilm"	s.f.
272	Танихгүй сэтгэл <i>Neznámé myšlenky</i>	1995	1	barevný	Mongolsko	"Batchán" studi	s.f.
273	Уяа <i>Uzel</i>	1995	1	barevný	Mongolsko	Bajanchongor ajmag	s.f.

274	Хамлет их говийн жонон <i>Hamlet - džonon velké pouště</i>	1995	1	barevný	Mongolsko	"Dzochiomdž"	s.f.
275	Хэцүү ван Тогтохтөр <i>Krutý král Togtochtör</i>	1995	1	barevný	Mongolsko	Dornod aймаг	s.f.
276	Цагаан дуганы гэгээ <i>Světlo bílého chrámku</i>	1995	1	barevný	Mongolsko	Dzavchan аймаг	s.f.
277	Цэц магнай <i>Legenda o střelci</i>	1995	1	barevný	Mongolsko	Mongolkino	s.f.
278	Чин ван Ханддорж <i>Čchin wang Chanddordž</i>	1995	1	barevný	Mongolsko	"Učirtaj gurvan tolgoj" studi	s.f.
279	Их хааны удам <i>Potomek Velikého chána</i>	1996	1	barevný	Mongolsko	"Chijmorfilm"	s.f.
280	Сэтгэлийн учиг <i>Kousek duši</i>	1996	1	barevný	Mongolsko	"Chojer dzagal" ChK	s.f.
281	Тэнгэрийн амьтан <i>Nebeské zvíře</i>	1996	1	barevný	Mongolsko	"Orčlon film"	s.f.
282	Газар шороо мину зэ <i>Ó, moje země!</i>	1997	1	barevný	Mongolsko	"Njamgavá" prodakšn	s.f.
283	Еэ бондгорын гэлэн <i>O, Bože můj</i>	1997	1	barevný	Mongolsko	"Orčlonfilm"	s.f.
284	Мэргэн Хүмүчи <i>Moudrý Chümüči</i>	1997	1	barevný	Kazachstan-Mongolsko	"Orčlonfilm"	s.f.
285	Наран ургахыг хүлээхгүй <i>Nedočkáme východu slunce</i>	1997	1	barevný	Mongolsko	"Sergen mandalt" korporaci	s.f.
286	Далд уянга <i>Skrytá melodie</i>	1998	1	černobílý	Mongolsko	Orčlonfilm	s.f.
287	Догшин хутагтын сахиус <i>Modla nepokorného chutagta</i>	1998	1	barevný	Mongolsko	"Njamgavá" prodakšn	s.f.
288	Салж чадахгүй хайр <i>Nerozdělitelná láska</i>	1998	1	barevný	Mongolsko	"Bumba erdene" Chk	s.f.
289	Би чамд гомдоогүй <i>Nezlobím se na Tebe</i>	1999	1	barevný	Mongolsko	"AGD" studi	s.f.
290	Шувуу тэнгэрт үүрээ засдаггүй <i>Ptáci nestaví hnízda na nebi</i>	1999	1	barevný	Mongolsko	"Učirtaj gurvan tolgoj" studi	s.f.

291	Алганы хээ <i>Otisk dlaně</i>	2000	1	černobílý	Mongolsko	"Orčlonfilm"	s.f.
292	Хааны сүүлчийн хатан <i>Poslední královna chána</i>	2000	1	černobílý	Mongolsko	Mongolkino	s.f.

* standardní formát

** širokoúhlý formát

Přehled mongolských celovečerních (hraných) filmů podle abecedy

№	Názvy filmů	Režie	Scénář	Kamera	Hudba
1	Агарын гурван сүлжээ <i>Propletení stromů</i> 1992	B. Sumchú	N. Ganchujag	D. Balčinpürev	C. Čindzorig
2	Агуйн нууц <i>Tajemství jeskyně</i> 1969	B. Sumchú	D. Džamjan	B. Demberel	P. Chajanchjarvá N. Mendbajar
3	Агшин <i>Okamžik</i> 1992	Ch. Süchbat G. Maš	Ch. Süchbat D. Mjagmarsüren	G. Maš	G. Pürevdordž
4	Аймшиггүй эх оронч <i>Statečný vlastenec</i> 1942	M. Luvsandžamc	I. E. Chejfic A.G. Zarchi	D. Gandžúr	S. S. Galperin
5	Алаг мэлхийн хонх <i>Zvon pestré žáby</i> 1990	N. Urančimeg	N. Urančimeg	Dž. Binder	C. Čindzorig
6	Алганы хээ <i>Otisk dlaně</i> 2000	Dž. Binder	Dž. Binder	B. Lchagvadordž D. Balčinpürev	B. Šarav
7	Алдас <i>Ztráta</i> 1994	Č. Džumdán	S. Bajarsajchan	Džin Luis Vilard	Raskal Armant
8	Алиа салбадай <i>Šašek</i> 1993	D. Törbat	D. Törbat	D. Balčinpürev	C. Nacagdordž

9	Алт амилах цагаар <i>Doba slibující zlato</i> 1993	D. Törbat	D. Törbat	L. Šaravdordž	C. Nacagdordž
10	Алтан өргөө <i>Zlatý palác</i> 1961	R. Dordžpalam G. Kolditc	S. Erdene K. Bortfeld	O. Urtnasan E. Gusko	L. Mördordž
11	Алтан соёмбын дуулал <i>Óda na zlaté sojombo</i> 1975	R. Dordžpalam	R. Dordžpalam	D. Battulga L. Šaravdordž N. Chujag-Očir	Dž. Čulún
12	Алтан шонхор <i>Zlatý sokol</i> 1989	G. Džigdžidsüren	G. Džigdžidsüren S. Namsraj	N. Dzunduj	D. Džančiv
13	Ам цагаан хулгана <i>Bělohubá myška</i> 1993	Š. Ceceg	R. Ganbat	S. Batsüren	Ch. Sergelen
14	Аман хуур <i>Foukací harmonika</i> 1963	B. Džamsran	D. Dodžódordž	S. Dašgalsan	D. Luvsanšarav
15	Амилсан чөтгөр <i>Oživlý čert</i> 1993	Ch. Damdin	G. Bajarchú Ch. Damdin	G. Battömör	D. Džančiv
16	Амин мөр <i>Stopa života</i> 1991	G. Džigdžidsüren	S. Bajarsajchan	Dž. Asalbaj	N. Džancannorov
17	Аминд хүрсэн олз <i>Nebezpečný nález</i> 1993	D. Cenddordž	P. Daščú	G. Battömör	C. Nacagdordž
18	Амьдралын дайсан <i>Nepřítel života</i> 1941	T. Nacagdordž	B. Bursijški	D. Džigdžid	

19	Амьдралын нахиа <i>Výkvět života</i> 1988	Ch. Damdin	Ch. Damdin	D. Battulga	Č. Džamsrandžав
20	Анхдугаар хичээл <i>První lekce</i> 1940	T. Nacagdordž M. Bold	T. Nacagdordž	S. Demberel B. Demberel D. Džigdžid	L. Mördordž
21	Анхны алхам <i>První kroky</i> 1970	G. Džigdžidsüren	Č. Gombo	L. Šaravdordž	L. Mördordž
22	Анхны хайрын дууль <i>Balada o první lásce</i> 1975	B. Sumchú	Dž. Lchagvá	Dž. Asalbaj	D. Luvsanšарав Dz. Batsüch
23	Араанд нь алт, ард нь хутга <i>V ústech med, v srdci jed</i> 1995	B. Sumchú	D. Batar	D. Balčinpürev	D. Luvsanšарав
24	Араатан <i>Dravec</i> 1992	G. Džigdžidsüren	B. Lchagvasüren	Dž. Asalbaj	C. Nacagdordž
25	Аргамжаа <i>Provaz</i> 1992	N. Urančimeg	N. Urančimeg	Dž. Binder	C. Čindzorig
26	Ард Аюуш <i>Pastevec Ajúš</i> 1984	D. Džigdžid	B. Sonom	D. Batar	B. Šarav
27	Ардын элч <i>Posel lidu</i> 1959	D. Džigdžid	Č. Ojdov	O. Urnasан	L. Mördordž

28	Ацаг шүдний зөрөө <i>Falešné peníze</i> 1985	B. Baldžinnjam	M. Penčin D. Mjagmarsüren	L. Šaravdordž	B. Damdinsüren
29	Ач тус, атаа хорсол <i>Dobrodiní a závist</i> 1993	Dž. Selengesüren Šuj tun Džun	S. Bajarsajchan Li Nin	Džen Džun	Dz. Changel Fu Lin
30	Аянгат цагийн дууль <i>Balada o bouřlivých časech</i> 1991	L. Chišigdordž	Č. Galsan	B. Lchagvadordž	B. Damdinsüren
31	Багын найз <i>Kamarád z dětství</i> 1983	C. Cerendordž	B. Njamá	S. Dašgalsan	T. Čimeddordž
32	Байлдааны даалгавар <i>Bojový úkol</i> 1985	B. Nagnajdordž	P. Daščú	Dž. Amardžargal	B. Šarav
33	Байлдан дагуулагч <i>Dobyvatel</i> 1994	I. Njamgavá	C. Baldordž	G. Battömör	D. Cogtsajchan
34	Банди-Зо <i>Bandi-Dzo (mongolský Šao- lin)</i> 1992	S. Mjagmar	S. Džargalsajchan	A. Tüvšinbat	Č. Džamsrandžav
35	Баянбулгийнхан <i>Vajanbulganci</i> 1973	D. Džigdžid	Č. Gombo	G. Ceren	G. Birvá
36	Баясгалан <i>Bajasgalan-návrát domů</i> 1962	D. Chišigt	Č. Ojdov	G. Ceren C. Dašdondov	D. Luvsanšarav

37	Би нисэх дуртай <i>Rád létám</i> 1987	B. Sumchú	I. Njamgavá	G. Maš	Dz. Chngal
38	Би харимаар байна <i>Chci se vrátit</i> 1992	S. Džargalsajchan	S. Džargalsajchan	L. Šaravdordž	G. Püevdordž
39	Би чамд гомдоогүй <i>Nezlobím se na Tebe</i> 1999	A. Ganchujag	A. Ganchujag	Dž. Asalbaj	
40	Би чамд хайртай <i>Miluji Tě</i> 1985	B. Baldžinnjam	I. Njamgavá	B. Baldžinnjam G. Ceren	N. Džancannorov
41	Би эмээ болохгүй <i>Nebudu babičkou</i> 1993	D. Süchbátar	D. Süchbátar	B. Džambalsüren	G. Püevdordž
42	Бид мартахгүй <i>Nezaromeneme</i> 1985	Ch. Damdin	D. Dodžódordž	Dž. Asalbaj	Č. Džamsrandžav
43	Бидэнд юу саад болж байна <i>Co nám překáží?</i> 1956	R. Dordžpalam	O. Urtnasan	D. Gandžúr	L. Mördordž
44	Бой <i>Zápas</i> 1993	I. Njamgavá	C. Baldordž	G. Battömör	G. Altanchujag
45	Бор чоно <i>Šedý vlk</i> 1993	L. Nacagnjam	N. Süchdordž	M. Bat-Erdene	C. Nacagdordž

46	Босоо ороолон <i>Oživlý vampír</i> 1993	Dž. Norolchó	M. Džavган	N. Öldзibajar B. Cogtbajar	C. Enchmanlaj
47	Бохир гарын нууц <i>Tajemství špinavých rukou</i> 1962	C. Cerendordž	C. Dzandrá	O. Dašdzeveg	G. Birvá
48	Булингар <i>Kalná voda</i> 1992	Dž. Buntar	D. Törbat	Dž. Binder	B. Šarav
49	Бурхны ерөөлөөр <i>S Buddhovým požeháním</i> 1994	M. Urtnasan	M. Urtnasan D. Dembereldordž	D. Balčinpürev	Dž. Čulún
50	Бушхүүгийн үлгэр <i>Pohádka o Bušchúovi</i> v čes. distribuci.: <i>Příběh o</i> <i>dobrém mládenci</i> 1979	P. Cogdzol	P. Cogdzol	L. Šaravdordž	C. Namsrajdzav
51	Буяны нүгэл <i>Hřích ctnosti</i> 1992	N. Njamdavá	D. Namsraj	N. Dzunduj	Ch. Bilegdžargal
52	Бүлээн нурам <i>Teplý krb</i> 1990	G. Džigdžidsüren	B. Lchagvasüren	G. Maš	N. Džancannorov
53	Бүсгүйн завилгаа <i>Vlast nad mužem</i> 1993	D. Törbat	D. Törbat	G. Batnjagt	C. Nacagdordž

54	Бэрсүүт жүрж <i>Mandarinka</i> 1992	B. Batdzajá	B. Batdzajá	Ö. Gantömör	Bald-Osoryn Lchagvasüren
55	Газар шороо мину зэ <i>Ó, moje země!</i> 1997	I. Njamgavá	D. Mám	G. Maš	G. Altanchujag
56	Газарчин <i>Průvodce</i> v čes. distribuci: <i>Zvěd</i> 1983	Dž. Buntar Konrád Petzold	K. Gottfried	G. Maš OttoHaniš	Karl-Ernest Sasse
57	Газрын жигүүр <i>Křídla země</i> 1978	D. Džigdžid	Ch. Dzandrábajdí	G. Ceren	D. Luvsanšarav
58	Газрын үнэр <i>Vůně země</i> 1978	Ch. Damdin	Č. Čimid	D. Battulga	D. Džančiv
59	Гал хам <i>Kámoš</i> 1993	N. Naván	N. Naván	L. Bjambá N. Chujag-Očir	
60	Галын урсгал <i>Ohnivý proud</i> 1985	Dž. Buntar	D. Törbat	G. Maš	Dz. Changal
61	Ганаагийн паян <i>Dobrodružství Gany</i> 1990	D. Tövsaná	Ch. Bürentogtoch	D. Battulga	Dz. Changal
62	Гарын таван хуруу <i>Pět prstů ruky</i> 1983	B. Baldžinnjam N. Njamgavá	I. Njamgavá	B. Baldžinnjam	N. Džancannorov

63	Гарьд магнай <i>Legenda o zápasníkovi</i> 1983	Dž. Buntar	Ch. Chišigt Š. Sürendžav	G. Maš	N. Džancannorov
64	Гийнгоо <i>Dostih</i> 1983	D. Ičinnorov	S. Nadmid	D. Batar	C. Nacagdordž
65	Говийн зэрэглээ <i>Gobijská fata morgána</i> 1980	R. Dordžpalam	B. Baldžinnjam	B. Baldžinnjam	D. Džančiv
66	Говийн нүдэн <i>Gobijská oáza</i> 1974	G. Džigdžidsüren	G. Džigdžidsüren S. Erdene	D. Batar S. Dašgalsan	L. Mördordž
67	Говь Хянганд тулалдсан нь <i>Boj v Gobi a Chinganu</i> v čes. distribuci: <i>Přes Gobi</i> <i>a Chingan</i> 1981	B. Sumchú	V. Trunin Vasilij Ordynskij L. Tüdev	Dž. Asalbaj	B. Damdinsüren
68	Гологдсон хүүхэн <i>Zavržená dívka</i> 1961	D. Čimed-Osor	C. Damdinsüren	B. Demberel	G. Cerendordž
69	Гул Аранжин <i>Smolař Arandžin</i> 1981	C. Cerendordž	Ch. Dzandrábajdí	D. Battulga	Dž. Čulún
70	Гурван найз <i>Tři přátelé</i> 1958	R. Dordžpalam	T. Nacagdordž S. Dašdórov M. Cedendordž	D. Gandžúr	C. Namsrajdžav

71	Гэм нь урдаа <i>Pokání</i> 1955	E. Ojún	C. Dzandrá	D. Džigdžid B. Demberel	D. Dugarsüren
72	Гэмшил, зэмлэл <i>Lítost a výčitka</i> 1965	C. Dzandrá	C. Dzandrá	G. Ceren	C. Dašdzeveg
73	Гэнэн сэтгэл <i>Naivka</i> 1994	D. Dolgorsüren	D. Dolgorsüren	B. Lchagvadordž Dž. Binder	Dž. Džargalsajchan
74	Гэрлэж амжаагүй явна <i>Nestihl jsem se oženit</i> 1981	Dž. Buntar	Č. Gombo	B. Baldžinnjam	Dz. Changal
75	Давааны цаана даваа <i>Za průsmykem další průsmyk</i> 1977	Dž. Buntar	Č. Gombo	G. Ceren	Dž. Čulún
76	Дайны тухай өгүүллэгүүд <i>Válečné povídky</i> 1970 1. Балга ус Doušek vody 2. Хоёулаа Ve dvou 3. Далайд дусал нэмэр I kapka přidá moři	N. Njamdavá Dž. Buntar	S. Udval D. Dodžódordž L. Vangan Dž. Buntar B. Sumchú S. Gantömör	S. Dašgalsan Ch. Damdin S. Dašgalsan	G. Birvá G. Cendordž

77	Дайсны цэргүүдээ сонсоцгоо <i>Slyšte nepřátelská vojska!</i> v čes. distribuci: <i>Slyšte na druhé straně!</i> 1971	B. Sumchú B. Ermolajev	B. Sumchú B. Ermolajev	B. Demberel	E. Čojdog
78	Далд уянга <i>Skrytá melodie</i> 1998	Dž. Binder	Dž. Binder	B. Lchagvadordž	B. Šarav
79	Даль хагдрах цагаар <i>V době schnoucího věsu</i> 1989	N. Njamdavá	B. Čimiddordž	N. Dzunduj	Dz. Changal
80	Догшин хутагтын сахиус <i>Modla nepokorného chutagta</i> 1998	I. Njamgavá	B. Dogmid	G. Maš	N. Džancannorov
81	Домог жаргасан цаг <i>Doba konce legend</i> 1993	N. Njamdavá	D. Čindzorig	B. Lchagvadordž	M. Chatanbátar
82	Дэгдээхэй нас <i>Rané dětství</i> 1977	N. Njamdavá	T. Galsan B. Baldžinnjam	B. Baldžinnjam D. Bátar	Dz. Changal
83	Дээд хэмжээ <i>Největší míra</i> 1993	D. Tövsaná	D. Čindzorig B. Cogtbajar	B. Cogtbajar	C. Čindzorig
84	Ертөнцийн сүүлчийн чулуу <i>Poslední kámen světa</i> 1995	B. Badar-Úgan	S. Džargalsajchan	L. Šaravdordž	C. Nacagdordž

85	Ертөнцийн эзэнд тохиолдсон явдал <i>Setkání se stvořitelem vesmíru</i> 1994	B. Batdzajá	B. Cenddó	Ö. Gantömör	G. Džargalsajchan
86	Еэ бондгорын гэлэн <i>O, Bože můj</i> 1997	Dž. Binder	Dž. Binder	B. Lchagvadordž D. Balčinpürev	M. Chatanbátar
87	Еэ еэ, Шар Буд... Аа <i>Hej, ty žlutohlavej</i> 1994	Š. Ceceg	B. Lchagvasüren	G. Maš	C. Nacagdordž
88	Жаргал даахгүйн зовлон <i>Nesnesitelné štěstí</i> 1982	D. Džigdžid	S. Erdene	D. Batar B. Baldžinnjam	D. Luvsanšarav
89	Жас өдөр <i>Nešťastné dni</i> 1993	Dž. Binder	Dž. Binder	B. Lchagvadordž	B. Šarav
90	Жирийн хүмүүс <i>Prostí lidé</i> 1994	N. Bjamnacogt	N. Bjamnacogt	B. Cogtbajar	C. Čindzorig
91	Загийн алим <i>Plody saxaulu</i> 1984	Ch. Damdin	S. Pürev Ch. Damdin	D. Battulga	Č. Džamsrandžav
92	Зарлаагүй дайны оршил <i>Prolog nevyhlášené války</i> 1985	G. Džigdžidsüren	C. Nacagdordž	N. Dzunduj	Dz. Changal

93	Зөнбилэгт <i>Dzönbilegt</i> (jméno dívky) 1994	G. Ganchujag	B. Chišig-Undral	N. Otgontenger C. Elbegdordž	S. Gantör
94	Зул <i>Olejšová lampička</i> 1994	M. Togmid	M. Togmid	N. Otgontenger	B. Šarav
95	Зуслангийн найзууд <i>Přátelé z letního tábora</i> 1977	Ch. Damdin	Ch. Damdin	S. Batsüren	D. Džančiv
96	Зүүдний цагаан унага <i>Sen o bílém hřiběti</i> 1994	G. Džigdžidsüren	G. Džigdžidsüren	B. Lchagvadordž	C. Pürevchú
97	Зэрэг нэмэхийн өмнө <i>Před povýšením</i> 1965	D. Čimed-Osor	L. Tüdev	B. Demberel	L. Mördordž
98	Икар <i>Ikarus</i> 1994	B. Batar	Š. Gürbadzar	L. Šaravdordž	R. Ganbatar
99	Илүү сартай зун <i>Prodloužené léto</i> 1987	Dž. Selengesüren	S. Džargalsajchan B. Baldžinnjam	N. Dzunduj	B. Šarav
100	Ингэ буйлах нутагт <i>V kraji bučících velbloudic</i> 1992	Ch. Damdin	Ch. Damdin	D. Battulga	D. Džančiv
101	Ингэх гээд байсан юм <i>To se dalo čekat</i> 1983	B. Džamsran	M. Togmid	S. Dašgalsan	G. Birvá
102	Ирж яваа цаг <i>Tání</i> 1986	Dž. Buntar	D. Törbat	G. Maš	Dz. Changal

103	Ирэх хаврын цэцэг <i>Květy příštího jara</i> 1986	Dž. Selengesüren	R. Ganbat	D. Battulga	D. Džančiv
104	Итгэл гомдол <i>Důvěra a urážka</i> 1980	D. Njam-Očir	Č. Gombo	D. Batar	
105	Их замын тоос <i>Lidé na dlouhých cestách</i> 1985	Dž. Selengesüren	Č. Gombo	O. Urtnasan D. Batar	C. Namsrajdzav
106	Их замын эхэнд <i>Na začátku velké cesty</i> 1978	B. Sumchú	S. Dašdórov B. Sumchú	D. Batar Dž. Asalbaj	C. Namsrajdzav
107	Их хааны удам <i>Potomek Velikého chána</i> 1996	G. Džigdžidsüren	Dž. Pürev G. Džigdžidsüren	N. Dzunduj	N. Džancannorov
108	Ичээнд нь <i>V pasti</i> 1972	B. Sumchú	Š. Nacagdordž	B. Baldžinnjam	D. Luvsanšarav
109	Ламбугайн нулимс <i>Slyz stěného lamy</i> 1994	T. Tömör-Očir	D. Törmönch	B. Lchagvadordž	Ch. Bilegdžargal
110	Манай аялгуу <i>Naše melodie</i> 1956	E. Ojún	C. Dzandrá E. Ojún	D. Džigdžid	S. Gončigsumlá
111	Манай цүндгэр <i>Naše boubelka</i> 1993	N. Njamdavá	I. Dendev	B. Lchagvadordž	Ch. Bilegdžargal

112	Мандах нарны туяа <i>Záře vycházejícího slunce</i> 1987	Ch. Damdin	P. Chorló	Dž. Asalbaj	D. Džančiv
113	Мандхай цэцэн хатан <i>Moudrá kněžna Manduchaj</i> 1988	B. Baldžinnjam	Š. Nacagdordž	L. Šaravdordž	N. Džancannorov
114	Мартагдашгүй намар <i>Nezapomenutelný podzim</i> 1975	Ch. Damdin	M. Džavган	D. Battulga	D. Džančiv
115	Мартагдсан дууль <i>Zapomenutá balada</i> 1989	Dž. Selengesüren	S. Pürev	Dž. Binder	B. Šarav
116	Мичидийн зургаан гялаан <i>Šest světel plead</i> 1993	N. Ganchujag	N. Ganchujag	D. Balčinpürev	Dž. Mend-Amar
117	Модон могой <i>Dřevěný had</i> 1991	N. Njamdavá	Dž. Dašdondog	N. Dzunduj	G. Pürevdordž
118	Монгол хүү (дуугүй) <i>Syn Mongolska (němý)</i> 1936	I. Z. Trauberg	B. Lapin L. Slavin Z. Chacrevin	M. Kaplan	D. Grikurov I. Robinovič
119	Монголжингоо <i>Mongoldžingo / Krásná Mongolka</i> 1994	C. Bajgalmá	C. Bajgalmá	L. Šaravdordž	M. Bulgan
120	Монголын гурван өдөр <i>Tři dni Mongolska</i> 1993	G. Dordžsambú	S. Erdene	G. Maš	C. Čindzorig

121	Морин цэрэг танкист <i>Jezdec a tankista</i> 1942	M. Bold M. Luvnasdžamc	M. Bold M. Luvnasdžamc	D. Džigdžid D. Gandžúr	S. S. Galperin
122	Морьтой ч болоосой 1 <i>Kež bych měl koňe1</i> 1959	R. Dordžpalam	D. Garmá	B. Demberel	L. Mördordž
123	Морьтой ч болоосой 2 <i>Kež bych měl koně 2</i> 1994	N. Njamdavá	D. Garmá	O. Urtnasan	L. Mördordž
124	Моторын дуу <i>Hukot motoru</i> v čes. distribuci: <i>Rytmus motoru</i> 1973	B. Sumchú	Č. Gombo	B. Baldžinnjam	D. Luvsanšarav
125	Мөнгөн буйл <i>Stříbrné udidlo</i> 1985	R. Dordžpalam	T. Galsan	D. Battulga	L. Mördordž
126	Мөнх тэнгэрийн хүчин дор <i>Pod ochranou Věčného Nebe</i> 1992	B. Baldžinnjam	D. Mám S. Erdene D. Batbajar	L. Šaravdordž	N. Džancannorov
127	Мэргэн Хүмүчи <i>Moudrý Chümüči</i> 1997	V. S. Pusurmanov	D. Bandzragč Bulat Mansurov	A. Tüvšinbat	
128	Наймаачин <i>Kšeftař</i> 1994	L. Dordžnjam	L. Dordžnjam	D. Balčinpürev	N. Batbajar

129	Найрын ширээний ууц <i>Hostina se skorovým hřbetem</i> 1992	G. Dordžsambú	S. Džargalsajchan	Dž. Binder	G. Altanchujag
130	Намайг уучил <i>Odpust' mi</i> 1994	Ch. Süchbat	Ch. Süchbat	N. Otgontenger	C. Nacagdordž
131	Намар нахиалсан мод <i>Podzimní květy stromů</i> 1986	G. Džigdžidsüren	Ö. Básandžav G. Džigdžidsüren	N. Dzunduj	Dz. Changal
132	Намрын халуун өдрүүд <i>Horké dny podzimu</i> 1985	D. Dolgor	S. Udval D. Dodžódordž	Dž. Asalbaj	N. Džancannorov
133	Нандин эрдэнэ <i>Vzácný poklad</i> 1986	I. Njamgavá	D. Mjagmar I. Njamgavá	G. Maš	G. Pürevdordž
134	Нар хиртсэн жил <i>Rok zatmění slunce</i> 1974	Dž. Buntar	S. Dašdórov	L. Šaravdordž	E. Čojdog
135	Наран ургахыг хүлээхгүй <i>Nedočkáme východu slunce</i> 1997	N. Ganchujag	N. Ganchujag	G. Maš D. Balčinpürev	G. Altanchujag
136	Нарны унага <i>Sluneční hřbě</i> 1984	G. Džigdžidsüren	D. Garmá G. Džigdžidsüren	N. Dzunduj	Dz. Changal

137	Нийслэл хүү <i>Chlapík z hlavního města</i> 1968	B. Džamsran	M. Džavган	S. Dašgalsan	G. Birvá
138	Норжмаагийн зам <i>Cesta Nordžmy</i> 1938	T. Nacagdordž L. Šeffeř	L. Šeffeř T. Nacagdordž	A. Lebedjev B. Demberel S. Demberel	
139	Нөмрөг хадны цуурай <i>Ozvěna skály Nömrög</i> 1966	R. Dordžpalam	D. Chišigt	Ch. Damdin	B. Damdinsüren
140	Нууцлагдсан дууль <i>Utajená balada</i> 1994	Č. Ganchujag	Č. Ganchujag	O. Dašdzeveg	Č. Čindzorig
141	Нүглийн золиос <i>Pokání</i> 1993	C. Naván	C. Naván N. Sálút	L. Bjambá N. Chujag-Očir	C. Nacagdordž
142	Нүгэл буян <i>Hřích a ctnost</i> 1963	D. Čimed-Osor	D. Namdag	Č. Cendžav	D. Luvsanšarav
143	Нүцгэн уулын бэлд <i>Na slunečních svazích holé hory</i> 1993	B. Nagnajdordž	D. Chatanbátar	L. Šaravdordž	G. Altanchujag
144	Нэг ангийн хоёр <i>Spolužáci</i> 1974	Ch. Damdin	Ch. Damdin	D. Battulga	G. Birvá
145	Одод орчих хязгаар <i>Štěstí točící se na okraji</i> 1990	B. Sumchú	R. Ganbat	Dž. Binder	Dz. Batsüch

146	Өв <i>Dědictví</i> 1993	B. Nagnajdordž	D. Chatanbátar	N. Dzunduj	G. Altanchujag
147	Өглөө <i>Jitro</i> 1968	D. Džigdžid	L. Vangan Č. Čimid	G. Ceren O. Urtnasan	D. Luvsanšarav
148	Өдрийн оддын зүгт <i>Za denními hvězdami</i> 1995	B. Mönchdordž	T. Batdžargal	Dž. Binder	C. Enchmanlaj
149	Өндөг <i>Vejce</i> 1975	B. Dašdordž	T. Galsan	S. Baldanpürev	Č. Sangidordž
150	Өндөр ээж <i>Velká matka</i> 1968	R. Dordžpalam	S. Dašdórov R. Dordžpalam	Č. Cendžav	G. Cerendordž
151	Өнөр бүл <i>Velká rodina</i> 1980	D. Džigdžid	D. Dodžódordž	N. Dzunduj	B. Damdinsüren
152	Өс хонзон <i>Zášť</i> 1993	G. Džigdžidsüren	C. Nacagdordž Mö. Najantaj	G. Maš	T. Tenger
153	Салж чадахгүй хайр <i>Nerozdělitelná láska</i> 1998	Ch. Damdin	S. Pürev	G. Maš	N. Džancannorov
154	Салхины амт <i>Chuť svěžího větru</i> 1960	R. Dordžpalam	L. Vangan	B. Demberel	B. Tүmendžargal
155	Санаж яваарай <i>Nezapomeňte</i> 1984	Dž. Selengesüren	Č. Enché J. Enché	L. Šaravdordž	G. Altanchujag

156	Саруул талын ерөөл <i>Blahopřání světlé stepi</i> 1984	R. Dordžпalam	S. Dašdórov	B. Baldžinnjam	Dž. Čulún
157	Сахиус уу, сахиул уу <i>Anděl nebo ďábel?</i> 1983	B. Sumchú	G. Dujncherdžav B. Sumchú	G. Ceren	B. Damdinsüren
158	Саятан <i>Milionář</i> 1993	B. Čimeddordž	Š. Cend-Ajúš	Ö. Gantömör	C. Nacagdordž
159	Совин <i>Předtucha</i> 1994	Dž. Erdenebat	D. Elbrus	B. Lchagvadordž	B. Šarav
160	Соёо <i>Tesák</i> 1992	B. Báтар	D. Enchbold T. Čimid	D. Balčinpürev	G. Altanchujag
161	Солонгын таван өнгө <i>Pět barev duhy</i> 1978	B. Nagnajdordž	T. Čimed	Dž. Amardžargal	B. Damdinsüren
162	Сувраган цэнхэр уулс <i>Vysoké modré hory</i> 1978	G. Džigdžidsüren	S. Pürev G. Džigdžidsüren	N. Dzunduj	Dz. Chngal
163	Сүрэг чоно <i>Vičí smečka</i> 1939	T. Nacagdordž	D. Namdag	S. Demberel B. Demberel	
164	Сүүдэр <i>Stín</i> 1986	B. Baldžinnjam	S. Džargalsajchan	D. Balčinpürev B. Baldžinnjam	N. Džancannorov
165	Сүүдэрт жилийн зурвас <i>Vzpomínka na temná léta</i> 1992	D. Sodnom	G. Dujncherdžav D. Čindzorig	D. Lchagvadžav	C. Nacagdordž

166	Сүүн цагаан өргөө <i>Bélostný palác</i> 1990	Ch. Damdin	C. Nacagdordž	Dž. Asalbaj	Dz. Changal
167	Сүхбаатар <i>Süchbátar</i> 1942	A. G. Zarchi I. E. Chejfic T. Nacagdordž	A. G. Zarchi Z. L. Chacrevič I. E. Chejfic B. Lapin	B. Demberel A. I. Ginzburg	B. Arapov B. Puškov
168	Сүхболдын яриа <i>Süchboldovo vyprávění</i> 1975	N. Njamdavá	B. Baldžinnjam D. Batbajar N. Njamdavá	D. Batar	T. Čimeddordž
169	Сэрүүн дуганы мөхөл <i>Záhuba chrámu Serüün</i> 1989	B. Damčá	S. Erdene	B. Lchagvadordž	B. Damdinsüren
170	Сэрэлт <i>Probuzení</i> 1957	S. Genden	L. Vangan	D. Džigdžid	S. Gončigsumlá
171	Сэтгэлийн дуудлагаар <i>Volání srdce</i> 1965	R. Dordžpalam	Č. Čimid	C. Dašdondov	C. Dašdzeveg
172	Сэтгэлийн учиг <i>Kousek duši</i> 1996	S. Bajarsajchan	S. Džargalsajchan	L. Šaravdordž	C. Nacagdordž
173	Тавилан <i>Osud</i> 1993	G. Ganchujag	B. Enchtujá	N. Öldzibajar	C. Nacagdordž
174	Талийгаач <i>Nebožtík</i> 1993	S. Erdenebileg	I. Cerendžamc D. Elbrus	Ö. Gantömör	G. Altanchujag

175	Талын цуурай <i>Ozvěna ve stepi</i> 1970	C. Cerendordž	S. Dašdórov L. Vangan	S. Dašgalsan	Č. Dašdzeveg
176	Тамд эдэлсэн жаргал <i>Štěstí v pekle</i> 1994	D. Colmon	D. Colmon	G. Battömör	G. Altanchujag
177	Тамирын охин <i>Dcera Tamira</i> 1974	D. Čimed-Osor	D. Čimed-Osor	D. Bátar	D. Džančiv
178	Танихгүй сэтгэл <i>Neznámé myšlenky</i> 1995	D. Törbat	D. Törbat	B. Cogtbajar	B. Šarav
179	Тань руу нүүж явна <i>Kočujete k vám</i> 1984	B. Baldžinnajm	S. Ojún	G. Ceren B. Baldžinnjam	Dz. Changal
180	Тарваган тахал <i>Sviští mor</i> 1940	T. Nacagdordž	T. Nacagdordž	B. Demberel	
181	Тогоруу өдөөрөө уйлдаг <i>Jeřáb pláče peřím</i> 1993	N. Ganchujag	N. Ganchujag	A. Tüvšinbat	G. Altanchujag
182	Тод магнай <i>Legenda o jezdcí</i> 1990	Dž. Buntar	Š. Sürendžav D. Chišigt	G. Maš	N. Džancannorov
183	Тойрох хуудас <i>Oběžník</i> 1979	Dž. Selengesüren	Dž. Lchagvá C. Dordžgotov	B. Baldžinnajm	Dž. Čulún

184	Толбот хивс <i>Skvrny na koberci</i> 1962	B. Sumchú	Č. Nacagdordž	G. Ceren	G. Birvá
185	Төгсгөл <i>Závěr</i> 1967	Dž. Buntar A. Bobrovskij	B. Širendev Ju. Semjonov	Ch. Damdin V. Boganov	L. Mördordž N. Sidelnikov
186	Төөрөг <i>Zablouďení</i> 1993	J. Cerendolgor	M. Togmid	Dž. Asalbaj	D. Lunsanšarav
187	Төөрөлдсөн заяа <i>Zbloudilý osud</i> 1993	B. Badzarragčá	B. Gansüch	B. Džambalsüren	C. Nacagdordž
188	Төөрсөөр төрөлдөө <i>Omyly života</i> 1966	B. Sumchú	D. Njamá	D. Battulga	D. Lunsanšarav
189	Тулалдааны өмнө <i>Před bitvou</i> 1972	B. Džamsran	Dž. Arganbaj	S. Dašgalsan	Ch. Musajf
190	Тунгалаг тамир <i>Průzračný Tamir</i> 1970- 1973	R. Dordžpalam	Č. Dolgorsüren R. Dordžpalam	D. Battulga	C. Namsrajdzav
191	Тус биш ус <i>Vodka není voda</i> 1964	D. Chišigt	Č. Čimid	O. Urtnasan	C. Namsrajdzav
192	Тууврын замд <i>Honáci dobytka</i> 1979	B. Džamsran	M. Džavgan	G. Maš	G. Birvá
193	Түгшүүрт шөнө <i>Neklidná noc</i> 1993	N. Sesér	L. Gavásüren	C. Buchá	Dz. Changal

194	Түмний нэг <i>Jeden z mnohých</i> 1962	D. Džigdžid	L. Vangan	Š. Dūjncher	C. Namsrajdzav
195	Тэмцлийн оч <i>Bojové jiskry</i> 1982	R. Dordžpalam	Š. Cend-Ajúš	L. Šaravdordž	Dz. Changal
196	Тэмцэл <i>Boj</i> 1971	D. Džigdžid	L. Vangan Č. Čimid	G. Ceren O. Urtnasan	D. Lunsanšarav
197	Тэнгэрийн амьтан <i>Nebeské zvíře</i> 1996	N. Urančimeg	N. Urančimeg	Dž. Binder D. Balčinpürev B. Lchagvadordž	B. Šarav
198	Тэнгэрийн муухай арилдаг <i>Nectnosti dokažou zmizet</i> 1978	R. Dordžpalam	S. Dašdórov	G. Maš	D. Džančiv
199	Тэнгэрийн сахил <i>Příslib nebesům</i> 1991	Č. Džumdán	D. Törbat	Dž. Binder	B. Šarav
200	Тэнгэрийн түшиг <i>Opora nebes</i> 1994	Š. Gürbadzar	Š. Gürbadzar D. Čindzorig	N. Chujag-Očir	C. Čindzorig
201	Улаан дарцаг <i>Červený praporek</i> 1971	Ch. Damdin	D. Sodnomdardžá	B. Baldžinnjam	G. Birvá
202	Улаанбаатарт байгаа миний аавд <i>Mému otci doUlánbátaru</i> 1961	D. Džigdžid	D. Dodžódordž N. Nadmid	M. Dūjncher C. Dašdondov	S. Gončigsumlá

203	Ус <i>Voda</i> 1965	D. Arjá	D. Arjá N. Nadmid	D. Battulga	C. Dašdzeveg
204	Уул усны үр сад <i>Děti hor a vod</i> 1988	N. Njamdavá	D. Namsraj	D. Balčinpürev	Dz. Chngal
205	Уулзалт <i>Shledání</i> 1974	N. Njamdavá	P. Cogdzol N. Njamdavá	Dz. Süchbáatar	C. Namsrajdzav
206	Учиртай гурван толгой <i>Tři smutné vrcholky</i> 1993	L. Erdenebulgan	L. Erdenebulgan	G. Maš	P. Chajanchjarvá
207	Учрах тавилан <i>Osud</i> 1993	M. Urtnasan	B. Dogmid	D. Balčinpürev	Dž. Čulún
208	Уяа <i>Uzel</i> 1995	Jo. Cerendolgor	T. Galsan	L. Šaravdordž	Dž. Čulún
209	Үер <i>Povodeň</i> 1966	D. Džigdžid	S. Udval D. Dodžódordž	M. Dүjncher	L. Mördordž
210	Үлгэр дууссан хойно <i>Když skončí pohádka</i> 1987	I. Njamgavá	N. Urančimeg	D. Báatar	G. Altanchujag
211	Үүр цайхын өмнө <i>Před rozedněním</i> 1983	Ch. Damdin	P. Chorló	Dž. Asalbaj	C. Nasagdordž
212	Үүрийн цолмон <i>Jitřenka</i> 1979	Dž. Buntar	Č. Gombo Dž. Buntar	Dž. Asalbaj	Dz. Batsüch

213	Үүрээп <i>Za rozbřesku</i> 1961	B. Džamsran	D. Dodžódordž B. Sumchú	N. Chujag-Očir	C. Namsrajdžав
214	Фронтод явах өргөдөл <i>Chci na frontu</i> 1986	G. Džigdžidsüren	G. Damba	N. Dzunduj B. Lchagvadordž	B. Damdinsüren
215	Хааны сүүлчийн хатан <i>Poslední královna chána</i> 2000	Dž. Solongo	L. Ravdan Č. Gombo	G. Maš	N. Džancannorov
216	Хайрхан өндөр хаана байна <i>Kde je Milostivá hora?</i> v čes. distribuci: <i>Ve znamení Tyrkysové hory</i> 1978	N. Njamdavá Ivo Toman	S. Dašdórov Karel Cop	D. Battulga Josef Illík	L. Mördordž Zdeněk Liška
217	Хайрын домог <i>Legenda o lásce</i> 1992	D. Tövsaná	D. Namsraj	D. Battulga	S. Bátarsüch
218	Хайрын нулимс хатдаггүй <i>Slzy lásky neusychají</i> 1994	G. Džigdžidsüren	B. Dogmid	B. Lchagvadordž D. Balčinpürev	G. Püevdordž
219	Халаасны өрөө <i>Vyhřátý pokoj</i> 1994	Dž. Buntar	D. Törbat	N. Chujag-Očir	B. Šarav
220	Хамлет их говийн жонон <i>Hamlet - džonon velké pouště</i> 1995	D. Činbat	D. Činbat	B. Cogtbajar	C. Čindzorig

221	Хань <i>Manželka</i> 1975	B. Sumchú	Č. Gombo B. Sumchú	B. Baldžinnjam	D. Luvsanšarav
222	Харуул занги <i>Velitel hlídky</i> 1986	R. Dordžpalam	D. Namdag R. Dordžpalam	B. Lchagvadordž	Dž. Čulún
223	Хадагтай ембүү <i>Slítek stříbra</i> 1993	B. Batar	D. Njamá D. Törbat	C. Buchá	G. Altanchujag
224	Хатанбаатар <i>Chatanbatar</i> 1981	G. Džigdžidsüren	S. Udval G. Džigdžidsüren	L. Šaravdordž G. Ceren	Dz. Changel
225	Хачин хүн <i>Divný člověk</i> 1989	B. Baldžinnjam B. Nagnajdordž	C. Baldordž	L. Šaravdordž	N. Džancannorov
226	Хил дээр <i>Na hranici</i> 1967	B. Sumchú	B. Sumchú	Dz. Süchbatar	C. Dašdzeveg
227	Хил дээр гарсан хэрэг <i>Příhoda na hranicích</i> 1942	M. Bold M. Luvnasdžamc	T. Nacagdordž	B. Demberel	S. S. Galperin
228	Ховдгийн гай <i>Daň z nenasytnosti</i> 1964	S. Genden	Č. Lodojdamba	Ch. Damdin	C. Namsrajdžav
229	Ховор хүмүүс <i>Vzácní lidé</i> 1987	N. Njamdavá	Š. Cend-Ajúš	Dž. Binder	Ch. Bilegdžargal

230	Хоёр найз <i>Dva přátelé</i> 1963	C. Dzandrá	C. Dzandrá	D. Njamsüren	G. Birvá
231	Хойлогийн мөрөөр <i>Po stopě Chojloga (jméno tuže)</i> 1993	N. Sesér	D. Dodžódordž	C. Buchá	Dz. Changal
232	Хойт эх <i>Masecha</i> 1994	Č. Gombo	Č. Gombo	Dž. Asalbaj	L. Galmandach
233	Хойт эцэг <i>Otčím</i> 1993	S. Bátarsüren	D. Erdene	G. Batnjagt	B. Enchtajvan
234	Хонины найр <i>Ovčácká hostina</i> 1976	D. Čimed-Osor C. Cerendordž	Ch. Dzandrábajdí	N. Dzunduj	Dž. Čulún
235	Хоньчин Найдан <i>Ovčák Najdan</i> 1979	N. Njamdavá	D. Cevegmid N. Njamdavá	D. Batar Č. Cendžav	L. Mördordž
236	Хөгжимчин <i>Hudebník</i> 1989	N. Njamdavá	I. Bold	N. Dzunduj	Dz. Changal
237	Хөгшин чоно ульсан нь <i>Vytí starého vlka</i> 1994	B. Batar	D. Batbajar	B. Cogtbajar	
238	Хөдөөгийн баясгалан <i>Radostí venkova</i> 1974	D. Džigdžid	G. Bat-Očir	S. Batsüren	G. Birvá

239	Хөх ногооны униар <i>Ranní pára</i> 1977	D. Džigdžid	Ch. Dzandrábajdí	S. Dašgalsan	G. Birvá
240	Хөх өвсний нуур хөлгүй <i>Bezedné jezero Chöch - Övs</i> 1989	B. Sumchú	P. Bajarsajchan	G. Maš	B. Damdinsüren
241	Хөхөө гэрлэх дөхлөө <i>Chöchöö, už se ožeň!</i> 1962	B. Džamsran	D. Garmá	O. Urtnasan	G. Birvá
242	Хуучин сүм <i>Starý chrám</i> 1982	Dž. Selengesüren	Dž. Selengesüren	G. Maš	G. Altanchujag
243	Хүйн холбоо <i>Přibuzní</i> 1992	Dž. Binder	R. Ganbat Dž. Binder	B. Lchagvadordž	B. Šarav
244	Хүлээх газар <i>Čekárna</i> 1993	B. Čimeddordž	D. Norov	N. Chujag-Očir	C. Čindzorig
245	Хүн чулууны нулимс <i>Slzy kamenného idolu</i> 1990	G. Džigdžidsüren	B. Lchagvasüren	Dž. Asalbaj	N. Džancannorov
246	Хүний амь <i>Lidský život</i> 1976	G. Džigdžidsüren	G. Džigdžidsüren T. Čimid J. Luvsanšarav	L. Šaravdordž	L. Mördordž
247	Хүний мөр <i>Stopa člověka</i> 1965	D. Džigdžid	L. Vangan	M. Dүjncher	C. Namsrajdzav

248	Хүний сайхан сэтгэл <i>Lidská vídnost</i> 1980	B. Nagnajdordž	D. Mjagmar	Dž. Amardžargal	B. Damdinsüren
249	Хүний төлөө <i>Ve jménu člověka</i> 1976	D. Džigdžid	Č. Gombo	G. Ceren	G. Birvá
250	Хүний хүн <i>Syn člověka</i> 1987	Č. Džumdán	S. Džargalsajchan	B. Lchagvadordž	C. Čindzorig
251	Хүний юм <i>Cizí věc</i> 1994	Dž. Norolchó	Dž. Baramsaj	N. Otgontenger	G. Pürevdordž
252	Хүргэн хүү <i>Zeť</i> 1970	D. Džigdžid	S. Udval D. Dodžódordž	G. Ceren	E. Čojdog
253	Хүслээр болдоггүй хорвоо <i>Svět není na přání</i> 1993	L. Šaravdordž	C. Ganbold	L. Šaravdordž	C. Nacagdordž
254	Хүслээр заяадаггүй хүний тавилан <i>Lidský osud nedbá přání</i> 1994	D. Cenddordž	B. Dašdzeveg	B. Cogtbajar	C. Nacagdordž
255	Хүсэл хясал <i>Touha po odplatě</i> 1993	C. Tömörbáatar Č. Chürel	D. Batbajar	Dž. Binder	B. Šarav
256	Хэлтгий зайа <i>Na šikmé ploše osudu</i> 1993	N. Ganchujag	N. Ganchujag	D. Balčinpürev	B. Šarav

257	Хэцүү ван Тогтохтөр <i>Krutý král Togtochtör</i> 1995	Č. Gombo	G. Gantogtoch Č. Gombo	B. Donrov	V. Boroldoj
258	Хэцүү даалгавар <i>Těžký úkol</i> 1988	R. Dordžpalam	D. Mjagmar	Dž. Asalbaj	Dž. Čulún
259	Цагаан дуганы гэгээ <i>Světlo bílého chrámku</i> 1995	D. Sodnom	P. Batsajchan	A. Tüvšinbat	C. Džamjan
260	Цагаан сүүдэр <i>Bílý stín</i> 1993	B. Mönchdordž	Dž. Baramsaj	Dž. Asalbaj	G. Birvá B. Mönchbold
261	Цахилж яваа гөрөөс <i>Stopy antilopy</i> 1993	I. Njamgavá	D. Batbajar	G. Battömör	Ch. Bilegdžargal
262	Цогт тайж <i>Cogt tajdž (Šlechtic Cogt)</i> v čes. distribuci: <i>Stepní vítěz</i> 1945	Ju. V. Tarič	B. Rinčen Ju. V. Tarič	D. Džigdžid B. Demberel D. Gandžúr	B. Damdinsüren L. Mördordž
263	Цөвүүн цагийн Богд <i>V době bogdovývh časů</i> 1992	C. Cerendordž L. Šaravdordž	D. Mám Dž. Baramsaj	L. Šaravdordž	Dž. Čulún
264	Цэргийн хүү <i>Syn vojáka</i> 1966	C. Cerendordž	S. Cerenbaltav	S. Dašgalsan	N. Band
265	Цэрэг эрсийн жирийн өдрүүд <i>Všední dny vojáků</i> 1981	N. Njamdavá	S. Dašdórov L. Püevdordž D. Džamjan N. Njamdavá	D. Battulga	C. Namsrajdžav

266	Цэц магнай <i>Legenda o střelci</i> 1995	Dž. Buntar	Š. Sürendžav D. Chišigt	N. Öldzibajar	N. Džancannorov
267	Чамд итгэж явсан <i>Věřil jsem Ti</i> 1993	N. Bjambacogt	N. Bjambacogt	Dž. Binder	G. Altanchujag
268	Чи нэг нь <i>Ty jsi jedním z nich</i> 1992	P. Cogdzol	P. Sandujdžav	B. Lchagvadordž	Dz. Changal
269	Чин ван Ханддорж <i>Čchin wang Chanddordž</i> 1995	L. Erdenebulgan	D. Törbat	G. Maš	C. Čindzorig
270	Шадар ван <i>Mistokrál</i> 1994	D. Törbat	D. Törbat	C. Buchá	C. Nacagdordž
271	Шийдвэрлэх алхам <i>Rozhodující krok</i> 1980	D. Ičinnorov D. Njam-Očir	T. Čimid	D. Bátar	C. Nacagdordž
272	Шинэ жил <i>Nový rok</i> 1954	C. Dzandrá	C. Dzandrá	D. Džigdžid D. Gandžúr	
273	Шинэ танилууд <i>Noví známi</i> 1973 1. Туяагийн бичээг...й захидал Dopis, který nepapsala Tujá 2. Чимгээгийн т...рс...н...д...р Narozeniny Čimgé	C. Cerendordž N. Njamdavá	M. Džavgan S. Dašdórov N. Njamdavá	Č. Cendžav S. Dašgalsan S. Batsüren	G. Birvá D. Džančiv
274	Шинэ хотын гэрэл <i>Světla nového města</i> 1976	R. Dordžpalam	M. Džavgan	D. Bátar	D. Džančiv

275	Шувуу тэнгэрт үүрээ засдаггүй <i>Ptáci nestaví hnízda na nebi</i> 1999	L. Erdenebulgan	B. Dogmid	N. Dzunduj	M. Chatanbátar
276	Шувуухай <i>Ptáček</i> 1994	B. Nagnajdordž	B. Nagnajdordž	B. Donrov	C. Enchmanlaj
277	Шүтээн <i>Svatyně</i> 1992	I. Njamgavá	S. Bajarsajchan	B. Baldžinnajam	N. Džancannorov
278	Эвий хүү минь <i>Můj ubohý syn</i> 1993	D. Süchbátar	P. Batdzorig	N. Ölzibajar	B. Šarav
279	Эзэн нь юмаа мэддэг <i>Světák</i> 1993	P. Cogdzol	P. Cogdzol	G. Ceren	Dz. Changal
280	Элбэг дээл <i>Volné děly</i> 1960	B. Džamsran	Dž. Buntar B. Džamsran	N. Chujag-Očir	L. Mördordž
281	Энэ хүүхнүүд үү <i>Ach, ta děvčata!</i> 1963	R. Dordžpalam	Č. Lodojdamba	Ch. Damdin	L. Mördordž
282	Эр хүн <i>Muž</i> 1993	Ch. Damdin	Ch. Damdin	N. Ölzibajar	C. Nacagdordž
283	Эргүнэ хонгийн домог <i>Legenda o Ergünechon</i> 1992	C. Tömörbátar	Ch. Njambú	Š. Ójo	C. Nacagdordž

284	Эргүүлэг <i>Vír</i> 1989	Č. Džumdán	B. Baldžinnajam	D. Battulga	G. Altanchujag
285	Эргэж бодох бодол <i>V kruhu myšlenek</i> 1980	Ch. Damdin	S. Ločin	S. Dašgalsan	D. Džančiv
286	Эрэл <i>Hledání</i> 1992	B. Mönchdordž	T. Gandi	Dž. Binder	C. Čindzorig
287	Эх бүрдийн домог <i>Legenda o oáze</i> 1975	Dž. Buntar G. Džigdžidsüren	S. Dašdórov S. Erdene	B. Baldžinnajam	E. Čojdog
288	Эхлэл <i>Začátek</i> 1980	Dž. Selengesüren	T. Galsan Dž. Lchagva	G. Maš	G. Altanchujag
289	Эхлэлт <i>Na začátku</i> 1972	G. Džigdžidsüren	C. Lchamsüren	S. Batsüren D. Bátar	L. Mördordž
290	Эцгийн голомт <i>Otcovský krb</i> 1992	B. Sumchú	Č. Gombo	B. Lchagvadordž	B. Damdinsüren
291	Яаралтай цахилгаан <i>Spěšný telegram</i> 1992	Dž. Bold	G. Mend-Ójo D. Čindzorig	B. Lchagvadordž	B. Čojbáatar
292	Ялалтын дуун <i>Píseň vítězství</i> 1984	R. Dordžpalam	R. Dordžpalam	L. Šaravdordž B. Lchagvadordž Dz. Süchbáatar	N. Džancannorov P. Chajanchjarvá

Chronologický přehled mongolských dokumentárních f

№	Názvy filmů	Rok	Počet dílů
1	Майн 1-ний 47 жилийн ойн байр <i>Oslava 47. výročí 1. máje</i>	1936	1
2	Октябрийн хувьсгалын 19 жилийн ойн баяр <i>Oslava 19. výročí Říjnové revoluce</i>	1936	1
3	Майн 1-ний 48 жилийн ойн байр <i>Oslava 48. výročí 1. máje</i>	1937	1
4	БНМАУ-ын 16 жилийн ойн баяр наадам <i>Slavnost k 16. výročí MoLR</i>	1937	3
5	Октябрийн хувьсгалын 20 жилийн ойн баяр <i>Oslava 20. výročí Říjnové revoluce</i>	1937	2
6	Эдүгээгийн Монгол Улс <i>Současné Mongolsko</i>	1938	8
7	Налайхын чулуун нүүрсний уурхай <i>Doly kamenného uhlí v Nalajchu</i>	1938	1
8	Майн 1-ний 49 жилийн ойн баяр <i>Oslava 49. výročí 1. máje</i>	1938	1
9	БНМАУ-ын 17 жилийн ойн баяр наадам <i>Slavnost k 17. výročí MoLR</i>	1938	4
10	Октябрийн хувьсгалын 21 жилийн ойн байр <i>Oslava 21. výročí Říjnové revoluce</i>	1938	2
11	МАХН-ын 18 жилийн ойн байр <i>Oslava 18. výročí Mongolské lidové revoluční strany (MLRS)</i>	1939	1
12	БНМАУ-ын 22 дугаар бага хурал <i>22. Malý chural MoLR</i>	1939	1
13	Өвс хадах морин станц <i>Senosečná stanice s koňským potahem</i>	1939	4
14	Гар үйлдвэр <i>Řemeslo</i>	1939	3
15	Ховдын хөшөө дурсгалууд <i>Chovdské památky</i>	1939	1
16	Эмнэлгийн ажилчдын хурал <i>Schůze nemocničních pracovníků</i>	1939	2
17	Шинэ хуучин Улаанбаатар <i>Nový a starý Ulánbátar</i>	1939	1
18	Боловсон худалдаа <i>Rozvinutý obchod</i>	1939	4
19	Майн 1-ний 50 жилийн ойн байр <i>Oslava 50. výročí 1. máje</i>	1939	2
20	БНМАУ-ын 18 жилийн ойн байр <i>Oslava 18. výročí MoLR</i>	1939	1
21	Зөвлөлт Холбоот Улсын Цирк <i>Sovětský cirkus</i>	1939	2

22	Халх голын баатруудын илтгэл <i>Zpráva hrdinů na Chalchyn голу</i>	1939	1
23	Октябрийн хувьсгалын 22 жил <i>22. výročí Říjnové revoluce</i>	1939	2
24	Боловсон эмнэлэг <i>Rozvinuté zdravotnictví</i>	1939	3
25	МАХН-ын 19 жилийн ойд зориулав <i>Věnováno 19. výročí MLRS</i>	1940	1
26	МАХН-ын 10 дугаар их хурал <i>10. sjezd MLRS</i>	1940	1
27	Майн 1-ийн 51 жилийн ойн байр <i>Oslava 51. výročí 1. máje</i>	1940	3
28	Өвөрхангай аймгийн нэгдэл (Лэг гол) <i>Družstvo Övörchangajského ajmaku (řeka Leg)</i>	1940	1
29	БНМАУ-ын 19 жилийн ойн тухай <i>O 19. výročí MoLR</i>	1940	3
30	БНМАУ-ын 8 дугаар их хурал <i>8. Velký chural MoLR</i>	1940	3
31	Улсын үйлдвэрүүдийн тухай <i>O statním průmyslu</i>	1940	3
32	"Ноос алт" хэрхэн ашиглах (сургалтын) <i>Jak využívat srst (instruktážní)</i>	1940	2
33	Мал шилжүүлэг <i>Přemístování dobytka</i>	1940	1
34	Зоотехникийн тухай <i>O zootechnice</i>	1940	2
35	Октябрийн 23 жилийн тухай <i>23. výročí Října</i>	1940	4
36	Түүхий эдийг хэрхэн ашиглах <i>Jak využívat suroviny</i>	1940	2
37	Маршал Чойбалсан цэргийн ангиудад <i>Maršál Čojbalsan ve vojenských jednotkách</i>	1940	1
38	Манай орны газар дэлхийн байдал <i>Situace naší země</i>	1940	3
39	Боловсон хашаа саравч, худаг усны туухай <i>O ohradách, přístřeších, studnách a vodě</i>	1940	2
40	Ангийн арьс үсний ашиглалт <i>Užívání kůže lovné zvěře</i>	1940	2
41	Мартын 8-ын ажиллагааны хурал <i>Schůze k činnosti 8. března</i>	1940	1
42	БНМАУ-ын 24 дүгээр бага хурлын ажиллагаа <i>Činnost 24. Malého churalu MoLR</i>	1941	1
43	МАХН-ын 20 жилийн ой <i>20. výročí MLRS</i>	1941	1
44	Майн 1-ний 52 жилийн ойн баяр <i>Oslava 52. výročí 1. máje</i>	1941	3

45	БНМАУ-ын 20 жилийн түүх <i>Dějiny prvních 20 let MoLR</i>	1941	8
46	Улсын 20 жилийн баяр наадам <i>Slavnost k 20. výročí státu</i>	1941	4
47	Эд мөнгөний 2 дугаар хонжворт сугалаа <i>Druhá výherní loterie</i>	1941	1
48	Хэрэв дайсан халдваас <i>Kdyby zautočil nepřítel</i>	1941	5
49	Сайн ажиллагаатай малчны тухай <i>O dobrém pastevci</i>	1941	3
50	Октябрийн хувьсгалын 24 жил <i>24 let Říjnové revoluce</i>	1941	1
51	Улсын 21 жилийн ой <i>21. výročí státu</i>	1942	2
52	Майн 1-ийн 53 жилийн ойн байр <i>Oslava 53. výročí 1. máje</i>	1942	1
53	Хаврын тариалан <i>Jarní práce</i>	1942	2
54	Өмнөговь аймгийн морин отрядын сургууль <i>Jihogobijská jezdecká škola</i>	1942	1
55	Намрын тариа <i>Podzimní obilí</i>	1942	5
56	Октябрийн 25 жил <i>25 let Října</i>	1942	2
57	Улаан армид явуулсан 2-р бэлгийн тухай <i>O druhém daru Rudé armády</i>	1942	2
58	Улсын сайн малчдын анхдугаар зөвлөгөөн <i>První celostátní porada dobrých pastevců</i>	1942	2
59	Улаан армид явуулсан 3-р бэлгийн тухай <i>O třetím daru Rudé armády</i>	1943	2
60	Майн 1-ийн 54 жилийн ой <i>Oslava 54. výročí 1. máje</i>	1943	2
61	Хувьсгалт Монгол танкийн цуваа <i>Tanková kolona "Revoluční Mongolsko"</i>	1943	2
62	Ударникчуудийн анхдугаар зөвлөгөөн <i>První porada úderníků</i>	1943	3
63	Улсын 22 жилийн ой <i>22. výročí státu</i>	1943	5
64	Цэрэг татлага <i>Vojenské odvody</i>	1943	3
65	Монгол Улс <i>Mongolsko</i>	1944	8
66	Сайн малчны 2 дугаар зөвлөгөөн <i>Druha porada dobrých pastevců</i>	1944	2
67	Октябрийн 26 жил <i>26 let Října</i>	1944	1

68	Эх орны дайны үзэсгэлэн <i>Výstava o Vlastenecké válce</i>	1944	1
69	АНУ-ын ноён Валлис манай эх оронд <i>Návštěva pána Wallise z USA v naši vlasti</i>	1944	1
70	Майн 1-ний 55 жил жилийн ой <i>Oslava 55. výročí 1. máje</i>	1944	1
71	Октябрийн 27 жил <i>27 let Řijna</i>	1944	2
72	Сүлд модны наадам <i>Oslava novoročního stromku</i>	1944	1
73	Майн 1-ний 56 жил <i>Oslava 56. výročí 1. máje</i>	1945	2
74	Улсын 24 жил <i>24. výročí státu</i>	1945	3
75	Октябрийн 28 жил <i>28 let Řijna</i>	1945	2
76	Зуд ба түүнлүүгээ хэрхэн эсэргүүцэж буй <i>Dobytčí hladomor a jak proti němu bojovat</i>	1945	4
77	Майн 1-ний 57 жил <i>57 let 1. máje</i>	1946	2
78	Тусгаар тогтносон Монгол Улс <i>Nezávislé Mongolsko</i>	1946	10
79	Ардын хувьсгалын 25 жилийн баяр наадам <i>Slavnost k 25. výročí lidové revoluce</i>	1946	3
80	Октябрийн хувьсгалын 29 жил <i>29 let Řijnové revoluce</i>	1946	1
81	Боловсон мах комбинат нээж буй тухай <i>O otevření masokombinatu</i>	1946	1
82	Залуучуудын 25 жилийн ой <i>25. výročí mládeže</i>	1946	1
83	Маршал Чойбалсан Москвад очсон <i>Maršál Čojbalsan v Moskvě</i>	1946	2
84	Мал аж ахуйн тухай <i>O pastevectví</i>	1946	4
85	Өвлийн спорт <i>Zimní sporty</i>	1947	1
86	Намын 11 дүгээр их хурлын бэлтгэл <i>Příprava 11. sjezdu strany</i>	1947	2
87	Намын 11 их хурал <i>11. sjezd strany</i>	1947	2
88	Майн 1-ний 58 жилийн ой <i>Oslava 58. výročí 1. máje</i>	1947	1
89	Дэлхийн залуучууд оюутны 1-р их наадам <i>První světový festival mládeže a studentstva</i>	1947	6
90	Октябрийн 30 жил <i>30 let Řijna</i>	1947	2

91	Суртал ухуулга <i>Propagace a agitace</i>	1948	5
92	БНМАУ-ын эмэгтэйчүүд <i>Ženy MoLR</i>	1948	2
93	Майн 1-ний 59 жилийн ой <i>59. výročí 1. máje</i>	1948	1
94	Сайн малчдын 3 дугаар зөвлөлгөөн <i>Třetí porada dobrých pastevců</i>	1948	3
95	Ардын хувьсгалын 27 жилийн ойн баяр <i>Oslava 27. výročí lidové revoluce</i>	1948	4
96	Барилгын тухай <i>O výstavbě</i>	1948	1
97	БНМАУ-ын залуучууд <i>Mládež MoLR</i>	1948	3
98	Октябрийн 31 жил <i>31 let Říjnové revoluce</i>	1948	1
99	Ерөөлч магтаалч нарын тухай <i>O lidových bardech</i>	1948	2
100	Чойбалсан аймагт <i>V Čojbalsanském ajmaku</i>	1948	2
101	Өвлийн өнгө <i>Zimní barvy</i>	1948	1
102	Улсын 9-дүгээр их хурал <i>9. Velký státní chural MoLR</i>	1949	3
103	Майн 1-ний 60 жилийн ой <i>60. výročí 1. máje</i>	1949	1
104	Дэлхийн залуучууд оюутны 2-р их наадам <i>Druhý světový festival mládeže a studentstva</i>	1949	6
105	Өргөн төмөр зам <i>Širokorozchodná železnice</i>	1949	3
106	Октябрийн 32 жилийн ой <i>32. výročí Října</i>	1949	1
107	Улсын авто өртөө <i>Státní autodoprava</i>	1949	2
108	А. С. Пушкины 150 жилийн ой <i>150. výročí A. S. Puškina</i>	1949	1
109	И.В.Сталины 70 насны ой <i>70. výročí I. V. Stalina</i>	1950	4
110	Улсын 29 жилийн ой <i>29. výročí státu</i>	1950	3

111	Монголын ард түмэн энх тайвны төлөө <i>Mongolský lid je pro mír</i>	1950	2
112	Баян-Өлгий аймгийн 10 жилийн ой <i>10. výročí Bajan-Ölgiského ajmaku (kraje)</i>	1950	2
113	Боловсон (чөлөөт) худалдаа <i>Volné obchodování</i>	1950	9
114	Бид энх тайвны төлөө <i>My jsme pro mír</i>	1950	10
115	Дэлхийн энх тайвны II их хурал <i>2. světový mírový kongres</i>	1951	2
116	Ардын хувьсгалын 30 жилийн ой <i>30. výročí lidové revoluce</i>	1951	3
117	Дэлхийн залуучууд оюутны 3-р их наадам <i>Třetí světový festival mládeže a studentstva</i>	1951	9
118	Улсын их хурлын анхдугаар сонгууль <i>První volby do Velkého státního churalu</i>	1951	4
119	Монгол Зөвлөлтийн найрамдлын сарын ажиллагаа <i>Činnost v Měsíci mongolsko-sovětského přátelství</i>	1952	3
120	Ардын хувьсгалын 31 жилийн ой <i>31. výročí lidové revoluce</i>	1952	4
121	Солонгосын жүжигчдийн тоглолт <i>Vystoupení korejských herců</i>	1952	3
122	Монгол Хятадын нөхөрлөлийн 10 хоног <i>10 dní mongolsko-čínského přátelství</i>	1952	6
123	Чойбалсангийн оршуулга <i>Pohřeb Čojbalsana</i>	1952	5
124	Румыний дуу бүүжгийн чуулга <i>Soubor písní a tanců Rumunska</i>	1953	3
125	Сүү тосны завод <i>Mlékárenský závod</i>	1953	1
126	Дэлхийн залуучууд оюутны 4-р наадам <i>Čtvrtý světový festival mládeže a studentstva</i>	1953	7
127	Ардын хувьсгалын 32 жилийн ой <i>32. výročí lidové revoluce</i>	1953	2
128	Чойбалсан аймгийн соёл урлагийн 7 хоног <i>Týden kultury a umění Čojbalsanského ajmaku</i>	1953	3
129	Сүхбаатар, Чойбалсан нарын бунхан <i>Mauzoleum Süchbátara a Čojbalsana</i>	1954	1
130	Монгол Зөвлөлтийн найрамдлын сар <i>Měsíc mongolsko-sovětského přátelství</i>	1954	4
131	Ховд аймгийн соёл урлагийн өдрүүд <i>Dny kultury a umění Chovdského ajmaku</i>	1954	4
132	Хөдөлмөр нэгдэл <i>Jednota práce</i>	1954	1

133	МАХН-ын XII их хурал <i>12. sjezd MLRS</i>	1954	4
134	Биеийн тамирчид <i>Sportovci</i>	1954	1
135	Төл хүлээн авалт <i>Pěče o nově narozený dobytek</i>	1954	2
136	ХО ШИ МИН Монголд <i>Ho Ši Min v Mongolsku</i>	1955	2
137	Өвс хадлан (сургалтын) <i>Senoseč (instruktážní)</i>	1955	3
138	Ардын хувьсгалын 34 жилийн ой <i>34. výročí lidové revoluce</i>	1955	1
139	Монгол-Зөвлөлтийн найрамдлын сар <i>Měsíc mongolsko-sovětského přátelství</i>	1955	2
140	Дэлхийн залуучууд оюутны 5-р их наадам <i>Pátý světový festival mládeže a studentstva</i>	1955	8
141	БНМАУ-ын урлагийн төлөөлөгчид Германд очсон нь <i>Představitelé umění MoLR v Německu</i>	1955	2
142	Монгол Солонгосын найрамдлын долоо хоног <i>Týden mongolsko-korejského přátelství</i>	1955	1
143	Эрдэнэ шиш анх удаа Монголд тарьсан нь <i>První setí kukuřice v Mongolsku</i>	1955	2
144	Тэргүүний малчдын 4 дүгээр зөвлөлөгөөн <i>Čtvrtá porada vzorných pastevců</i>	1955	4
145	УБ - Бээжингийн төмөр зам <i>Železnice Ulánbátar-Peking</i>	1955	1
146	Хүндэт зочин Отто Гротевол <i>Vážený host Otto Grotewohl</i>	1956	2
147	Анд нөхдийн туслалцаа (Хятад ажилчид Монголд ажиллаж буй тухай) <i>Vzájemná pomoc blízkých přátel (o práci čínských dělníků v Mongolsku)</i>	1956	2
148	Мэс заслын больницод <i>V chirurgické nemocnici</i>	1956	2
149	Манай эрхэм зочид (Микояны зочлол) <i>Naši vážení hosté (návštěva Arména Mikojana)</i>	1956	1
150	Найрамдлын зам <i>Cesta přátelství</i>	1956	1
151	Жү-Дэ Улаанбаатарт <i>Ču De v Ulánbátaru (ministr obrány ČLR)</i>	1956	1
152	Олон улсын шатарын тэмцээн <i>Mezinárodní šachová soutěž</i>	1956	3
153	4653 метрийн оргилд (өндөрт) <i>Na vrcholu ve výšce 4653 m</i>	1956	1

154	Хөрш орны зочин Ким Ир Сен <i>Host ze sousední země - Kim Ir Sen</i>	1956	1
155	Нөхөрсөг Албаны зочид <i>Hosté z přátelské Albánie</i>	1956	1
156	Хүнсний ногоо тариалах тухай анхны мэдэгдэхүүн <i>První informace o setí zeleniny</i>	1956	3
157	Ардын хувьсгалын 35 жилийн ой <i>35. výročí lidové revoluce</i>	1956	2
158	Хөрш оронд зочилсон нь (Монголын засгийн газрын төлөөлөгчид Солонгост) <i>Na návštěvě u sousedů (Představitelé mongolské vlády v Koreji)</i>	1956	4
159	Буриадын жүжигчдийн тоглолт <i>Vystoupení burjatských herců</i>	1957	1
160	Эрхэм хүндэт зочин Ворошилов <i>Vážený host Vorošilov</i>	1957	3
161	Улсын 36 жил <i>36 let státu</i>	1957	1
162	Чехословакийн ЗГ-ын төлөөлөгчид <i>Delegace československé vlády</i>	1957	1
163	Өвөр Монголын 10 жилийн ойд зочилсон <i>Návštěva k 10. výročí Vnitřního Mongolska</i>	1957	2
164	Хөнгөн атлетик <i>Lehká atletika</i>	1957	1
165	Орчин үеийн Монгол Улс <i>Současné Mongolsko</i>	1957	7
166	Монгол Хятад залуучуудын уулзалт <i>Setkání mongolské a čínské mládeže</i>	1957	1
167	Октябрийн 40 жил <i>40 let Října</i>	1957	1
168	Лейпцигийн яармаг <i>Veletrh v Lipsku (Leipzig)</i>	1957	1
169	Парист манай урлагийн төлөөлөгчид <i>Představitelé našeho umění v Paříži</i>	1957	1
170	Энэтхэгийн дэд ерөнхийлөгч манайд <i>Viceprezident Indie u nas</i>	1957	1
171	Дэлхийн залуучууд оюутны 6-р их наадам <i>Šestý světový festival mládeže a studentstva</i>	1957	1
172	Найрсаг зочлолт <i>Přátelská návštěva</i>	1957	1
173	Ууган аж ахуй <i>První hospodářství</i>	1957	1
174	Болгарын зочин манайд <i>Bulharský host u nas</i>	1957	1
175	Дуулбал дуу нэг <i>Píseň k zpěvu</i>	1958	7

176	Түмний газар <i>Lidnaté místo</i>	1958	4
177	Румыний төлөөлөгчид <i>Delegáti z Rumunska</i>	1958	1
178	Монголд газар хөдөлсөн нь <i>Zemětřesení v Mongolsku</i>	1958	3
179	Ардын хувьсгалын 37 жил <i>37 let lidové revoluce</i>	1958	1
180	Хөдөө аж ахуйн залуучуудын зөвлөлгөөн <i>Porada zemědělské mládeže</i>	1958	1
181	Хятадын Уха хотын цирк <i>Cirkus čínského města Wucha</i>	1958	1
182	Солонгосын жүжигчдийн тоглолт <i>Vystoupení korejských herců</i>	1958	1
183	Намын 13 дугаар их хурал <i>13. sjezd strany</i>	1958	4
184	Монголын төлөөлөгчид Энэтхэгт <i>Mongolská delegace v Indii</i>	1958	2
185	Манай урлагийн тоглолт Вьетнамд <i>Naše umělecké vystoupení ve Vietnamu</i>	1958	2
186	Залуучуудын наадам <i>Mládežnická slavnost</i>	1958	5
187	ХАА-н тэргүүний ажилчдын зөвлөлгөөн <i>Porada předních zemědělských pracovníků</i>	1959	2
188	Мөнх найрамдал <i>Věčné přátelství</i>	1959	1
189	Бээжин-Улаанбаатар <i>Peking-Ulánbátar</i>	1959	6
190	Сайн санааны айлчлалт (Вьетнамд Цэдэнбал) <i>Návštěva s dobrým úmyslem (Cedenbal ve Vietnamu)</i>	1959	2
191	Шинэчлэгдэж буй тал <i>Obnovování známosti</i>	1959	2
192	Ууган үйлдвэр (Комбинатын 25 жил) <i>První průmysl (25 let kombinátu)</i>	1959	1
193	Ардын цэрэг <i>Lidová armáda</i>	1959	4
194	Ялалтын их хурал <i>Sjezd vítězství</i>	1959	1
195	Залуусын их наадам <i>Festival mládeže</i>	1959	8
196	Цэцэглэж байгаа нутаг <i>Květoící země</i>	1959	3
197	Тэргүүний хүүмүүсийн дунд <i>Mezi předními pracovníky</i>	1959	2
198	Улаанбаатар <i>Ulánbátar</i>	1959	3

199	Өөрөө өөрийнхөө хулгайч Sam sobě zlodějem	1959	2
200	Хотын хөдөлгөөн Ruch města	1960	3
201	Өнөр гэр бүл Velká rodina	1960	1
202	Анд нөхдийнхөөр Ж. Самбуу Польш, Германд Dž. Sambú u přátel v Polsku a v Německu	1960	4
203	Бидний баяр Naš svátek	1960	2
204	Секу Туре манай оронд Seku Ture v naší zemi	1960	6
205	Өнөөдрийн Баян-Өлгий Dnešní Bajan-Ölgiský kraj	1960	6
206	Төмөр замын 10 жил 10 let železnice	1960	3
207	Говь-Алтайн 20 жил 20 let Gobialtajskému ajmaku (kraji)	1961	1
208	Польшийн төлөөлөгчид Delegace z Polska	1961	1
209	Камбожийн ерөнхийлөгч - Нородом Сианук Prezident Kambodži - Norodom Sihanuk	1961	2
210	Ардын цэрэг 40 жил 40 let Lidové armády	1961	2
211	Монголын сайхан орон Krásná země Mongolsko	1961	7
212	Баясгалант амьдрал нэгдэл Družstvo "Radostný život"	1961	2
213	Үйлдвэр хоршоолол Průmyslové sdružení	1961	3
214	Хөдөө аж ахуй Zemědělství	1961	1
215	Хөдөө аж ахуйн тэргүүний сайчууд Přední pracovníci zemědělství	1962	1
216	Арвай хээрийн хурдаар Rychlostí Arvajchéru (místo v západním Mongolsku)	1962	3
217	Огторгуйн аялагч (Г.С.Титов) Nebeský cestovatel (G. S. Titov)	1962	2
218	Төлөөр мал өснө Z mláďat roste dobytek	1962	1
219	Төл болгоныг мал болгоно Z každého mláďete bude dobytek	1962	1
220	Зохиомол хээлтүүлэг Umělé inseminace	1962	1

221	Тугал заядуулах <i>Tele sající od cizí matky</i>	1962	1
222	Нутгийн вандуй <i>Hrách</i>	1962	1
223	Тэргүүний туршлага <i>Přední zkušenosti</i>	1962	1
224	Хүнсний ногоо <i>Zelenina</i>	1962	3
225	Цэнгэлийн дуу <i>Píseň radovánek</i>	1962	6
226	Хөглөг Алтайн бараа <i>Siluetu Altaje</i>	1962	3
227	Сүхбаатар аймгийнхан <i>Lidé Süchbátarského ajmaku</i>	1962	1
228	Мал маллах сайхан <i>Chovat dobytek je krásné</i>	1962	1
229	Дорнотын тал <i>Dornotské stepi</i>	1962	1
230	Түүхт ой 40 жил <i>40 let historickému výročí</i>	1962	6
231	Броногийн яармаг <i>Brněnský veletrh</i>	1962	1
232	Үйлдвэрлэл хоршоолол <i>Průmyslové sdružení</i>	1962	3
233	Улаан загалмайн нийгэмлэг <i>Společnost Červeného kříže</i>	1963	1
234	Шинэ Дархан <i>Nový Darchan</i>	1963	2
235	Мал маллах сайхан <i>Chovat dobytek je hezké</i>	1963	1
236	Киночдын II зөвлөлгөөн <i>Druhá porada filmařů</i>	1963	1
237	Малын хамуу өвчинтэй тэмцье <i>Bojujme proti dobytčímu svrabu</i>	1963	1
238	Матад сумын соёлч хөдөлмөрийн бригад <i>Brigáda kultivované práce Matadského somonu (okresu)</i>	1963	2
239	Архангай аймагт болсон Соёлын яамны үзлэг <i>Přehlídka Ministerstva kultury v Archangajském ajmaku</i>	1963	2
240	Налайх <i>Nalajch</i>	1963	2
241	Манай худалдаа <i>Naše obchodování</i>	1963	4
242	Найрамдлын хэлэлцээр <i>Přátelská dohoda</i>	1963	1

243	Дүрслэх урлаг <i>Výtvarné umění</i>	1963	3
244	Барилга ба түүний урлаг <i>Stavitelství a jeho umění</i>	1963	1
245	Төв аймгийн 40 жил <i>40 let Centrálnímu ajmaku</i>	1963	1
246	Манай орны нэг өдөр <i>Jeden den naší země</i>	1963	5
247	Завханы 40 жил <i>40 let Dzavchanu</i>	1964	1
248	Комбинат 30 жил <i>30 let kombinátu</i>	1964	1
249	Амьдралын цуурай <i>Ozvěna života</i>	1964	7
250	Дуу нэгтэй нөхөрлөл чуулга <i>Přátelský soubor</i>	1964	2
251	Гурван тамирын нутаг <i>Země tři sportů</i>	1964	2
252	Парламентын төлөөлөгч <i>Zástupce parlamentu</i>	1964	1
253	Сэлэнгийн 30 жил <i>30 let Selengskému ajmaku (krají)</i>	1964	3
254	Хархираагийн дуулал <i>Óda na Charchirá (hory v Mongolsku)</i>	1964	3
255	Малын тэжээл <i>Krmivo pro dobytek</i>	1964	1
256	Хан Хэнтийнхэн <i>Lidé z Chanchentí</i>	1964	3
257	Авъяас чадлын сорилт <i>Zkouška talentů</i>	1964	1
258	Ардын авъяастан <i>Talenty z lidu</i>	1964	3
259	Ялалтын алдар <i>Sláva vítězství</i>	1964	3
260	Сарлаг <i>Jak</i>	1964	1
261	Александровын чуулгын концерт <i>Koncert Alexandrovského souboru</i>	1965	2
262	Мали зочид <i>Hosté z Mali</i>	1965	1
263	ЗХУ-ын Коммунист намын төлөөлөгчид <i>Delegace KSSS</i>	1965	1
264	Найсраг айлчлал (Цэдэнбал ЗХУ-д) <i>Přátelská návštěva (Cedenbal v SSSR)</i>	1965	3
265	Монголын нам, засгийн төлөөлөгчид Чехд <i>Stranická a vládní delegace Mongolska v Československu</i>	1965	1

266	Бүхнийг ялалтанд <i>K vítězství nad vším</i>	1965	1
267	Огторгуйн баатрууд <i>Nebeští hrdinové</i>	1965	2
268	Баатарлаг түмний зочин <i>Host z hrdinského národa</i>	1965	2
269	Олон улсын эмэгтэйчүүдийн семинар <i>Mezinárodní seminář žen</i>	1965	2
270	Жаахан шаргын нутгаар <i>Krajem malých izabel</i>	1965	3
271	Бид Сүхбаатарчууд <i>My Süchbátarci</i>	1965	4
272	Зудны аюулыг давсан нь <i>Překonání nebezpečí dobytčího hladomoru</i>	1965	2
273	Улаанбаатар 3.7.-17.7. <i>Ulánbátar ve dnech 3.7.-17.7.</i>	1965	2
274	Унгарын төлөөлөгчид манай оронд <i>Maďarská delegace v naší zemi</i>	1965	2
275	Түүхт ялалтын мөрөөр <i>Po stopách historického vítězství</i>	1965	1
276	Румыны парламентынхан манай оронд <i>Rumunští poslanci v naší zemi</i>	1965	1
277	МАХН-ын 15 дугаар их хурал <i>15. sjezd MLRS</i>	1966	3
278	Шинэ Дархан 2 <i>Nový Darchan 2</i>	1966	2
279	Нөхөр Цэдэнбал <i>Soudruh Cedenbal</i>	1966	3
280	Чанарын төлөө <i>Za kvalitu</i>	1966	1
281	Гандан бууршгүй ган бат найрамдал <i>Neotřesitelné pevné přátelství</i>	1966	4
282	Дашдорджийн Нацагдорж <i>Dašdordžin Nacagdordž</i>	1966	1
283	Манжировкт болсон уулзалт <i>Setkání v Mandžirovce</i>	1966	1
284	Ослоос болгоомжил <i>Pozor na havarie</i>	1966	1
285	Соёл түгээгч <i>Šířitel kultury</i>	1966	3
286	Галт тэрэгний хурдаар (Төмөр замын 10 жил) <i>Rychlostí vlaku (10 let železnice)</i>	1966	2
287	Говьд <i>V Gobi</i>	1967	1
288	Хангайд <i>V Changaji (hornatá a lesnatá úrodná krajina)</i>	1967	1

289	Ан <i>Divoká zvěř</i>	1967	1
290	Хамтын хүч нэгдлийн тухай <i>O jednotě společných sil</i>	1967	4
291	Эртний нутгийн солонго <i>Duha prastaré vlasti</i>	1967	6
292	Усны үер <i>Povodeň</i>	1967	2
293	БНАГУ-ын төлөөлөгчид манай оронд <i>Delegace NDR v naší zemi</i>	1967	3
294	Уран нугарагч Норовсамбуу <i>Plastická akrobatka Norovsambú</i>	1967	1
295	Гурван бүсийн нутгаар (Баянхонгорын соёл урлагийн 10 хоног) <i>Krajem tři pasem (dekada kultury a umění Bajanchongoru)</i>	1967	3
296	Шинэ алхаа (Үйлдвэр-хоршоолол) <i>Nový krok (závod, združení)</i>	1967	3
297	Улаанбаатар хотын зурагт радиогийн төв <i>Ulánbátarská televizní stanice</i>	1967	1
298	Автомат буу <i>Automatická puška</i>	1967	3
299	Мөнхийн холбоо <i>Věčné spojení</i>	1967	5
300	Бид Вьетнамтай хамт <i>Jsme s Vietnamem</i>	1967	3
301	Энх тайвны манаа <i>Stráž míru</i>	1968	4
302	19 дүгээр олимп <i>19. Olympiada</i>	1968	4
303	Зөвлөлт Молдавын өдрүүд <i>Dny Sovětského Moldavska</i>	1968	2
304	Түмний эх (хурдан морь) <i>První z deseti tisíc (závodní kůň)</i>	1968	2
305	Ноос бол алт <i>Srst je zlato</i>	1968	1
306	Найрамдлын айлчлалт (Югославын зочид) <i>Přátelská návštěva (Hosté z Jugoslávie)</i>	1968	3
307	Домогт хороо <i>Legendární pluk</i>	1968	2
308	Германы төлөөлөгчид манай оронд <i>Delegáti z NDR v naší zemi</i>	1968	3
309	Ж. Самбуу БНУАУ-д зочилсон нь <i>Návštěva Dž. Sambú v Maďarské LR</i>	1968	1
310	Тэмцэж байгаа Вьетнам <i>Bojující Vietnam</i>	1968	3
311	Хотын барилга трестийн 30 жил <i>30 let městského stavebního trastu</i>	1968	2

312	Усжуулалт <i>Zavodňování</i>	1968	1
313	Түрэмгийллээ зогсоо <i>Zastavte agresí</i>	1968	1
314	Бидний найрамдал мөнх <i>Naše přátelství je věčné</i>	1969	3
315	Ангийн зөрчил <i>Třídni rozpory</i>	1969	1
316	Хүчтэний өрсөлдөөн (бөх) <i>Soupeření siláků (národní zápas)</i>	1969	2
317	Мөнх дуурсагдах алдар <i>Věčná sláva</i>	1969	5
318	Таны төлөө <i>Pro Vás</i>	1969	2
319	Эв нэгдлийн дуу <i>Píseň solidarity</i>	1969	2
320	Ялалтын их ой (Халх гол 30 жил) <i>Velké výročí vítězství (30 let Chalchyn голу)</i>	1969	1
321	Шинэ амьдрал <i>Nový život</i>	1969	4
322	Өсөх авьяастан <i>Rostoucí talent</i>	1969	2
323	Ж. Самбуу БНПАУ-д зочилсон нь <i>Návštěva Dž. Sambú v PLR (Polsko)</i>	1970	1
324	Ю.Цэдэнбал тэргүүтэй нам засгийн төлөөлөгчид БНБАУ-д зочилсон нь <i>Návštěva stranické a vládní delegace vedená J. Cedenbalem v Bulharské LR</i>	1970	1
325	Хувьсгалт хэвлэлийн 50 жил <i>50 let revolučního tisku</i>	1970	2
326	Төмөр дуулга <i>Železná přílba</i>	1970	1
327	Өмнө зүгийн нутгаар <i>Jižním krajem</i>	1970	3
328	Зөвлөлт Литва улсын өдрүүд Монголд <i>Dny Sovětské Litvy v Mongolsku</i>	1970	3
329	Өвлийн өнгө <i>Zimní barvy</i>	1970	2
330	Монголын өдрүүд Узбект <i>Dny Mongolska v Uzbekistanu</i>	1970	2
331	Аз жаргалын дуу <i>Píseň štěstí</i>	1970	2
332	Хайгуулчид <i>Průzkumníci</i>	1970	1
333	Манай эрхэм зочид (Чехословакийн) <i>Naši vzácní hosté (z Československa)</i>	1970	4

334	Мөнхийн дүр (Лениний дүр Монголын урлагт) <i>Věčná role (Postava Lenina v mongolském umění)</i>	1970	2
335	Мөнх дурсагдах ой <i>Věčná vzpomínka</i>	1970	3
336	Анд нөхдийн айлчлал <i>Přátelská návštěva</i>	1970	3
337	Эрхэм хүндэт зочин (Куба) <i>Vzácný host z Kubu</i>	1970	2
338	Өнөөгийн Улаанбаатар <i>Současný Ulánbátar</i>	1970	3
339	Амссаар амссаар <i>S pitím roste chuť</i>	1970	1
340	Өөдөө хаясан чулуу <i>Kdo jinému jámu kopá...</i>	1970	1
341	Дуу хуурын эгшиг <i>Melodie písní a chůru</i>	1970	8
342	Аз жаргалаа дуулъя <i>Zpívejme o štěstí</i>	1971	6
343	МАХН-ын 16 дугаар их хурал <i>16. sjezd MLRS</i>	1971	5
344	Вьетнамчууд ялна <i>Vietnamci zvítězí</i>	1971	2
345	Доктор Шастин <i>Doktor Šastin</i>	1971	5
346	Найман нуурын нутагт <i>V kraji osmi jezer</i>	1971	2
347	Дорноговь аймаг <i>Dornogobijský ajmak</i>	1971	2
348	Миний сэргийлэх намайг хамгаална <i>Moje policie mě chrání</i>	1971	2
349	Алтайн магтуу (Ховд аймаг) <i>Óda na Altaj (Chovdský ajmak)</i>	1971	2
350	Найрамдлын гэрээний 50 жил <i>50 let smlouvy o přátelství</i>	1971	1
351	Афганистаны цог жавхлантай манай оронд <i>Jeho veličenstvo král Afghánistánu v naší zemi</i>	1971	3
352	Ардын хувьсгалын 50 жилийн ой <i>50. výročí lidové revoluce</i>	1971	4
353	Их ойн хүндэт зочид <i>Vzácní hosté k výročí</i>	1971	3
354	СССР-ийн Дээд зөвлөлийн тэргүүлэгчид манай оронд зочилсон нь <i>Návštěva členů předsednictva Nejvyššího sovětu SSSR v naší zemi</i>	1971	1
355	Шүглийн дуу <i>Zvuk píšťalky</i>	1971	2

356	Тамхины хор <i>Škodlivost cigaret</i>	1972	1
357	Найрамдал - дружба <i>Přátelství</i>	1972	5
358	Хан хөхий нутгийнхан <i>Lidé z Chanchöchi</i>	1972	2
359	Хөвсгөл нутгаар <i>Po Chövsgölu</i>	1972	2
360	Хувьсгалын өлгий нутгаар <i>Krajem kolebky revoluce</i>	1972	3
361	Дэлхийн ан агнуурын үзэсгэлэн <i>Světová výstava lovu</i>	1972	1
362	Миний Монгол <i>Mé Mongolsko</i>	1972	7
363	Дорнот <i>Dornot</i>	1972	2
364	Найрамдлын наран дор <i>Pod sluncem přátelství</i>	1972	3
365	Их ой (өнгөт кино) <i>Velké výročí (barevný film)</i>	1972	5
366	МХЗЭ-ийн 16 дугаар их хурал <i>16. sjezd MRSM (Mongolské revoluční svaz mládeže)</i>	1972	1
367	Цэцэн уулынхан <i>Lidé od Cecenských hor</i>	1972	2
368	Хүндэт зочин Ене-фок <i>Vzácný host Jeni-fok</i>	1972	2
369	Шинийн эрсээр <i>Hledání nového</i>	1972	2
370	Нэгдэлчин Гүнжинлхам <i>Družstevnice Gündžinlcham</i>	1972	2
371	Чимид-Осор 60 жил <i>60 let Čimid-Osorovi</i>	1972	1
372	Өнөөдрийн Төв аймаг <i>Dnešní Centrální ajmak</i>	1972	2
373	Намрын аяс <i>Melodie podzimu</i>	1972	1
374	Гал голомт <i>Krb</i>	1972	4
375	Гурван тамирын нутгаар <i>Po zemi tří sportů</i>	1972	3
376	Баянхангайн жавхаа (Завхан) <i>Sláva Bajanchangaje (Dzavchan)</i>	1972	3
377	Хар ус нуур <i>Jezero Char us</i>	1973	2
378	Хан Хэнтий <i>Chanchentí</i>	1973	2

379	Нуурын дуу <i>Píseň jezera</i>	1973	3
380	Элгэн халуун найрамдал (Кубад зочилсон нь) <i>Vřelé přátelství (Návštěva na Kubě)</i>	1973	3
381	Эв найрамдлын айлчлалт (Цэдэнбал Энэтхэгт) <i>Přátelská návštěva (Cedenbal v Indii)</i>	1973	2
382	Манай зочиолчид <i>Naši spisovatelé</i>	1973	3
383	Хорго <i>Chorgo (sopka v Archangajském ajmaku)</i>	1973	1
384	Фан Ван Фонг манай оронд <i>Fan Van Dong v naší zemi (prezident Vietnamu)</i>	1973	3
385	Намын хорооны нарийн бичгийн дарга <i>Tajemník výboru strany</i>	1973	2
386	Дэлгэр зун <i>Štědré leto</i>	1973	1
387	Цэлмэг тэнгэрийн харуул <i>Stráž jasné oblohy</i>	1973	1
388	Эндвэл гэмтэнэ <i>Kdo udělá chybu se může zranit</i>	1973	2
389	Эрик Хонеккер, Германы төлөөлөгчид манай оронд <i>Erik Honecker a německá delegace v naší zemi</i>	1973	3
390	Залуу хүч нэгдлээр <i>Sjednocení mladé síly</i>	1973	1
391	Хэрлэн-73 <i>Cherlen-73 (ř. v Mongolsku)</i>	1973	4
392	Эрүүл энхийн төлөө <i>Pro zdraví</i>	1973	2
393	Ардын жүжигчин Цагааны Цэгмид <i>Národní umělec Čagány Cegmid</i>	1973	5
394	БНАГУ-ын төлөөлөгчид манай оронд <i>Delegace NDR v naší zemi</i>	1973	1
395	ЗСБНХОУ-ын Ардын бүжгийн эрдмийн чуулгынхан манай оронд <i>Akademický soubor lidových tanců RSFSR v naší zemi</i>	1973	2
396	Хөглөг Алтайн жавхаа <i>Sláva Altaje</i>	1973	5
397	Нэгэн өвлийн 3 тэмдэглэл <i>Tři poznámky jedné zimy</i>	1973	3
398	Миний сайхан ээж <i>Moje hezká maminka</i>	1974	3
399	Энхийн харуул (Хязгаарын цэргийн 40 жил) <i>Stráž míru (40 let pohraničních vojsk)</i>	1974	4

400	Отрын олз <i>Užitek pastviny</i>	1974	2
401	Монголын төлөөлөгчдийн Иранд хийсэн айлчлал <i>Návštěva mongolské delegace v Iránu</i>	1974	1
402	Аргаль угалз <i>Divoká ovce argali</i>	1974	2
403	Шийдвэрлэх он <i>Rozhodující rok</i>	1974	3
404	Бэлчээрийн шим <i>Úrodnost pastvin</i>	1974	1
405	Мянган дурсгалт Орхоны хөндий <i>Orchonské údolí se spoustou památek</i>	1974	2
406	Манай орны нэг өдөр <i>Jeden den naší země</i>	1974	2
407	БНЧСУ-ын төлөөлөгч Густав Гусак манай оронд <i>Představitel ČSSR Gustáv Husák v naší zemi</i>	1974	3
408	Цэргийн ерөнхий сургууль <i>Všeobecné vojenské cvičení</i>	1974	2
409	Дэлхийн залуучууд оюутны X их наадам <i>10. světový festival mládeže a studentstva</i>	1974	4
410	Эрхэм хүндэт зочин (Вьетнамын төлөөлөгчид манай оронд) <i>Vážení hosté (Vietnamská delegace v naší zemi)</i>	1974	3
411	Ю. Цэдэнбал Унгарт айлчилсан нь <i>Návštěva J. Cedebara v Maďarsku</i>	1974	2
412	БНУАУ-ын Батлан хамгаалах яамны сайд манай оронд <i>Ministr obrany MLR (Maďarska) v naší zemi</i>	1974	1
413	Аваргын дэвжээ <i>Místo úderníka</i>	1974	5
414	Ардын эрхт Монгол Улс <i>Lidové Mongolsko</i>	1974	6
415	Миний Улаанбаатар <i>Můj Ulánbátar</i>	1974	4
416	БНСЧСАУ-ын Батлан хамгаалах яамны сайд манай оронд <i>Ministr obrany ČSSR v naší zemi</i>	1974	1
417	Зам гүүрийн барилгын 40 жилийн ой <i>40. výročí stavby komunikací</i>	1974	2
418	Ю. Цэдэнбал Югославт <i>J. Cedenbal v Jugoslávii</i>	1974	2
419	БНБАУ-ын төлөөлөгчид манай оронд <i>Delegace BLR v naší zemi</i>	1974	3

420	БНБАУ-ын Тодор Живков <i>Todor Živkov z Bulharska</i>	1974	3
421	Ган нийвийн эзэд <i>Páni zednických lžic</i>	1975	2
422	Алтан бүс (Стамбул) <i>Zlatý pás (Istanbul)</i>	1975	3
423	Ялалтын тухай өгүүллэг <i>Povídka o vítězství</i>	1975	3
424	Сүргийн манлай <i>Hlava stáda</i>	1975	3
425	Их ойн өдрүүд <i>Dny velkého výročí</i>	1975	6
426	Фрунзийн фестиваль (Найрамдал-дружба) <i>Festival ve Frundze (Přátelství)</i>	1975	2
427	Атрын эзэн <i>Pán panenské pudy</i>	1975	3
428	Хурц халдварт гепатит <i>Prudce nakažlivá žloutenka</i>	1975	1
429	Алтан шар зам <i>Zlatá cesta</i>	1975	3
430	Байгалаа хамгаалъя <i>Chraňme si přírodu!</i>	1975	1
431	Ялалтын баяр <i>Svátek vítězství</i>	1975	2
432	Хэзээд гэтлэнэ <i>Zbavit se na vždy</i>	1975	5
433	Вьетнамд сулвалжилсан тэмдэглэл <i>Reportáž z Vietnamu</i>	1975	3
434	Дайны мөрөөр <i>Po stopách války</i>	1975	1
435	Говийн их айл <i>Velká rodina v Gobi</i>	1975	3
436	Их ялалтын ой (Халх голын 45 жил) <i>Výročí velkého vítězství (45 let Chalchyn golu)</i>	1975	1
437	Намын дээд сургууль <i>Vysoká stranická škola</i>	1975	3
438	Түүхт ойн хүндэт зочин (Брежнев манай оронд) <i>Vážený host k historickému výročí (Brežněv v naší zemi)</i>	1975	3
439	Ган жигүүр <i>Křídla sucha</i>	1975	3
440	Монгол кино 40 жил <i>40 let mongolské kinematografie</i>	1975	2
441	Манай эрхэм хүндэт зочин Генрик Яблонский <i>Náš vzácný host Henrich Jabłoński</i>	1975	3

442	Таны анхааралд <i>K Vaší pozornosti</i>	1975	2
443	Хар хөрсний булга <i>Sobol</i>	1975	2
444	Ойн ууган аж ахуй <i>Pokrokové způsoby vyuky</i>	1975	1
445	Сургалтын дэвшилттэй арга	1976	1
446	МАХН-ын II их хурлын хооронд <i>Mezi dvěma sjezdy MLRS</i>	1976	5
447	МАХН-ын XVII их хурал <i>17. sjezd MLRS</i>	1976	6
448	Тэнгэр ямар байх вэ? <i>Jaké je počasí?</i>	1976	2
449	Нэг минутын үнэ цэнэ <i>Cena jedné minuty</i>	1976	1
450	Таван одот тугийн эзэд <i>Majitelé pětihvězdičkového praporu</i>	1976	5
451	Зөвлөлтийн шинжлэх ухаан техникийн ордон <i>Budova Sovětské akademii technických věd</i>	1976	1
452	Найрамдлын Дархан <i>Přátelský Darchan</i>	1976	3
453	БНАЛУ-ын төлөөлөгчид манай оронд <i>Delegace Laosu v naší zemi</i>	1976	4
454	Аюултай чиг шугам <i>Nebezpečná linie</i>	1976	5
455	Дэлхийн XXI олимп <i>21. mezinárodní olympiada</i>	1976	5
456	Ю.Цэдэнбал ЗХУ-д <i>J. Cedenbal v SSSR</i>	1976	3
457	ЗХУ-д болсон Монголын соёлын өдрүүд <i>Dny kultury Mongolska v SSSR</i>	1976	6
458	Булган нутгийнхан <i>Lidé z Bulganu</i>	1977	3
459	Эх орны төлөө <i>Za vlast</i>	1977	4
460	Манай оронд айлчилна уу <i>Navštivte naši zemi</i>	1977	1
461	Урагшлах алхаа <i>Krok ku předu</i>	1977	3
462	Энхийн хөдөлмөр, эх орны даалгавар <i>Mírová práce, úkol vlasti</i>	1977	3
463	ЗХУ-ын хөдөө аж ахуйн үзэсгэлэн <i>Výstava zemědělství SSSR</i>	1977	1
464	БНМАУ-ын төлөөлөгчид БНАГУ-д айлчилсан <i>Delegace MoLR v NDR</i>	1977	3
465	Б. Дамдинсүрэн <i>B. Damdinsüren</i>	1977	3

466	Сархад савнаасаа бусдыг диилдэг <i>Alkohol zvíťezí nade všemi kromě své lahve</i>	1977	2
467	Шинэ Эрдэнэт <i>Nový Erdenet</i>	1977	4
468	Ленин бидэнтэй хамт <i>Lenin je s nami</i>	1977	6
469	Хөршийн эвдрэл <i>Roztržka mezi sousedy</i>	1977	2
470	Найрамдал-дружба <i>Přátelství</i>	1977	5
471	Мөнх найрамдлын бамбар <i>Pochodeň věčného přátelství</i>	1977	4
472	Өвөл өнжихгүй <i>Bez vynechání zimy</i>	1977	5
473	Бүхнийг хүний төлөө <i>Všechno pro lidi</i>	1977	4
474	Октябрь манай баяр <i>Říjen-je náš svatek</i>	1978	4
475	ЗСБНХУ-ын соёлын өдрүүд манай оронд <i>Dny kultury SSSR v naší zemi</i>	1978	4
476	Найрамдал <i>Přátelství</i>	1978	2
477	Прага <i>Praha</i>	1978	1
478	Цэдэнбал БНАЧАУ-д айлчилсан нь <i>Návštěva Cedenbala Chile</i>	1978	3
479	Ус эрдэнэ <i>Voda je pokalad</i>	1978	2
480	"Ахан дүүгийн сэтгэлээр" (Борнуур) <i>Citem přátel (státní statek)</i>	1978	3
481	Цагаан дэглийн бараа <i>Siluenta volávky</i>	1978	5
482	Ахан дүүсийн ариун холбоо <i>Upřímné bratrské spojení</i>	1978	4
483	Говь-77 <i>Gobi-77</i>	1978	3
484	Үе тэнгийнхэн (МХЗЭ-ийн 17 дугаар их хурал) <i>Vrstevníci (17. sjezd MRSM)</i>	1978	4
485	Мозамбикийн удирдагчид манай оронд <i>Mozambičtí vedoucí činitelé v naší zemi</i>	1978	3
486	Халх голын 39 жилийн ой <i>39. výročí Chalchyn голу</i>	1978	3
487	Их говийн дархан газар <i>Velká gobijská rezervace</i>	1978	5
488	Бүхий олон багачууд <i>Šťastné děti</i>	1978	4
489	Залуусын ая дуу (өнгөт) <i>Píseň mládeže</i>	1978	3

490	Курт Валдхайм <i>Kurt Waldheim</i>	1978	1
491	Тэмээн жин дээрх ган зам <i>Draha na velbloudí stezce</i>	1978	4
492	Ард түмний хүү <i>Syn lidu</i>	1978	4
493	Соёлын сайчууд <i>Nejlepší představitelé kultury</i>	1978	3
494	Хан Хэнтийн уянга <i>Melodie Chanchentí</i>	1979	2
495	Бангкок-78 <i>Bangkok-78</i>	1979	3
496	БНМАУ-ын Цэдэнбал тэргүүтэй төлөөлөгчид Болгарт зочилсон нь <i>Delegace MoLR vedena Cedenbalem na návštěvě v Bulharsku</i>	1979	3
497	Сэтгэлийн өнгө <i>Barvy duše</i>	1979	1
498	Энэрэнгүй үйлстэн <i>Dobrodínec</i>	1979	2
499	Вьетнам Кампучид хийсэн тэмдэглэл <i>Poznámky z Vietnamu a Kambodže</i>	1979	3
500	Шинэ үүлдрийн шилмэл сүрэг <i>Výbrané stádo nového plemene</i>	1979	2
501	Афганистаны хувьсгалын анхны баяр <i>První svátek revoluce Afghánistánu</i>	1979	1
502	БНБАУ-д болосон Монголын соёлын өдрүүд <i>Dny kultury Mongolska v Bulharsku</i>	1979	3
503	Алдарт жанжин Жуков <i>Slavný vojevůdce Žukov</i>	1979	1
504	Чили түмэн ялна <i>Chilský lid zvítězí</i>	1979	2
505	Атрын тухай өгүүллэг <i>Povídka o celině</i>	1979	3
506	Ардын хувьсгалын 58 жилийн ой <i>58. výročí lidové revoluce</i>	1979	1
507	Найрамдлын хотхон <i>Přátelské městečko</i>	1979	2
508	Чанар гол үзүүлэлт <i>Kvalita - hlavní ukazatel</i>	1979	2
509	БАМ-ын тухай тэмдэглэл <i>Poznámky o BAMu</i>	1979	2
510	Ялалт нэгдлийнхэн (Архангайн Тариат) <i>Lidé z družstva "Jalalt" (Archangajskij ajmak, somon Tariat)</i>	1979	2

511	Эв нэгдлийн дуу (ДЗО-ны XI наадам Гавана) <i>Píseň jednoty (11. světový festival studentů a mládeže, Havana)</i>	1979	4
512	Социалист хамтын нөхөрлөл <i>Socialistické společenství</i>	1979	5
513	Амьдрал утга зохиол <i>Literární život</i>	1979	3
514	Буддистууд энх тайвны төлөө <i>Buddhisté za mír</i>	1979	4
515	Хүндэт зочин Далай лам <i>Vážený host dalajlama</i>	1979	1
516	Сонгосон зам (нэгдлийн 20 жил) <i>Zvolená cesta (20 let družstva)</i>	1979	3
517	Наран үүрд мандаг <i>Slunce svítí věčně</i>	1979	2
518	Халх голын 40 жил <i>40 let Chalchyn голу</i>	1979	2
519	Луис Корвалан манай оронд <i>Luis Chorvalan v naší zemi</i>	1979	3
520	Цагаан зээр <i>Dzeren</i>	1979	2
521	COT- 2 SOT- 2	1980	2
522	Найрамдлын Эрдэнэт <i>Přátelský Erdenet</i>	1980	3
523	Их говийн зоригтны нутгаар <i>Krajem odvážných ve velké Gobi</i>	1980	3
524	Эрдэнийн эрэлчид (Геологийн 40 жилд) <i>Hledáči pokladů (k 40. výročí geologie)</i>	1980	3
525	Тэргүүний барилгчдын туршлага <i>Zkušenosti předních stavbařů</i>	1980	2
526	Ажилчны алдар <i>Sláva práce</i>	1980	3
527	БНМАУ-ын төлөөлөгчид БНАЛАУ-д айлчилсан нь <i>Delegace MoLR v LLDR (V Laosu)</i>	1980	2
528	БНМАУ-ын төлөөлөгчид Вьетнамд <i>Delegace MoLR ve Vietnamu</i>	1980	3
529	БНМАУ-ын төлөөлөгчид БН Кампучи улсад айлчилсан нь <i>Delegace MoLR v Kambodži</i>	1980	1
530	Хамба лам таалал төгсөв <i>Zemřel chambalama</i>	1980	1
531	Буддистууд энх тайвны төлөө (англи хэл дээр) <i>Buddhisté za mír (v angličtině)</i>	1980	2
532	Болгарын соёлын өдрүүд Монголд <i>Dny bulharské kultury v Mongolsku</i>	1980	3

533	Дуу хоолой <i>Zpěv</i>	1980	3
534	ИХ санаачлага <i>Velká iniciativa</i>	1980	1
535	Афганистаны түмэнд баяр хүргэе <i>Blahopřejem lidu Afghánistánu</i>	1980	1
536	Миний янзага <i>Moje kůzlatko</i>	1980	3
537	БНАГУ-ын СнЗ-ийн дарга Велли Штоп манай оронд <i>Předseda rady ministrů NDR Willy Stoph v naší zemi</i>	1980	2
538	БНА Лаосын зочид манай оронд <i>Hosté z Laosu v naší zemi</i>	1980	3
539	Их Лениний заасан замаар <i>Cestou velkého Lenina</i>	1980	1
540	Монгол орон <i>Mongolsko</i>	1980	5
541	Соёлч аяныхан <i>Kulturní pochod</i>	1980	2
542	Яргуйн шим (Ямааны тухай) <i>Vůně konikleců (o kozách)</i>	1980	2
543	Нэгдэлч түмний ая дуу <i>Melodie družstevníků</i>	1980	3
544	Намын даалгавар (Сүхбаатар аймаг Баяндэлгэр сум) <i>Stranický úkol (Süchbátarskij ajmak, somon Bajandelger)</i>	1980	4
545	Оргилд хүрэх замд <i>Cestou k vrcholu</i>	1980	1
546	Миний сайхан ээж <i>Moje hezká maminka</i>	1980	3
547	Цэдэнбал орон нутгаар <i>Cedenbal na venkově</i>	1980	4
548	Сүргийн бэлчээрт (үхрийн тухай) <i>Na pastvě (o kravách)</i>	1980	3
549	Ээжийн алдар <i>Maminčina sláva</i>	1981	6
550	Ховд аймагт <i>Chovdský ajmak</i>	1981	3
551	Цирк <i>Cirkus</i>	1981	3
552	Таван жилийн алхаа <i>Pětiletka</i>	1981	6
553	Хөдөлмөрийн алдартан <i>Nositelé slávy práce</i>	1981	2
554	МАХН-ын 18 дугаар их хурал <i>18. sjezd MLRS</i>	1981	5

555	Өнөөдрийн сэргийлэх <i>Dnešní policie</i>	1981	4
556	Эмгүй эмчилгээ <i>Lečení bez léků</i>	1981	2
557	Сансрын ахан дүүс <i>Bratři z věsmíru</i>	1981	9
558	Монголын их анд (Брежневийн 75 нас) <i>Velký přítel Mongolska (75 let Brežněva)</i>	1981	3
559	Зорилго нэгтэн <i>S jedním cílem</i>	1981	3
560	Социалист эх орны манаа <i>Stráž socialistické vlasti</i>	1981	6
561	Зүрхнээс зүрхэнд <i>Od srdce k srdci</i>	1981	2
562	Найсраг айлчлалт (Кампучийн төлөөлөгчид манай оронд) <i>Přátelská návštěva (Delegace Kambodže v naší zemi)</i>	1981	3
563	Идрийн золбоо <i>Odvaha mládí</i>	1981	2
564	Байгалийн эмийн сан <i>Přírodní lékárna</i>	1981	1
565	Номин хөх тэнгэр <i>Azurové nebe</i>	1981	6
566	Хөгжлийн түлхүүр <i>Klíč rozvoje</i>	1981	2
567	Дэжидийн Жигжид <i>Dedžidín Džigdžid</i>	1981	3
568	Ардын авьяастан <i>Talenty z lidu</i>	1982	4
569	Хос уянга <i>Parové melodie</i>	1982	2
570	Дөл-82 <i>Plamen-82</i>	1982	1
571	Зөвлөлт-Монголын залуучуудын VII их наадам <i>7. festival sovětské a mongolské mládeže</i>	1982	3
572	Миний байшин миний гэр <i>Můj dům je moje pevnost</i>	1982	2
573	Ахмадын алдар <i>Sláva veteránů</i>	1982	3
574	Соёлын өдрүүд (ЗХУ, Чех, Унгар) <i>Dny kultury (SSSR, ČS, Maďarsko)</i>	1982	7
575	Дархан найрамдлын хот <i>Darchan je městem přátelství</i>	1982	2
576	Манай холбоо өчигдөр өнөөдөр <i>Naše spojení včera a dnes</i>	1982	2

577	Домборын эгшиг <i>Melodie dombry (kazašský hudební nástroj)</i>	1982	3
578	Сэтгэл зорилго нэгтэн <i>Se stejným cílem</i>	1982	3
579	Өвөрхангайн 50 жил <i>50 let Övörchangaje</i>	1982	3
580	Хөвсгөл 50 жил <i>50 let Chövsgölu</i>	1982	3
581	Найрамдал зуслан <i>Letní tabor "Najramdal"</i>	1982	3
582	Говийн шим (Өмнөговь) <i>Vůně Gobi</i>	1982	1
583	Цог жавхлангийн баяр (гимнастик) <i>Svátek odvahy (gymnastika)</i>	1982	2
584	Ялгусан 60 жил <i>60 let vítězství</i>	1982	4
585	Найрамдлын уянга <i>Melodie přátelství</i>	1982	4
586	Азийн буддистуудын энх тайвны VI бага хурал (англи хэл дээр) <i>6. mírová konference asijských buddhistu</i>	1982	3
587	Жаргалтай бага нас <i>Šťastné dětství</i>	1982	4
588	Артек <i>Artěk (Pionírský tábor na Krymu)</i>	1982	2
589	Ж. Батмөнх БНБАУ-д айлчилсан нь <i>Návštěva Dž. Batmöncha Bulharska</i>	1982	1
590	Түмнээ гэсэн сэтгэлээр (соц. худалдаа) <i>Volání srdce za svůj národ (soc. obchod)</i>	1982	3
591	Манай хүндэт зочин ЗХУ-ын дээд зөвлөлийн дарга Шетков <i>Náš vzacny host předseda Nejvyššího sovětu Sovětského svazu Šetkov</i>	1982	1
592	Манай архитектур (уран барилга) <i>Naše architektura</i>	1982	2
593	БАМ ирээдүйд хүрэх зам <i>Cesta BAM do budoucnosti</i>	1982	3
594	Нөхөрлөл-82, гимнастик (Идрийн жавхаа) <i>Přátelství-82, gymnastika (mladistvý zápal)</i>	1982	1
595	Салбарын нэг өдөр <i>Jeden den odvětví</i>	1983	2
596	Тайгын эзэд <i>Páni tajgy</i>	1983	2
597	Цогт хувьсгалч (Д.Сүхбаатарын мэндэлсний 90 насны ойд) <i>Zapálený revolucionář (k 90. výročí narození D. Süchbátara)</i>	1983	3

598	Ардын язгуур урлагийн наадам <i>Slavnost původního lidového umění</i>	1983	5
599	Оюуны өмч <i>Duševní majetek</i>	1983	2
600	Никарагуа улсын хүндэт зочин <i>Vážený host z Nikaragui</i>	1983	2
601	Байгалийн гурван эрдэнэ <i>Tři poklady přírody</i>	1983	1
602	Хэвлэлийн 70 жил <i>70 let tisku</i>	1983	1
603	Коммунистын дурсгал (Л.И.Брежневийн нас нөхцсөн тухай) <i>Památka komunistovi (zemřel L. I. Brežněv)</i>	1983	3
604	Хулан <i>Kulan</i>	1983	2
605	Арын сайхан хангай <i>Hezký Changaj</i>	1983	3
606	Ачтай тустай хүн <i>Dobrodílec</i>	1983	1
607	Моголын дүрслэх урлаг <i>Mongolské výtvarné umění</i>	1983	3
608	Миний нэр МХЗЭ <i>Jmenuji se MRSM</i>	1983	3
609	Ж. Батмөнх БНАГУ-д айлчилсан нь <i>Návštěva Dž. Batmöncha NDR</i>	1983	1
610	Төв сайхан нутаг <i>Hezká centrální krajina</i>	1983	3
611	Дархан хилийн соргог манаа (Хилийн цэргийн 50 жилийн ойд) <i>Bdělá stráž posvatné hranice (50. výročí pohraničních vojsk)</i>	1983	5
612	Монголын залуучуудын дээд чулга (МХЗЭ-ийн XVII их хурал) <i>Vrcholné sněmování mongolské mládeže</i>	1983	3
613	Үс сайхан бол зүс сайхан <i>Když je dobrá srst je dobrá i barva srsti</i>	1983	1
614	Багануур <i>Baganúr ("malé jezero" - název města v Mongolsku)</i>	1983	2
615	Залуучуудын дуу <i>Píseň mládeže</i>	1983	3
616	Үлэг гүрвэлийн мөрөөр <i>Po stopách ještěrek</i>	1983	2
617	Ая эгшийн их надаам (Ардын язгуур урлаг) <i>Festival melodii (původní lidové umění)</i>	1983	7
618	БНСЧСУ-ын Соёлын өдрүүд манай оронд <i>Dny kultury ČSSR v naší zemi</i>	1983	3

619	Манай багш (БНМАУ-ын гавьяат багш Бадамсэдийн тухай) <i>Naše učitelka (O zaslouželé učitelce MoLR Badamsedi)</i>	1983	3
620	Чандмань эрдэнэ (Рашаан сувилал) <i>Drahokam čintamani (lázně)</i>	1983	2
621	Сүрэг мэнд (Мал эмнэлгийн 60 жил) <i>Stádo je zdravé (60 let veterinářství)</i>	1983	2
622	Цаст Алтайн адуучин <i>Chovatel koní zasněženého Altaje</i>	1983	2
623	Өмнөговь аймгийн соёл урлагийн 10 хоног <i>Dekada kultury a umění Ömnögobijského ajmaku</i>	1983	1
624	Хүндэт зочин Бабрак Кармель (Афганы зочин) <i>Vzácný host Babrak Karmel (afghanský host)</i>	1983	3
625	Хэн Хэнтийнхэн <i>Lidé z Chanchentí</i>	1983	3
626	Нисдэг сүрэг (зөгийн тухай) <i>Letající hejno (o včelach)</i>	1983	2
627	Хөдөлмөрийн шим (ХАА-н тухай) <i>Vůně práce (o zemědělském družstvu)</i>	1983	3
628	Энх тайвны төлөө <i>Za mír</i>	1983	1
629	Ю. Цэдэнбал тэргүүтэй БНМАУ-ын нам, төрийн төлөөлөгчид БНСРУ-д айлчилсан нь <i>Delegace MoLR vedena J. Cedenbalem na návštěvě Rumunska</i>	1983	2
630	Адуун сүрэг <i>Stádo koní</i>	1983	3
631	Бүхнийг хүүхдийн төлөө <i>Za všechny děti</i>	1984	2
632	Узбект болсон Монголын соёлын өдрүүд <i>Dny kultury Mongolska v Uzbekistanu</i>	1984	2
633	Завхан нутгаар (Завхан 60 жил) <i>Po Dzavchanu (60 let Dzavchanskému ajmaku)</i>	1984	3
634	Дархан хилийн дайчин харуул (хязгаарын цэргийн тухай) <i>Bojová stráž posvatné hranice (o pohraničném vojsku)</i>	1984	1
635	Эзэн хөлөг хоёр (Комбайнч Наянтайн тухай) <i>Pán a stroj (o kombajneru Hajant)</i>	1984	2
636	Хайр халамж (хараагүй болон хэлгүй, дүлий хүмүүсийн тухай) <i>Láska a peče (o slepých, němých a hluchých)</i>	1984	3

637	Харуулын алба <i>Strážní služba</i>	1984	3
638	Банк 60 жилд <i>60 let bankovníctví</i>	1984	2
639	Эргүү <i>Hlídka</i>	1984	1
640	Хавтгай <i>Divoký velbloud</i>	1984	2
641	Хүндэт зочин Пал Лошонци (Унгарын) <i>Vzácný host Pal Lošonczi (Maďarsko)</i>	1984	2
642	Лениний музэй <i>Muzeum Lenina</i>	1984	1
643	Ухаанаас ундарсан бүтээл (шинийг санаачлагч Пунцагийн тухай) <i>Dílo, které vytrísklo z rozumu (o novatorovovi Puncangovi)</i>	1984	2
644	Дарьганга хийц <i>Darigangská forma</i>	1984	1
645	Найрамдлын ая дуу (Польшийн соёлын өдрүүд) <i>Píseň přátelství (Dny kultury Polska)</i>	1984	3
646	Халх голын сургамж (45 жилд) <i>Poučení z Chalchyn голу</i>	1984	3
647	Эд эзнээсээ (ноосны тухай) <i>Jaký je pán takové je zboží (o vlně)</i>	1984	1
648	Бүх нийтийн үйлс (иргэний хамгаалалтын тухай) <i>Věc všech (o civilní obraně)</i>	1984	2
649	Хүндэт зочин Чнонг-Тинь манай оронд <i>Vzácný host Čchong Tin v naší zemi</i>	1984	2
650	Намын дээд сургууль <i>Vysoká škola stranická</i>	1984	2
651	БНМАУ 60 жилд (Улс тунхагласны 60 жилд) (монгол, орос, англи хэл дээр) <i>60 let MoLR (60 let od vyhlášení státu) (mongolsky, rusky, anglicky)</i>	1984	3
652	Олондоо алдартай Улаанбаатар (УБ-ын 60 жилд) <i>Slávný Ulánbátar (60 výročí UB)</i>	1984	3
653	Ардын авьяастан (язгуур урлаг) (орос, англи хэл дээр) <i>Talenty z lidu (původní umění)</i>	1984	3
654	Тал нутгийнхан (Дундговь аймаг) <i>Lidé ze stepi (Středogobijský ajmak)</i>	1984	4
655	Тувагийн соёлын өдрүүд <i>Dny kultury Tuvy</i>	1984	1

656	Газрын шим <i>Vůně země</i>	1984	2
657	Их ялалтын ой (Халх голын 45 жил) <i>Výročí vítězství (45 let Chalchyn golu)</i>	1984	2
658	Монгол бүжгийн дасгал сургууль <i>Škola cvičení mongolského tance</i>	1984	4
659	Манайхан (БНМАУ-ын хөдөлмөрийн баатар Пүрэвэ, Должин нар) <i>Naši (hrdinové práce MoLR Pürvé a Doldžin)</i>	1984	2
660	Холбооны шугам, кабелийг хамгаалья <i>Chraňte spojovací vedení a kabely</i>	1984	1
661	Өнөөгийн Эрдэнэт <i>Dnešní Erdenet</i>	1984	3
662	Нэгдсэн III эмнэлэг <i>Třetí poliklinika</i>	1984	1
663	БНМАУ-ын Ардын дуу, бүжгийн чуулгынхан Итали орноор <i>Soubor lidových písní a tanců</i>	1984	2
664	Аваргын гараа <i>Start údemíka</i>	1984	3
665	Залуу Монгол <i>Mladý Mongol</i>	1984	3
666	БНМАУ-ын зочин манай оронд <i>Hosté z Maďarska v naší zemi</i>	1984	1
667	Найрамдал нөхөрлөлийн тэмдэглэл (БНАСЧУ- тай хамтарсан) <i>Poznámky o přátelství (společně s KLCDR)</i>	1984	3
668	Түүхт ой (БНМАУ-ын тунхагласны 60 жилийн ойд зориулав) <i>Historické výročí (věnováno 60. výročí založení MoLR)</i>	1985	2
669	Хөдөлгөөн эрүүл мэнд <i>Hnutí zdraví</i>	1985	1
670	Гэрлэлтийн даатгал <i>Záruka sňatku</i>	1985	1
671	Найрамдлын айлчлал (Ж.Батмөнх ЗХУ-д) <i>Přátelská návštěva (Dž. Batmönch v Sovětském svazu)</i>	1985	1
672	Чанар бидний нэр төр <i>Kvalita je naše čest</i>	1985	2
673	Гал тоглоом биш <i>Oheň není hračka</i>	1985	1
674	Алдрын зам (Жолооч Амармэндийн тухай) <i>Cesta slávy (o řidiči Amarmendovi)</i>	1985	3
675	Дөч дэх хаврын дурдатгал <i>40. jarní připomutí</i>	1985	4

676	Цэлмэг тэнгэрийн эзэд <i>Páni jasné oblohy</i>	1985	3
677	Тангараг (БНМАУ-ын баатар Гонгорын тухай) <i>Přísaha (o hrdinovi MoLR Gongorovi)</i>	1985	2
678	Их говийн тэмээчид <i>Pastevci velbloudu v Gobi</i>	1985	2
679	Аугаа их ялалтын 40 жилийн ой <i>40. výročí velkého vítězství</i>	1985	1
680	Марзан Шарав <i>Nevýchovaný Šarav</i>	1985	2
681	Эр хүн зорьсондоо (Уурхайчин Нямсолжидийн тухай) <i>Muž má svůj cíl (horník Njamsoldžid)</i>	1985	2
682	Социалист Монголын эмэгтэйчүүд (монгол, орос, англи хээл дээр) <i>Ženy socialistického Mongolska</i>	1985	2
683	Эрхэм зочин Тодор Живков манай оронд (БНБАУ) <i>Vzácný host Todor Živkov v naší zemi (Bulharsko)</i>	1985	3
684	Вьетнамын соёлын өдрүүд манай оронд <i>Dny kultury Vietnamu v naší zemi</i>	1985	2
685	Дөч дэх хаврын дурдатгал <i>40. jarní připomínutí</i>	1985	4
686	Хүндэт зочин Любомир Штроугал (БНЧСАУ-ын төлөөлөгч) <i>Vzácný host Lubomír Štrougal (delegace z ČSSR)</i>	1985	1
687	Бэлчээрийн хачиг <i>Klíště na pastvině</i>	1985	1
688	Нямын Цэгмид (БНМАУ-ын ардын жүжигчин) <i>Njamyň Cegmid (národní herec MoLR)</i>	1985	3
689	Гэрэл хөтөлсөн залуус <i>Mládež, která vede světlo</i>	1985	2
690	Сансрын эриний хүүхдүүд <i>Děti vesmírné doby</i>	1985	1
691	Сүүгээр бичсэн алдар (саальчин Гончигсулмаа) <i>Sláva psaná mlekm (doička Gončigsulmá)</i>	1985	2
692	Яагаад үүнийг хориглодог? (Тарваган тахлын эсрэг) <i>Proč to zakazují (proti svištímu moru)</i>	1985	1
693	Азийн VII индэр сипозиум наадам <i>Sedmá asijská soutěž</i>	1985	3
694	Байгалийн өгөөж <i>Dary přírody</i>	1985	1

695	Төмс, хүнсний ногоо <i>Brambory, zelenina</i>	1985	2
696	Бид пионер (МПБ-ын 60 жилийн ойд) <i>My jsme pionýři (věnováno 60. výročí MPO)</i>	1985	3
697	Хувьсгал мэндэлсэн нутаг <i>Kraj, kde se zrodila revoluce</i>	1985	2
698	Монголкино 50 жил <i>50 let Mongolfilmu</i>	1985	3
699	Хүмүүжлийн төв <i>Centrum rozvoje</i>	1985	2
700	Уулын өвгөн (Төв аймгийн уулын музэйн эрхлэгч Шагдарсүрэнгийн тухай) <i>Stařík z hor (ředitel horského muzea Centralního ajmaku)</i>	1985	1
701	Ая ээж хоёр (төлөө голдог мал) <i>Píseň a matka (dobytek zavrhuující mládě)</i>	1985	2
702	Найрамдлын сарын зочид (Якутын соёлын өдөр) <i>Hosté měsíce přátelství (Dny kultury Jakutska)</i>	1985	1
703	Хүндэт зочин армийн генерал Ван Тиен Зунг (Вьетнамын БХЯ-ны сайд) <i>Vzácný host general armády Van Tuen Dzung (ministr obrany Vietnamu)</i>	1985	2
704	Уран хатгамал <i>Umělecká vyšivka</i>	1985	2
705	Өсөх мал төлөөсөө <i>Dobytek roste mláďaty</i>	1985	3
706	Ээж хайрхан <i>Édž chajrchan (název hory v Mongolsku)</i>	1985	2
707	Монгол бүжиг <i>Mongolský tanec</i>	1985	3
708	Сурагчийн жилд <i>V roce žáka</i>	1986	2
709	Тайлбартай дасгал <i>Svičení s výkladem</i>	1986	1
710	Социалист орнуудын үсчин, гоо засалчдын XXIII уралдаан <i>23. soutěž holičů, kadeřníků a kosmetiků socialistických zemi</i>	1986	1
711	Эрэлчин БНМАУ-ын төрийн шагналт урлагийн гавьяат зүтгэлтэн О. Уртнасангийн тухай <i>Zasloužilý pracovník umění O. Urtnasan</i>	1986	2
712	ДЗО-ны XII их наадам <i>12. festival mládeže a studentva</i>	1986	4
713	Соёлын үйлчилгээ <i>Kulturní servis</i>	1986	3

714	Жигүүрт сүрэг (тахиа) <i>Hejno s křídly (slepice)</i>	1986	1
715	Хүн сарнай (уран нугаралт) <i>Lidká růže (plastická akrobace)</i>	1986	2
716	Их аян (БНМАУ-ын хөдөлмөрийн баатар хоньчин Намхайнямбуу) <i>Velká cesta (hrdina práce MoLR pastevec Namchajnjambú)</i>	1986	3
717	Түүхийн хуудас (Лениний музэйн захиалгаар хийв) <i>Stranická historie (natočeno na zakázku muzea Lenina)</i>	1986	1
718	Коммунистын нэр төр (МАХН-ын XIX их хуралд зориулав) <i>Komunistická autorita (věnováno 19. sjezdu MoLR)</i>	1986	5
719	Мөнх найрамдлын хур шим <i>Plody věčného přátelství</i>	1986	3
720	Ахуй үйлчилгээ <i>Služby</i>	1986	2
721	Үржилт сүрэг (гахай) <i>Chovné stádo (vepř)</i>	1986	1
722	Молтогчин туулай <i>Králík</i>	1986	1
723	МАХН-ын XIX их хурал <i>19. sjezd MoLR</i>	1986	5
724	Бүх ард түмний урлагийн их наадам <i>Festival umění všech národů</i>	1986	5
725	Автынхан <i>Lidé od aut</i>	1986	2
726	Булчин цайх өвчнөөс сэргийлье <i>Chraňme dobytčí šlachy před vyblednutím</i>	1986	1
727	Лодонгийн Дандар (БНМАУ-ын баатар) <i>Lodongín Dandar (hrdina MoLR)</i>	1986	4
728	БНПАУ-д БНМАУ-ын соёлын өдөр <i>Dny kultury Polska v MoLR</i>	1986	1
729	Хүнсний ургамал <i>Jedlé rostliny</i>	1986	2
730	Өлөн гэдэс үнэт түүхий эд <i>Střívka (tenké střevo) je vzácná surovina</i>	1986	1
731	Нэгдлийн дарга (БНМАУ-ын хөдөлмөрийн баатар Аварзэдийн тухай) <i>Předseda družstva (hrdina práce MoLR Avardzed)</i>	1986	3
732	Бүү мартагтүн (Дорнод аймагт гарсан түймэр) <i>Nezapomeňte (požár v Dornodském ajmaku)</i>	1986	3

733	Энхийн цэлмэг тэнгэр дор (Барилгын цэргийн анги) <i>Pod mírovým jasným nebem (stavitelé vojenské jednotky)</i>	1986	1
734	Найрамдалт залуусын дуулал <i>Óda přátelské mládeže</i>	1986	1
735	Эрхэм зочин Ярузэльский манай оронд найсаг айлчилж байна <i>Vzácný host Jaruzelskij v naší zemi</i>	1986	2
736	ХАА-н нэгдлийн түүхэн замнал <i>Historická cesta zemědělského družstva</i>	1986	1
737	Эрдэнэт хот VIII их наадам <i>8. festival v Erdenetu</i>	1986	2
738	Сэргийлбэл өвчлөхгүй (Бруцеллөз өвчний тухай) <i>Prevenenci neomocní (o brucelioze)</i>	1986	1
739	Эрхэм хүндэт зочин Эрик Хонеккер <i>Vzácný host Erik Honecker</i>	1986	1
740	Олон улсын ардын урлагын наадам Англид <i>Mezinárodní soutěž národního umění v Anglii</i>	1986	2
741	Ганцаас газар дүүрнэ (төмс) <i>Z jednoho je plná zem (brambory)</i>	1986	1
742	Өндөр худгийн өвөө <i>Dědeček od vysoké studny</i>	1986	1
743	Нэгдлийн дээд чуулга (Нэгдлийн VI их хурал) <i>Nejvyšší zasedání družstev (6. sjezd družstev)</i>	1986	2
744	БНМАУ-ын нам, засгийн төлөөлөгчид БНАСАУ-д айлчилсан нь (Ж.Батмөнх) <i>Návštěva KLDR delegaci MoLR (Dž. Batmönch)</i>	1986	4
745	Таван нуурын дууль <i>Balada o pěti jezerech</i>	1986	2
746	Мартагдашгүй уулзалт (Герман, Монголын залуучуудын уулзалт) <i>Nezapomenutelné setkání (setkání německé a mongolské mládeže)</i>	1986	1
747	Хилийн манаа <i>Pohraniční stráž</i>	1986	2
748	ЗХУ-ын соёлын өдөр <i>Dny kultury SSSR</i>	1986	2
749	Би том болсон <i>Už jsem velký</i>	1986	1
750	Тэмээчин <i>Pastevec velbloudů</i>	1987	2
751	Уралдаан <i>Soutěž</i>	1987	3

752	Модны хээ <i>Dřevený ornament</i>	1987	2
753	Найрамдал Цирк <i>Cirkus "Přátelství"</i>	1987	2
754	Найрамдлын үйлст <i>Ve věci přátelství</i>	1987	2
755	Шонхор-87 <i>Sokol-87</i>	1987	1
756	Манай депо <i>Naše depo</i>	1987	1
757	Монгол, Зөвлөлтийн найрамдлын нийгэмлэгийн VIII их хурал <i>8. sjezd společnosti mongolsko-sovětského přátelství</i>	1987	1
758	Д. Нацагдордж <i>D. Nacagdordž</i>	1987	1
759	Ашиглавал алт <i>Když to bude využívat, tak to bude zlato</i>	1987	2
760	Хан Хэнтий нүцгэрэх үү? <i>Obnažíme Chachentí?</i>	1987	2
761	Агаарын бохирдолт <i>Znečištění vduchu</i>	1987	2
762	Жил бүр өвөл болно <i>Zima je každý rok</i>	1987	3
763	ЗСБНХУ-ын соёлын өдрүүд манай оронд <i>Dny kultury SSSR v naší zemi</i>	1987	3
764	Энх амгалангийн төлөө (Ази, Номхон далайн орнуудын залуучуудын уулзалт) <i>Pro mír (setkání mládeže Asie a Tichomoří)</i>	1987	1
765	Султан Али Кештманд манай оронд (Афганистан) <i>Afghánský sultan Ali Keštmand v naší zemi</i>	1987	1
766	Уралдах дуртай охин (Дундговь аймгийн Цагаандэлгэр сумын хоньчин Болортуягийн тухай) <i>Dcera, která ráda soutěží (o pastevkyni ovci Bolortuji ze Středogobijského ajmaku)</i>	1987	2
767	ЗСБНУкраин улсад болсон Монголын соёлын өдрүүд <i>Dny kultury Mongolska v Sovětské Ukraíně</i>	1987	2
768	Гараанаас барианд (Бүх ард түмний VIII спартакиад) <i>Od startu k cíli (8. spartakiada všech národu)</i>	1987	3
769	Монголын нам, төрийн төлөөлөгчид БНБАУ-д <i>Návštěva mongolské delegace v Bulharsku</i>	1987	2

770	Дахин төрсөн хүү (Ховд аймагд хөлдсөн хүүхэд) <i>Znovunarozený chlapec (zmrzlé dítě v Chovdském ajmaku)</i>	1987	1
771	Манай Октябрь (Октябрийн хувьсгалын 70 жилийн ойд) <i>Naš Říjen (venováno 70. výročí Říjnové revoluci)</i>	1987	6
772	Батмөнх дарга БНУАУ-д айлчилсан нь <i>Návštěva Batmöncha Maďarska</i>	1987	1
773	Ээжийн бүүвэй <i>Ukolébavka maminky</i>	1987	3
774	Монголын сайхан орон (Монголч эрдэмтдийн V их хурал) <i>Krásné Mongolsko (5. sjezd mongolistů)</i>	1987	2
775	Дун ногоо <i>Lastura</i>	1987	1
776	Таван хаврын дурсамж (НМАУ-ын Ардын жүжигчин Чимид-Осор, Долгорсүрэн нарын тухай) <i>Vzpomínky pěti jar</i>	1987	4
777	Хариуцлага хүлээх хүн <i>Odpovědný člověk</i>	1987	3
778	Ой хээрийн түймрээс сэргийлье <i>Chraňte lesy a stepi před požáry</i>	1987	2
779	Соёл түгээгчид (Номын худалдааны 50 жилийн ойд) <i>Širitelé kultury (50 let prodeje knih)</i>	1987	2
780	БНА Этиоп АУ-ын нам, засгийн төлөөлөгчид манай оронд <i>Etiopská delegace v naší zemi</i>	1987	1
781	Монгол сурын харваа <i>Mongolská lukostřelba</i>	1987	1
782	Кампучи орноор (Манай жүжигчид) <i>Po Kambodži (naši herci)</i>	1987	1
783	Усны сүрэг (Загасны тухай) <i>Hejno ve vode (o rybách)</i>	1987	2
784	Шагайн тойром (шагайн харваа) <i>Svrmkání kostek</i>	1987	2
785	Манайхан (Говь комбинатын Түмэннасангийн бригад) <i>Našinci</i>	1987	2
786	Азийн коммунистууд <i>Asijští komunisté</i>	1987	2
787	Байгалиа хамгаалъя <i>Chraňte přírodu</i>	1987	2

788	Хар мөр үлдэх ёсгүй <i>Nesmí zůstat černá stopa</i>	1988	2
789	Хил давах ёсгүй өмч <i>Majetek, který nesmí překročit hranici</i>	1988	2
790	Би хувьсгалын цэрэг <i>Jsem voják revoluce</i>	1988	5
791	Хожимдсон гэмшил <i>Pozdní lítost</i>	1988	3
792	Говь хүн хоёр <i>Člověk a poušť</i>	1988	3
793	Хүүхэд нас, хайр халамж <i>Dětství a láska</i>	1988	5
794	Хөрсөнд шивэрсэн сүү <i>Mléko mrholící na zem</i>	1988	2
795	Энх мэндийн баяр <i>Svátek zdraví</i>	1988	3
796	Монгол бөхөн <i>Mongolská sajga</i>	1988	2
797	Монголын соёлын өдөр Вьетнамд <i>Dny kultury Mongolska ve Vietnamu</i>	1988	2
798	Жагсаалын бэлтгэл <i>Příprava průvodu</i>	1988	2
799	Залуу халаа <i>Mladá směna</i>	1988	2
800	Занабазар <i>Dzanabadzar</i>	1988	3
801	Сонгодог урлагийн дээжис <i>Skvosty špičkového umění</i>	1988	3
802	Кино зураг авч байна "Мандухай" <i>Točí se film "Moudrá kněžna Manduchaj"</i>	1988	1
803	Булган хангай бидний бахархал <i>Bulgan a Changaj jsou naši hrdosti</i>	1988	3
804	МХЗЭ-ийн бат илэрхийлэх <i>Průkaz MRSM</i>	1988	1
805	Эрхэм зочин Милош Якеш <i>Vážený host Miloš Jakeš</i>	1988	1
806	Чацаргана <i>Rakytník</i>	1988	2
807	Киргизийн соёлын өдөр Монголд <i>Dny kultury Kirgizie v Mongolsku</i>	1988	2
808	Бөхийн чөлөөт барилдааны цомын төлөө тэмцээн <i>Soutěž o pohár ve volném stylu</i>	1988	4
809	Эрхэм зочин Кир Ир Сен <i>Vážený host Kim Ir Sen</i>	1988	2
810	Ардын язгуур урлагийн концерт <i>Koncert původního lidového umění</i>	1988	3

811	Сүүдэр дагагчид <i>Ti, co jdou za stínem</i>	1988	3
812	Намдаа өргөх тайлан <i>Hlašení straně</i>	1988	1
813	БНЭУ-ын ерөнхийлөгч Рамасвани Венкатарама манай оронд <i>Prezident Indie Ravasvani Venkatarama v naší zemi</i>	1988	2
814	Эрчимтэй хөгжлийн замаар <i>Cesta intenzivního rozvoje</i>	1988	2
815	МХЗЭ-ийн XIX их хурал <i>19. sjezd MRSM</i>	1988	2
816	Найсраг айлчлал (Румын зочин) <i>Přátelská návštěva (Host z Rumunska)</i>	1988	1
817	Цагаан хорхой <i>Škrkavka</i>	1988	1
818	Ангийн штаб <i>Štab vojenského útvaru</i>	1988	2
819	Ногоон гэрэл (Төмөр замын 50 жил) <i>Zelené světlo (50 let mong. železnice)</i>	1988	3
820	ХАА-н мэргэжил сайхан <i>Zemědělská profese je hezké</i>	1988	2
821	Чөлөөт цаг залуучууд <i>Mládež a volný čas</i>	1988	2
822	Адуучин <i>Pastevec koní</i>	1988	2
823	Осол яагаад гарав <i>Proč došlo k havarii?</i>	1988	1
824	Найрамдалт Монгол орноор <i>Po přátelském Mongolsku</i>	1988	3
825	Уран зохиолын амьдралын хуудас <i>Stránky literárního života</i>	1989	3
826	Олимпын сургамж <i>Poučení z olympiady</i>	1989	4
827	Бүрэнгийнхэн <i>Lidé z Būrenu</i>	1989	2
828	Цам <i>Sam (pantomimický tanec)</i>	1989	5
829	Монгол элс <i>Mongolské písky</i>	1989	1
830	Тавтай морилно уу <i>Bud' te vítáni</i>	1989	3
831	Дуу бүжгийн наадам (язгуур урлаг Мосвад) <i>Slavnost písní a tanců původního umění v Mongolsku</i>	1989	2
832	Жаргалтай эх үрс (2 сая дахь иргэн) <i>Šťastná matka a děti (2mil. občan)</i>	1989	1

833	Монголын өдрүүд Молдавт <i>Dny Mongolska v Moldavsku</i>	1989	1
834	Үлийн цагаан оготно <i>Polní hraboš</i>	1989	2
835	Богд хан уул минь <i>Hory Bogdchan</i>	1989	2
836	Зураач Гаваа <i>Maliř Gavá</i>	1989	4
837	Уламжлалт харилцааны шинэ үе (Ж. Батмөнх дарга БНЭУ-д айлчилсан нь) <i>Nová doba tradičních vztahů (Dž. Batmönch na návštěvě Estonska)</i>	1989	2
838	Малаа хэн маллах вэ? <i>Kdo bude pást dobytek?</i>	1989	3
839	Наадам (АХ-ын 67 жил) <i>Slavnost (67 let lidové revoluce)</i>	1989	3
840	Өнчин цагаан ботго <i>Osiřelé velbloudatko</i>	1989	1
841	Найдвар (Багш нарын V их хурал) <i>Naděje (5. sjezd učitelů)</i>	1989	5
842	Үүрийн туяа шиг залуу нас <i>Mladí jako ranní záře</i>	1989	3
843	Ердийн хөсөг <i>Tradiční doprava</i>	1989	2
844	Хорвоо амгалан байг (ДЗО-ны 13-р их наадам) <i>Ať je svět klidný (13. mez. festival mládeže a studentstva)</i>	1989	4
845	Малд хайртай хүн <i>Člověk milující dobytek</i>	1989	2
846	Монгол өмсгөл <i>Mongolské oblečení</i>	1989	3
847	Эзэн хичээвэл (хот тохижуулалт) <i>Když se člověk snaží (zvelebování města)</i>	1989	1
848	Амьдрах орчин (Барилга архитекторын 60 жилд) <i>Životní prostředí (60 let stavebnictví)</i>	1989	2
849	Эрдэнэсийн эрхи (музей үзмэр) <i>Drahý růženec</i>	1989	3
850	Гэрч (БНМАУ-ын баатар Чогдон) <i>Svědék (hrdina MoLR Čogdon)</i>	1989	3
851	Халх голын баатарлаг хуудсууд (Халх голын 50 жилд зориулав) <i>Hrdinské stránky Chalchyn golu (věnováno 50. výročí Chalchyn gol)</i>	1989	7
852	Шилмэл сонголт (Сэлэнгэ үүлдрийн үхэр) <i>Šlechtění hovězího dobytka dobytka "Selenge"</i>	1989	2

853	Гэмт хэргийн мөрөөр <i>Po stopě zločinu</i>	1989	3
854	Алхан дуун (геологи) <i>Hukot kladiva</i>	1989	2
855	Хүлгийн тоос (тамганы найр) <i>Prach koňského kopyta (velká hostina)</i>	1989	2
856	Нарны гал <i>Oheň slunce</i>	1989	3
857	Далай ээж <i>Matka ocean</i>	1989	3
858	Морьтой дарга (БНМАУ-ын хөдөлмөрийн баатар Минжүүр) <i>Předseda s koňem (hrdina práce MoLR Mindžüür)</i>	1989	3
859	Рашаан булаг минь ариун байг <i>Pramene můj, zůstaň čistým</i>	1989	3
860	Хамрын гуур	1989	2
861	Ухаарч амьдрах хорвоо <i>Lidstký svět potřebuje rozum</i>	1989	3
862	Мартагдашгүй өдрүүд <i>Nezapomenutelné dny</i>	1989	2
863	Итгэл найдвар (УБ хотод болсон чөлөөт бөхийн залуучуудын дэлхийн аварга) <i>Důvěra (Mezinárodní mladežnická soutěž v zápasu ve volném stylu v Ulánbátaru)</i>	1990	3
864	Нүүрэнтэйн нүргээн (Багануур) <i>Rachot Nüürentí (Baganúr)</i>	1990	2
865	Жанжин Лхагвасүрэн <i>Maršál Lchagvasüren</i>	1990	4
866	Хүмүүс ялан дийлсээр байна (хорт хавдрын тухай)	1990	2
867	Түгшүүр (архичин хүмүүсийн тухай) <i>Starost (o opilcích)</i>	1990	1
868	Мөсөн шагай <i>Ledová kost</i>	1990	1
869	Содном дарга Япон улсад айлчилсан нь <i>Návštěva Sodnoma Japonska</i>	1990	2
870	Сэтгэлийн тэнхээ (Тахир дутуу оюутан Баярмагнайн тухай) <i>Síla duše (tělesně postižený student Bajarmagnaj)</i>	1990	4
871	Түүхийн үнэн, хар цагааны заагт <i>Historická pravda, na hraní černo-bílého</i>	1990	6
872	Киноны Юндэн (Хэнтий аймгийн Дархан сумын кино механикч) <i>Filmař Junden (filmový mechanik z Chentíského ajmaku, somonu Darchan)</i>	1990	2

873	Үнэний эрэлд (хуульчид, хууль завхруулагч Отгонбаярын тухай)	1990	9
874	Онц их хурал (МАХН-ын) <i>Mimořadný sjezd MLRS</i>	1990	4
875	Галуучин <i>Pastevec hus</i>	1990	1
876	Яагаад <i>Proč?</i>	1990	1
877	Бидний Монголчууд <i>Naši Mongolové</i>	1990	3
878	АИХ-ын анхдугаар чуулган	1990	1
879	Ардын ажиглалт (цаг уур)	1990	2
880	Улсын голомт (УБ хот) <i>Kolebka země (UB)</i>	1990	3
881	Найрамдлын гэгээ (Хятад Монголын найрамдал) <i>Světlo přátelství (čínko-mongolské přátelství)</i>	1990	3
882	Аян замын тэмдэглэл (Хятад орноор) <i>Poznámky z cestování po Číně</i>	1990	2
883	Тэмээгүй тэмээчин <i>Pastevec velbloudů nemající velbloudy</i>	1990	2
884	Найм хагас (өөрчлөн байгуулалт МоАХ-ны эхлэл, явц)	1990	9
885	Монгол хүүхэд <i>Mongolské děti</i>	1990	2
886	Уртын дууны хатан (БНМАУ-ын ардын жүжигчин Норовбанзадын тухай) <i>Královna táhlé písně (národní herečka MoLR Norovbandzan)</i>	1990	3
887	Малын тоног хэрэгсэл	1990	2
888	Түрээс (гэрээ түрээсийн тухай)	1990	4
889	Халхын голын баатарлаг хуудас <i>Z hrdinských stránek Chalchyn gola</i>	1990	6
890	Үнэний гэрч <i>Svědék pravdy</i>	1991	15
891	БНМАУ-ын нэрийн өмнөөс (хэрэгтэн Өлзийдэлгэр, Нацагдоржийн тухай)	1991	4
892	Өвгөдийн минь өв юмсан (түүхт дурсгалын зүйлс)	1991	2
893	Хоточ нохой <i>Hlídací pes</i>	1991	2
894	Өнөөгийн түүхт өргөн Сэлэнгэ	1991	3
895	Увдис <i>Kouzlo</i>	1991	4
896	Хэлмэгдсэн ард	1991	3
897	Гачууртын төгөл	1991	2

898	Сингапурын тэмдэглэлээс <i>Ze singapurských poznámek</i>	1991	2
899	Залуу гэр бүл <i>Mladá rodina</i>	1991	4
900	Монгол даатгал <i>Mongolské pojištění</i>	1991	4
901	Бабаанаа (бөмбөрчин хүү Бямбажаргал)	1991	2
902	Уянгатай хорвоо (концерт)	1991	4
903	Өвгөдийн эрдэм	1991	2
904	Ариун гэгээн Далай лам манай оронд <i>Dalajlama v naší zemi</i>	1991	3
905	Ажил нь алдар болох үйлс	1991	3
906	Элгэн садан минь (Америкт байгаа монголчууд) <i>Moji pokrevní příbuzní (o Mongolech v USA)</i>	1991	5
907	Лүн уулын хан	1991	2
908	БНМАУ-ын дарга Ян Шан Кунь манай оронд (хятад)	1991	1
909	Монгол зурхай <i>Mongolská astrologie</i>	1991	3
910	Киноны анхдугаар наадам <i>První filmový festival</i>	1991	1
911	Урсгалт өдрүүдийн тэмдэглэл (Чингис кино групп)	1991	3
912	Монголын бөө мөргөл	1992	3
913	Их цааз буюу 4 дэх сонгууль	1992	3
914	Ноён Камдессю манай оронд <i>Pán Kamdesu v naší zemi</i>	1992	1
915	Үнэт сор <i>Vůně trávy</i>	1992	1
916	МАХН-ын XXI их хурал <i>21. Velký sjezd MLRS</i>	1992	1
917	Их буучид	1992	2
918	Одтой цогтой он жилүүд	1992	5
919	Сэрэмжлэгтүн	1992	4
920	Монгол цэргийн сүлд туг	1992	2
921	Эм ачтай уршигтай	1992	2
922	Тал манасан заяа	1992	2
923	Наадмын тэнгэр <i>Nebe nádamu</i>	1992	5
924	Монгол улсын их хурал <i>Velký chural Mongolského státu</i>	1992	2
925	Алдартнуудын өлгий нутаг	1992	3
926	Голомт бадраах үйлс	1992	3
927	Эмийн ундрага <i>Lečivé z řídlo</i>	1993	3

928	Ашигтай сүрэг <i>Užitečné stádo</i>	1993	1
929	Эрхэмсэг гүн Мака Чархи Сириндом манай оронд	1993	1
930	Орсон буур	1993	1
931	Хан хэнтий 70 жил <i>70 let Chanchentí</i>	1993	3
932	Төрийн минь сүлд өршөө	1994	3
933	Ерөнхийлөгч П. Очирбат Азийн орнуудад айлчилсан нь <i>Návštěva P. Očirbata asijských zemí</i>	1994	4
934	Байгаль ээж <i>Matka příroda</i>	1994	1
935	Дурсамж дүүрэн 20 жил	1994	4
936	Баатарлаг Содын Самдан	1995	3
937	Билгийн гэгээ	1995	2
938	Сэтгэл зорилго нэгтэн	1995	2
939	Үлгэр дууссан гэж үү <i>Že by skončila pohádka?</i>	1995	2
940	Монгол ба НҮБ <i>Mongolsko a OSN</i>	1995	2
941	Гал голомтын эзэд	1995	2
942	Түмэндээ алдартай сүүдэр ший	1996	3
943	Хүн хөдөлмөр хөгжил	1996	1
944	Урам нэмье хүмүүсээ	1996	1
945	Боржгон говь угтаал	1996	2
946	Гурван голын монголчууд <i>Mongolové ze tří řek</i>	1996	3
947	Ардын авьяастны цэнгүүн <i>Veselice lidových talentů</i>	1997	2
948	Монгол телевиз 30 жил <i>30 let mongolské televize</i>	1997	2
950	Бамбар найзаа эрсэн нь <i>Příjezd Bambara</i>	1997	1
951	Их долоогийн анхны зочин (Герман) <i>První host velké sedmičky (Německo)</i>	1998	1
952	Монгол улсын ерөнхийлөгч Японд <i>Prezident Mongolska v Japonsku</i>	1998	2
953	Могол улсын ерөнхийлөгч БНХАУ-д <i>Prezident Mongolska v Číně</i>	1999	1
954	Монголоо шинэчилсэн 10 жил <i>10 let obnovy Mongolska</i>	1999	5
955	Эрдэнэт <i>Erdenet</i>	1999	3

956	Гамшиг <i>Litost</i>	2000	3
957	Хатагин Егүзэр Хутагтынхан <i>Lidé od Chutagty</i>	2000	2
958	Санжаасүрэнгийн Зориг <i>Sandžásürengin Dzorig</i>	2000	3
959	Бакула Рембучи бурхан замнал <i>Buddhistická cesta Bakuly Rembuči</i>	2000	2
960	МАХН-ын 80 жил <i>80. výročí Mongolské lidové revoluční strany</i>	2001	1
961	Номч мэргэн хөвүүн <i>Vzdělaný a moudrý</i>	2001	2
962	Үндсэн хуульт ёс ба могол улс <i>Ústava a Mongolský stat</i>	2001	2
963	Ардын авьяастан <i>Talenty z lidu</i>	2001	4
964	Оюутны жил <i>Rok studentů</i>	2002	2
965	Түүхэнд үнэн ганцхан <i>Historická pravda jen jedna</i>	2003	3
966	Шинэ зууны Улаанбаатар <i>Ulánbátar nového století</i>	2004	3
967	Нэгэн зууны 80 жил <i>80 let jednoho století</i>	2004	1

Závěr

Shrnout 70 let vývoje kinematografie jedné země, i když s malou filmovou tvorbou, je obtížný úkol. Pokusila jsem se v rámci této práce podat čtivou historii nejdůležitějších trendů mongolského hraného filmu. Filmové umění v Mongolsku je stále ještě relativně mladý obor, ale její dějiny dnes už vyvolávají velký zájem nejen u mongolských, ale i u zahraničních badatelů. Mongolská kinematografie během svého vývoje měla vrtkavý osud. Vývoj filmu a kinematografie v Mongolsku nabral zpočátku mimořádnou dynamiku, která odpovídala tempu tehdejší doby (mluvíme o 30. a 40. letech): postupně kopírovali tvůrčí postupy od svých sovětských kolegů, přecházeli na zvukový film atd. Nové médium, které se zrodilo v době po lidové revoluci, výrazným způsobem ovlivnilo další vývoj jejich dějin. I když bylo značně ovlivněno sovětskou komunistickou ideologií, dokázalo nakonec vytvořit svou vlastní filmovou poetiku. Nesmíme však zapomenout na velké možnosti, které Sověti poskytli Mongolům z hlediska možnosti vzdělávání filmových tvůrců na sovětských filmových školách, ale zároveň je nenutili k tomu, aby se vzdali svojí svébytnosti. Mongolové navíc vnesli do filmové tvorby zcela nové a zcela originální postupy, které by mohly být pro světovou kinematografii obohacím. Filmy formovaly způsob uvažování tehdejšího člověka ve všech jeho aspektech: způsob oblékání, typ účesů, řeč a chování, věci, kterým lidé věřili a o nichž pochybovali. Filmy rovněž nabízely silné estetické zážitky. O násilném ovlivňování myšlení národa se píše v této práci v první kapitole.

Ve své práci jsem se snažila zohlednit tři různé úhly pohledu na mongolskou kinematografii: pohled Mongola, Středoevropana a Arménky, odchované sovětskou, především kavkazskou filmovou tradicí - tedy můj osobní pohled.

Kvůli tomu, že mongolský film se ocitl v izolaci a nedocházelo k žádným radikálním změnám v typech natáčených filmů, byl dlouho prominentní historicko – revoluční žánr, pro který byly typické filmy oslavující revoluci a jejího „otce“ D. Süchbátara. Ale i v tomto typu filmů byly důsledně užívány specificky mongolské filmové postupy zobrazující tradiční specifičnost mongolského vidění světa a charakterových rysů obyvatel (zvláště ve filmech ztvárňujících národní legendy, pohádky, balady a historicko – životopisných filmů z dějin Mongolska). Zvláště je třeba vyzdvihnout kvalitu kostýmů ve filmech užívaných, ve kterých se projevuje mimořádný mongolský cit pro barvu a vkusné oblékání a také cit pro velmi pečlivé scénování filmů. Zde by bylo opět nespravedlivé neocenit zásadní vliv ruské filmové školy. Mongolský film se vždy velmi soustředil na to, aby postihl charakter doby, ve které vznikal, proto jsou v něm často tematizovány konflikty mezi generacemi Mongolů a tradiční konflikty město versus vesnice a muž versus žena.

Vposledku tedy můžeme říci, že Mongolové dokázali na své cestě ke kvalitní kinematografii překonat téměř všechny překážky, které jim kladly specifika jejich země i národní povahy a v době mezi 70. a 90. lety dosáhli. Vstřebali rysy západní kultury a dokázali ji přetvořit specifickým způsobem do svého vlastního pojetí tvorby.

V uvedené práci se mi snad podařilo celkově a podrobně popsat téma vzniku a formování mongolské kinematografie a analyzovat jednotlivá období jejího rozvoje.

Rovněž jsem se snažila chronologicky i žánrově utřídit mongolskou kinematografii od jejích počátků po dnešní dobu a charakterizovat její nejdůležitější počiny.

V první kapitole, která je věnovaná vzniku a formování mongolského filmu od začátku 20. století, jsem se snažila popsat vývoj mongolského filmu od jeho předrevolučního období, charakterizovaného proniknutím zahraničního filmu do Mongolska a dále jednotlivými etapami, začínajícími od 30. let, tj. období jeho vzniku a formování až po období obnovy a modernizace (70. a 80. léta 20. stol.), která je ve znamení výrazných osobností nejen z nové vlny, ale i z generace starší. Stručně jsem se rovněž dotkla období začátku 90. let až po současnost. V dějinách filmů rozebírala jsem předpoklady a zřetele pro vznik zvláštního fenoménu: filmu v kočovné kultuře. Komentáře k jednotlivým filmům jsou pokusem o stručné zhodnocení daných filmů z hlediska jejich umělecké hodnoty a jednotlivých historických etap, ve kterých byly filmovány. Popis vzniku mongolského filmu je doplňován biografickými údaji o jednotlivých tvůrcích hraného i dokumentárního filmu a anotacemi jejich tvorby.

Ve druhé kapitole, která je věnována osobnosti režiséra, scénaristy a filmového kritika G. Džigdžidsürena, chtěla jsem nejen popsat jeho umělecký a osobní život, ale ještě jednou shrnout cesty rozvoje mongolského filmu v jeho vrcholném období, jako jsou 70. a 80. léta, jelikož o tomto období mi v tomto osobním rozhovoru poskytl detailní informace.

Ve třetí kapitole jsem se snažila podat vlastní žánrové zařazení mongolských filmů, které se nejčastěji vyskytují v mongolské kinematografii, jako historické filmy,

historicko – revoluční atd. Dějala jsem to hlavně na základě mně dostupné filmové literatury.

V diplomové práci jsem mimo jiné systematicky seřadila dostupné mongolské filmy jednak chronologicky a jednak podle abecedy. Chronologický přehled obsahuje název filmu, rok, počet dílů, barvu, zemi původu, výrobce, formát. Abecední přehled naopak obsahuje režii, scénář, kameru a hudbu. Dále jsem rozdělila téměř tisíc dokumentárních filmů podle roku, počtu dílů a režie. Jména režisérů se u několika dokumentárních filmů nepodařilo zjistit. Nemohu zde samozřejmě zaručit, že i samotný seznam dokumentárních filmů je úplný, ale velmi výrazně se však této hodnotě blíží. Tato diplomová práce tedy může být považována za první materiálně celistvou práci v tomto oboru.

Nepodařily se pouze některé dílčí kroky. Bylo to zapříčiněno špatnou dostupností materiálu, mnohdy naprostou neexistencí relevantních informací. Dále jsem se potýkala s tím, že daná problematika nebyla dosud v českém prostředí systematicky zkoumána a její výzkum se omezil pouze na několik dílčích článků v odborných kinematografických časopisech. Ani v samotném Mongolsku se nedaří sehnat odpovídající publikace, od kterých by se badatel zabývající se touto problematikou mohl odrazit.

Mongolská kinematografie je polem zatím ve všech směrech prakticky neprobádaným. Ve své práci jsem se pokusila učinit první krok, který by mohl být impulsem a pomocí i pro další badatele ve smyslu hlubšího zkoumání dané

problematiky, umělecké analýzy jednotlivých etap, směrů a konkrétních filmů, jemnějšího žánrového roztrídění a mnohého dalšího.

Bibliografie a použitá literatura

V mongolštině

Жигжидсүрэн, Г., Цэцэг, Д.: *Монгол киноны нэвтэрхий толь* (Encyklopedie mongolské kinematografie). Улаанбаатар 2005.

Долгор, Г.: *Монголд гадаадын кино нэвтэрсэн, үндэсний кино урлаг үүсч хөгжсөн түүхийн тойм /XX зуун/* (Stručný přehled pronikání zahraničního filmu do Mongolska a vzniku a rozvoje národního filmového umění, 20. století). Улаанбаатар 2003.

Наваан, Ц., Солонго, Ж.: *Монголын баримтат киноны түүхэн товчоон* (Stručný popis mongolské dokumentaristiky). Улаанбаатар 2005.

Лувсанвандан, С.: *Монголын кино урлаг* (Mongolská kinematografie). Улаанбаатар 1989.

Цолмон, Д.: *Монгол кино* (Mongolská kinematografie). Улаанбаатар 1995.

Дашдондог, Ч.: *Монгол киноны түүхэн тэмдэглэл* (Historické poznámky o mongolském filmu). Улаанбаатар 1978.

Зандраа, Ц.: *Кино урлагийн үндэс* (Základy kinematografie). Улаанбаатар 1999.

Бунтар, Ж.: *Монголын кино урлаг өнөөдөр* (Současné mongolské kino). In: *Монголын театр киноны хөгжлийн асуудлууд* (Problémy rozvoje mongolského divadla a filmu), s. 35 – 214, Улаанбаатар 1987.

Дашдондог, Ч., Чимид, Т.: *Монгол киноны зохиол* (Scénářisty mongolské kinematografie). Улаанбаатар 1973.

Хатанбаатар, Д.: *Монгол киноны тэргүүн жанжин* (Průkopníci mongolské kinematografie). Улаанбаатар 2003.

Уртнасан, О.: *Өөрө ирдэггүй жаргал* (Štěstí, které nepřichází samo). Улаанбаатар 1999.

Чойжил, Д., Галсанпунцаг, Д.: *Д. Сүхбаатарын үйл амьдралын тухай ном зүйн лавлах 1920 – 1970* (Bibliografie o životě D. Süchbátara). Улаанбаатар 1973.

Өлзийсүрэн, Б.: *Уран зохиол дахь Д. Сүхбаатарын дүрийн асуудал* (Role D. Süchbátara v literatuře). Улаанбаатар 1973.

Боржигин, Б., Балжинням, Х.: *Монголчуудын бүрэн түүхийн товчоон* (Stručný popis mongolských dějin). Улаанбаатар 2005.

Novinové články

Жамбалсүрэн, Н.: *“Бүгд Найрамдах Монгол Ард Улс” гэдэг өнгөт кино фильм* (Barevný film “Mongolská lidová republika”). In: *Үнэн* (Pravda), 1952, № 48 s. 3.

Банзрагч, Б.: *“Залуучууд, энх тайвны төлөө” гэдэг баримтат кино* (Dokumentární film „Mládež za mír“). In: *Үнэн* (Pravda), 1952, № 268, s. 2-3.

Лхамсүрэн, С.: *Олон улсын кино фестивалд манайхан оролцсон нь* (Účast na mezinárodním kinofestivalu). In: *Үнэн* (Pravda), 1959, № 200, s. 3.

Цэнжав, Н.: *“Салхны амт” мэдэгдэж байна* (Chut' svěžího větru). In: *Үнэн* (Pravda), 1960, № 235, s. 2.

Дашдорж, Б.: *Монголын кино урлаг* (Mongolská kinematografie). In: *Үнэн* (Pravda), 1960, № 244, s. 4.

Хасбаатар, Ц.: *“Гэм нь урьдаа” гэдэг киноны тухай* (O filmu „Pokání“). In: *Үнэн* (Pravda), 1955, № 201, s. 5.

Бунтар, Ж.: *Монголын кино урлаг* (Mongolská kinematografie). In: *Үнэн* (Pravda), 1965, № 344, с. 3.

Санжаажав, Д.: *Кино урлагийн гучин жил* (Třicet let kinematografie). In: *Үнэн* (Pravda), 1965, № 344, с. 3.

Нямсүрэн, Д.: *“Үер” кино шагнал хүртлээ* (Film „Povodeň“ dostal cenu). In: *Үнэн* (Pravda), 1967, № 204, с. 2.

Жамсранжав, Г.: *“Цэргийн хүү” гэдэг киноны тухай* (O filmu „Syn vojáka“). In: *Үнэн* (Pravda), 1967, № 85, с. 2.

Гонгор, Д.: *Ардын Хатанбаатар Магсаржав* (Chatanbátar Magsardžav). In: *Үнэн* (Pravda), 1967, № 149, с. 4.

Равдан, Б.: *Сайхан кино, шинэ дүр, “Өглөө” киноны тухай* (Pěkný film, nová role, o filmu „Jitro“). In: *Үнэн* (Pravda), 1969, № 68, с. 5.

Равдан, Б.: *Баримтат киног чанаржуулъя* (Zlepšíme dokumentaristiku). In: *Үнэн* (Pravda), 1969, № 11, с. 4.

Мягмарсүрэн, Дү.: *“Эх бүрдийн домог” гэдэг киноны тухай* (O filmu „Legenda o oáze“). In: *Үнэн* (Pravda), 1976, № 99, с. 4.

Равдан, Б.: *“Тэмцэл” гэдэг киноны тухай* (O filmu „Boj“). In: *Үнэн* (Pravda), 1972, № 49, с. 3.

Төмөртогтох, Б.: *“Монголкино”, түүний үйлдвэрлэл* („Mongolkino“ a její produkce). In: *Үнэн* (Pravda), 1972, № 148, с.3.

Сүрэнжав, Ш.: *“Хүргэн хүү” киноны тухай* (O filmu „Zet“). In: *Үнэн* (Pravda), 1971, № 71, с. 3.

Дождоодорж, Б.: *“Доктор Шастин” баримтат кино* (Dokumentární film „Doktor Šastin“). In: *Үнэн* (Pravda), 1971, № 238, с. 3.

Равдан, Б.: *“Ичээнд нь” киноны тухай* (O filmu „V pasti“). In: *Үнэн* (Pravda), 1973, № 35, с. 3.

Дашдондог, Ч.: *“Баянбулгийнхан” киноны тухай* (O filmu „Bajanbulganci“). In: *Үнэн* (Pravda), 1973, № 155, с. 3.

Райдан, С.: *“Тунгалаг Тамир” киноны шүүмж* (O filmu „Průzračný Tamir“). In: *ҮНЭН* (Pravda), 1970, № 202, s. 3.

Дашдондог, Ч.: *“Анхны алхам” киноны шүүмж* („První kroky“). In: *ҮНЭН* (Pravda), 1970, № 52, s. 3.

Түдэв, Л.: *“Үүрээр” киноны шүүмж* („Za rozbřesku“). In: *ҮНЭН* (Pravda), 1961, № 54, s. 3.

Тарва, Д.: *“Манай аялгуу” гэдэг киноны тухай* (O filmu „Naše melodie“). In: *ҮНЭН* (Pravda), 1956, № 189, s. 3.

Цэрэндорж, Ц.: *“Моторын дуу” гэдэг киноны тухай* (O filmu „Rytmus motoru“). In: *ҮНЭН* (Pravda), 1974, № 14, s. 3.

Данаажав, С.: *“Анхны алхам”* (o filmu „První kroky“). In: *Залуучуудын үнэн* (Pravda mládeže), 1970, № 15, s. 4.

Батбаяр, Н.: *“Улаан дарцаг” гэдэг киноны тухай* (O filmu „Červený praporek“). In: *Залуучуудын үнэн* (Pravda mládeže), 1971, № 56, s. 2.

Дашдордж, Б.: *Монгол кино 35 нас хүрлээ* (Mongolská kinematografie dosáhla 35 let). In: *Залуучуудын үнэн* (Pravda mládeže), 1970, № 144, 3.

Чимид, Т.: *„Монгол хүү“ хэн бэ?* (Kdo je „Syn Mongolska“). In: *Соёл* (Kultura), 1990, № 3, s. 9 – 12.

Наваан, Ц.: *Манай орны баримтат кино урлаг* (Naše dokumentaristika). In: *Соёл* (Kultura), 1971, № 2, s. 24 – 26.

Чимид, Т.: *„Цогт тайж“ киноны тухай* (O filmu „Cogt tajdž“). In: *Соёл* (Kultura), 1985, № 3, s. 48 – 51.

Нямбуу, М.: *Ардын Хатанбаатар Магсаржав* (Chatanbátar Magsardžav). In: *Соёл* (Kultura), 1971, № 3, s. 40 – 43.

Бунтар, Ж.: *Монгол кино урлаг өнөөдөр – “Монголкино” үйлдвэрийн 40 жил* (Mongolská kinematografie dnes – 40 let „Mongolkino“). In: *Соёл* (Kultura), 1975, № 4, s.12 – 14.

Чимид, Т.: *„Хань“ – ийн тухай миний бодол – “Монголкино” үйлдвэрийн 40 жил* (Můj názor na film „Manželka“). In: *Соёл* (Kultura), 1975, № 3, s. 55 – 57.

Зандраа, Ц.: *Ленин ба монголын кино урлаг* (Lenin a mongolská kinematografie). In: *Соёл* (Kultura), 1970, № 4, s. 24 – 30.

XX зуунд бүтээгдсэн Монголын сод 10 бүтээл – Шилдэг 10 кино (). In: *Өнөөдөр* (Dnes), 2000, № 304.

Жигжидсүрэн, Г.: „Манай кино үйлдвэрлэл их ядуу шүү дээ“ (Naše kinematografie je příliš chudá). In: Эх орон – таймс, 2002, № 6, с. 3 – 4.

V ruštině

Черненко, М.: *Кино Монголии* (Mongolský film). In: Искусство кино (Filmové umění), 1975, № 3, с. 124 – 145.

Черненко, М.: *Дыхание эпоса* (Dech eposu). In: Искусство кино (Filmové umění), 1974, № 6, с. 158 – 162.

Черненко, М.: *Высокая роль “низкого” жанра*. (Vysoká role “nízkého” žánru) In: Киноискусство Азии и Африки (Kinematografie Asii i Afriky), с. 36 – 47, Москва 1984.

Церендорж, С.: *Искусство, рожденное революцией* (Umění zrozené revolucí). In: Искусство кино (Filmové umění), 1977, № 4, с. 144 – 152.

Жигжидсүрэн, Г.: *Пути развития монгольского кино*. (Cesty rozvoje mongolského filmu) In: Искусство кино, 1981, № 11, с. 144 – 153.

Сулькин, М.: *Весенние воды* (Jarní vody). In: Искусство кино, 1967, № 12, с. 112.

Сулькин, М., Дуларидзэ, Л.: *Прозрачный Тамир* (Průzračný Tamír).

In: На экранах мира, s. 130 – 136, Москва 1975.

Портреты и размышления (Portréty a úvahy). str. 125 – 141, Москва 1989.

Кручкин Ю.: *Монголия – энциклопедический словарь* (Mongolsko – encyklopedický slovník). Улан – Батор 1998.

Кручкин Ю.: *Монгольско – русский словарь*. Москва – Улан-Батор 2005.

Низовцев Б. Е.: *Под флагом с золотым соёмбо* (Pod vlajkou se zlatým sojombo). Москва 1982.

История Монголии – XX век. (Historie Mongolska – XX století). ИВ РАН, Москва 2007.

Михайлов, Г. И.: *Литературное наследство монголов*. Москва 1969.

Герасимович, Л. К.: *Монгольская литература XIII – XX вв* (Mongolská literatura 13. – 20. století). Элиста 2006.

Цултем, Н.: *Искусство Монголии* (Umění Mongolska). Москва 1984.

Скородумова, Л. Г.: *Обычаи монгольского народа* (Tradice mongolského národa). Улан – Батор 2006.

Скородумова, Л. Г.: *История и культура монголов* (Historie a kultura Mongolů). Улан – Батор 2006.

V jiných jazycích

Vostradovská, H.: *Mongolská kinematografie – její vývoj a současnost.*

Film a doba, 1988, č. 6, s. 348 – 349.

Mongolští filmaři jubilují ke čtyřicátému výročí mongolské kinematografie. Film a divadlo, 1975, č. 5, s. 8.

Kopaňevová, G.: *Stručně o mladé mongolské filmové produkci.* Film a doba, 1973, č. 6, s. 322.

Filmový přehled č. 21 (1975), č. 11 (1977), č. 2 (1983), č. 9 (1984), č. 12 (1984).

Šíma, J., Luvsandžav Č.: *Mongolsko – český, česko – mongolský slovník.* Praha 1987.

Lodojdamba, Č.: *Průzračný Tamir.* Překlad Anna Nováková. Praha 1976.

Sandžá, Dž.: *Přehledné dějiny mongolské literatury.* Praha 1986.

Chaloupková, L.: *Bjambyn Řinčen – svědomí mongolského národa.* In: Nový orient, 2005, str. 57 – 60.

Bernard, J., Frýdlová P.: *Malý labyrint filmu.* Praha 1988.

Grousset, René.: *The Empire of the Steppes a History of Central Asia.* London 2002.

Bawden, C. R.: *The modern history of Mongolia*. London 1968.

Larson, F. A.: *Die Mongolei*. Berlin 1935.

Chronologický přehled mongolských dějin 20. století¹

1900

- Hlava mongolské lamaistické církve, budoucí vládce autonomního Mongolska Džebcundampa chutagt² posílá do Ruska své vyslance v čele s vysokým duchovním Badamdordžem, kterému předal dary pro ruskou vládu a dopis se žádostí o pomoc při boji za nezávislost Mongolska.³
- Protimandžuské povstání dvou tisíc mongolských vojáků v Uliastaji⁴ pod velením Enchtajvana.
- V jihovýchodním Mongolsku (Vnitřní Mongolsko) začalo povstání tajdže⁵ Togtocha (1863 – 1922).
- V jižním Mongolsku (Vnitřní Mongolsko) probíhaly ozbrojené útoky na křesťanské misionáře.
- Na přelomu 19. a 20. století bylo ve Vnitřním Mongolsku (**Өвөр Монгол**)⁶ kolem dvaceti ruských, anglických, francouzských, německých, japonských, amerických a dalších obchodních firem.
- Ve stejné době roční celkový objem importu ve Vnější Mongolsku (**Ар Монгол**)⁷ tvořil 35 – 40 mil. rublů a export 50 – 60 mil. rublů.

¹ Při sestavování chronologie bylo přihlíženo k nejdůležitějším hospodářským, sociálním, kulturním a politickým aspektům dějin Mongolska ve 20. století. Bylo čerpáno z následujících zdrojů: Боржигин, Б., Балжинням, Х.: Монголчуудын бүрэн түүхийн товчоон (Stručný popis mongolských dějin), Улаанбаатар 2005 a *История Монголии – XX век.* (Historie Mongolska – XX století). ИВ РАН, Москва 2007.

² „Svatý Džebcundampa“ neboli Bogdgegэн – „svatý učitel“ – hlava buddhistické církve v Mongolsku.

³ I když se tato misie mongolských vyslanců do Petrohradu v té době nesetkala s úspěchem, byl položen základ aktivity Mongolska proti Čchingské dynastii na mezinárodním poli. V roce 1904 mongolští představitelé přijímají dalajlamu, který se s nimi radí o spojení sil Mongolska a Tibetu v boji za nezávislost, a hledání cest k tomu, aby se sjednocujícího procesu zúčastnilo také Rusko.

⁴ Město v západní části dnešní Mongolské republiky, na jižním úpatí pohoří Changaje. Na začátku 20. století se skládalo z pevnosti s posádkou 2–3 tis. mužů a z města obývaného až tisícem čínských a mongolských kupců, kteří tu vyměňovali zboží s ruskými kupci.

⁵ Tajdž – šlechtic, aristokrat, původně potomek Čingischánova rodu.

⁶ Vnitřní Mongolsko (zjednodušenou čínštinou: 内蒙古自治区, Nei meng-ku c' ě' čchü, mongolsky: *ᠨᠢᠮᠡᠩᠭᠤᠯᠠᠨ ᠤᠯᠤᠰ* *Засах Орон*) je Mongolskou autonomní oblastí Čínské lidové republiky. Vnitřní Mongolsko sousedí od východu na západ s provinciemi Chej-lung-t'iang, Ťi-lin, Liao-ning, Che-pej, Šan-si, Šen-si, autonomní oblastí Ning-sia a provincií Kan-su. Dále má oblast na severovýchodě společnou hranici s Čitskou oblastí Ruska a šesti ajmaky Mongolské republiky (od východu na západ Dornodský/Východní, Süchbátarský, Dornogov'ský/Východogobiský, Ömnögov'ský/Jihogobiský, Bajanchongorský, Gobialtajský).

⁷ Vnější Mongolsko (čínsky 外蒙古, Wai Meng-ku) je historické označení oblasti Čchingského impéria, obývané především Mongoly odpovídající zhruba dnešní Mongolské republice. Dnes se někdy nepřesně používá k označení nezávislého státu Mongolsko v protikladu k Vnitřnímu Mongolsku, které je součástí Čínské lidové republiky. Název Vnější Mongolsko (stejně jako název Vnitřní Mongolsko) spadá do první poloviny 17. století,

- Založení rusko – belgické akciové společnosti *Mongolor* zaměřené na těžbu zlata na území Mongolska.
- V roce 1900 obrat obchodu mezi Ruskem a Mongolskem dosáhl 16 900 000 rublů. Ve stejné době bylo v Mongolsku již 250 ruských obchodních firem.

1901

- Začátek realizace „nové politiky“ mandžuské vlády.⁸

1903

- V Mongolsku udeřila velká sucha.
- Začátek budování ruského konzulátu v Chovdu.⁹
- 13. dalajlama přijel do Urgy¹⁰ a zůstal zde do roku 1906 ve snaze získat pomoc od ruské vlády.

1904

- Začátek rusko – japonské války.

do doby mandžuského dobytí Číny. V průběhu své expanze si Mandžuoové podřídili i doposud samostatné jihomongolské kmeny. Pro správu těchto nově nabytých mongolských držav Mandžuoové zřídili zvláštní správní úřad (tzv. mongolský jamen). Současně začali používat pro jim podřízené jihomongolské oblasti označení Vnitřní Mongolsko a pro jim nepodřízené oblasti severního a západního Mongolska označení Vnější Mongolsko. Roku 1691 na Dolónnúrském sjezdu chalchských knížat bylo i Vnější Mongolsko připojeno k Čchingskému impériu. Tehdy právě vznikly názvy Vnější i Vnitřní Mongolsko. Vnější Mongolsko se skládalo z tzv. Chalchy (většina území dnešního Mongolska, kromě západních oblastí) a dále pohraničních oblastí okolo Chovdu a západně od něj (obývaných především mongolskou etnickou skupinou Ojratů), v Urianchaji (dnešní Tuva, obývaná především turkickými Tuvany) a v okolí jezera Chövsgöl. Chalcha sama se skládala z následujících čtyř *ajmaků* (мо. аймар) – administrativních oblastí, pojmenovaných podle titulů svých vládců – chanů (od východu na západ): 1. Cecenchanský, 2. Tüšétchanský, 3. Sajn-nojonchanský, 4. Dzasagtchanský. K Vnějšímu Mongolsku je možné počítat i oblast Darigangy, která však administrativně spadala pod Kalgan ve Vnitřním Mongolsku. Cecenchanský a Tüšétchanský ajmak spravoval mandžuský guvernér (*amban*) v Ich Chüře (dnešní Ulánbátar). Amban v Uliastaji spravoval Sajnnojonchanský a Dzasagtchanský ajmak. Pohraniční oblasti západně od Chovdu a v Urianchaji spravoval amban v Chovdu. Na hranicích s Ruskem (v dnešním Altanbulagu) sídlil mandžuský pohraniční správce. Dnes je většina území Vnějšího Mongolska součástí státu Mongolsko. Bývalá urianchajská pohraniční oblast je součástí Ruské federace jako Republika Tuva. Část chovdské pohraniční oblasti a Dzasagtchanského ajmaku je součástí Čínské lidové republiky.

⁸ Čchingská (mandžuská) vláda vydala nařízení, podle kterého se měla obdělávat panenská půda v Mongolsku (Монгол оронд атар хагалбарлах санал зөвлөгөө). Ve skutečnosti vedlo toto nařízení k počínštění Mongolska. V lednu 1902 vláda Čchingské říše jmenovala úředníka do funkce vedoucího Úřadu pro obdělávání volné půdy v Mongolsku (Монгол дахь атар хагалах явдлыг захирах).

⁹ Chovd (hist. Kobdo) – město v západním Mongolsku.

¹⁰ Město vzniklo v roce 1639. Stará Urga, z mong. *Örgöö*, tj. jurta vysokého hodnostáře nebo Ich Chüře či Niislel Chüře, jak se dříve Ulánbátar jmenoval (*Ulaanbaatar* znamená v překladu „Rudý bohatýr“) byla původně kočujícím sídlem knížat, mnohokrát se stěhovalo z místa na místo, než definitivně zakotvilo na dnešním místě. Více než 200 let byl sídlem Bogdgegénéna – hlavy mongolské buddhistické církve školy Gelugpa. Toto městečko s mnoha kláštery a typickými kolovými hradbami, se stovkami jurt a hlíněných domků bylo ovládáno představiteli duchovní a světské moci a cizích obchodníků. V roce 1911, po svržení mandžuské nadvlády a vyhlášení nezávislosti Mongolska, se stala Urga hlavním městem. Dnešní Ulánbátar se rozprostírá na 9000ha, leží 1300 m nad mořem v údolí řeky *Túl*, lemované pohořími *Bogd úl*, *Songino*, *Bajan Dzürch* a *Čingeltej*.

- Výtisk a rozšíření papírových peněz v hodnotě jednoho *jüanu*.
- Chrám Čojdžin lamy (byl pojmenován po bratrovi Bogdgegéna) v Ulánbátaru byl po druhé postaven. Při jeho stavbě bylo utraceno 88 779 lanů¹¹ zlata.
- Založení celního úřadu ve východní a západní částí Urgy, v Kjachtě¹² a v Uliastaji.
- Národní povstání v Tümedské oblasti (Vnitřní Mongolsko).

1905

- V Mongolsku bylo úplné zatmění slunce.
- Národní povstání pod vedením tajdže Togtocha v Gorloské oblasti (Vnitřní Mongolsko).
- Povstání v oblasti Ich dzú ve Vnitřním Mongolsku pod vedením tajdže Dampila, které trvalo do roku 1907.
- Povstání pod vedením arata¹³ Ajúše v Dzasagtchanském ajmaku.¹⁴
- Oficiální otevření ruského konzulátu v Chovdu.
- Narodil se *Bjambyn Rinčen* (– 1977).¹⁵

1906

- Založení Úřadu pro přesídlení Číňanů do Mongolska v Pekingu (**Хятад иргэдийг Монголд нүүлгэх товчоо**).
- Povstání v Urze proti půjčování peněz čínskými obchodníky.
- Narodil se nejznámější mongolský spisovatel *Dašdordžin Nacagdordž* (–1937).¹⁶

¹¹ Lan (zkomol. z čín. liang) – slítek (stříbra) o váze 37 gramů.

¹² Kjachta (rusky *Кяхта*, mongolsky *Хуагт*), je město v Burjatské republice Ruské federace. Leží na stejnojmenné řece, u hranice se státem Mongolsko. K městu patří i část Troickosavsk (*Троицкосавск*) a Ust' – Kjachta (*Усть – Кяхта*). Město bylo založeno v roce 1727 a od svého založení bylo významným obchodním střediskem rusko – čínského obchodu. Městská práva získalo v roce 1934 (tehdy pod názvem **Troickosavsk**). V roce 2005 mělo přibližně 18 800 obyvatel. Kjachta se dnes nachází na dálnici mezi Ulaan – ůde a Ulánbátarem. Je významným tranzitním střediskem rusko – mongolského obchodu. Na mongolské straně hranic s Kjachtou sousedí mongolské město Altanbulag (dříve známé jako *Majmačen*, čín. *mai mai čcheng* – *obchodní město*). Kjachta byla založena v roce 1727 jako obchodní stanice na nově ustavené hranici carského Ruska a Čínské říše. 23. srpna 1727 zde byla uzavřena Kjachtská smlouva, která ustanovila Kjachtu exkluzivním hraničním místem, kde je povoleno provádět vzájemný rusko-čínský obchod. Tento obchod probíhal na nepeněžním základě v podobě vzájemné výměny zboží. V roce 1860 byla otevřena k obchodování celá rusko – čínská hranice. Exkluzivní postavení Kjachty tak zaniklo a započal její úpadek. Na počátku 20. století se Kjachta přejmenovala na Troickosavsk a později zpět na Kjachtu. V roce 1934 získala Kjachta (tehdy pod jménem Troickosavsk) městská práva.

¹³ Arat (mong. ard) – doslovně pracující člověk, pastevec, chovatel dobytka.

¹⁴ Administrativní oblast – západní část dnešního Mongolska.

¹⁵ Bjambyn Rinčen (mong. Бямбын Ринчен) (1905 – 1977) – proslulý mongolský vědec (filolog), spisovatel a překladatel, zakladatel bohemistiky v Mongolsku.

¹⁶ Dašdordžin Nacagdordž (mong. Дашдоржийн Нацагдорж) (1906 – 1937) – proslulý mongolský básník, prozaik, dramatik a překladatel. Zakladatel současné mongolské literatury. Autor básnických sbírek a lyrických

1907

- Otevření státní banky Čchingské říše¹⁷ v městě Urga a její pobočky v Uliastaji.
- Zatčení tajdže Togtocha v Gorlosu a jeho následný útěk.
- Boj tajdže Togtocha proti Mandžům trvající od podzimu roku 1907 do jara roku 1910. Za tu dobu svedl 22 bitev.
- Bogd Džebcundampa jako první v Mongolsku koupil německé auto *Daimler*.
- Druhá ruská archeologická expedice pod vedením vědce a cestovatele P. K. Kozlova (1863 – 1936) přijela do Mongolska.

30. června

- Podepsání dohody mezi Ruskem a Japonskem o rozdělení sfér vlivu, které se týkalo i Mongolska.

1908

- Otevření školy mandžuštiny a čínštiny v Urze.
- P. K. Kozlov objevil tangutské město Chara choto (**Хар хот**) (dnes v západní části Vnitřního Mongolska), kde našel asi 2 tis. textů a předmětů přináležejících různým náboženstvím.

1909

- Otevření ruské nemocnice a lékárny v Urze.
- Začínají se vydávat noviny **Монголын сонин бичиг** (Mongolské zprávy) v mongolštině v Charbinu.¹⁸
- Vydání deseti dílů eposu Džangar¹⁹ v Petrohradě.

1910

- Protesty mnichů i laických obyvatel Urgy proti politice počínš'ování a ekonomické nadvládě Čchingské říše.
- Otevření školy mandžuštiny a čínštiny pro čtyřicet žáků v Uliastaji.

1911

- Otevření ruského velvyslanectví v Chovdu.

povídek jako Hvězda (Od), Má vlast (Mini nutag), Syn starého světa (Chúčin chüü), Tri smutné vrcholky (Učirtaj gurvan tolgoj).

¹⁷ Mandžuská dynastie Čching, která vládla v Číně mezi lety 1644 a 1911, ovládala Mongolsko od poloviny 17. století do roku 1912.

¹⁸ Město v Mandžusku na severovýchodě Číny.

¹⁹ Džangar je západomongolský hrdinský epos, který vypráví o odvážných skutcích bájného hrdiny Džangara a jeho 6012 bohatýrů v jedné pohádkové zemi. Rozsah eposu činí asi 11000 veršů v 12–13 zpěvech, vznik se datuje nejčastěji do doby 15. – 17. století.

21. června

- Tajné setkání osmnácti členů vlády v čele s Bogdgegénem v Bogd úlu,²⁰ na němž se probíraly otázky týkající se oddělení Mongolska od Čchingské říše, prosby k Rusku o pomoc a vytvoření státu v čele s Bogdgegénem.

29. července

- Odjezd mongolské delegace složené z wanga²¹ Chanddordže, da lamy²² Cerenčimida a kunga²³ Chajsana do Petrohradu s dopisem obsahujícím „21 bodů“.

15. srpna

- Příjezd delegace do Petrohradu.

17. srpna

- Rada ministrů Ruska přijala zvláštní usnesení ohledně Mongolska.

11. listopad

- Vytvoření prozatímní vlády Chalchy.²⁴

30. listopadu

- Vyhnání mandžuského ambana²⁵ Sando z Mongolska.

28. prosince

- Deklarace o osvobození země z nadvlády Mandžůů, obnovení mongolského státu a korunovace Bogda Džebcundampy na chána Mongolska.
- V Urze mongolští wangové a kungové vyhlásili založení Velkého mongolského státu (**Их Монгол Улс**).
- Vyhnání mandžuského vrchního velitele z Uliastaje.
- Zahájení stavby chrámu zasvěceného bódhisattvovi Avalokitéšvarovi (mong. Megdzed Džanrajseg)²⁶ v Urze.
- Narodil se *Damdiny Prinlej (Chödöögín Perlé)* (– 1982).²⁷

1912

- Pád mandžuského císařství a vyhlášení Čínské republiky.²⁸

²⁰Bogd úl (mong. *Богд уул*) je horský masiv na jih od hlavního města Mongolska, Ulánbátaru, na levém břehu řeky Túly. Zaujímá rozlohu 40,8 km². Nejvyšší horou je 2257 metrů vysoká hora Cecégün úl. Polovinu rozlohy Bogd úlu tvoří lesy. Zbytek tvoří plochy s keřovými porosty, horské stráně, louky a pastviny. Jde o nejjihnější hranici lesa v Mongolsku. Žije zde více než 40 druhů savců a desítky druhů ptáků. Roste zde více než 260 druhů rostlin. Bogd úl byl chráněn již ve 13. století a roku 1778 byl výnosem mandžuského císaře vyhlášen *Hlavní posvátnou horou* (Bogd chan úl) čtyř chalchských provincií Vnějšího Mongolska. Ve dvacátých letech 20. století zde čínská vojska v klášteře Mandžširyn chijd držela v zajetí Bogdgegéna – hlavu autonomního Mongolska. Bogdgegén byl osvobozen oddíly bělogvardějského dobrodruha barona Ungern von Sternberga. Po vzniku Mongolské lidové republiky byl status chráněného území potvrzen, svatyně na Cecégün úlu a klášter Mandžširyn chijd však byly vypáleny.

²¹ Wang (z čín.) – 2. stupeň v hierarchii mongolských knížat.

²² Da lama – představitel hlavního mongolského kláštera v Urze.

²³ Kung – šlechtický titul v Mongolsku do roku 1921, bývá překládán jako „hrabě“.

²⁴ Chalcha (novomong. *Халх*) – oblast, jež se později stala základem Mongolské republiky, většina území dnešního Mongolska, kromě západních oblastí.

²⁵ Mandžuský místodržící, guvernér.

²⁶ Bogdgegén oslepl a proto byla zahájena stavba chrámu za jeho uzdravení.

²⁷ *Damdiny Prinlej (Chödöögín Perlé, mong. Дамдины Принлэй, Хөдөөгийн Пэрлээ)* (1911 – 1982), významný mongolský vědec (archeolog) a spisovatel, překladatel z ruštiny.

21. ledna

- Osvobození města Uliastaj z mandžuské nadvlády.

24. března

- Založení první střední školy při ministerstvu zahraničních věcí Mongolska pro 47 studentů.

25. června

- Uzavření tajné rusko – japonské dohody v Petrohradu týkající se Mongolska.

Květen – červenec

- Boje o město Chovd.

Červenec

- Jmenování T. Namnansürena předsedou vlády.

21. listopadu

²⁸V posledních desetiletích 19. století ztrácela Čína čím dál tím více svůj vliv v okolních oblastech a stávala se závislou na cizích mocnostech, které do Číny pronikaly. Byla to doba vlády císařovny – vdovy Cch'-si (1835 – 1908), která byla konzervativní a málo informovaná o světovém dění. Z tohoto důvodu nebyla schopna připustit jakékoli reformy, které by mohly zabránit úpadku Číny. Byla velmi energickou vládkyní a císaře odsunula do domácího vězení.

Na přelomu 19. a 20. století vypuklo na severu Číny lidové rolnické povstání I – che – tchuan /Oddíly spravedlnosti a míru/, známé ve světě jako boxerské povstání, původně nasměřované proti mandžuské vládě a proti životnímu stylu, který v Číně zaváděli Evropané. Hnutí vzniklo na poloostrově Šan-tung, který byl tradičním místem vzniku tajných společenství. Hlavním cílem bylo zničit cizince /především cizí misionáře/ a vyhnat je ze země a tento cíl vyjadřoval slogan: „Podpora Čchingům, smrt cizincům“. Mandžuský dvůr se odhodlal vypovědět mocnostem válku, ale neodhodlal se vyhnat cizince z Pekingu násilím. Ti se opevnili ve svých rezidencích a vyčkávali příchodu intervenčních vojsk. Docházelo k zabíjení čínských křesťanů a zapalování kostelů, v řadách Boxerů se ocitli rolníci, dopravní dělníci, bývalí vojáci, ženy a dívky.

Boxerské povstání uvěznilo v diplomatické čtvrti v Pekingu na 8 týdnů /29.6. – 14.8./ mnoho diplomatů, misionářů, novinářů, asi 475 cizích civilistů, 450 vojáků z osmi zemí a zhruba 3000 čínských křesťanů. Uvěznění byli zachráněni mezinárodní armádou, Čchingové museli pod tímto vnitřním i vnějším tlakem ustoupit a císařovna utekla do Si-anu, kde prohlásila Boxery za viníky války. V září roku 1901 byl podepsán nejvyšším mandžuským princem a Li-Chung-čangem a jedenácti cizími mocnostmi Závěrečný protokol, Čína se stala polokoloniální zemí ve značně nevýhodném a závislém postavení, musela zaplatit obrovskou válečnou náhradu, která činila asi 333 milionů dolarů, poskytnout veškerou možnou ochranu příslušníkům evropských zemí pobývajících v Číně, došlo k popravě deseti vysokých hodnostářů a sto dalších bylo potrestáno, ve 45 městech byly pozastaveny státní zkoušky, diplomatická čtvrt' v Pekingu byla rozšířena, opevněna a vybavena stálou vojenskou posádkou, stejně jako železnice a kolem 25 čhingských pevností bylo zničeno.

Po řadě čínských porážek ze strany cizích mocností čínští reformátoři dospěli k názoru, že je nezbytné Čhingskou monarchii svrhnout a založit republiku. Nespokojenost nebyla však umlčena, revoluční myšlenky, které přinášeli do Číny především čínští studenti ze svého pobytu v zahraničí, se šířily a v civilní společnosti i v armádě. Roku 1905 byl významným čínským politikem Sunjatsenem (1866 – 1925) předložen návrh na vytvoření první moderní a jednotné strany – Čínské revoluční ligy, která byla předchůdkyní pozdějšího Kuomintangu. Předsedou se stal sám Sunjatsen „Otec čínské revoluce“, který prosazoval „tři lidové principy“ 1. nacionalismus – společná příslušnost k určitému národu, 2. demokracie – měla proběhnout demokratická revoluce, která by odstranila mandžuskou vládu, absolutismus a měla být vytvořena demokratická a ústavní vláda, 3. lidové blaho – snaha o pozvednutí hospodářsky zaostalé Číny, odstranění sociálních problémů.

Revoluční „kvas“ vyvrcholil **10. října roku 1911**, kdy se armádní povstalci zmocnili skladiště zbraní. Tím začala revoluce, která dostala název **sinchajská** a která získala postupně ohlas v celé zemi. Další setrvání mandžuské dynastie ve vládě bylo neudržitelné. Vláda abdikovala a tím skončila mandžuská dynastie, která vládla Číně asi 300 let.

11. října bylo ve Wu-čchangu schváleno usnesení, podle něhož byla Čína prohlášena republikou. **1. ledna 1912** byl v den, kdy byla slavnostně vyhlášena Čínská republika, zvolen prozatímním prezidentem Čínské republiky Sunjatsen. Sunjatsen byl však ochoten postoupit svůj úřad někomu jinému a proto byl 15. února 1912 zvolen prozatímním prezidentem Jüan Š'-kchaj, čímž začalo období Jüan Š'-kchajovy diktatury. Za hlavní město byl prohlášen Peking. Den vzniku povstání, 10. říjen, se dodnes na Taiwanu slaví jako státní svátek Čínské republiky, tzv. „svátek dvou desítek“.

- Uzavření dohody mezi Ruskem a Mongolskem v Urze.
- Začátek vydávání časopisu **Шинэ толь** (Nové zrcadlo).
- Zákaz prodeje opia a tabákových výrobků.

1913

24. ledna

- Uzavření dohody o přátelství mezi Mongolskem a Tibetem.

Únor

- Návštěva delegace v čele s předsedou vlády Mongolska T. Namnansürenem do carského Ruska.
- Uzavření rusko – mongolské smlouvy o vytvoření mongolské armády v Urze.
- Otevřené ruské školy v Urze.

23. října

- Podepsání tajné rusko – čínské dohody o autonomii Vnějšího Mongolska (Гадаад Монгол), následkem čeho Mongolsko ztratilo svoji nezávislost.

1914

- Návštěva mongolské delegace v čele T. Namnansürenem na začátku roku Ruska. Rusko prodalo Mongolsku za 3 mil. rublů 20 tis. vojenských pušek, pět děl, čtyři kulometry.
- Rusko vstoupilo do první světové války.
- Tajná návštěva barona Ungerna²⁹ v Mongolsku.

²⁹ Roman Fjodorovič Ungern von Sternberg (rusky: *Роман Фёдорович Унгерн фон Штернберг*) (narozen 22. ledna 1886 v Rakousku, ve Štýrském Hradci, v rodině baltských Němců a popraven 15. září 1921 v Novosibirsku), někdy též zvaný pro své excentrické chování a odvahu *Šílený Baron* či pro svou krutost *Krvavý Baron*, byl ruský vojenský důstojník baltsko – německého původu, účastník Ruské občanské války a po určité době i vojenský diktátor Vnějšího Mongolska. Přestože se narodil jako "von Ungern-Sternberg", používal jméno "Ungern von Sternberg". Pod jménem "Ungern von Sternberg" byl znám i za doby svého života. Byl vychováván nevlastním otcem Oscarem von Hojningen v Revalu (nyní Tallin), na území tehdejšího Ruského impéria. Z gymnázia byl pro špatné chování vyloučen. V roce 1896 začal studovat námořní školu. Tuto školu však rok před dokončením opustil, aby se mohl zúčastnit rusko – japonské války. Na Dálný Východ však dorazil už po skončení války. V roce 1908 absolvoval petrohradské Pavlovské pěchotní učiliště. Od roku 1908 sloužil Ungern von Sternberg v Zabajkalském kozáckém vojsku. V roce 1913 službu přerušil a cestoval po Mongolsku. Poté se vrátil za rodinou do Revalu. V první světové válce sloužil v 2. armádě generála Samsonova. Bojoval v Haliči, byl raněn. Válku zakončil jako setník (*есаун*). V srpnu roku 1917 byl spolu s atamanem Semjonovem poslán do Zabajkalska za účelem vytvoření dobrovolnických oddílů. Ungern von Sternberg se aktivně účastnil Ruské občanské války na straně odpůrců bolševiků. Byl velitelem tzv. Asijské jízdní divize, součástí vojsk atamana Semjonova. V roce 1920 Asijská jízdní divize v počtu nepřevyšujícím 800 mužů vpadla do Vnějšího Mongolska. Mongolsko vyhlásilo samostatnost již v roce 1911, avšak jeho samostatnost byla uznána pouze Tibetem. V roce 1920 již bylo obsazeno čínskými republikánskými vojsky. Ungern von Sternberg osvobodil vládce Mongolska Bogdgegena z čínské zajištění a (na druhý pokus) vyhnal čínská republikánská vojska (v počtu okolo 2 000 mužů) z Ich Chüře (dnešního Ulánbátaru). Po obsazení Chüře soustředil ve svých rukou Ungern von Sternberg prakticky veškerou moc. Jeho vláda byla mimořádně krutá. V Ich Chüře proběhly pogromy vůči Číňanům, bolševikům a všem, kdo byli podezříváni z podpory bolševiků. V březnu 1920 se Číňané pokusili o útok na oddíl Ungern von Sternberga z jihu, z Vnitřního Mongolska. V bitvě u Čojru však byly čínské jednotky zdecimovány. Číňané se začali obávat, že Ungern von Sternberg napadne Peking. 28. června 1921 vpadla na

Únor

- Zřízení horní a dolní komory parlamentu (**Улсын дээд, доод хурал**).

Srpen

- 26. srpna byly zahájeny rozhovory mezi Ruskem, Mongolskem a Čínou v Kjachtě.
- První promítání filmu v paláci Bogdgegéna.

1915

25. května

- Podepsání Kjachtské dohody³⁰ mezi Ruskem, Mongolskem a Čínou ve městě Kjachta.
- Založení rusko – mongolské banky v Urze.
- Zavedení telefonní linky z Irkutsku do Uliastaje.
- Ve zlatých dolech společnosti *Mongolor* pracovalo 2 800 lidí, bylo vytěženo 12 372 lanů zlata a do státní pokladny bylo odvedeno 2 041 lanů zlata.

1. září

- První vydání novin **Нийслэл хүрээний сонин бичиг** (Zprávy z hlavního města) v Urze.

1916

- Američtí podnikatelé založili *Mongolskou obchodní společnost* v Kalganu.

Červenec

- Tajná dohoda mezi Ruskem a Japonskem týkající se Mongolska a pozastavování amerických investic v Mongolsku.
- Podle nařízení Bogdochána byl schválen celní zákon.
- Otevření uhelných dolů v Nalajchu.³¹

území Vnějšího Mongolska Rudá armáda spolu s mongolskými oddíly vedenými Süchbátarem a 5. července 1921 vstoupili do Chüře. Ungern von Sternberg uprchl. Po těžkých bojích byl Ungern von Sternberg zajat svými mongolskými vojáky a předán bolševikům. 15. září 1921 proběhl v Novonikolajevsku (dnešní Novosibirsk) s Ungern von Sternbergem pětihodinový proces. Z propagačních důvodů se proces nekonal v Irkutsku, ale Novonikolajevsku (Novonikolajevsk byl v té době nejvýznamnější město Sibíře) a dostalo se mu velké publicity. Ungern von Sternberg byl obžalován z jednání v zájmu Japonska, ozbrojeného boje proti bolševikům, teroru a zvěrstev. Kromě jednání v zájmu Japonska se Ungern von Sternberg přiznal ke všem bodům obžaloby. Ungern von Sternberg byl tribunálem shledán vinným ve všech třech bodech obžaloby a ještě ten den zastřelen.

³⁰ Jednomyslným souhlasem smluvních stran byl chutagtovi přiznán titul chána Vnějšího Mongolska, který mu oficiálně udělil prezident čínské republiky. Představiteli čínské vlády měli být zvláštní residenté v důležitějších mongolských městech. Byl podrobně stanoven řád pro obchodování i soudnictví, jež se týkalo ruských a čínských poddaných. Od roku 1916, kdy nový režim vstoupil v platnost, začal ruský vliv v Mongolsku pokenáhu ochabovat, kdežto čínský vzrůstal. Základní ruské podniky (finanční agentura, národní mongolská banka, formování mongolské jezdecké brigády, zřizování nových mongolských škol) začaly slábnout i rozpadat se. Tento proces se zesílil zejména v roce 1917, když v Rusku vypukla revoluce. Konsulární stráž ruských konsulátů se rozešla a ruští konsulové, ustanovení starou vládou, postupně ztráceli vliv. Z roku 1918 začali Číňané porušovat Kjachtskou smlouvu.

³¹ Město v Mongolské republice nedaleko od Ulánbátaru.

1917

7. listopadu (25. října podle juliánského kalendáře, který tehdy v zemi platil).

- Říjnová revoluce a ustanovení sovětské vlády v Rusku.

25. listopadu

- Konzulát carského Ruska v Urze dostal příkaz od národního komisariátu Sovětského Ruska, aby se podřídil sovětské moci.
- První promítání ruského filmu v Urze.

1918

Březen

- Otevření konzulátu Sovětské vlády v Urze.
- Bylo provedeno sčítání lidu v Mongolsku. Podle jeho výsledků žilo v Mongolsku celkem 542 tis. Obyvatel, z toho 492 tis. tvořili Chalchové, 24 tis. Dörvödi, 2 tis. Mjangati, 4,5 tis. Dzachčínové a 19,5 tis. ostatní příslušníci národnostních menšin.

Září

- Vláda Bogdgegéna odmítla uzavření přátelských vztahů mezi sovětským Ruskem a Mongolskem.

1919

3. srpna

- Dopis sovětské vlády o uznání nezávislosti Mongolska.

22. listopadu

- Nařízení prezidenta Číny o zrušení autonomie Vnějšího Mongolska.

1920

- Vytvoření Mongolské národní strany.

2. srpna

- Odjezd delegace mongolských revolucionářů v čele s D. Süchbátarem do sovětského Ruska s prosbou o pomoc a vojenskou podporu.

Říjen

- Vpád Asijské jezdecké divize barona Ungerna spolu s bělogvardějci do Mongolska.

26. října

- První bitva barona Ungerna s Číňany v Urze.

16. listopadu

- Návrat delegace mongolských revolucionářů z Moskvy do Irkutsku.

22. listopadu

- Odjezd D. Süchbátara a Ch. Čojlbalsana z Irkutsku do města Trojickosavsk (dnešní Kjachta).

10. listopadu

- První vydání novin **Монголын үнэн** (Mongolská pravda) v Irkutsku.

1921

4. února

- Dobytí Urgy Ungernovci.

15. února

- Baron Ungern zakládá tzv. *Prozatímní vládu* (**Түр засгийн газар**) a jmenuje S. Cerendordže předsedou vlády.

- Na začátku března vojsko barona Ungerna zaútočilo na čínské vojsko v Urze a po třídenních bojích zvítězilo.

13. března

- Vytvoření prozatímní národní vlády (**Ардын түр засгийн газар**).

18. března

- Obsazení Kjachty Mongolskou lidovou armádou.

1. – 3. března

- Setkání Mongolské lidové revoluční strany v Kjachtě (do historie setkání vstoupilo jako 1. sjezd strany).

19. února

- První vydání novin **Уриа** (Výzva).

6. července

- Příjezd četařů mongolsko – sovětského vojska do Urgy v počtu 9 300 vojáků, 12 děl, 156 kulometů.

11. července

- Ustanovení Lidové vlády a prohlášení Bogdgegéna chánem mongolského státu s omezenými pravomocemi.

20. července

- Vítězství mongolského vojska pod velením generála Magsardžav³² Uliastaje nad bělogvardějců.

23. července

- Omezení pravomocí Bogdgegéna Lidovou vládou.

14. srpna

- Vydání usnesení o založení Lidové školy.

21. srpna

- Baron Ungern se s pěti sty vojáky usazuje v okolí Džalchandz Churé, v Chövsgölském ajmaku.

25. srpna

- Založení Svazumongolské revoluční mládeže (**Монголын Хувьсгалт Залуучуудын Эвлэл**).

16. září

- Rozsudkem zvláštního vojenského tribunálu v Novosibirsku byl baron Ungern odsouzen k trestu smrti zastřelením.

26. října

- Zahájení zasedání malého churalu prozatímní vlády.

2. listopadu

- Otevření první základní školy v Urze.

³² Generál Magsardžav – Chatanbátar (titul, který dostal za zásluhy) (1877 – 1927), mongolský voják a politik. V roce 1912 velel vojskům, která osvobodila západní Mongolsko z nadvlády Číny. V letech 1913 až 1917 vedl několik vojenských tažení k východním hranicím Vnitřního Mongolska, aby upevnil hranice proti útokům čínských militaristů. Na počátku mongolské revoluce v roce 1921 se přidal k Süchbátarovi a vstoupil do Mongolské lidové revoluční strany. V červnu téhož roku velel oddílům, které osvobodily od bělogvardějců barona Ungerna Uliastaj a většinu severozápadního Mongolska. Roku 1924 se stal ministrem obrany a členem užšího vedení strany a státu. Zemřel 3. září 1927 v Ulánbátaru.

31. prosince

- Malý chural prozatímní vlády schválil dohodu o navazování mongolsko – sovětských přátelských vztahů.

1922

10. února

- Schválení předpisu upravujícího vyměňování daní zahraničním obchodním firmám (**Гадаадын худалдааны пүүсүүдэд татвар оногдуулах тухай дүрэм**).

Květen

- Odjezd prvního mongolského velvyslance do Moskvy, kde byl 2. června přijat M. I. Kalininem, vedoucím Ústředního výboru Komunistické strany RSFSR.

Červenec

- 1. sjezd Svazu mongolské revoluční mládeže (**Монголын хувьсгалт залуучуудын эвлэл**).
- Založení Úřadu pro vnitřní záležitosti státu (**Улсын дотоодыг хамгаалах газар**).
- Z Ruska přikočovalo do Mongolska několik tisíc rodin Burjatů a usadili se zde. Konkrétně se usadilo 450 rodin u řeky Chalchyn gol, 1700 rodin u řeky Uldz, 400 rodin u řeky Onon a 200 rodin v Urze.

Červen

- Začátek vydávání vládních novin **Хураангуй сэтгүүл** (Souhrnný časopis).
- Začátek vydávání novin **Монгол Ардын Зам** (Cesta mongolského lidu).
- V jižním Mongolsku zemřel slavný vůdce povstání tajdž Togtoch.

Srpen

- V noci z 11. na 12. srpna byli v rámci první stranické čistky falešně obviněni a zastřeleni D. Bodó a D. Čagdardžav.

Prosinec

- Otevření prozatímní školy pro přípravu učitelů (**Багш нар бэлтгэх түр сургууль**).

1923

5. ledna

- Byl přijat zákon o omezení práv kungů a wangů.

6. ledna

- První vydání novin **Нийслэлийн шинэ сонин** (Nové zprávy z hlavního města).

20. února

- **Zemřel D. Süchbátar.**³³

³³ Damdiny Süchbátar (1893 – 1923) – revolucionář a komunistický státník. Narodil se 2. února 1893 v rodině chudého pastevce. Jeho otec pásl cizí skot a nemohl poskytnout svému synovi odpovídající vzdělání. První školou Süchbátara se tak staly ulice rodného městečka Majmačen (čínská obchodní osada v tehdejší Urze, která vznikla na přelomu 17. a 18. století nedaleko kláštera. Během několika následujících desetiletí se plocha mezi klášterem a obchodní osadou začala zastavovat). Obtížná finanční situace rodiny ho přinutila hledat si prostředky obživy. Ve čtrnácti letech se Süchbátar stal honákem koní na hlavní cestě mezi Urgou a Kjachtout.

Brzy Süchbátar přesídlil do Urgy, kde si rychle osvojil čtení a psaní. V roce 1911 Süchbátara povolali do armády. Úspěšně dokončil školu mladých důstojníků a v roce 1912 se stal velitelem jízdního pluku. Vojenské umění si snadno osvojoval. Za výbornou střelbu a statečnost projevenou v bojích získal přezdívku „gujmen“ (hbitý). Süchbátar se nejednou zúčastnil bojů za nezávislost Mongolska proti cizím vojskům.

Rovněž se zúčastnil války s čínskými militaristy a domácími bandami, podporovanými Japonci. Na konci roku 1918 se Süchbátar demobilizuje z armády a přijíždí do Urgy, kde začíná pracovat jako sazeč v tiskárně na ruském konzulátu. Zde se seznamuje s ruskými pracovníky a od nich získává první informaci o

18. července

- Otevření 2. sjezdu Mongolské lidové strany.
- Založení mongolsko – sovětské dopravní akciové společnosti **Mongoltrans**.
- Podepsání mongolsko – sovětské smlouvy o založení obchodních komor v Mongolsku jako např.: *Sibgostorg, Dalgostorg*.

Srpen

- Začátek vydávání novin **Манай зам** (Naše cesta).

Říjen

- Otevření státní veterinární nemocnice v Urze.

„úkolech a historické misi pracující třídy“. Süchbátar předpokládal, že Mongolsko nebude moci udržet svoji nezávislost, získanou po osvobození od mandžuské nadvlády, pokud se nespojí s mocným sousedem – sovětským Ruskem.

V polovině roku 1919 se Süchbátar v Urze seznámil s ruskými revolucionáři Kučerenkem, Gembarževským atd. a založil ilegální marxistický kroužek, který se o rok později spojil s podobným kroužkem Ch. Čojbalsana. Tímto obdobím začíná aktivní revoluční činnost Süchbátara.

Na pozadí dramatických historických událostí, mezi něž patřily likvidace autonomního Mongolska, okupace země čínskými militaristy, politika mongolské feudální teokratické vrchnosti se postupně zformovalo názorové spektrum Süchbátara. Sebral nevelkou skupinu stejně smýšlejících spolupracovníků, aby společně hledali cesty k osvobození země. Süchbátarova ilegální skupina vydávala politické letáky, ve kterých vyzývala národ k boji proti vnitřním i vnějším zotročovatelům. Tato skupina ale nebyla jednotná, vyskytovali se v ní také mongolští nojoni, kteří navrhovali obrátit se na pomoc k Japonsku. Süchbátar tvrdě vystupoval proti těmto myšlenkám, utvrzuje se v tom, že pomoc Japonska povede jen k novému zotročení mongolského národa. Podobný tah, jak se obrazně Süchbátar vyjadřoval, by znamenal „vymanit se z tlamy vlka a spadnout do tlamy tygra“. Süchbátar navrhoval hledat podporu ne na východě, ale na severu, v Rusku.

V únoru roku 1920 nevelká skupina mongolských revolucionářů v čele se Süchbátarem vyjela z Urgy do Trojickosavsku (dnešní Kjachta). Při přechodu přes hranice Süchbátara zadržela jízdní hlídka čínských vojáků. Süchbátarovi se nakonec podařilo s obtížemi uniknout.

První nepodařený pokus spojit se s ruskými revolucionáři Süchbátara neodradil. V létě stejného roku v doprovodu Losola, Čojbalsana a několika dalších spolupracovníků úspěšně přešel hranici. Dále se skupina rozdělila: Losol a Dandzan jeli do Moskvy, Süchbátar a Čojbalsan do Irkutska. Süchbátar strávil v Rusku relativně krátké období, které ovlivnilo jeho rozhodnutí ve spolupráci s „Kominternou“ založit Ústřední tiskový orgán revolučních organizací Mongolska, který mimo jiné vydával list „Mongolská pravda“.

Po návratu ze sovětského Ruska Süchbátar začal formovat partyzánské oddíly, z kterých se postupně vytvořila Mongolská národní armáda. Řady revolucionářů se neustále šířily a postupně se vytvořily předpoklady pro vznik organizační základny Národní strany.

1. – 3. března roku 1921 se pod vedením Süchbátara konalo setkání Mongolské lidové revoluční strany v Kjachtě (do historie setkání vstoupilo jako 1. sjezd strany).

Na sjezdu byl ustaven Ústřední výbor a bylo přijato rozhodnutí o vytvoření Mongolské národní armády a přípravě ozbrojeného útoku proti bělogvardějcům.

13. března téhož roku na radě představitelů Národní strany byla vytvořena Prozatímní národní vlády (Ардын түр засгийн газар). Süchbátar se stal ministrem obrany a hlavním velitelem ozbrojených sil.

18. března část Národní armády pod vedením Süchbátara osvobodila město Majmačen, který posléze byl přejmenován na Altanbulag (zlatý pramen). Ve stejný den rovněž bylo obsazeno město Kjachta Mongolskou lidovou armádou. Tak vznikla národní revoluce.

S pomocí Rudé armády pak mongolské lidové vojsko od května do srpna 1921 vyhnalo ze země bělogvardějce, vedené baronem Ungernem. V červenci toho roku vstoupila Mongolská lidová armáda do Urgy (dnešní Ulánbátar) a tam, po osvobození města, Süchbátar vyhlásil Mongolskou lidovou republiku.

V říjnu 1921 po vytvoření národního státu Süchbátar v čele mongolské delegace jede do Moskvy na mongolsko – sovětská jednání. V listopadu 1921 jako předseda nové mongolské vlády Süchbátar podepsal v Moskvě smlouvu mezi RSFSR a Mongolskem o přátelství a spolupráci, což ve skutečnosti znamenalo počátek úplného podřízení země Rusku.

Süchbátar zemřel 22. února 1923 za nevyjasněných okolností v Urze. Jedna z verzí je, že onemocněl na lovu a lámové ho odmítli léčit, a nebo byl dokonce jimi otráven. Je známo, že lámové cítili vůči Süchbátarovi značnou nenávisť, především proto, že Süchbátar vystoupil proti jejich snaze o vytvoření duchovní vlády vedené lamy.

- Otevření první střední školy.
- Začátek vydávání novin **Буриад Монголын үнэн** (Burjatská pravda).

1924

5. února

- První vydání novin **Ардын эрх** (Lidové právo).

13. února

- **Založení Ministerstva pro osvětu lidu (Ардыг гэгээрүүлэх яам).**

Březen

- Založení ministerstva hospodářství (**Аж ахуйн яам**).
- Vydání první mongolské poštovní známky.
- Založení prvních čtyř meteorologických stanic v Mongolsku.
- V roce 1924 dosahoval počet dobytka v Mongolsku 15,4 mil. kusů.

20. května

- **Zemřel Bogdgegén, hlava mongolské buddhistické církve.**

Srpen

- 4. – 31. srpna se konalo zasedání Mongolské lidové strany (**Монгол Ардын Нам**), během něhož byla strana přejmenována na Mongolskou lidovou revoluční stranu (**Монгол Ардын Хувьсгалт Нам**).

24. října

- B. Cerendordž byl zvolen předsedou vlády.

26. listopadu

- Na 1. Národním shromáždění byla vyhlášena Mongolská lidová republika (**Бүгд Найрамдах Монгол Ард Улс**). Byla přijata první ústava Mongolské lidové republiky. Urga byla přejmenována na Ulánbátar.

16. prosince

- Otevření národního muzea v Ulánbátaru (**Монголын үндэсний музей**).

1925

24. ledna

- Mongolská vláda poslala vládě Sovětského svazu diplomatickou nótu s žádostí, aby se armáda SSSR stáhla z Mongolska.

7. – 9. března

- Shromáždění Ústředního výboru Mongolské lidové revoluční strany.

Březen

- Sovětská armáda se stáhla z Mongolska.
- Začátek vydávání novin **Бүсгүйчүүдийн эвлэл** (Svaz žen).

23. dubna

- Začátek vydávání novin **Үнэн** (Pravda).

25. května

- Založení mongolského letectva o počtu 10 letadel.

Květen

- Založení mongolské pionýrské organizace.

- Začátek vydávání časopisů **Бүсгүйчүүдийн санал** (Hlas ženy) a **Ардын цэрэг** (Národní armáda).

Říjen

- Otevření první nemocnice v Ulánbátaru v porevoluční době.
- Prozatímní škola pro učitele byla přetvořena na pedagogickou školu.

9. prosince

- Měnová reforma. *Tugrik* se stává mongolskou národní měnou.

1926

26. září

- 5. sjezd Mongolské lidové revoluční strany.
- Přijetí zákona o oddělení lámaistické církve od státu.

11. listopadu

- Otevřela se škola pro ošetřovatelky a další zdravotnický personál.
- Vydání pionýrských novin **Залгамжлагч** (Nástupce).

1927

Leden

- Založení nejvyššího státního soudu (**Улсын дээд шүүх**).

Červenec

- V Ulánbátaru byl otevřen první obchodní veletrh.

3. září

- **Ve věku 49 let zemřel Chatanbátar Magsardžav.**

Říjen

- Založení továrny na pálené cihly (**Тоосгоны завод**).
- Do provozu byla uvedena továrna na zpracování dřeva (**Модны завод**).
- Geograf A. D. Simukov vykopal hrob na hoře Nojon úl a objevil tam archeologické památky z hunského období.

1928

- Předsedou vlády se stal A. Amar.
- Byl otevřen první pionýrský tábor **Зуслан** (Letovisko).

Srpen

- Začátek vydávání časopisu **Бүх Монголын улаан үйлдвэрчин** (Všemongolský rudý dělník).

1929

7. ledna

- První vydání literárně – politického časopisu **Улаан туяа** (Rudá záře).

13. července

- Ústřední výbor strany jednal o konfiskaci majetku šlechty.

16. září

- Začátek realizace usnesení o konfiskaci majetku šlechty.

Září

- Založení ministerstev zemědělství a obchodu (**Мал тариалангийн яам, Худалдааны яам**).

- Začátek vydávání novin **Улаан од** (Rudá Hvězda).

Říjen

- Podpis smlouvy mezi Akademií věd SSSR a Literární akademii³⁴ MoLR o vědecké spolupráci.

Prosinec

- Založení mongolsko – sovětské akciové společnosti **Mongoltrans**.
- Počet dobytka v Mongolsku dosahoval 21,3 mil. kusů. Počet dobytka vlastněného buddhistickou církví dosahoval počtu 3,3 mil kusů.

1930

- Šlechticům byl zkonfiskován majetek v hodnotě 5,2 mil. tugriků,³⁵ z toho 1,5 mil. tugriků bylo údajně rozdáno chudým.
- S pomocí Sovětského svazu byly v Ulánbátaru zahájeny stavby finanční školy, akademie věd, sportovního komplexu, státní prokuratury, první dětské školky atd.
- Vláda vydala usnesení o tom, že bude užívána latinka (po následném zavedení azbuky vyšlo stejné usnesení v roce 2003, ale bez odezvy).

1931

- Zesílení persekucí při zabírání majetku feudálů. 137 osob bylo obviněno na základě falešných důkazů a jim zabavený majetek tvořil 1,5 mil. tugriků.

11. července

- Otevření Muzea revoluce (**Хувьсгалын музей**).

Srpen

- Otevření Státního divadla v Ulánbátaru (**Улсын төв театр**).

Září

- Založení Státní tiskárny (**Улсын хэвлэлийн газар**).
- Zemřel významný ruský vědec (filolog a historik), mongolista B. J. Vladimircov (1884).

1932

1929 – 17. února 1932

- Vyvlastněn soukromý majetek 1554 feudálům v celkové hodnotě 9,72 mil. tugriků.

Srpen

- Zákon o zdanění klášterního hospodářství.
- Zesilují tendence k užívání latinského písma v mongolštině.

³⁴ První vědecká instituce MoLR (Судар бичгийн хүрээлэн).

³⁵ Jeden tugrik měl hodnotu 0,222 gramů zlata.

2. září

- První vydání novin **Ардын үндэсний эрх** (Národní právo).

12. prosince

- Založení armádního souboru lidových písní a tanců (**Ардын цэргийн дуу бүжгийн чуулга**).
- Založení Ministerstva obrany (**Цэргийн яам**).

1933

Únor

- Začátek stavby rozhlasové stanice.
- **Pod záštitou Ministerstva pro vzdělávání lidu byl vytvořen Výbor pro vznik a rozvoj státní mongolské kinematografie.**
- Mongolské divadlo se svou hrou *Vláda tmy* (**Харанхуй засар**) vyhrálo druhé místo na mezinárodní soutěži revolučních divadel v Moskvě.

15. srpna

- V Ulánbátaru byla velká povodeň, která zničila všechny mosty.

25. prosince

- I. V. Stalin přijímá mongolskou delegaci Dovčina a Eldev-Očira. Během rozhovoru hovoří o mniších v Mongolsku, uzavírá tím, že pro Mongoly představují jako „stát ve státě“ a radí jim, jak s nimi bojovat.

1934

Únor

- Začátek vydání časopisu **Монголын ардын үндэсний соёлын зам** (Kulturní cesta mongolského národa).

Duben

- Otevření prvních veřejných lázní v Ulánbátaru (**Рашаан сувиллын газар**).

5. listopadu

- Setkání mongolské delegace v čele s předsedou vlády a ministra zahraničních věcí MoLR P. Gendena s I. V. Stalinem v Moskvě, během nějž se znovu otevřela otázka omezení moci lámů. Podle Stalina lámové představují nebezpečí, se kterým je třeba intenzivněji bojovat.

1. září

- **Začátek rozsáhlého vysílání mongolského rozhlasu.**

Prosinec

- Otevření kina **Ард** (Lid) v Ulánbátaru.
- Armádní soubor písní a tanců byl přejmenován na Armádní divadlo (**Цэргийн төв театр**).
- Poprvé byla uvedena hra D. Nacagdordže *Tři smutné vrcholky* (**Учиртай гурван толгой**) v zhudebněné podobě.

1935

Leden

- Zakončení stavby železnice mezi Nalajchem a Ulánbátarem.

Listopad

- První vydání časopisu **Шинэ толь** (Nové zrcadlo).
- **Založení produkční společnosti Mongolkino.**
- Na konci roku mongolská delegace ve složení P. Gendena, G. Demida, D. Namsraje přijela do Sovětského svazu, aby požádala o dodávku zbraní.
- 9. ledna následujícího roku přijal delegaci I. V. Stalin.

1936

- Japonská vojska v lednu pronikla na území Mongolska.
- **Ch. Čojbalsanovi³⁶ byla přidělena hodnost maršála Mongolska.**
- **Promítání prvního mongolského filmu *Syn Mongolska* (Монгол хүү).**

1937

13. ledna

- Japonské letadlo proniklo sedmdesát kilometrů nad území Mongolska.

10. září

- Začátek masových zatýkání, která vešla do historie Mongolska jako **Černé období (Хар үе)**. Od toho dne do 20. dubna 1939 bylo zatčeno 25 785 lidí, z nichž 20 427 bylo zastřeleno a 5 103 uvězněno na deset a více let.
- Ve stejném roce bylo přikázáno zavřít 767 buddhistických chrámů a klášter a bylo zatčeno 1689 lamů, z nichž 1548 bylo zastřeleno a 141 uvězněno.

³⁶ Maršál Chorlógín Čojbalsan (1895 – 1952) – mongolský komunistický vůdce. Narodil se 8. února 1895 v rodině chudých aratů a byl dán na výchovu do buddhistického kláštera. V roce 1912 odešel do Urgy, kde pracoval jako poslíček a přitom navštěvoval kurzy ruštiny, aby se mohl stát překladatelem. V roce 1914 odešel dokončit své studium do Irkutska, kde byl až do revoluce v roce 1917. Revoluce a následné uchopení moci bolševiky v listopadu 1917 měly na mladého Čojbalsana veliký vliv. Vstoupil do revolučního kroužku a poté, co Süchbátar v Urze založil Mongolskou lidovou revoluční stranu, stal se jejím spoluzakladatelem. V létě 1920 byl v čele delegace, která přijela požádat Leninovu vládu o pomoc proti bělogvardějcům a japonským interventům. V listopadu téhož roku již organizoval s pomocí Moskvy lidovou revoluční armádu. Tím se počíná období sovětské nadvlády nad Mongolskem.

Po uchopení moci komunisty se stal v červenci 1921 členem vlády a současně zástupcem vrchního velitele Mongolské lidové revoluční armády. V letech 1923 – 1924 studoval Vojenskou akademii v Moskvě a po smrti Süchbátara se roku 1924 stal vrchním velitelem armády a v letech 1928 – 1930 předsedou prezidia Malého churalu. Od roku 1930 pak byl postupně ministrem zahraničí, výživy a zemědělství a podpředsedou vlády. V roce 1939 se stal předsedou vlády a zúčastnil se sovětsko – japonské války jako velitel Mongolské lidové revoluční armády v hodnosti maršála. Zahraniční politiku své země zcela podřídil Stalinově vůli a z Mongolska učinil prakticky satelit Sovětského svazu.

Za jeho vlády byly v Mongolsku prováděny masové represe proti potenciálním odpůrcům, zejména buddhistickým mnichům. Jen v letech 1937 – 1942 bylo zavražděno na 17 tisíc mnichů a zničeno 746 klášterů. Odpor proti násilné kolektivizaci byl zlomen již počátkem 30. let s pomocí sovětské NKVD (**NKVD**, zkráceno z ruských slov *Narodnyj komissariat vnutrennyh děl*, čes. *Lidový komisariát vnitřních záležitostí*) byl centrální státní orgán zabývající se vnitřní bezpečností, rozvědkou a kontrarozvědkou, který existoval v Sovětském svazu v letech 1934 – 1946 a posléze byl přejmenován na ministerstvo vnitř (MVD).

Ch. Čojbalsan nechal dle Stalinova vzoru vyvraždit starou revoluční gardu a poté provedl čistku v armádě, které padlo za obětí až 80 procent vyšších důstojníků. Celkový počet obětí mongolského diktátora se odhaduje na 100 tisíc lidí. Maršál Čojbalsan svůj vzor nepřežil, zemřel 26. ledna 1952 a byl balzamován v mauzoleu v Ulánbátaru.

- V letech 1937 – 1939 bylo zatčeno 17 004 mnichů, z nichž 13 679 bylo zastřeleno a 322 bylo uvězněno.

2. října

- Vytvoření *Komise s mimořádnou pravomocí (Онц бүрэн эрхт комисс)* v čele s Ch. Čojbalsanem, která rozhodovala o persekucích majetků vedle procesy proti údajným nepřátelům lidu a státu.
- Založení státního knihkupectví (**Улсын номын худалдааны газар**).
- Zemřel významný mongolský spisovatel D. Nacagdordž.
- Založení Školy umění (**Уран сайхны сургууль**) pod záštitou Ministerstva pro osvětu lidu.

1938

- Zestátnění buddhistických chrámů a klášterů. Bylo zatčeno 15 268 lamů, z nichž 12 100 bylo zastřeleno a 3 165 bylo uvězněno.

1939

Květen až srpen

- **Invaze japonské armády do MoLR a následné vítězství mongolsko-sovětského vojska u řeky Chalchyn gol.**³⁷

1. září

- *Začala 2. světová válka.*

³⁷ Řeka v Mongolsku a v Číně, dlouhá 233 km, povodí 17000 km². Japonská okupační armáda v Mandžusku v oblasti této řeky vyprovokovala incident, který se rozrostl v silnou konfrontaci Japonců a Sovětů, kdy na obou stranách byly nasazeny stovky tanků a letadel a několik divizí pěchoty. Na sovětské straně se vyznamenal budoucí vynikající vojevůdce 2. světové války generál G. K. Žukov, který tu dokonale prokázal svou užitečnost a rovněž své velitelské schopnosti. Maršal Žukov zde použil tanky nejen v jejich tradiční podpůrné roli, ale sestavil také dvě samostatné obrněné kolony, které obklíčily útočící Japonce, a napomohly tak jejich zdrcující porážce.

Po chasanských zkušenostech určilo japonské velení prostor střetu, v okolí hory Nomonchán-burd-ovó, pod níž tekla řeka Chalchyn gol. Proto japonská strana mluvila o nomonchanském incidentu, zatímco SSSR o porážce japonských imperialistů u Chalchyn golu. Dějiště střetu se nacházelo v západní části Mandžuska – oblast Bargy. Název je odvozen od původních obyvatel, mongolského kmene Bargů. Na severu hraničí se Sovětským svazem, na západě a jihu s MoLR a na východě s pohořím Velký Chingan, které ji odděluje od zbývajícího území Mandžuska. Japonci toto území považovali za ideální nástupiště proti oběma zemím. Terén zde byl rovinatý, umožňující nerušené soustředění vojsk a to ještě ve značné vzdálenosti od hraničního pásma. Velký Chingan sice představoval jistou překážku, protože úzkými průsmyky vedla pouze jediná železniční trať z Čičikaru do Chalún aršanu a silnice spojující Chajlar s Gandžúr sümem (klášter). Poslední stanice však ležely v bezprostřední blízkosti oblasti uvažovaných vojenských operací. Konkrétně ve vzdálenosti 60 až 120 km, zatímco příslušné trasy na mongolsko – sovětské straně končily 750 km před linií hranic. Vlastní sporný prostor byl dlouhý necelých 60 km a nebyl širší 20 km. Mongolská strana podporovaná Sověty za legální hranici uznávala spojnicí probíhající přes jezero Odon núr k výšině Nomonchán-burd-ovó a dále k návrší Chuld úlu a Ers úlu.

Japonská strana oproti tomu považovala za legální hranici řeku Chalchyn gol. Mandžuský úsek tvořily písčité přesypané, četné kotliny a průrvy hluboké až 40m. Nerovnosti ztěžovaly orientaci i nasazení kolové a pásové techniky. Celý konflikt je možno rozdělit do tří časových období. To první trvalo od 11. května do 29. června 1939, druhé od 1. července do 25. července 1939 a třetí od 20. srpna do 29. srpna 1939. Sovětská – mongolská vojska vytlačila Japonce z mongolského území a byla podepsána dohoda mezi SSSR a Japonskem o vzájemném neútočení.

14. září

- SSSR a MoLR podepsaly s Japonskem smlouvu o urovnání konfliktu na řece Chalchyn gol. Došlo k poslednímu většímu střetnutí mezi sovětským a japonským letectvem.
- Zestátnění všech chrámů a klášterů. Zkonfiskování 30,9 kg zlata, 5 916 kg stříbra, 1,6 kg perel v hodnotě 233 847 tugriků a 5 055 čínských *jančanů*.³⁸ Zbytek majetku v hodnotě 388 564 tugriků a velký a malý dobytek v počtu 27 742 byl také zestátněn. (V tomto roce počet státem vlastněného dobytka představoval 26,1 mil. kusů).

1940

Únor

- **Přijetí usnesení Radou ministrů MoLR o založení Mongolské státní university.**

Červen

- 8. zasedání Národního shromáždění, během něhož byla přijata nová ústava MoLR.
- Z Ulánbátaru do několika ajmaků bylo zprovozněno letecké spojení.

1941

Březen

- **Přijetí usnesení Ústředním výborem a Radou ministrů MoLR o užívání cyrilice v mongolském jazyce.**
- Založení Ministerstva potravinářského průmyslu (**Хүнсний үйлдвэрийн яам**).

10. července

- Otevření Státního cirkusu (**Улсын цирк**).
- První překlad *Tajné kroniky Mongolů* (**Монголын нууц товчоо**) ve světě, do ruštiny přeložil S. A. Kozin (1879-1956).

1942

10. říjen

- **Oficiální otevření Mongolské státní univerzity (Монгол Улсын Их Сургууль).**

1. května

- Premiéra nejlepší národní opery podle hry D. Nacagdordže *Tři smutné vrcholky* v Státním divadle v Ulánbátaru.
- První vydání novin **Новости Монголии** (Zpravodajství Mongolska).
- Mongolové přijali gregoriánský kalendář.

1943

Leden

- Předání tankové kolony *Revoluční Mongolsko* (**Хувьсгалт Монгол улс**) Rudé Armádě jako dar.

4. února

- První vydání časopisu **Уран сайхны цоморлиг** (Literární antologie).

Květen

- Otevření Důstojnické školy (**Офицерийн сургууль**) pojmenované po Süchbátarovi.

³⁸ Jančan (hist.) – cizí platidlo v Mongolsku do roku 1925.

- Přejmenování Džavchlantsargského ajmaku (kraje) na Süchbátarský ajmak při příležitosti 20. výročí smrti Süchbátara

Červenec

- Prodej 469 502 koní Rudé armádě a darování dalších 10 855 koní.

1944

4. dubna

- První vydání novin **Пионерийн үнэн** (Pionýrská pravda).

9. května

- Založení Ministerstva spojů (**Холбооны яам**).

19. května

- Vyšlo usnesení o ochraně starého hlavního města Mongolska Karakorumu (Хар хорум) a buddhistického klášterního komplexu Erdene dzú (Эрдэнэ зуу).
- Velká sucha v celém Mongolsku, v důsledku nichž byly hospodářské ztráty odhadovány na 52 až 63 mil. tugriků.

1945

- 11. února na Jaltské konferenci vítězné velmoci Amerika, Anglie a Sovětský svaz jednaly o *statutu quo* Mongolska.

8. května 1945

- *Den vítězství nad fašismem.*

23. června

- Přijetí usnesení o vytvoření sítě kin v Bajan-Ölgiském, Džavchanském, Gobialtajském, Chodském, Uvském, Ömnögovském, Övörchangajském, Archangajském ajmacích (krajích). V následujících letech by měla být otevřena i v jiných ajmacích.

10. srpna

- Vyhlášení války Japonsku Mongolskem.

2. září

- Bezpodmínečná kapitulace Japonska.

6. listopadu

- **Promítání prvního mongolského dvoudílného celovečerního filmu podle románů B. Rinčena *Cogt tajdž* (Цогт тайж).**

1946

5. ledna

- Uznání nezávislosti Mongolska kuomintangskou (tchajwanskou) vládou Číny.

1. března

- Založení muzea D. Süchbátara v Ulánbátaru.

- Otevření chrámového muzea Čojdžin lamy v Ulánbátaru.

11. července

- Postavení pomníku D. Süchbátarovi na jeho náměstí v Ulánbátaru.

1947

Květen

- Vytvoření společnosti mongolsko – sovětského přátelství (**Монгол – Зөвлөлтийн Найрамдлын нийгэмлэг**).

- Založení Mongolského sportovního svazu (**Биеийн тамирын хороо**).

8. prosince

- První vydání novin **Хөдөлмөр** (Práce).

1948

Říjen

- Navázání diplomatických vztahů mezi MoLR a KLDK.

2. dubna

- Zahájení prvního zasedání Svazu mongolských spisovatelů (**Монголын зохиолчдын хороо**).

8. července

- Založení nového kina v Ulánbátaru, pojmenovaného po Eldev-Očirovi.

17. července

- Založení Loutkového divadla (**Хүүхэлдэйн театр**).
- Založení Hudebně dramatického divadla v Dornodském ajmaku (**Хөгжимт драмын театр**).

1949

Květen

- Navázání diplomatických vztahů mezi MoLR a Albánií.

Říjen

- Navázání diplomatických vztahů s ČLR.

Listopad

- Otevření železniční trati mezi Ulánbátarem a burjatským městem Nauški.

1950

Duben až květen

- Navázání diplomatických vztahů mezi MoLR a NDR, Polskem, Bulharskem, Československem, Maďarskem a Rumunskem.

1. prosince

- Přijetí usnesení o založení Divadla pro děti (**Хүүхдийн төв театр**).

- Založení Hudebně dramatického divadla v Chovdském ajmaku.

Srpen

- První vydání časopisu **Туяа** (Záře).

1951

27. února

- Přijetí Zákona o obraně míru (**Энх Тайвныг хамгаалах хууль**).

10. června

- Konání voleb do Národního shromáždění MoLR podle nového volebního systému.

- Výstavba budovy Úřadu vlády MoLR.

Červenec

- Založení Státní pedagogické univerzity (**Улсын багшийн дээд сургууль**), s roku 1991 **Багшийн Их Сургууль** a s roku 2003 **Монгол Улсын Боловсролын Их Сургууль**.

1952

26. ledna

- V Moskvě zemřel předseda vlády MoLR maršál Chorlógín Čojbalsan.

Květen

- Jmenování J. Cedenbala³⁹ předsedou vlády MoLR.
- První návštěva mongolského cirkusu v Sovětském svazu.

1953

25. ledna

- Otevření muzea Ch. Čojbalsana v Ulánbátaru.

1954

Červen

- Na náměstí Süchbátara v Ulánbátaru před budovou vlády bylo otevřeno mauzoleum D. Süchbátara a Ch. Čojbalsana.

Srpen

- Otevření pomníku hrdinům bojů u řeky Chalchyn gol.

26. listopadu

- Otevření muzea V. I. Lenina v Ulánbátaru.

1955

1. srpna

- První vydání novin **Утга зохиол** (Literatura) Svazem mongolských spisovatelů.

Prosinec

- Ustanovení diplomatických vztahů mezi MoLR a Indií.

1956

Květen

- První vydání časopisu **Уран зохиолын цоморлиг** (Antologie literatury).

Září – prosinec

- Ustanovení diplomatických vztahů mezi MoLR a Barmou, Jugoslávií a Indonésií.

Prosinec

- Založení Hudebně dramatického divadla v Bajanölgijském ajmaku.

³⁹ Jumdžágín Cedenbal (mong. *Юмжаагийн Цэдэнбал*), narozen roku 1916 v Ulángomu, zemřel roku 1991 v Moskvě, byl mongolský politik, který stál v čele Mongolské lidové republiky přes 30 let. Za stalinistické diktatury Chorlógína Čojbalsana se Cedenbal stal generálním tajemníkem Ústředního výboru Mongolské lidové revoluční strany. Po Čojbalsanově smrti v roce 1952 se Cedenbal stal též předsedou vlády Mongolské lidové republiky. V letech 1952 až 1964 se mu podařilo vypořádat se se svými soupeři v Ústředním výboru Mongolské lidové revoluční strany. V roce 1979 se stal maršálem. Za Cedenbalovy vlády došlo k určitému uvolnění oproti Čojbalsanově diktatuře, jednostranná orientace Mongolské lidové republiky na Sovětský svaz však pokračovala. V době sovětsko-čínských pohraničních sporů Cedenbal bezvýhradně podpořil Sovětský svaz. Jumdžágín Cedenbal byl dörvötský Mongol. Jeho manželka byla Ruska, Anastasija Ivanovna Filatovová. Stala se též členkou Ústředního výboru Mongolské lidové revoluční strany. V roce 1984 byl Cedenbal odstaven od moci a nahrazen Džambyn Batmönchem. Spolu s manželkou se odstěhoval do Moskvy, kde v roce 1991 zemřel. Je pohřben v Mongolsku, kam bylo jeho tělo po smrti převezeno.

1957

Únor

- První vydání časopisu **Соёл** (Kultura).
- Oficiální návštěva J. Cedenbala v evropských socialistických zemích (NDR, Polsko, Maďarsko, Rumunsko, Československo).
- Založení tiskové agentury MoLR (**Монцамэ – Монголын Цахилгаан Мэдээ**).
- Vydání prvního dílu knihy C. Damdinsürena **Монголын уран зохиолын тойм** (Přehled mongolské literatury).

1958

15. ledna

- Uvedení do provozu uhelného dolu v Nalajchu.
- Založení Zemědělské univerzity (**ХААД – Хөдөө аж ахуйн дээд сургууль**).
- Budování sportovního paláce (**Спортын төв ордон**).

1959

- První mezinárodní konference mongolistů.
- Založení Vysoké školy ekonomické (**Эдийн засгийн дээд сургууль**).

1960

Únor

- Podepsání nové ekonomické smlouvy mezi MoLR a Sovětským Svazem.

6. července

- Přijetí nové ústavy MoLR.

1961

17. října

- Začátek budování města Darchan.

27. října

- Přijetí MoLR do OSN.
- Ustanovení diplomatických vztahů mezi MoLR a Alžírskem.

1962

Leden – červen

- Ustanovení diplomatických vztahů mezi MoLR a Nepálem, Mali, Cejlonem, Afganistánem, Irákem, Pákistánem, Laosem.

7. června

- Přijetí MoLR do Rady vzájemné hospodářské pomoci (**Эдийн засгийн харилцан туслалцах зөвлөл**).
- Ve stejném roce se stala také členem Mezinárodního olympijského svazu, Mezinárodní zdravotnické organizace a Mezinárodního svazu historiků.
- Založení Lékařské fakulty (**Анагаах ухааны дээд сургууль**), od roku 1991 **Анагаах Ухааны Их сургууль**, od roku 2003 **Эрүүл Мэндийн Шинжлэх Ухааны Их Сургууль**.

26. prosince

- Podepsání mongolské – čínské dohody v Pekingu o uznání vzájemných hranicích. (V letech 1962 – 1993 6,3 tis. lidí narušilo státní hranici Mongolska s ČLR).
- Ústřední výbor mongolské lidové revoluční strany v čele s J. Cedenbalem obvinil D. Tömör-Očira z protistranické činnosti. V roce 1990 byl rehabilitován. (Od roku 1956

do roku 1963 probíhaly rozsáhlé represe proti mongolské inteligenci. Řada lidí byla sesazena z funkce, další byli donuceni k emigraci ze země. Operace nesla název **Сэхээтний төөрөгдөл** (Omyly inteligence).

1963

- Ustanovení diplomatických vztahů mezi MoLR a Velkou Británií, Rakouskem, Finskem a Egyptem.
- Přijetí MoLR do Mezinárodní meteorologické organizace a Mezinárodního poštovního svazu.

10. května

Založení Státního divadla opery a baletu (**Улсын дуурь бүжгийн театр**).

1964

- Ustanovení diplomatických vztahů mezi MoLR a Švýcarskem a Švédskem.

24. – 27. června

- První zasedání Svazu mongolských žen.
- Vydání prvního svazku knihy B. Rinčena **Монгол бичгийн хэлний зүй** (Gramatika spisovného mongolského jazyka).

1965

- Ustanovení diplomatických vztahů mezi MoLR a Francií.

31. března

- Založení Muzea mongolského výtvarného umění (**Монголын дүрслэх урлагийн музэй**).

Duben

- Podepsání dohody mezi vládami MoLR a SSSR o vzájemné spolupráci v oblasti ekonomiky a kultury v letech 1966 – 1970.

5. října

- Tento den byl označen jako *Den mongolského studentstva* (**Монголын оюутны өдөр**).

1966

Leden

- Oficiální návštěva L. I. Brežněva v Mongolsku a podepsání dohody o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci mezi MoLR a SSSR.

8. – 12. července

- Řeka Túl se rozvodnila a škody spojené s povodní dosáhly 155,4 mil. tugriků.
- Návštěva indické premiérky paní Indiry Gándiové v Mongolsku.
- Začátek americko – vietnamské války a pomoc Mongolska Vietnamu.
- Ustanovení diplomatických vztahů mezi MoLR a Kongem.
- Vydání druhého svazku knihy B. Rinčena **Монгол бичгийн хэлний зүй** (Gramatika spisovného mongolského jazyka).

1967

- Ustanovení diplomatických vztahů mezi MoLR a Tanzanií, Etiopií, Řeckem, Mauretánií a Sýrií.

27. září

- **Začátek celostátního vysílání Mongolské státní televize vybudované s pomocí Sovětského svazu v Ulánbátaru.**

1968

- Ustanovení diplomatických vztahů mezi MoLR a Norskem a Dánskem.
- Na XIX. letních olympijských hrách v Mexiku mongolští sportovci vybojovali jednu stříbrnou (Dž. Mönchbat) a tři bronzové medaile (Č. Damdinšarav, D. Seréter, G. Artag).
- Vydání knihy B. Rinčena **Монгол нутаг дахь хадны бичиг** (Skalní nápisy v Mongolsku).

1969

- Ustanovení diplomatických vztahů mezi MoLR a Jižním Vietnamem a Tureckem.
- Založení Polytechnické univerzity (**Политехникийн дээд сургууль**), od roku 1991 **ТИС**, od roku 2003 **ШУТИС**.

1970

- Ustanovení diplomatických vztahů mezi MoLR a Singapurem, Itálií, Sudanem, Jemenem a Marokem.
- Oficiální návštěva J. Cedenbala v Sovětském Svazu.
- Uvedení do provozu stanice *Orbita* pro přijímání televizního vysílání z kosmické umělé družice.

1971

- Ustanovení diplomatických vztahů mezi MoLR a Somálskem, Iránem, Belgií, Argentinou, Malajsií, Nigerií a jinými zeměmi.
- Oficiální návštěva rumunského prezidenta N. Ciausescu v Mongolsku.

1972

- Ustanovení diplomatických vztahů mezi MoLR a Japonskem, Nizozemím, Bangladéšem a Austrálií.

20. července

- Založení Státní filharmonie.
- Přijetí usnesení o založení *Fondu pro mongolské děti* (**Монголын хүүхдийн төлөө фонд**).
- Založení Hudebně dramatického divadla v Uvsském ajmaku.

1973

Únor

- Podepsání dohody mezi vládami MoLR a SSSR o ekonomické a technické spolupráci při těžbě mědi a molybdenu v oblasti Erdenet.

Červenec

- Oficiální návštěva československého prezidenta Gustáva Husáka v Mongolsku a podepsání dohody o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci mezi oběma zeměmi.

Listopad – Prosinec

- Ustanovení diplomatických vztahů mezi MoLR a Kanadou a Kypr.

1974

- Začátek budování města Erdenet.

Červenec

- Ustanovení diplomatických vztahů mezi MoLR a Portugalskem.

Listopad

- Oficiální návštěva L. I. Brežněva v Mongolsku spojená 50. výročím vyhlášení MoLR a podepsání dohody mezi vládami MoLR a SSSR o založení mongolsko – sovětského podniku pro těžbu mědi a molybdenu *Erdenet*.

1975 – 1977

- Ustanovení diplomatických vztahů mezi MoLR a Zairem, Novým Zélandem, Kuvajtem, Mexiko, Mozambikem, Angolou, Papua Novou Guineou, Luxemburgem, Beninem, Kosta-Rikou, Španělskem a jinými zemi.

1978

- Oficiální návštěva mongolské delegace v ČSSR a podepsání dohody o ekonomické, kulturní, vědecké a technické spolupráci mezi oběma zeměmi.

19. července

- Založení mezinárodního pionýrského tábora **Найрамдал** (Přátelství).

Prosinec

- Uvedení těžařského podniku *Erdenet* do provozu.

1979

- J. Cedenbal obdržel titul maršála Mongolska.
- Vyhlášení titulu *národní spisovatel* (**Ардын уран зохиолч**). Jako první tutil získal C. Dandinsüren.
- Návštěva 14. dalajlámy v Mongolsku.
- Založení muzea G. Ž. Žukova v Ulánbátaru.

1980

- Represe proti historikům G. Süchbátarovi a L. Džamsranovi.

1981

22. března

- **Společný kosmický let sovětsko-mongolských kosmonautů V. A. Džanibekova a Džügderdemidín Gurragči na *Sojuzu-39* do vesmíru. Dž. Gurragčá se stal 101. kosmonautem ve světě, který pobyl v kosmu.**

1982

Září

- Založení Vysoké vojenské školy (**Цэргийн дээд сургууль**), od roku 1990 **Цэргийн их сургууль**.

1984

Srpen

- Odstoupení J. Cedenbala „ze zdravotních důvodů“, jeho nahrazení Dž. Batmönchem.

1986

- Do roku 1990 byl kurz mongolského tugriku 4,18 tugriků za 1 rubl a 3,87 za tugriků za 1 americký dolar.
- Založení hudebně dramatického divadla v Erdenetu.

1987

27. ledna

- Ustanovení diplomatických vztahů mezi MoLR a Spojenými státy.

1988

- Na sjezdu Mongolské lidové revoluční strany byl zahájen proces „perestrojky“.

1989

10. prosince

- Vytvoření *Mongolského demokratického hnutí* (MDH) (**Монголын Ардчилсан Хөдөлгөөн**).

1990

- Začátek rozpadu socialistického bloku ve světě.

18. února

- První sjezd MDH a vytvoření *Mongolské demokratické strany* (**Монголын Ардчилсан Нам**).

2. března

- Vytvoření Mongolské sociálně demokratické strany.

7. března

- Vyhlášení hladovky na náměstí Süchbátara v Ulánbátaru, vznesení politických požadavků demokraty.

8. března

- Hladovka byla ukončena.

11. března

- Vytvoření Mongolské strany národního pokroku.

12. – 14. března

- Sjezd Ústředního výboru Mongolské národní revoluční strany (MNRS), a jeho odstoupení z vedoucí funkce.

21. – 23. března

- Sjezd velikého národního shromáždění a přijetí zákona o politických stranách.

13. dubna

- První mimořádný sjezd MNRS.

29. července

- První svobodné parlamentní volby. Z 422 poslaneckých mandátů získala 83,5% Mongolská národní revoluční strana, 3,8 % Mongolská demokratická strana, 1,4% Mongolská národní demokratická strana (**Монголын Үндэсний Ардчилсан Нам**), 1% Mongolská sociálně demokratická strana (**Монголын Социал-Демократ Нам**) a 10% ostatní strany.

23. srpna

- K výročí 750 let Tajné kroniky Mongolů se konaly velké oslavy.

3. září

- **Zvolení P. Očirbata prvním prezidentem Mongolska.**

4. září

- Oficiální návštěva ministra zahraničních věcí USA George Bakera v Mongolsku.

1991

- Návštěva 14. Dalajlamy v Mongolsku.
- Kurz tugriku byl 40 tugriků za 1 americký dolar.
- Vytvoření Mongolské strany obrození (**Сэргэлт мандалын нам**).

1992

13. ledna

- Přijetí nové ústavy Mongolska
- Přejmenování MoLR na Mongolskou republiku (**Могол Улс**).

1993

- Oficiální návštěva mongolského prezidenta P. Očirbata v Rusku, při jejíž příležitosti se setkal s ruským prezidentem B. Jelcinem.
- Podepsání dohody o přátelských vztazích a spolupráci mezi oběma zeměmi.

6. června

- P. Očirbat byl podruhé zvolen prezidentem Mongolska.

1994

29. dubna

- Podepsání dohody o přátelství a spolupráci mezi Mongolskem a ČLR.

1995

- Pád letadla An-24 letecké společnosti MIAT na vnitrostátním letu z Ulánbátaru do Mörönu, během něhož zemřelo 42 lidí.

8. července

- Další návštěva 14. Dalajlámy v Mongolsku. Ve stejné době Mongolsko navštívil také hollywoodský herec Richard Gere, který má silný vztah k buddhismu.

Září

- Oficiální návštěva amerického prezidenta Billa Clintona se ženou Hillary v Mongolsku. Manželé Clintonovi věnovali Mongolsku 3,5 mil. dolarů na zdravotní péči.

1996

9. července

- Výskyt epidemie cholery v Mongolsku. 2500 lidí bylo zadrženo v karanténě, z toho 170 bylo skutečně nakažených a zemřelo 22 lidí. Na boj proti nemoci stát poskytl půl miliardy tugriků.

Květen

- Přijetí zákona o státním a obecním majetku. Nová etapa privatizace majetku.

30. června

- Volby do velikého národního churalu a vítězství Mongolské demokratické strany.

Srpen

- Přijetí zákona o centrální bance a komerčních bankách.

Listopad

- Státní návštěva ministra zahraničních věcí Ruské federace J. M. Primakova v Mongolsku.

1997

18. května

- Zvolení N. Bagabandiho prezidentem Mongolska poměrem 60,8% hlasů.

Červenec

- Vstup Mongolska do Světové obchodní organizace.

Listopad až prosinec

- Dva občané Kamerunu rozšířili virus HIV do Mongolska.

1998

- Přijetí zákona o životním minimu a minimální mzdě.

1. května

- Státní návštěva ministryně zahraničních Madlene Allbrightové v Mongolsku.

11. – 15. května

- Státní návštěva N. Bagabandiho v Japonsku.

1999

14. – 16. prosince

- Návštěva N. Bagabandiho v Kirgizstánu, Nizozemí, ČR, Polsku a Rusku.

2000

4. července

- Konání parlamentních voleb.

13. listopadu

- Státní návštěva V. V. Putina Mongolska.
- *Konalo se sčítání lidu, počet obyvatelstva Mongolska dosahovalo 2 373 000.*

6. prosince

- Spojení Mongolské národní demokratické strany a Mongolské socialně demokratické strany do jednoho pod názvem *Demokratická strana (Ардчилсан нам)*.

Монгол хүү (1936)

Сүхбаатар (1942)

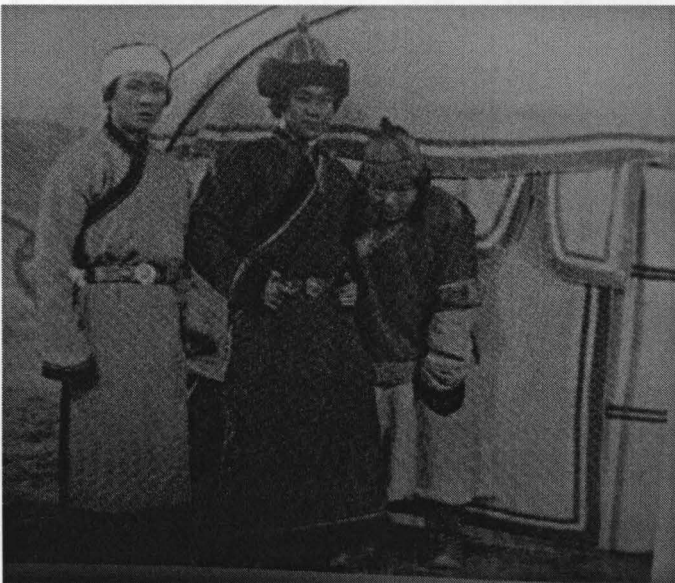
Цогт тайж (1945)

Бидэнд юу саад болж байна (1956)

Ардын элч (1959)

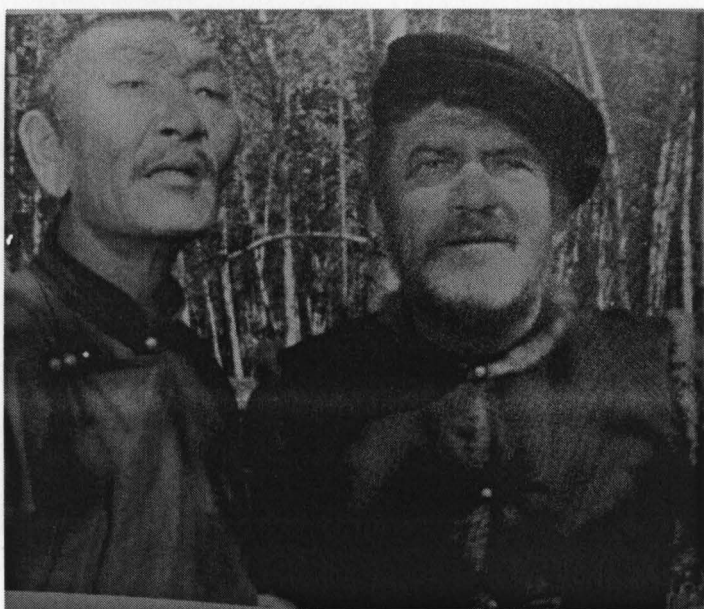

Алтан өргөө (1961)

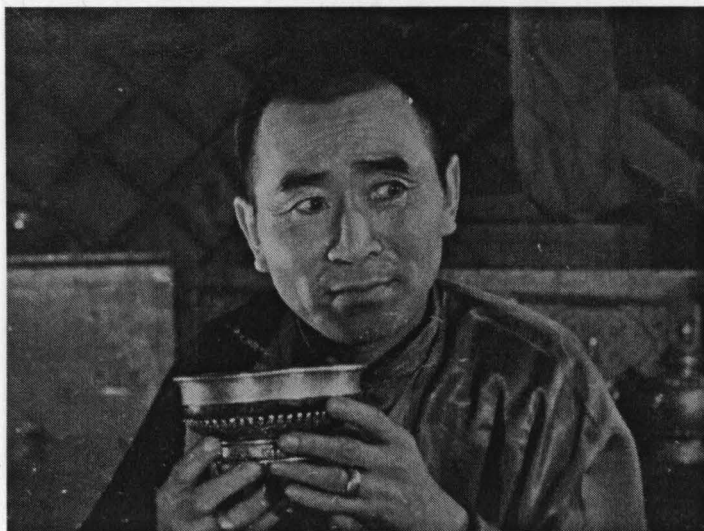
Цэцэгт тэмдэг (1970 - 1973)

Энэ хүүхнүүд үү (1963)

Үер (1966)

Тунгалаг тамир (1970 – 1973)

Дайсны цэргүүдээ сонсоцгоо (1971)

Цагааны Цэгмэд (1905 – 1963)

Амин мөр (1991)

Дэжидийн Жигжид (1919 – 1989)

Бушхүүгийн үлгэр (1979)

Өнөр бүл (1980)

Газарчин (1983)

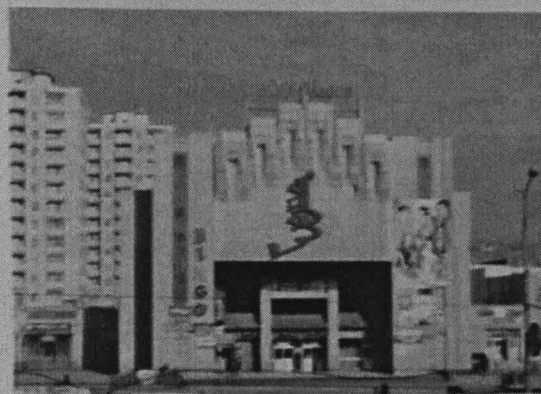

Г. Жигжидсүрэн

- Obrázek č. 1,2 Kino „Jalalt“ (Vítězství), po rekonstrukci v březnu 2003 je stála kinem „Tengis“
č. 3 Kino „Örgöö“ (Palác), byl založen v říjnu 1990, od roku 1995 je kasinem „Las Vegas“
č. 4 První soukromé kino „Sojombo“, založený v roce 1991, dnes to vlastní první Mongolská společnost pro karaoke zábavu „Sojombo produktion and travel“
č. 5 Kino „Serelt-Oč“ (Jiskra), od června 1999 do roku 2003 byl „Muzeem Lenina“

“Ялалт” кино театрын байрыг засварлан 2003 оны 3-р сарын 5-наас Монгол-Солонгосын хамтарсан “Улаанбаатар Синема” ХХК-ний “Тэнгис” кино театр

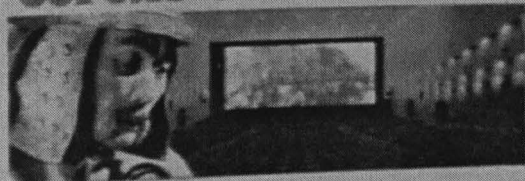

“Өргөө” кино театр нь 1990 оны 10-р сарын 2-нд байгуулагдсан. 1995 оноос “Лас Вегас” цэнгээнт тоглоомын газар болсон.

“Соёмбо” кино театр нь 1991 онд байгуулагдсан анхны хувийн кино театр. Одоо Монголын анхны карт үйлдвэрлэгч “Соёмбо Продакшн энд Трэвел” ХХК эзэмшдэг. (35 мм-ийн гаргах бүх тоног тахөөрөмж болон киноны фондтой)

СЭРЭЛТ-ОЧ

Кино Театр

“Сэрэлт-Оч” кино театр 1999 оны 6-р сарын 1-наас 2003 он хүртэл “Лениний музей” дотор үйл ажиллагаагаа явуулж байв.

1. “Ялалт” кино театрын байрыг засварлан 2003 оны 3-р сарын 5-наас Монгол-Солонгосын хамтарсан “Улаанбаатар Синема” ХХК-ний “Тэнгис” кино театр

2. “Өргөө” кино театр нь 1990 оны 10-р сарын 2-нд байгуулагдсан. 1995 оноос “Лас Вегас” цэнгээнт тоглоомын газар болсон.

3. “Соёмбо” кино театр нь 1991 онд байгуулагдсан анхны хувийн кино театр. Одоо Монголын анхны карт үйлдвэрлэгч “Соёмбо Продакшн энд Трэвел” ХХК эзэмшдэг. (35 мм-ийн гаргах бүх тоног тахөөрөмж болон киноны фондтой)

4. “Сэрэлт-Оч” кино театр 1999 оны 6-р сарын 1-наас 2003 он хүртэл “Лениний музей” дотор үйл ажиллагаагаа явуулж байв.

5. “Тэнгис” кино театрын байрыг засварлан 2003 оны 3-р сарын 5-наас Монгол-Солонгосын хамтарсан “Улаанбаатар Синема” ХХК-ний “Тэнгис” кино театр

6. “Өргөө” кино театр нь 1990 оны 10-р сарын 2-нд байгуулагдсан. 1995 оноос “Лас Вегас” цэнгээнт тоглоомын газар болсон.

7. “Соёмбо” кино театр нь 1991 онд байгуулагдсан анхны хувийн кино театр. Одоо Монголын анхны карт үйлдвэрлэгч “Соёмбо Продакшн энд Трэвел” ХХК эзэмшдэг. (35 мм-ийн гаргах бүх тоног тахөөрөмж болон киноны фондтой)

8. “Сэрэлт-Оч” кино театр 1999 оны 6-р сарын 1-наас 2003 он хүртэл “Лениний музей” дотор үйл ажиллагаагаа явуулж байв.

"Нуудлийн кино"-ны байр-Одоо БЗД-т байрлах хувийн зочид буудал

Хотын кино контор-Одоо Цэцэрлэгжилт компани

Кино үзвэрийн газрын байр-Одоо Кино нэгтгэлийн байр

"Ард" кино театрын анхны байр-Одоо Иисус Христийн залуу үеийнхний сүм

"Ард" кино театрын хоёрдахь байр

Б.Элдэв-Очирын нэрэмжит хүүхдийн кино театр-Одоо Монголын Хоронгийн бирж

"Сансар" кино театр-Одоо худалдааны төв (Яг ийм барилгатай "Ходолмор" кино театр ХУД-ийн 19-р хороололд ажиллаж байв. Одоо худалдааны төв)

"Од" кино театр-Одоо Нисусийн цуглааны төв

- Obrázek č. 1 Budova tzv. „Putovního kina“, dnes je soukromý hotel
 č. 2 Úřad pro městské kino, dnes je společnost „Cecerlegdžit“
 č. 3 Jedna z budov, kde se promítal film, dnes je budova Sdružení kin
 č. 4 První budova kina *Ard*, dnes je budova letniční církve
 č. 5 Druhá budova kina *Ard*
 č. 6 Dětské divadlo B. Eldev-Očira, dnes je Mongolská finanční burza
 č. 7 Kino „Sansar“ (Vesmír), dnes je nákupní centrum

č. 8 Kino „Od“ (Hvězda), dnes je budova letniční cirkve

Мандхай цэцэн хаган (1988)

Эх бүрдийн домог (1975)

Хүн чулууны нулимс (1990)

Мөнх тэнгэрийн хүчин дор (1992)

1969 - 1
1970 - 3
1971 - 7
1972 - 3
1973 - 4
1974 - 6
1975 - 7
1976 - 4
1977 - 4

Сүхбаатар 200 жил

Celkový počet mongolských celovečerních filmů do roku 2000

1936 – 1	1978 – 7
1938 – 1	1979 – 5
1939 – 1	1980 – 7
1940 – 2	1981 – 5
1941 – 1	1982 – 3
1942 – 4	1983 – 8
1945 – 1	1984 – 7
1946 – 1953 – 0	1985 – 9
1954 – 1	1986 – 7
1955 – 1	1987 – 6
1956 – 2	1988 – 4
1957 – 1	1989 – 8
1958 – 1	1990 – 6
1959 – 2	1991 – 4
1960 – 2	1992 – 24
1961 – 4	1993 – 42
1962 – 5	1994 – 29
1963 – 4	1995 – 10
1964 – 2	1996 – 3
1965 – 5	1997 – 4
1966 – 4	1998 – 3
1967 – 2	1999 – 2
1968 – 3	2000 – 2
1969 – 1	
1970 – 5	
1971 – 3	Celkem 292 filmů
1972 – 3	
1973 – 4	
1974 – 6	
1975 – 7	
1976 – 4	
1977 – 4	

Filmy natočené ve spolupráci s zahraničními produkční společnostmi

1. Монгол хүү (Syn Mongolska) 1936, SSSR – MoLR, Lenfilm
2. Сүхбаатар (Süchbátar) 1942, SSSR – MoLR, Lenfilm
3. Алтан өргөө (Zlatý palác) 1961, NDR – MoLR, DEFA – Mongolkino
4. Төгсгөл (Závěr) 1967, SSSR – MoLR, Mosfilm – Mongolkino
5. Дайсны цэргүүдээ сонсоцгоо (Slyšte na druhé straně!) 1971, SSSR – MoLR, Mosfilm – Mongolkino
6. Хайрхан өндөр хаана байна (Ve znamení Tyrkysové hory) 1978, ČSSR – MoLR, Barrandov – Mongolkino
7. Говь Хянганд тулалдсан нь (Přes Gobi a Chingan) 1981, SSSR – MoLR, Mosfilm – Mongolkino
8. Газарчин (Zvěd) 1983, NDR – MoLR, DEFA – Mongolkino
9. Сүүн цагаан өргөө (Bělostný palác) 1990, ČLR – MoLR
10. Өс хонзон (Zášť) 1993, ČLR – Mongolsko, „Chijmorfilm“
11. Ач тус, атаа хорсол (Dobrodiní a závist) 1993, ČLR – Mongolsko, Mongolkino
12. Алдас (Ztráta) 1994, Francie – Mongolsko, „Dolón burchan“
13. Мэргэн Хүмүчи (Moudrý Chümüči) 1997, Kazachstán – Mongolsko, „Orčlonfilm“